148

hcc

NIEUWSBRIEF

MAANDBLAD VOOR COMPUTERGEBRUIKERS

Rond de 386: 9 AT's getest

Tekstverwerken onder Windows: WordPerfect en ProWrite

Window Works

De HCC Dagen 1991

JANUARI 1992 - 15e JAARGANG NR.- 1- f 6,00

LEVENSLANGE GARANTIE OP ALLEEN HET WERELDMERK ABSOLUTE

En die zekerheid bemerkt u al direkt bij uw eerste kontakt met een van onze 5 vestigingen. Daar wacht u een weloverwogen en PERSOONLIJK ADVIES bij uw systeemkeuze. Daar weet u zich OOK NA AANSCHAF verzekerd van de optimale steun van een professionele organisatie. Daar blijkt, dat later doorgroeien naar een zwaarder systeem ZONDER GELDVERLIES mogelijk is.

DIT ZIJN UW TROEVEN BIJ INTELLIGENT PC BENELUX:

KLANTVRIENDELIJKE EN PROFESSIONELE ORGANISATIE

PERSOONLIJK ADVIES BIJ UW SYSTEEMKEUZE

MAATWERK NAAR WENS

GEBRUIKSKLAAR MET MUIS EN DOS

DOORGROEI-MOGELIJKHEDEN

LEVENSLANGE GARANTIE

ONBEPERKTE TELEFONISCHE SUPPORT

30 DAGEN NIET GOED GELD TERUG GARANTIE

Bij de produktie van IPC computers worden uitsluitend de ALLERBESTE KOMPONENTEN gebruikt.
Alle systemen ondergaan een zeer STRENGE KWALITEITS-KONTROLE.
U ontvangt bij uw IPC systeem dan ook LEVENSLANGE GARANTIE.
Direkte levering via Intelligent PC garandeert bovendien een OPTIMAAL BETAALBARE PRIJS en 'n MAXIMALE SERVICE. Waarom zou u met minder dan IPC kwaliteit genoegen nemen?

IPC 286-12 Mhz	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 800X600
CPU 80286-12 Mhz - 0 waitstate - 1 Mb RAM (uitbreidbaar tot 4 Mb op moederkaart) - 1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 3 1/2", 1,4Mb - 4 uitbreidingsslots (16 bits) - ondersteunt 80287 coprocessor - toetsenbord met 102 toetsen	AKTIEPRIJS		
Nu met gratis DOS + IPC muis.	40 Mb/28 ms	1695,-	1995,-

IPC 386SX-20 Mhz	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 800X600
CPU i386SX-20 Mhz - 0 waitstate - 1 Mb RAM (uitbreidbaar tot 8 Mb op moederkaart) - 1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 4 uitbreidingsslots (16 bits) - ondersteunt i387SX coprocessor - toetsenbord met 102 toetsen	40 Mb/28 ms	2595,-	2995,-
	80 Mb/18 ms	2995,-	3395,-
Nu met gratis DOS + IPC muis.	120 Mb/19 ms	3295,-	3695,-

IPC 386 - 33 Mhz	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 1024x768
CPU i386-33 Mhz - 0 waitstate - 2Mb RAM (uitbreidbaar tot 16 Mb op moederkaart) - 1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 4 uitbreidingsslots (16 bits) - ondersteunt i387 coprocessor - toetsenbord met 102 toetsen.	40 Mb/28 ms	3595,-	3995,-
	80 Mb/18 ms	3995,-	4395,-
Nu met gratis DOS + IPC muis.	120 Mb/19 ms	4295,-	4695,-

IPC 486-33 Mhz	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 1024x768
CPU i486-33 Mhz - 0 waitstate - 2 Mb RAM (uitbreidbaar tot 16Mb op moederkaart) - 1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 4 uitbreidingsslots (16 bits) - toetsenbord met 102 toetsen.	40 Mb/28 ms	4595,-	4995,-
	80 Mb/18 ms	4995,-	5395,-
Nu met gratis DOS + IPC muis.	120 Mb/19 ms	5295,-	5695,-

Alle prijzen zijn exkl. BTW. Wijzigingen voorbehouden.

Intelligent PC Benelux B.V.

ANTWOORDNUMMER 2677 - 3970 VJ HOUTEN

AMSTERDAM
Tel.: 020 - 6914241
Burg. Stramanweg 104

EDE
Tel.: 08380 - 50630/50690
Stationsweg 107

HOUTEN
Tel.: 03403 - 59333
Peppelkade 1

ROTTERDAM
Tel.: 010 - 2130111
Witte de Withstr. 21A

ANTWERPEN (Aartselaar)
Tel.: 03 - 8771155
Antwerpsesteenweg 124

EEN BETAALBARE MERK-PC? IPC BIEDT U DEZE UNIEKE ZEKERHEID

IPC 386SX-20 Mhz	HARDE SCHIJF	IPC 14" VGA KLEURMONITOR 1024X768
CPU i386SX-20 Mhz - 0 waitstate - 1 Mb RAM (uitbreidbaar tot 16 Mb op moederkaart) 1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 7 uitbreidingsslots - ondersteunt i387SX coprocessor - toetsenbord met 102 toetsen **Nu met gratis MS DOS 5.0 + IPC muis + LetterPerfect tekstverwerker**		**AKTIEPRIJS**
	80 Mb/18 ms	**3495,-**

IPC 386SX-20 Mhz CACHE	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 1024X768
CPU i386SX-20 Mhz - 0 waitstate - 16 Kb cache (uitbreidbaar tot 64 Kb) - 2 Mb werkgeheugen (uitbreidbaar tot 16 Mb op moederkaart) -1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 1 floppy 5 1/4", 1,2 Mb - 5 uitbreidingsslots (16 bits) - ondersteunt i387SX coprocssor - toetsenbord met 102 toetsen **Nu met gratis 5 1/4" FDD+MS DOS 5.0 + IPC muis.**	40 Mb/28 ms	3990,-	4390,-
	80 Mb/18 ms	4390,-	4790,-
	120 Mb/19 ms	4690,-	5090,-
	210 Mb/16 ms	5390,-	5790,-

IPC 386-33 Mhz CACHE	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 1024X768
CPU i386C-33 Mhz - 0 waitstate - 64 Kb cache (uitbreidbaar tot 256 Kb) - 4 Mb werkgeheugen (uitbreidbaar tot 32 Mb) -1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 5 1/4", 1,2 Mb - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 8 uitbreidingsslots - ondersteunt i387 en weitec coprocssor - toetsenbord met 102 toetsen **Nu met gratis 5 1/4" FDD+MS DOS 5.0 + IPC muis.**	80 Mb/18 ms	5290,-	5690,-
	120 Mb/19 ms	5590,-	5990,-
	210 Mb/16 ms	6290,-	6690,-
	330 Mb/16 ms**	8790,-	9190,-

IPC 486-33 Mhz CACHE	HARDE SCHIJF	14" VGA MONITOR mono 640X480	14" VGA MONITOR kleur 1024X768
CPU i486C-33 Mhz - 0 waitstate - 64 Kb cache (uitbreidbaar tot 256Kb) - 4 Mb werkgeheugen (uitbreidbaar tot 32 Mb) - 1 parallelle en 2 seriële poorten - IDE interface voor 2 harde schijven en 2 floppy's - 1 floppy 5 1/4", 1,2 Mb - 1 floppy 3 1/2", 1,4 Mb - 8 uitbreidingsslots - ondersteunt weitec coprocessor - toetsenbord met 102 toetsen. **Nu met gratis 5 1/4" FDD+MS DOS 5.0 + IPC muis. Landmark speedtest 150**	80 Mb/18 ms	6390,-	6790,-
	120 Mb/19 ms	6690,-	7090,-
	210 Mb/16 ms	7390,-	7790,-
	330 Mb/16 ms**	9890,-	10290,-

** Harde schijf incl. ESDI controller.

Indien niet anders vermeld; harde schijven incl. controller met buffergeheugen, interleave 1:1. Data transferrate 720 - 1200 Kb/sec.

WILT U SNEL ZEKERHEID..?
Heeft u speciale wensen of vragen bel of fax ons direkt. Binnen 2 uur (en vaak nog sneller) bent u in bezit van een komplete persoonlijke offerte.

BEL GRATIS 06-0383
OF FAX 03403-51033

Natuurlijk bent u ook van harte welkom in een van onze vestigingen.

ZO KUNT U ONS BEREIKEN:
Amsterdam, via de A2 snelweg Utrecht-Amsterdam. Pal aan de afslag (Diemen, Ouderkerk a/d Amstel). Recht tegenover het kruispunt.
Ede, volg de borden Station en u komt vanzelf bij de Stationsweg.
Houten, vanaf snelweg Utrecht-Arnhem richting Nieuwegein, afslag Houten industrieterrein Doornkade.
Rotterdam, vanaf afslag Van Brienenoordbrug, richting centrum over de Maasboulevard en Boompjes, rechtsaf over de Schiedamesedijk links Schilderskade en Witte de Withstraat in het verlengde hiervan.
Antwerpen, vanaf de E19 richting Boon en Brussel (A12). Afslag Aartselaar.

Intelligent PC Benelux uw partner voor:

- Personal Computers
- EISA File Servers
- UNIX Werkstations
- Computer Kasregisters
- Netwerken
- Randapparatuur
- Service en reparatie

SPEEL-OP-ZEKER-BON
Jazeker, ik kies voor IPC
O Zendt mij zo spoedig mogelijk dokumentatie over:
____
____

O Hierbij bestel ik ______ stuks model ______
à ƒ ______ (ex BTW)

Naam: ______
Adres: ______
Postcode/Plaats: ______
Telefoon: ______
Kontaktpersoon: ______
Handtekening: ______

HCC 1

IPC Intelligent PC Benelux B.V.

ANTWOORDNUMMER 2677 - 3970 VJ HOUTEN

AMSTERDAM
Tel.: 020 - 6914241
Burg. Stramanweg 104

EDE
Tel.: 08380 - 50630/50690
Stationsweg 107

HOUTEN
Tel.: 03403 - 59333
Peppelkade 1

ROTTERDAM
Tel.: 010 - 2130111
Witte de Withstr. 21A

ANTWERPEN (Aartselaar)
Tel.: 03 - 8771155
Antwerpsesteenweg 124

COLOFON

Uitgever
HCC Nieuwsbrief B.V.
Postbus 249, 3990 GA Houten
Telefoon: 03403-78788
(9.00-16.00)
Fido: 03403-78220
Telefax: 03403-78930

Hoofdredacteur
Lucie Blom Calis

Eindredacteur
Berend Harmens

Bureauredacteur
Peter Buysman

Redactie
Ed Baars, Wim Bolkesteyn, Quintus Bosman, Cees de Jonge, Frans Kors, Jan Leijerweerd, Marc van Munnen, Robert Schouten, Harm-Jan Wieringa

Medewerkers aan dit nummer
Iljitsch van Beynum, Henk de Boer, Kees Groen, P. Molenaar, Bas Oosterom, Jaap Schermerhorn, Joost Smits, Arie Tijsman, Ben Welman.

Foto omslag
Cees de Jonge

Redactiesecretariaat en micromarkt
Els Koch

Deadlines verenigingsnieuws
HCC Nieuwsbrief 149, 1 januari

HCC Kantoor
Postbus 149, 3990 DC Houten
Telefoon: 03403-78788 (9.00-16.00)

Vormgeving en lay out
Cox Design, Nieuwegein:
Charles Cox, Monique Ebbenhorst, Han van Eijk, Nashima Gokani

Lithografie en druk
Brouwer Offset, Utrecht/Delft

Distributie losse verkoop
Betapress BV

Commerciële advertenties
Arnoud Hijmans
ADVERTENTIE EXPLOITATIE BV
Postbus 64850
2506 CG 's-Gravenhage
Telefoon 070-3253830
Telefax 070-3237891

V A N D E R E D A C T I E

Dit is dan de laatste.... Althans de laatste HCC Nieuwsbrief. Hoe vaak werd er in het verleden niet gepraat over die naam. Hij zou te hobbyistisch zijn en te amateuristisch. Het heeft dan ook een haartje gescheeld of we hadden enkele jaren geleden de naam 'HCC Computer Magazine' gekregen. Maar nee, de ledenraad was het daar niet mee eens en zo bleef de Nieuwsbrief de Nieuwsbrief.

In de wandelgangen werd dat overigens vaak uitgesproken als 'de HCC', 'de Nieuwsbrief', 'de HCC-gids', 'het HCC blad' en - jawel - 'de HCC Nieuwsbrief'!Vooral de laatste jaren werd die naam een begrip, niet in de laatste plaats door de inspanningen van de vrijwillige redactie en de twee redactieleden in vaste dienst. U kunt zich voorstellen dat het veel vrije tijd heeft gekost om iedere maand een blad van 128 pagina's bij u op de mat te laten vallen. Die enige unieke HCC Nieuwsbrief, waarvan u nummer 148 open heeft geslagen en waarvan géén nummer 149 verschijnt. Dat wordt nummer 1 van het nieuwe verenigingsblad 'Computer! Totaal'. Samen met de redactie van PC Thuis gaan we u eind januari een totaal ander blad presenteren, waarin u zich hopelijk ook kunt vinden. Om u een beetje voor te bereiden: een aantal rubrieken zullen in de huidige vorm verdwijnen, zoals de diverse (programmeer)cursussen, het probleem van de maand, Any Key en een aantal andere series. Wat niet zal verdwijnen is ons verenigingsnieuws: ook het nieuwe blad heeft de functie van verenigingsorgaan van de HCC. Inhoudelijk zal er natuurlijk het een en ander veranderen: een ruimere professionele redactie zal zich iedere maand inspannen om u een uiterst fraai, informatief, leerzaam en adviserend blad te bezorgen. En dat alles onder leiding van uw eigen (vrijwillige) hoofdredacteur, die contractueel door het HCC bestuur moet worden benoemd. Onze twee 'beroepskrachten', Berend Harmens en Peter Buysman, nemen in zekere zin afscheid van de HCC. Zij komen in dienst van IDG, maar ik ben er van overtuigd dat hun HCC-hart regelmatig zal kloppen op de redactie in Haarlem. De vrijwillige redactie blijft haar taken voortzetten en zal dan ook maandelijks in de redactievergadering haar mening geven, ideeën aandragen, kortom hetzelfde doen als in de afgelopen jaren. Els Koch, die enkele maanden op een voortreffelijke manier het redactiesecretariaat vervulde, neemt afscheid van de HCC. Zij heeft gelukkig een nieuwe werkkring kunnen vinden.

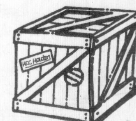
Van de kant van IDG krijgen we Mat Heffels, Wouter Hendrikse, Henk Bakker en Marcel Debets er bij en natuurlijk alle 'andere' medewerkers die nu eenmaal nodig zijn om het blad tenslotte bij de drukker te laten drukken.
Bovendien een flink aantal nieuwe leden, die via hun abonnement op PC Thuis en PCWorld lid kunnen worden van de HCC.
En van u verwachten we uiteraard gewoon die speciale kopij, die de Nieuwsbrief zo uniek maakte. Kijk naar het redactie-adres in het colofon: daar is alle kopij welkom!

Ik hoef gelukkig geen afscheid van ú te nemen, maar wel van de HCC Nieuwsbrief. En samen met Ed, Wim, Quintus, Cees, Frans, Jan, Marc, Robert, Harm-Jan, Berend, Peter en Charles (bedankt jongens!) zullen we dat in de gepaste omgeving en stemming doen.

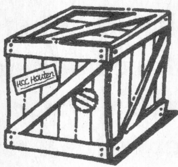
We zien elkaar terug in het nieuwe jaar, met een ander jasje aan.

Ik wens u een heel gelukkig en gezond 1992 toe.

Lucie Blom

I N H O U D

Vaste rubrieken

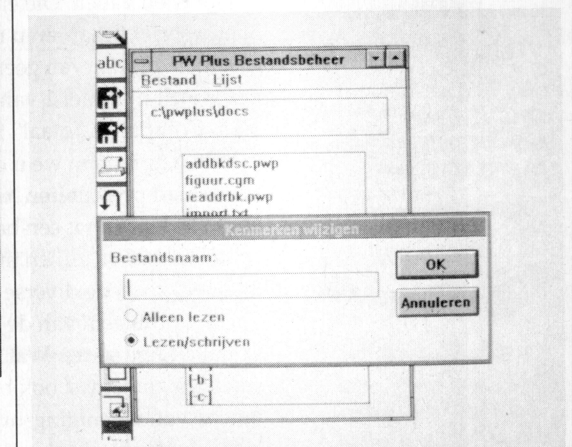

BEGINNERS

HCC TESTEN

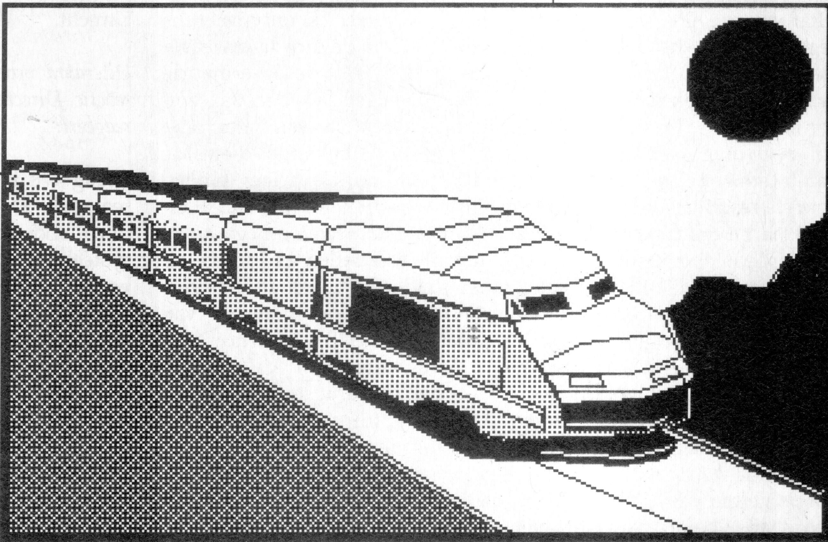

S E R I E S

D I V E R S E N

De HCC Nieuwsbrief is een uitgave van de HCC Nieuwsbrief BV. Het blad verschijnt maandelijks en wordt gratis naar de leden van de Hobby Computer Club gezonden. In een groot aantal tijdschriftenwinkels en computershops zijn losse nummers verkrijgbaar. Naast de agenda en het verenigingsnieuws van de Hobby Computer Club publiceert de HCC Nieuwsbrief artikelen van deskundige leden. Uw bijdrage is dan ooh welkom en bij eventuele plaatsing krijgt u een vergoeding.

Inzenden kopij
De redactie stelt het op prijs als u uw kopij aanbiedt op Fido Redactie, telefoon 03403 - 78220. Vanuit het Maingebied kiest u F(iles) en u komt in File-gebied 1. Na het `uploaden' kunt u een korte toelichting intoetsen. Vanuit het File gebied kunt u via het M(ain-gebied) naar Message-gebied 1 en daar een bericht achterlaten voor de redactie. Na enige tijd krijgt u een schriftelijke bevestiging van ontvangst van uw kopij. Kopij kan ook op diskette worden aangeboden. Zowel 5,25 als 3,5 inch diskettes kunnen worden verwerkt. Voor Fido-kopij en kopij op diskette geldt dat de tekst als 'schone' ASCII-file wordt verstuurd, met alleen return/linefeed aan het einde van elke alinea.
Gewone kopij kan in drievoud worden verstuurd. Gebruik bij het printen van computerlistings een goede kwaliteit inktlint. Listings heeft de redactie het liefst op Fido of diskette, zodat het bestand direct in de pagina opmaak verwerkt kan worden. Stuur vooral illustratiemateriaal mee, tekeningen zowel als foto's. Ook kunnen kleurendia's worden verwerkt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden kopij niet of in gewijzigde vorm te plaatsen.

Aansprakelijkheid
De redactie gaat er van uit dat de ingezonden kopij afkomstig isvan de inzender, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. Het is ondoenlijk voor elke inzending na te gaan of het onderwerp uit een andere publicatie afkomstig is. De aansprakelijkheid voor het auteursrecht ligt dus bij de inzender.

HCC Micromarkt
HCC-leden die iets te koop aanbieden of vragen kunnen gratis adverteren in de HCC Nieuwsbrief. Onder bepaalde voorwaarden kunnen in deze rubriek ook betaalde advertenties worden opgenomen. Zie voor de wijze van opgave en de voorvaarden elders in dit blad. Telefonische opgave en het verstrekken van telefonische informatie is niet mogelijk.

Contributie
De contributie voor 1992 is f 65, . In de loop van het jaar geldt een aflopende regeling. Bij aanmelding wordt eenmalig een inschrijfgeld van f 10,- in rekening gebracht. Opgave als lid is ook telefonisch mogelijk.

HCC kantoor: 03403 - 78788.
Postadres kantoor: Postbus 149,
3990 DC Houten.

Onder redactie van
Robert Schouten

IPC kwadraat tot de tweede macht

De redactie ontving twee brieven over het bedrijf IPC. De heer Bijl:

Begin april 1991 kocht ik een IPC 386SX computer bij IPC. Diverse malen heb ik informatie bij IPC ingewonnen over de mogelijkheden van de grafische kaart, dit ter vergelijking met de andere aanbiedingen. Omdat er niet zoiets bestaat als een uitgebreide folder met technische gegevens zijn mij telefonisch een aantal zaken doorgegeven door de verkoper van IPC. Mede op grond van deze informatie ben ik tot aanschaf van een IPC systeem overgegaan. Thans heb ik een probleem met IPC, omdat reeds bij thuiskomst bleek dat één en ander niet klopte. De verkoper had mij bezworen dat het systeem non-interlaced werkte in de hoogste resolutie 1024 x 768, hetgeen na bestudering van de bijgeleverde documentatie niet waar bleek. Telefonisch contact diezelfde dag nog leerde mij dat de grafische kaart niet non-interlaced werkte in de aangegeven resolutie, maar de monitor wel. Uiteindelijk bleek ook de monitor niet non-interlaced te werken. Ik claimde schriftelijk bij de verkoopafdeling van IPC dat ik mij bedrogen voelde, waarop niet werd gereageerd. Een brief naar de directie leverde een telefoongesprek met De heer van Oosten op, die mij vertelde dat het systeem dan wel niet werkte zoals het verkocht was aan mij, maar dat ik, gelet op het bedrag wat ik betaalde voor het complete systeem, ook onmogelijk zoiets had mogen verwachten. De foutieve voorlichting wordt overigens niet ontkend, wat ik een pluspunt vindt voor IPC.

E. M. Bijl
Rotterdam

Ook de heer Jacobs had problemen met IPC. Zijn verhaal:

In HCC Nieuwsbrief 144 van oktober '91 schrijft de heer Buntsma een jubelend verhaal over IPC. Helaas heb ik andere ervaringen. Omdat mijn PC te traag werd en de harde schijf te klein kocht ik op 3 maart 1990 een IPC computer type 20/386 met 70 Mb harddisk. Omdat de harde schijf niet in voorraad bleek te zijn en ik de zaak niet wilde verlaten zonder harde schijf monteerden medewerkers van IPC zo lang een 380 Mb harde schijf. Geweldig, dacht ik. Helaas gaf dat aanzienlijke problemen, de machine kon de schijf niet aan. Een aantal weken en letterlijk tientallen telefoontjes later mocht ik met de machine terug gekomen, in Ede. Hier ruilde men de 380 Mb schijf voor een 40 Mb schijf met bijbehorende controller. Om mij tegemoet te komen, ik had al weken niets kunnen doen, werd afgesproken dat zodra de 70 Mb schijf er was de schijven bij mij thuis geruild zouden worden. Levering bleek niet te lukken. De 70 Mb zou steeds 'volgende week', 'of zeker morgen' arriveren. Ik ontving zelfs een brief van de directeur waarin hij belooft dat de levering de daarop volgende woensdag zou plaatsvinden. In een later telefoongesprek beloofde diezelfde directeur mij levering binnen twee weken. Niets van dat alles. Na meer dan twee en een halve maand van bellen en loze beloften stelde ik IPC een ultimatum.

1. Onmiddellijke montage van een tweede 40 Mb harddisk;
2. Terugname van de 40 Mb schijf en terugstorten van de verkoopprijs van een 70 Mb schijf plus 35% van dit bedrag voor mijn geleden ongemak.

De volgende dag had ik mijn 70 Mb harde schijf. Na wat gekwakkel en vooral veel heen en weer gebel leek mijn IPC eindelijk redelijk te werken. Onlangs echter begaf de 82C206 chip het. Bij aanbieding van de machine ter reparatie verzekerde men mij dat op een week maximaal wel gerekend moest worden, ondanks mijn aandringen tot verkorting van deze termijn. De zo bekende 'IPC tactiek' begon na deze afgesproken week. 'Morgen misschien, 'Belt u over twee dagen nog eens terug'. Het spreekt haast vanzelf dat de ingreep, het opsporen van het defect en het vervangen van de chip, niet meer dan een half uur in beslag hoeft te nemen. Ik vind dit een buitengewoon laakbare manier van bedrijfsvoering. Het beheren en onderhouden van een groot aantal PC's, ten behoeve van de vakgroep waarbij ik werkzaam ben, behoort eveneens tot één van mijn taken. Als één van deze PC's kapot gaat dan bel ik mijn dealer. Dezelfde dag wordt de defecte PC opgehaald, vervangen door een leen-PC en de volgende dag staat de gerepareerde PC weer op zijn plek. Hier kan IPC een voorbeeld aan nemen. Prijs/kwaliteitverhouding tot daar aan toe, maar liever betaal ik wat meer en heb ik goede en snelle service, dan wat minder en 'IPC service'. Twee weken later haalde ik de gerepareerde PC op en betaalde contant. Een dag later viel er een factuur voor hetzelfde bedrag in de bus. Dreigend wordt twee maal vermeld dat de betaaltermijn 7 dagen bedraagt. Als IPC net zo snel was in repareren als in factureren zouden we misschien zaken hebben kunnen doen. Nu nooit meer IPC.

M. Jacobs
Utrecht

Uiteraard vroegen wij IPC om een reactie. Directeur De Mooy van IPC reageert:

Graag wil ik op beide klachten reageren. De heer. Bijl kocht in onze showroom een compleet systeem. De bij het systeem geleverde monitor is van IPC met een maximale resolutie van 1024 x 768 interlaced. De bij het systeem behorende kaart is van Western Digital. Deze levert een resolutie van 1024 x 768 bij 16 kleuren bij een geïnstalleerd videogeheugen van 512 Kb. Helaas is het niet duidelijk wat de verkoper mondeling heeft toegezegd. Op de orderbevestiging wordt alleen over de resolutie gesproken. Onze klantenservice heeft bij monde van De heer Van Oosten inderdaad ook hierover met betrokkene gesproken, waarbij ook nog andere problemen aan de orde kwamen. De heer Bijl zou hem later informeren of ergens anders een monitor wordt aangeboden die niet interlaced is, bij een resolutie 1024 x 768 in dezelfde prijsklasse. Op dit antwoord wachten wij nog steeds. Indien dit het geval is kan over inruilen gepraat worden. Voor zover ik kan beoordelen is hier sprake van een misverstand en zeker niet van misleiding. De andere problemen die de heer Bijl had zijn naar tevredenheid opgelost. De problemen van de heer Jacobs met de 70 Mb harddisk zijn veroorzaakt door een combinatie van factoren die buiten onze controle viel.

a. Er was een relatief hoge vraag naar deze capaciteit.
b. Er was een hoog uitvalpercentage, waardoor van de aangevoerde hoeveelheden maar een fractie overbleef voor uitlevering.
c. Bestaande klanten die met deze schijf problemen ondervonden kregen voorrang bij de toewijzing. Gevolg: een aanzienlijk tekort van 70 Mb schijven over een lange periode voor directe levering aan nieuwe klanten.

Dat de heer Jacobs het gevoel had aan het lijntje te worden gehouden kan ik me in dit stadium best voorstellen, maar voor ons was er geen alternatief. De normale reparatietermijn hoort korter dan 3 dagen te zijn. Helaas, in vakantieperioden is het aanbod soms zo groot dat deze termijn wat uitloopt. De storing was dat de datum niet liep en de PC soms bleef hangen. Dit soort storingen vereist wat meer tijd, vanwege de zorgvuldigheid waarmee de diagnose en reparatie uitgevoerd moet worden en het testen zeer tijdrovend is. Wanneer onze monteur vooraf zou weten dat de IC 82C206 vervangen moest worden dan ontstaat de situatie die de heer Jacobs beschrijft. Wanneer blijkt dat een klant al eerder in de organisatie is teleurgesteld is de bereidheid om bij storing enig begrip te tonen voor de situatie nihil.

J. de Mooy
Directeur Intelligent PC
Benelux BV

Link?

Sinds enige tijd ben ik in het bezit van een Dynalink pocket modem/fax. Ik maak gebruik van een IBM PS/2 Model L40SX, de Dynalink modem/fax op seriële poort 1 (COM 1) en de Bitfax software 3.0. Omdat ik de fax veelvuldig tracht te gebruiken met o.a. WordPerfect 5.1 en de daarin aangemaakte graphics ben ik teleurgesteld in de kwaliteit van de bijgeleverde faxsoftware. Deze Bitfax software heeft buiten de grote beperkingen ook de volgende problemen.

1. Beide utilities die meegeleverd zijn om printer output of screenoutput te vangen leveren een onacceptabel resultaat, àls er resultaat komt. Veelal loopt de PC vast of vormt zich een gigantische file na vele mi-

nuten werken (300 Kb in 7 minuten), die nergens op lijkt.

2. De utilitie om een fax te printen via 'view fax' loopt stuk, er verschijnt de foutmelding 'divide by zero' als een printout gevraagd wordt.

Buiten het feit dat mijns inziens de software nogal kneuterig in elkaar zit kan ik de software door de vele bugs niet gebruiken. Ik ben dus op zoek naar een softwarepakket dat minstens goed doet wat het zou moeten doen, en tevens mogelijkheden biedt om een WP 5.1 file met graphics om te zetten. Tot nu toe zet ik alles om naar ASCII, wat een stevige beperking inhoudt. De positieve indruk die de HCC Nieuwsbrief had gekregen van de hardware kan ik onderschrijven, maar de eerste indruk over de software is duidelijk alleen een eerste indruk geweest, de tweede indruk is bar slecht.

R. Denneman
Den Haag

Het antwoord van 2 L Computers:

Seder zomer 1991 levert 2 L computers modems en modemfaxen van het merk Dynalink. Als één van de weinige modem(fax) leveranciers verstrekt 2 L computers bij iedere modem en modem/fax standaard alle benodigde software. Bij de modems levert 2 L Bitcom en bij de modem/faxen levert ze Bitcom én Bitfax. In de beginperiode was de nieuwste Bitfax niet helemaal volmaakt. Nu is de versie 3.021 een uitermate gebruikersvriendelijk pakket. Maar bij iedere standaard faxsoftware zal met vanuit WP 5.1 moeten converteren naar ASCII. Hier is nu een oplossing voor: Bitfax voor Windows. Ik heb de heer Denneman de nieuwste versie van Bitfax toegestuurd, nadat ik de heer Denneman van het bovenstaande op de hoogte heb gesteld.

Maurice M. Laseur
Product Manager 2 L Computers

Software Service Super Selectie Systeem

Ik ben niet blij met het Software Service Super Selectie Systeem van de DOS gebruikersgroep.
Ik heb hier twee redenen voor.

a. De tot nog toe ontvangen schijven zijn voor mij (amateur, beginner) in de verste verte niet relevant. Ik kan er niet mee werken, respectievelijk zij werken niet bij mij.

b. Het ergste is dat deze programma's de harddisk bevuilen, zodanig dat enige reguliere DOS commando's ontregeld raken. Een aspect is dat opeens de PrintScreen toets niet werkt. Daarna blijken ook de normale PRINT commando's in DOS geblokkeerd. Toen ik vertwijfeld alle onnodige bestanden en programma's van de harddisk had geveegd was de DOS-lucht kennelijk opgeklaard.

Verenigingswerk, ledenbestanden en tekstverwerker, weer als vanouds. Tot ik recent het WAMPUM programma bekeek, weer geblokkeerde PRINT opdrachten. Na verwijdering en koude starts doet de PC weer zijn werk.

Enr. Kubbe
Eindhoven

Henk van Andel van de DOS gebruikersgroep reageerde:

De DOS gg heeft de klacht van de heer Kubbe onderzocht. Er was echter geen aanknopingspunt. Verdere klachten over het programma WAMPUM zijn niet ontvangen. Zekerheidshalve werd door mij WAMPUM op mijn eigen computer geïnstalleerd, vanaf de originele Software Service Super Selectie Systeem (S5) diskette. Er vertoonde zich echter geen enkel probleem. Het programma printte gegevens correct uit. Ook een PrintScreen vanuit WAMPUM ging perfect (zie bijlage). Vervolgens heb ik deze brief geschreven én uitgeprint. Géén probleem! Mogelijk werd bij de heer Kubbe het printprobleem veroorzaakt door een incompatibele computer, een conflicting resident programma of iets dergelijks. Helaas vermeldt de heer Kubbe niet of hij de telefonische vraagbaakdienst van de DOS gg heeft geraadpleegd. De DOS gg geeft namelijk graag haar leden ook telefonische ondersteuning. De namen en nummers van de vrijwilligers worden regelmatig afgedrukt in de HCC Nieuwsbrief (zie de DOS Gegevens pagina's) en in de SoftwareBus.

Henk van Andel
voorzitter DOS gg

Piraterij

Met enige verbazing heb ik de brief van de heer C. L. Thiel in HCC Nieuwsbrief 145 gelezen. Bedrijft deze 'echte computeraar' hier regelrechte satire of zou hij echt niet beseffen dat willekeurig welk commercieel programma voor *f* 8,- natuurlijk volstrekte onzin is. Niet voor niets geldt Indonesië (samen met bijvoorbeeld de Philipijnen en een stad als Hongkong) als toonvoorbeeld voor software piraterij. Niet alleen voor computersoftware, maar ook voor muziekcassettes. Helaas gaat het illegaal kopiëren van dit soort materiaal zoveel eenvoudiger dan van bankbiljetten. Het resultaat is echter hetzelfde. Tenminste zolang er nog goedgelovige mensen als de heer Thiel bestaan.

Henk de Boer
Bussum

Midi

Midi raakt de gemoederen van de computerhobbyist. De heer Landsheer, schrijver van het Midi-artikel in HCC Nieuwsbrief 144, heeft een extra kracht moeten huren voor het beantwoorden van vragen naar aanleiding van zijn artikel. Zijn antwoorden willen wij u niet onthouden.

Jorrit IJpenberg merkt op: Ik heb een Midi interface bedacht die veel eenvoudiger is en waar geen Sound Blaster voor nodig is. Een Midi interface is namelijk niets anders dan een eenvoudige seriële poort met andere voltages dan de RS232C uitgang van de computer. Maar in de praktijk blijkt dit niets uit te maken. Beide interfaces zijn zonder problemen op elkaar aan te sluiten. De RS232C moet dan wel op een goede baudrate zijn ingesteld. 29830 is de baudrate die het dichtst bij die van Midi komt. In de praktijk blijkt dit goed te werken. De baudrate-deler van de RS232C moet daarvoor op 0004 zijn ingesteld. Dit kan overigens alleen OUT's, omdat deze baudrate niet door het BIOS ondersteund wordt. De aansluiting is als volgt:

```
RS232C MIDI IN:
pin 2 (transmit) pin 4
pin 7 (ground) pin 5

RS232C MIDI OUT:
pin 3 (receive) pin 4
pin 7 (ground) pin 5
```

Het enige probleem waar ik nu last van heb is dat ik niets begrijp van de Midi codes. Wellicht kunt u een tabel met codes publiceren in de Nieuwsbrief.

Jorrit IJpenberg
Midwolde

Het antwoord van de heer Landsheer:

Je hebt gelijk, in principe kun je de Midi baudrate benaderen door je RS232 interface goed in te stellen. Ik ken iemand die deze aanpak gekozen heeft. Hij heeft echter het kristal van de RS232 interface aangepast, zodat hij de Midi baudrate beter kan benaderen. Het probleem bij het benaderen van de baudrate is dat de ontvangst/verzending niet altijd correct verloopt als de afwijking te groot is. De Midi codes zijn te vinden in het boek Midi sequencing in C van Jim Conger, Uitgeverij M&T Books,. ISBN 1-55851-045-1. In dit boek staat de volledige Midi 1.0 specificatie. Er schijnt ook een Nederlands boek over Midi aansturing te bestaan, maar dat ken ik zelf niet.

De heer Kuijper kampt met het volgende Midi probleem:

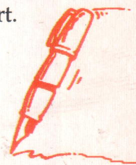
Kan ik de Midi interface voor de SoundBlaster kaart zien als een standaard Midi interface, die tevens op andere computers (bijvoorbeeld de Atari of de Mac) kan worden toegepast of is 'ie alleen bruikbaar op de SoundBlaster kaart? En kunt u mij vertellen wat Midi thru is?

R. P. Kuijper
Haarlem

Ook hier wist de heer Landsheer antwoord op:

De in de HCC Nieuwsbrief beschreven Midi interface is uitsluitend geschikt voor de SoundBlaster kaart voor IBM (compatibele) computers. In aanvulling hierop: de Atari ST serie heeft een Midi interface standaard ingebouwd. Voor de Mac zijn andere interfaces te koop in de vakhandel. Een Midi-thru poort echoot de invoer die bij de Midi-in poort aankomt. Het is dus een doorvoerpoort.

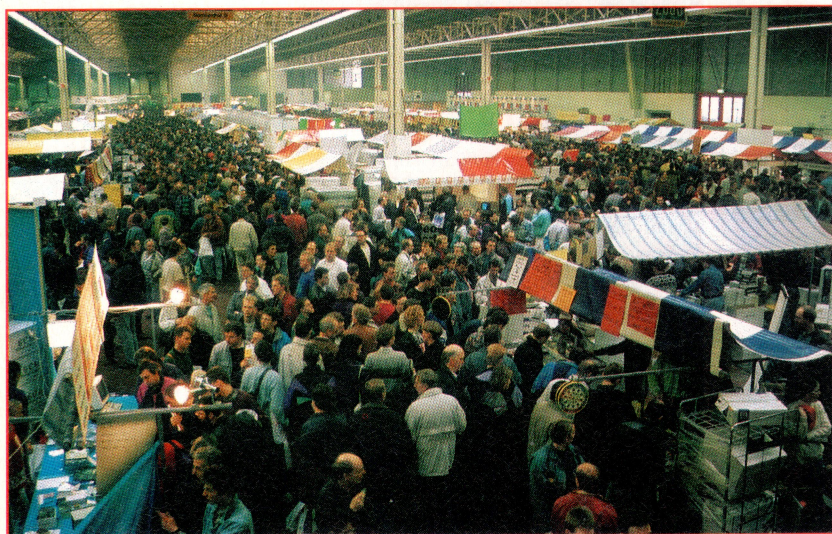
J. A. Landsheer
Utrecht

Recordaantal bezoekers in de Jaarbeurs

Vooral de tweede dag was het schuifelen...

Het is maar goed dat de HCC Dagen tegen het einde van het jaar worden gehouden en niet midden in de zomer. Maar liefst 63.669 bezoekers kwamen op vrijdag 22 en zaterdag 23 november naar de Utrechtse Jaarbeurs om de HCC Microcomputer Dagen mee te maken. Een absoluut record, niet alleen voor de HCC, maar vrijwel zeker ook voor de Jaarbeurs. Nog een record: op die twee drukke dagen werden meer dan twaalfhonderd nieuwe leden van de HCC ingeschreven, tegen rond de vierhonderd vorig jaar. Het meest opvallende element: de presentatie van de afdelingen en gebruikersgroepen. Compleet en professioneel!

Vooral op de zaterdag was het schuifelen.

Berend Harmens

Mensen die niet zo erg gesteld zijn op een enorme drukte konden op 22 en 23 november maar beter snel weer naar huis gaan. Vooral op de zaterdag (37.000 mensen in huis) was het schuifelen en stonden de kijkers zes tot zeven rijen dik voor de kraampjes, in de hoop om iets op te kunnen vangen of te kopen. Het meest verkochte artikel tijdens deze twee dagen was trouwens niet 'de computer', maar een opvouwbaar karretje waarmee je heel wat apparatuur kon vervoeren. De echte handelsgeest, er moeten vele honderden van die karretjes zijn verkocht.

De computermarkt

De HCC Dagen staan natuurlijk al sinds jaar en dag bekend als 'computermarkt', dat was ook nu weer het geval. Opnieuw bleek hoe moeilijk het is om te voorspellen welke krakende koopjes ieder jaar weer worden aangeboden. Velen hadden verwacht - en ook wel gehoopt - dat de XT-tjes (de goedkopere PC's) bij honderden zouden worden gedumpt. Niets van dat alles: wie zoiets nog wilde kopen moest er echt naar zoeken. En eigenlijk was zo'n XT ook niet zo'n beste koop, want voor hetzelfde geld kocht je ook een heuse AT. Er is toch

Het meest verkochte artikel: 'Het karretje'.

wel sprake van een doorbraak: ook systemen die voor hobbyisten en klein zakelijke gebruikers aan de dure kant lijken gingen bij honderden de deur uit. Dat gold overigens niet alleen voor de PC's, maar met name ook voor de Commmodore Amiga. Harde cijfers daarover zijn niet bekend, maar de omzetten moeten opnieuw gigantisch zijn geweest. Opmerkelijk was wel dat de prijzen dit jaar voor wat de harde waren betreft niet opnieuw zijn gekelderd. Gedumpt werd er vooral bij de software. Windows 3.0 voor vijftig gulden, Microsoft Word voor de Mac voor een tientje: je betaalde soms nauwelijks meer dan de prijs van de doos. En natuurlijk waren er ook weer de bekende taferelen die je alleen op de HCC Dagen aantreft. Zoals handelaren die tientallen dozen 'ongeregeld' op de vloer uitstrooien en alles voor een gulden aanbieden. Rommel? Zeg het maar!

Ook 'ongeregelde handel' werd aangeboden. Voor een prikje uiteraard.

Te druk?

Het organisatieteam van de HCC Dagen kreeg in de loop van de zaterdag wel de indruk dat de grenzen van de groei in zicht kwamen. 37.000 mensen in de Jaarbeurs, en dat met een hal minder ter beschikking, het werd vooral 's middags bijna tè. Voor mensen die wat minder goed ter been zijn en 'rolstoelers' is er in zo'n immense drukte natuurlijk helemaal geen doorkomen aan. Vandaar dat er inmiddels ook al geluiden opgaan om hier op de

Mooi, zo'n HCC Dagje, maar je wordt er wel moe van...

één of andere manier iets aan te doen. Eén of twee hallen meer, misschien een extra avond open en er zijn ook al verzoeken binnengekomen om rolstoelers een uur eerder binnen te laten. Dat alles toch goed is verlopen kwam vooral doordat de organisatie dit jaar had gezorgd voor een erg uitgekiende indeling van de hallen. Er was - noodgedwongen - gewoekerd met de ruimte, waardoor de looppaden toch zo ruim mogelijk waren. Dat ging een beetje ten koste van de standhouders, die soms letterlijk met de rug tegen de muur stonden. Maar veel omzet maakt natuurlijk alles goed, daar staan ze uiteindelijk voor. Dat de belangstelling voor de HCC Dagen nog steeds groeit blijkt wel uit het feit dat meer dan dertig bedrijven geen plaats meer konden vinden, men had dit jaar heel simpel nog een hal kunnen vullen.

De groeperingen

Meer dan vijftig groeperingen van de HCC presenteerden zich op vrijdag en zaterdag in Bernhardhal-1. Nog nooit tevoren was zoveel aandacht besteed aan de standbouw en dat was dan ook te zien. Het zag er echt fantastisch mooi uit en veel groeperingen hadden er ook zelf veel werk van gemaakt. Hoe gevaarlijk het ook is om namen te noemen: wat de afdeling Utrecht er van had gemaakt was zowel 'glossy' als buitengewoon informatief. Daar zullen wat uurtjes in hebben gezeten. Dat je ook met wat minder middelen heel wat kunt doen en toch veel bezoek kunt trekken liet de Beginnersgroep gg zien. Daar kwamen toch ook vele honderden bezoekers op af. En natuurlijk is er ook altijd wel weer iets opmerkelijks. Wat bijvoorbeeld te denken van de afdeling Groningen, die de stand liet gebruiken als 'stallingsruimte' voor gekochte waren. Tja... De opzet van de HCC Informatiestand voldeed naar ons gevoel aanzienlijk beter dan in voorgaande jaren. Het zag er fraai uit, maar was bovendien erg overzichtelijk ingedeeld. Bezoekers wisten snel waar ze terecht konden voor informatie. Wat zeker ook heeft gewerkt was een informatiestand in de hal van de Jaarbeurs. Wie zich daar als lid aanmeldde kon al direct profiteren van de voordelen die HCC-leden hebben, zoals korting bij bepaalde aankopen.

De fraaie stand van de afdeling Utrecht.

Vrijwilligers

Meer dan honderd vrijwilligers werkten dit jaar mee aan de HCC Dagen. Dan hebben we nog niet de mensen van de groeperingen meegeteld, die zich twee dagen hebben beijverd om bezoekers te informeren en iets te laten zien van hun activiteiten.

Traditiegetrouw werden ook dit jaar weer prijzen uitgereikt voor de beste en meest originele stands. De commerciële deelnemers ontvangen niet meer dan een oorkonde, waarop ze trouwens toch wel tuk zijn, voor de beste groeperingen was er ook dit jaar weer een - overigens bescheiden - geldprijs aan verbonden. Zoals ook andere jaren het geval is werden de prijzen uitgereikt door HCC Nieuwsbrief hoofdredacteur Lucie Blom.
De prijzen voor de groeperingen gingen naar: Afdeling Utrecht, met een fraaie en veelzijdige stand, waarin veel was te zien op het gebied van netwerken, CD-ROM en het digitaliseren van videobeelden; de DOS gg voor de 'klantvriendelijke' opzet van de stand; de Unix gg (netwerk over meer dan honderd meter); de Forth gg, die iets toonde over het gebruik van transputers (ingewikkeld, maar interessant), en tenslotte de Beginners gg, met name voor het enthousiaste en gemotiveerde optreden. Van zo'n opstelling gaat natuurlijk altijd een positieve werking uit, wat ook duidelijk bleek tijdens de HCC Dagen.

De commerciële deelnemers die een oorkonde boven het bed kunnen hangen zijn: de Hogeschool Utrecht (toepassingen op het gebied van telematica), Byte en Compac.

Nintendo speelgoed van het jaar

Veel ouders zullen het in de Sinterklaas- en wellicht de kerstperiode hebben gemerkt: de Nintendo spelcomputer is enorm populair. De Stichting Goed Speelgoed heeft de Nintendo Game Boy inmiddels verkozen tot speelgoed van het jaar, in de categorie Schoolgaande Kinderen.

Voor wie denkt dat het spelen van die nogal prijzige spelletjes alleen maar 'leuk' is - sommigen worden er overigens gek van... - hier wat overwegingen van de jury: het prikkelt tot handelen, bevordert het motorische aspect, zet aan tot denken en heeft zelfs speciale aspecten.

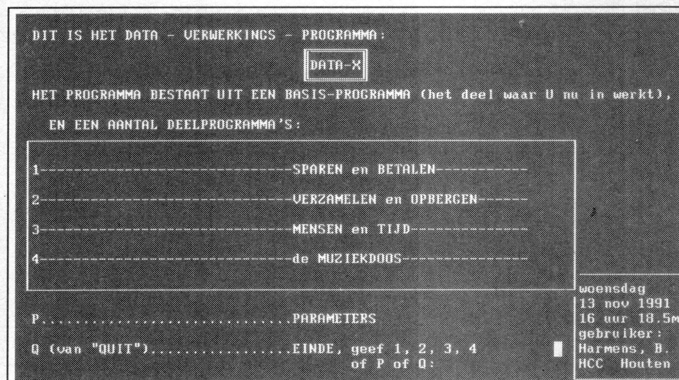
De Game Boy is de nieuwste portable videospelcomputer, waarbij de geluiden via de koptelefoon nu in stereo zijn te beluisteren. Via een Video Link kabel kunnen twee Game Boys aan elkaar worden gekoppeld. De Game Boy kost *f* 199,-, voor de populaire SuperMarioland cassette wordt *f* 69,- gevraagd.

Primax stort zich op Europa

Het Taiwanese Primax is een groots opgezette campagne begonnen om Europa te 'veroveren'. Er is inmiddels een kantoor geopend in Zeist. Primax richt zich op randapparatuur voor computers en produceert onder meer muizen, scanners, trackballs en printbuffers. Veel nadruk wordt gelegd op 'de slimste handscanner' ter wereld, waarmee het scannen én overzetten van gescande tekst kinderspel zou zijn. Het lijkt bijna te mooi om waar te zijn, want tot nu toe is het inlezen van gescande teksten met goedkope pakketten een regelrechte ramp. Overtikken gaat doorgaans heel wat sneller, zeker als verschillende lettertypes door elkaar worden gebruikt. De software die bij de scanner wordt geleverd draait ook onder Windows, voor de verdere verwerking zijn er enkele DTP-pakketten in de handel.

Meer informatie: Primax, 03404-13220.

Datax2

In HCC Nieuwsbrief van december stond een testverslagje over het programma Datax, het elektronische hulpje in de handleiding. De conclusie: aardig, maar te duur en niet al te fraai van aanblik. Maker A. M. Cannegieter verlaagde daarop de prijs met de helft en zorgde voor een betere vormgeving. Het is te bestellen door overmaking van *f* 50,- op girorekening 1323310 t.n.v. A.M. Cannegieter, Breezand.

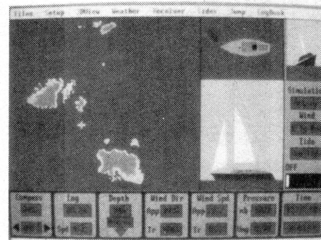
Gratis update Amiga ROM's

Amiga-bezitters die willen overstappen naar het besturingssysteem 2.0 krijgen de mogelijkheid om de ROM's voor de A2091 harddiskcontroller en de processorkaarten A2620 en A2630 te laten 'upgraden'. Daarvoor moeten de oude ROM's worden opgezonden en de originele install disk. Voor nieuwe ROM's is de upgrading niet nodig.

Meer informatie: Commodore, 020-5806714.

Varen op de PC

De Waterkampioen van de ANWB besteedt in het decembernummer (nr. 23) ruim aandacht aan Varen op de PC. Er worden zeventien watersportprogramma's besproken, waarbij de nadruk vooral valt op navigatie en het binnenhalen van weerkaarten en -rapporten.

Open dag BBS Waterland

Bulletinboard Waterland organiseert zaterdag 1 februari een open dag voor iedereen die kennis wil maken met 'de magische wereld van het BBS'. Het BBS beschikt inmiddels over tien lijnen en kan ook als 'babbelbox' fungeren: tien bellers kunnen met elkaar 'praten' via het beeldscherm. Bezoekers van de open dag kunnen onder meer een spelletje tegen elkaar spelen. De open dag wordt gehouden in centrum De Bolder, 't Spil 1 in Monnickendam. Bezoek is mogelijk van tien tot vier uur.

BBS Waterland noemt zich het grootste non-profit BBS van Nederland, maar biedt wel veel mogelijkheden voor on-line spelen en dergelijke. Zo kan non-profit voor gebruikers nog een dure grap worden. Wij vonden bij een korte verkenning weinig bijzonders op het BBS.

Onder redactie van Berend Harmens

Nieuw en vernieuwd

Er komt nu een ware golf van tekstverwerkers onder Windows 3.0. Lotus heeft hiervoor Write 2.0 op de markt gebracht, speciaal bedoeld voor beginnende gebruikers. Write is gebaseerd op het 'zware' pakket Ami Pro en kent ook de mogelijkheid van de zogeheten 'smart icons': met een klik van de muis bepaalde functies laten uitvoeren.

Meer informatie: Lotus, 020-5676300.

Hoe mensvriendelijk Windows ook moge zijn, veel beginnende gebruikers blijken er toch nog heel wat problemen mee te hebben. Er is nu een nieuwe Nederlandstalige versie van Professor Windows, een leerprogramma voor Windows. Er zijn meer dan duizend schermen beschikbaar die vrijwel alle mogelijkheden van Windows 3.0 behandelen.

Meer informatie: Individual Leven (België), telefoon 32/16/293682.

Tijdens een persconferentie is Ventura Publisher 4.0 voor Windows geïntroduceerd, met een kleurproduktielijn daaraan gekoppeld. Ventura beschikt nu over 24 bit kleur en ondersteunt kleuren TIFF-files. De gebruiker kan alle fasen die vooraf gaan aan het drukprocédé nu zelf uitvoeren. Voor de kantooromgeving is er de Ventura Separator, waarmee kleurscheidingen in documenten kunnen worden gemaakt. Beeldverwerking en correctie is mogelijk met Ventura Phototouch.

Meer informatie: Positronika, 040-416355.

Ventura Software

Introducing Ventura colour extensions
– the key to professional colour publishing.

Ventura Software now offers a complete range of colour products to provide the total desktop publishing solution for stunning colour communications. Working with Ventura Publisher 4.0 for Windows you can now scan, re-touch, correct and sharpen full colour images to the highest accuracy and produce precise colour separations, all at a fraction of the

UniScreen: dat is een beeldscherm voor je alleen. Met dit filter dat voor het beeldscherm wordt neergeklapt is informatie op het scherm alleen te lezen voor wie er recht voor zit. Anderen zien slechts een zwart vlak. Volgens Office Data dè voorziening voor mensen die met vertrouwelijke informatie werken, en dat kost dan een krappe zevenhonderd gulden.

Informatie: Office Data, 03240-18208.

Exotische databank

Exploitanten van commerciële databanken zijn onuitputtelijk in het verzinnen van nieuwe gaten in de markt. Wat dacht u van Xotus? 'Nieuw en uniek' is de mogelijkheid om informatie te krijgen over exotische groenten, vruchten, kruiden en planten, en dat 24 uur per dag.

Eén van de doelstellingen, volgens de exploitant: de totstandkoming van een samenleving waarin diverse culturen meer begrip hebben voor elkaars gewoonten en gebruiken. Het BBS draait voorlopig nog op proef onder: 070-3654951.

Portfolio in de wijkverpleging

WRS

WIJKREGISTRATIESYSTEEM

De kleine draagbare Portfolio van Atari wordt nu ook in de wijkverpleging gebruikt. De Stichting Kruiswerk Noordwest Utrecht gebruikt de Portfolio voor het Wijk Registratie Systeem. De wijkverpleegkundigen zetten de gegevens over de cliënten over van de centrale computer in de draagbare computer en voeren de verdere gegevens ter plaatse in. Aan het eind van de week worden alle gegevens dan weer in de centrale computer ingelezen voor het maken van totaal overzichten en het opvragen en verwerken van gegevens. De hoeveelheid administratief werk is hiermee terug gebracht tot het minimum, waardoor er meer tijd overblijft voor de zorg.

De computer en het schrijfproces
Meer comfort?

Veel mensen die geregeld met een tekstverwerker schrijven hebben de indruk dat de computer hun manier van schrijven positief beïnvloedt. Vooral de soepele revisiemogelijkheden van een tekstverwerker blijken een invloed te hebben op het schrijfproces. De vraag is of die subjectieve indruk juist is en zo ja, op welke manier het schrijfproces precies wordt beïnvloed door dit schrijfmedium.

Peter Buysman

Onderzoeker Luc van Waes van de Universiteit van Antwerpen heeft middels een gedegen onderzoek geprobeerd op deze vragen een antwoord te vinden. Aan de hand van een vooraf gestelde methode heeft hij pen en papier- en computerschrijfprocessen met elkaar vergeleken. Natuurlijk werd dit gedaan voor een aantal welomschreven deelgroepen en tekstsoorten. Op deze manier hoopte hij via een schrijfprofiel-ananlyse beter zicht te krijgen op de organisatie van schrijfprocessen en de invloed van de schrijfmodus daarop.

Invloed

Luc van Waes stelde zich ondermeer de volgende vragen:

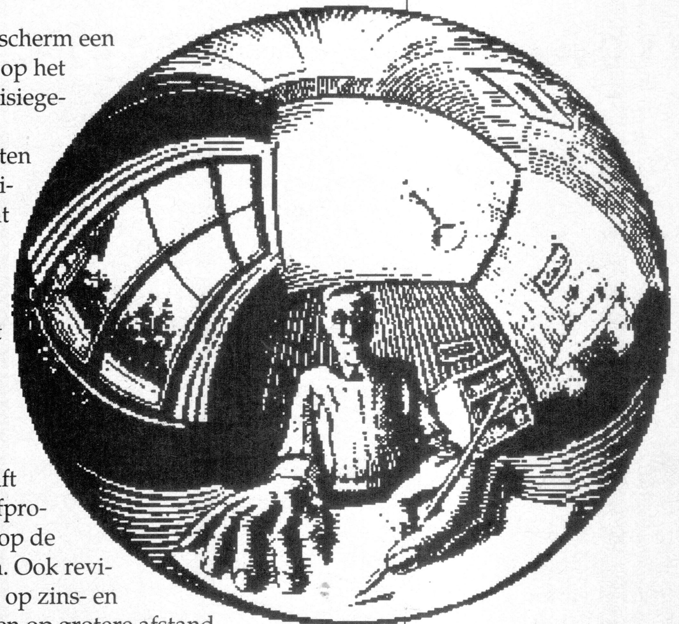
1. In welk opzicht worden het pauze- en revisiegedrag van schrijvers beïnvloed door de tekstverwerker?
2. Welke invloed heeft de tekstverwerker op het verloop van het schrijfproces?

Het onderzoek gaf enkele interessante resultaten, uitgesplitst naar drie verschillende experimenten. In het eerste experiment liet hij tweedejaarsstudenten economie elk twee zakelijke brieven schrijven, de ene keer met pen en papier, de andere keer met de computer (25-regelscherm). Dit experiment toonde aan dat schrijvers achter de computer hun schrijfproces op een aantal punten anders organiseren dan degenen die pen en papier gebruiken:

- ze besteden evenveel tijd aan het schrijven van hun brieven, maar ze gebruiken beduidend meer tijd voor de afwerking van de eerste schrijffase dan pen- en papierschrijvers.
- ze lassen in de eerste schrijffase meer dan dubbel zoveel pauzes in, maar de pauzes zijn veel korter.
- ze reviseren in totaal niet meer dan de pen en papierschrijvers en doen dat dicht bij het schrijfpunt.
- ze ervaren de tekstverwerker als schrijfmotiverend.

Grotere afstand

In het tweede experiment liet hij meer ervaren schrijvers elk twee rapporten schrijven van een drietal pagina's. De schrijfmodi die ze daarbij hanteerden, waren enerzijds een computer met 25-regelscherm, anderzijds een computer met 66-regelscherm. De centrale vraag was of de grootte van het beeldscherm een invloed heeft op het pauze- en revisiegedrag.

Uit de resultaten van het experiment blijkt dat het gebruik van het grotere scherm ertoe leidt dat schrijvers meer pauzeren op zinsgrenzen en in de tweede helft van het schrijfproces ook meer op de alineagrenzen. Ook reviseren ze meer op zins- en alineaniveau en op grotere afstand van het schrijfpunt.

Combinatie

Ook het derde experiment (een combinatie van het eerste en tweede experiment), leverde enkele interessante conclusies op:

- schrijvers met een computer besteden meer tijd aan het schrijven van een eerste tekstversie, maar minder aan de bewerking daarvan in de tweede schrijffase.
- ze schrijven gemiddeld iets langere teksten, maar gebruiken daar niet meer tijd voor dan pen en papierschrijvers.
- ze reviseren in totaal niet meer dan in de pen en papiermodus maar wel meer op letter- en minder op woordniveau.

Onbewust

Natuurlijk is dit wel een zeer summiere samenvatting van het onderzoek. Maar u kunt een volledige weergave lezen in een boek: 'De computer en het schrijfproces'. Ik kan dit boek aanbevelen, want behalve dat het voor een proefschrift zeer leesbaar is, geeft het ook inzicht in een voor velen onbewust proces: het schrijven met een computer.

Informatie:

De Computer en het schrijfproces
Prijs: *f* 57,75 inclusief BTW en verzendadres.
Te bestellen bij: Universiteit Twente, Fac. WMW - TW-RC k.310, t.a.v. Gerdien Linde, postbus 217, 7500 AE Enschede, telefoon 053-893353.

Praktisch programmeren

In deze editie van de HCC Nieuwsbrief de derde en tevens laatste aflevering van deze serie, die eigenlijk nog maar pas begonnen is. Zoals u op een andere plaats kunt lezen zal de HCC Nieuwsbrief verdwijnen en plaats gaan maken voor een nieuw verenigingsblad: Computer! Totaal. We komen allereerst terug op deel 2 en geven verder op de valreep nog enkele programmeeroefeningen.

3.1. Oplossingen van de oefeningen P.O.2: 1-4

P.O. 2.1

```
10 G=11
20 FOR I=1 TO 10
30    PRINT I;" *";G;" =";I*G
40 NEXT I
50 END
```

P.O. 2.2

```
10 FOR K=1 TO 25
20    PRINT "*";
30 NEXT K
40 END
```

P.O. 2.3

```
10 T=0
20 FOR D=1 TO 12
30       READ B
40       T=T+B
50 NEXT D
60 PRINT T, T/12
70 END
80 DATA 863, 572, 984, 458, 307, 1102, 891, 552, 609, 398, 772, 981
```

P.O. 2.4

```
10 FOR A=0 TO 10
20    V=A*A-10*A+30
30    PRINT V;
40 NEXT A
50 END
```

Het resultaat van P.O. 2.3 is: totaal 8489, gemiddeld 707.4166/stuks.

P.O. 2.4 levert de lijst: 30 21 14 9 6 5 6 9 14 21 30. De uitkomsten worden eerst kleiner, daarna groter. Ook is de lijst symetrisch, van links naar rechts dezelfde getallen als van rechts naar links.
Vaak worden variabelen aangepast aan wat ze vertegenwoordigen. Bij oefening 3: T(otaal), D(ag), B(loemkolen).

3.2. Multi-statement

Meestal bevat Basic de multi-statement faciliteit. Dat is de mogelijkheid om op een genummerde regel meerdere statements te zetten, van elkaar gescheiden door een dubbele punt. Als voorbeeld een al eerder gemaakt programma in een andere vorm:

```
10 A=745 :B=298
20 S=A+B :V=A-B :P=A*B :Q=A/B
30 PRINT A;B;S;V;P;Q
40 END
```

Voor de Som, het Verschil, het Product en het Quotiënt zijn de variabelen S, V, P en Q genomen. Dit hele programma kan zelfs op één regel:

```
10 A=745 :B=298 :S=A+B :V=A-B :P=A*B :Q=A/B :PRINT A;B;S;V;P;Q :END.
```

Dat men met deze mogelijkheid voorzichtig moet zijn blijkt bij het volgende onderwerp.

3.3. De IF-statement

De IF-statement is een voorwaardelijke instructie, mogelijk de belangrijkste programmeer-statement. In het volgende voorbeeld programma worden van twee variabelen A en B de met READ ingelezen waarden en hun produkt P alleen afgedrukt, als P groter dan 1000 is:

```
10 FOR I=1 TO 6
20       READ A, B
30       P=A*B
40       IF P>1000 THEN PRINT A;B,P
50 NEXT I
60 END
70 DATA 28, 35, 18, 42, 41, 34, 16, 71, 25, 68, 31, 32
```

Regel 40 betekent: als (IF) P groter is dan 1000, druk dan (THEN) de waarden van A,B en P af.
Tussen IF en THEN wordt de voorwaarde geplaats, waarin de volgende tekens kunnen worden gebruikt:

=	gelijk aan
>	groter dan
<	kleiner dan
>=	groter dan of gelijk aan
<=	kleiner dan of gelijk aan
<>	niet gelijk aan

Na THEN komt de opdracht die moet worden uitgevoerd, als aan de voorwaarde wordt voldaan. Wordt aan de voorwaarde niet voldaan, dan wordt die opdracht niet uitgevoerd, maar doorgegaan met het volgende regelnummer. Is A=28 en B=35 dan wordt er dus niets afgedrukt, omdat P=A*B=28*35=980, wat kleiner dan 1000 is. Is A=41 en B=34, dan is P=41*34=1394. Dan worden de waarden van A, B en P wel afgedrukt.

Vaak is een voorwaarde meer samengesteld. Zo kan er bijvoorbeeld worden gevraagd naar de uitkomsten, als P niet kleiner dan 900 en niet groter

dan 1000 is. Dus P>=900 en P<=1000. Het programma wordt dan:

```
10 FOR I=1 TO 6
20      READ A,B
30      P=A*B
40      IF P>=900 AND P<=1000 THEN PRINT A;B,P
50 NEXT I
60 END
70 DATA ..........
```

Nu staat in regel 40: als P groter dan of gelijk aan 900 is en (AND) P tevens kleiner dan of gelijk aan 1000 is, druk dan A, B en P af. Omdat de getallen geheel zijn, kan regel 40 ook wel zo:

```
40   IF P>899 AND P<1001 THEN PRINT A;B,P
```

Wil men de gevallen hebben dat P hoogstens 900 of minstens 1000 is, dan gebruikt met de koppeling OR (of):

```
40   IF P<=900 OR P>=1000 THEN PRINT A;B,P
```

Door meer AND's en/of OR's te combineren kunnen meer voorwaarden worden opgenomen. Zoals bij iemand die achter zijn computer met een dobbelsteen zit te gooien. Na elke worp zet hij in een DATA-regel de gegooide ogen. Na 60 keer wil hij weten hoe vaak hij oneven en hoe vaak hij even heeft gekregen. Ook wil hij alle oneven en alle even uitkomsten bij elkaar optellen. Dit is zijn programma:

```
10 A=0 :B=0 :C=0 :D=0
20 FOR G=1 TO 60
30      READ W
40      IF W=1 OR W=3 OR W=5 THEN A=A+1 :B=B+W
50      IF W=2 OR W=4 OR W=6 THEN C=C+1 :D=D+W
60 NEXT G :PRINT A;B,C;D :END
70 DATA 3,6,2,4,5,2,3,5,6,1,1,6,2,6,2,4,4,5,6,2,6,4,3,5,6,1,2,2,5,1
80 DATA 1,4,6,6,3,6,4,5,4,6,1,3,3,5,3,3,5,3,2,2,4,3,4,2,4,1,5,4,6,5
```

Resultaat:
aantal oneven worpen A=27 met totaal B=87
aantal even worpen C=33 met totaal D=136
In regel 40 en 50 is multiple=statement toegepast. Alle statements op een genummerde regel na IF .. THEN .. vormen een range. Daarom is het oppassen. Stond achter regel 50 ook nog :NEXT G, dan werd G alleen maar verhoogd als aan de voorwaarden was voldaan.
Menige Basic bevat tegenwoordig de meer uitgebreide IF-statement:
IF ... THEN ... ELSE ... (als ... dan ... anders ...).
Na THEN komt de statement die moet worden uitgevoerd als aan de voorwaarde achter IF wordt voldaan; die achter ELSE wordt dan niet uitgevoerd. Wordt aan de voorwaarde niet voldaan dan is het andersom. Na THEN en ELSE kan multi-statement worden gebruikt.
Vanaf Quick-Basic is een betere vorm (met ranges) ingevoerd, te herkennen aan de verplichte ENDIF als afsluiting van een IF-statement. Een mooiere oplossing voor alle IF-strubbelingen, ook bij eenvoudig Basic, komt ter sprake bij de subroutines.

Tenslotte een voorbeeldprogramma met IF .. THEN .. ELSE ... Een keuringsdienst controleert een artikel op vet- en zoutgehalte. Het eerste moet minstens 3% en hoogstens 5% zijn, het tweede minstens 1% en hoogstens 2%. Men onderzoekt 10 monsters, de resultaten worden in DATA-regels gezet. Is aan beide voorwaarden voldaan dan wordt goedgekeurd, anders afgekeurd.

```
10 FOR N=1 TO 10
20      READ V,Z :PRINT N,
30      IF V<3 OR V>5 OR Z<1 OR Z>2 THEN PRINT "afgekeurd" ELSE PRINT "goedgekeurd"
40 NEXT N :END
50 DATA 4.1,1.6,3.0,1.8,5.1,1.2,4.3,1.1,2.9,2.2
60 DATA 3.0,2.0,2.6,1.4,2.7,0.8,3.1,1.8,4.8,1.9
```

De koppeling OR is inclusief. Dit betekent dat met bijvoorbeeld:

```
IF A<20 OR B>30 THEN PRINT A*B
```

de uitkomst van A*B wordt afgedrukt, als A kleiner dan 20 of als B groter dan 30 is, maar ook als aan beide voorwaarden wordt voldaan. Er bestaat Basic, waar men in plaats van OR het teken + en in plaats van AND het teken * moet gebruiken. De voorwaarden moeten dan tussen haakjes worden gezet. Dus:

```
IF (A<20) + (B>30) THEN PRINT A*B.
```

3.4 Programmeeroefeningen

P.O. 3.1 Vervang in het laatste voorbeeld-programma regel 30 door een regel met vier AND's zonder dat de werking verandert.

P.O. 3.2 Acht studenten doen voor een vak vier tentamens, waarop ze beoordelingscijfers krijgen van 1.0 tot en met 10, met 1 decimaal achter de punt.
De behaalde cijfers van de acht studenten zijn:

Studentnr.	1	2	3	4	5	6	7	8
1e tentamen:	5.7	7.1	7.5	5.8	6.7	3.8	5.4	9.2
2e tentamen:	6.4	6.8	8.3	5.7	7.5	7.1	3.9	8.1
3e tentamen:	4.3	3.2	6.1	4.3	4.9	5.2	6.9	7.3
4e tentamen:	6.8	4.9	4.6	7.8	5.1	6.8	6.6	3.9

Het hieruit te berekenen eindcijfer is een gewogen gemiddelde: het eerste cijfer telt 1 keer, het tweede cijfer 2 keer, het derde cijfer 3 keer en het vierde cijfer 4 keer. Het zo voor elke student verkregen totaal wordt gedeeld door 10. Is dit gemiddelde 6 of hoger, dan is hij geslaagd, is het minder dan 5 dan is hij afgewezen. Is het minstens 5, maar lager dan 6, dan krijgt de student een hertentamen.
Maak een programma, waarmee de behaalde cijfers voor elke student als DATA worden ingelezen, waarna het gewogen gemiddelde voor ieder wordt berekend. Afgedrukt moeten worden: voor elke student het studentnummer, de vier behaalde cijfers, het berekende gemiddelde en de passende conclusie: geslaagd of hertentamen of afgewezen.

P.O. 3.3 (deze opgave is wat moeilijker)

Een rij van 300 getallen begint met 1, 2, 4, 7, 11, 16.
De getallen worden steeds groter en wel zo, dat ook het verschil tussen een getal en het volgende getal steeds groter wordt.
Voor de eerste 100 getallen wordt dat verschil telkens 1 groter, dus 2-1=1, 4-2=2, 7-4=3, 11-7=4, enz.
Voor de volgende 100 getallen wordt het verschil telkens 2 groter.
Voor de laatste 100 getallen wordt het verschil telkens 3 groter.
Gevraagd wordt een programma, dat de 300 getallen berekent en alleen afdrukt: het 100e getal, het 200e getal, het 300e getal en de som van alle 300 getallen.
Het programma kan met, maar ook zonder IF's worden gemaakt.
Probeer beide mogelijkheden te vinden.

Gevorderd programmeren (13)

Jaap Schermerhorn

De vorige keer was de theorie van het sorteren aan de beurt en nu komt de praktijk: hoe worden bestanden gesorteerd? De theorie lost het probleem op en de praktijk schept nieuwe problemen...

In de laatste aflevering werden vectoren gesorteerd met behulp van verschillende algoritmen en dat leek heel eenvoudig. Maar in de praktijk komt dat weinig voor. Daar heeft men meestal te maken met gegevens die in records in bestanden zijn opgeslagen. Bestanden sorteren betekent de records in de gewenste volgorde rangschikken. Voor records die uit velden bestaan wordt die volgorde bepaald volgens de inhoud van één, willekeurig te kiezen, veld. Een boekenlijst kan alfabetisch worden geordend volgens auteurs, titels, uitgevers enzovoort, maar ook numeriek volgens jaar van uitgave, aantal bladzijden, prijs en dergelijke. De records van Manusbestanden bestaan altijd uit minstens één veld, ook als het zuivere tekstbestanden zijn.

Sorteren in de praktijk

In de praktijk begint sorteren dus met het kiezen van het veld waarvan de inhoud gesorteerd moet worden. Daarbij duikt al meteen een probleem op: wat te doen met velden met gelijke inhoud? Zulke velden moeten volgens een tweede veld, een nevenveld dus, worden geordend. Voor een op auteurs gesorteerde boekenlijst kunnen dat bijvoorbeeld de titels van hun werken zijn, het jaar van verschijning, de uitgever of wat dan ook. Dat klinkt eenvoudig, maar het betekent dat de tweede sorteringsronde uitsluitend de records met gelijke hoofdvelden te lijf mag gaan en de overige ongemoeid moet laten. Dit komt neer op het nog eens sorteren, nu op een nevenveld, van één of meer deelbestanden, dat wil zeggen series van records, die uit het geheel worden gelicht. Manus laat een oplossing zien.
Een ander probleem heeft te maken met de ASCII-code. Sorteeralgoritmen rangschikken gegevens volgens hun numerieke grootte. Voor getallen is dat simpel, maar niet voor tekenrijen. Om de volgorde van twee tekenrijen aan de hand van hun grootte te bepalen worden de codewaarden van de achtereenvolgende tekens vergeleken. Zijn twee strings van verschillende lengte identiek tot en met het eind van de kortste tekenrij dan is die kleiner. 'AZ' is dus kleiner dan en komt daarom vóór 'AZA', wat logisch is. Maar evenzo komt 'AZA' vóór 'Aa', wat niet logisch is. Volgens de ASCII-tabel sorteren betekent nu eenmaal dat eerst de cijfers (ASCII-code 48-57) komen, dan de hoofdletters (65-90) en dan pas de kleine letters (97-122), volgens het schema 012...9ABC...Zabc...z. Wij willen liever eerst de letters, elke kleine na de bijbehorende grote, en dan pas getallen, dus AaBbCc...Zz012...9. Dat vereist een aanpassing van de codewaarden. Bovendien zijn er ook nog de letters met accenten, trema's en dergelijke, die in de tweede helft van de ASCII-tabel slordig door elkaar heen voorkomen. Opzet en indeling van die tabel zijn nogal onsystematisch.
In Manus is die tabel overhoop gehaald en de eerste 86 plaatsen vanaf 32 zijn aan de letters toegewezen, in de volgorde A a á à â Ä ä Å å Æ æ B b C c Ç ç D d E e É é è ê ë F f G g H h I i í ì î ï J j K k L l M m N n Ñ ñ O o ó ò ô Ö ö P p Q q R r S s ß T t U u ú ù û Ü ü V v W w X x Y y ÿ Z z. Als gevolg hiervan wordt er niet met de eigenlijke velden gesorteerd, maar met omgecodeerde velden: 'AZ' wordt ' p' (de spatie was teken 32 en is nu de A) en dat komt dus na ' !', wat 'Aa' betekent. Manus laat zien hoe dat gaat.
Ik heb alle in de ASCII-tabel voorkomende letters, behalve de Griekse, opgenomen, ook de kleine ygrec met trema (volgens de ASCII-tabel; mijn tekstverwerker drukt dat teken als 'lange ij' af), maar niet de grote y-grec met twee streepjes erdoor (het Japanse Yen-teken). Na de 86 letters komen de 10 cijfers, zodat van 32 tot en met 127 de eerste helft van de ASCII-tabel vol is. De overige 128 tekens zouden dus in de tweede helft van de tabel van 128 tot en met 255 ondergebracht kunnen worden. Daarvoor moet elke verspreide groep van lees- en andere tekens met codes onder 127 met een eigen opschuivingsbedrag vermeerderd worden zodat ze nieuwe codes krijgen die de ruimte tussen 127 en 255 opvullen. Dat leek mij teveel op onnodig hard werk, zodat ik voor Manus maar één opschuivingsbedrag (96) heb genomen. Dat betekent dat alleen de tekens tot en met 159, het guldenteken, meetellen. Alle hogere tekens vervallen en doen dus niet mee met het sorteren, want ze worden in de praktijk gewoonlijk niet gebruikt. Wie de Griekse letters niet kan missen moet ze inbouwen volgens het zojuist aangegeven schema.
Tenslotte is er het probleem van de volgorde van getallen, die als ASCII-tekenrijen worden uitgedrukt of samen met letters of andere tekens in strings voorkomen en dus byte voor byte worden vergeleken. Wanneer de getallen verschillende lengtes hebben klopt de volgorde na sorteren niet: 1 komt vóór 10, maar 10 komt vóór 2, enzovoot. Door nullen voor te voegen kan men alle getallen een gelijke lengte opleggen. Ze worden dan wel goed gesorteerd, maar elegant is dat niet. Als het om zuivere getallen gaat kunnen de tekenrijen met VAL in getalwaarden worden omgezet, maar dan

moeten er geen letters of andere tekens in voorkomen. In een gesorteerd inventarisbestand moet natuurlijk nummer 2a vóór 12 komen en dat weer vóór 113. Dit karwei kan met enig rekenwerk worden geklaard. Het is zeker mogelijk om de getallen uit tekenrijen af te scheiden en in echte getallen om te zetten, die dan in een derde sorteerronde naar grootte worden geordend. Deze mogelijkheid is nog niet in Manus ingebouwd.

Sorteren in Manus

Sorteren is de taak van optie e in het hoofdmenu van Manus. Deze optie moet eerst worden geactiveerd in de broncode van de procedure ManusMenu (apostrofe verwijderen en de regel CALL ManusSort toevoegen). Verder moeten in de hoofdmodule de dimensies van File$ en FileExt$ van 2 in 3 worden veranderd. Het is gunstig om de stackgrootte tot 6000 bytes te verhogen. Het sorteren wordt in de procedure ManusSort uitgevoerd. De structuur van deze SUB bestaat uit een kern en twee lagen. De kern wordt gevormd door Shell sort, een snelle sorteerroutine die we in de laatste aflevering hebben besproken, met enige aanvullingen. De kern wordt omhuld door enkele inleidende en afhandelende algoritmen, als overgang tot de eigenlijke invoer/uitvoer-routines die tot taak hebben het leven van de gebruiker te veraangenamen.

Wanneer ManusSort wordt opgeroepen moet men eerst de naam van het bestand invoeren en dan de twee sorteervelden aangeven, hoofdveld en nevenveld. Als geheugensteuntje worden de velden die bij het formaat van het bestand horen met nummer en naam op het scherm getoond. Wordt bij het nevenveld het nummer van het hoofdveld ingevuld dan vindt de nadere sortering van identieke veldinhouden volgens nevenveld uiteraard niet plaats.

Dat was de invoer, nu begint het rekenen.

Allereerst wordt een aantal nieuwe variabelen als dynamische vectoren aangemeld. Het programma formeert drie vectoren die respectievelijk de inhouden van het hoofdveld, de inhouden van het nevenveld en de recordnummers bevatten. De eerste twee vectoren worden na omcodering gesorteerd, want het sorteren van vectoren gaat aanzienlijk sneller dan het sorteren van records. De laatste vector is een indexvector, die - als het dubbelsorteren is afgelopen - de juiste volgorde van de records bevat, zodat ze gesorteerd naar de schijf kunnen worden weggeschreven.

Als volgende stap leest een routine de omcodering van alle letters in uit een aantal DATA regels, die de ASCII-waarden van die letters van A tot z bevatten:

```
CharCodes:
DATA 65,97,160,133,131,142,132,143,134,146,145,66,98,67
DATA 99,128,135,68,100,69,101,144,130,138,136,137,70,102
DATA 71,103,72,104,73,105,161,141,140,139,74,106,75,107
DATA 76,108,77,109,78,110,165,164,79,111,162,149,147,153
DATA 148,80,112,81,113,82,114,83,115,225,84,116,85,117,163
DATA 151,150,154,129,86,118,87,119,88,120,89,121,152,90,122
```

Die 86 codes worden in de juiste volgorde van 1 tot 86 in een vector opgeslagen, die dienst doet als opzoektabel bij het vertalen van de ASCII-codes in hoofd- en nevenveld in de nieuwe codes. Dat levert twee nieuwe veldvectoren op. Nu begint het sorteren. Van de velden worden uit praktische overwegingen alleen de eerste 30 tekens verwerkt, dat leek me meer dan voldoende. U kunt dat getal vanzelfsprekend naar believen wijzigen. De nieuwe vector voor het hoofdveld wordt met behulp van het Shell-sort-algoritme geordend. Dan wordt gekeken hoe lang eventuele series met gelijk hoofdveld zijn. Als zo'n serie uit slechts twee records bestaat dan wordt hun volgorde zo nodig meteen omgewisseld. Zijn de series groter dan worden er twee vectoren aangelegd, die respectievelijk het begin en eind van elke serie als hun recordnummers bevatten. Deze series worden vervolgens elk apart met insertion sort gesorteerd en de uiteindelijke volgorde wordt in de indexvector vastgelegd. Er wordt een tijdelijk of kladbestand met het toevoegsel .SCR in het formaat van het bronbestand geopend en de records worden in de juiste volgorde naar dit bestand weggeschreven. Tot slot heeft de gebruiker de keuze of hij een nieuw gesorteerd bestand wil aanleggen - dan krijgt het tijdelijke bestand een nieuwe naam en wordt definitief - of het bronbestand zelf gesorteerd wil hebben. In het laatste geval wordt het gewist en het tijdelijke bestand krijgt de naam van het bronbestand.

Het zal duidelijk zijn dat records sorteren niet zo simpel is als het sorteen van vectoren. Omdat dit teveel ruimte zou vragen is de sorteringsprocedure ManusSortniet als listing in deze aflevering opgenomen worden. U kunt de listing van de nieuwe tweede module Manus1, die ManusSort bevat, downloaden van het HCC Nieuwsbrief BBS (02159-52655) en een aantal nodes van het HCC Fidonet.

Beschikt u niet over een modem, dan kunt u de listing via een briefje aanvragen bij de redactie van de HCC NIeuwsbrief. Als u een geformatteerde diskette meezendt, dan wordt het bestand daarop gezet.

Ik moet hier nog aan toevoegen dat QuickBasic bij het wegschrijven van programmeerbestanden voor het begin van elke procedure DEFSNG A-Z invoegt. Dat is overbodig en u kunt het rustig verwijderen.

Modules

Manus is langzamerhand zo groot geworden dat de broncode van het programma niet meer in één module past en niet meer als één geheel tot een vrijstaand .EXE-bestand gecompileerd kan worden. Het is nog wel mogelijk binnen de programmeeromgeving van QuickBasic. Dat heeft te maken met de gesegmenteerde opbouw van de geheugenruimte in de processoren van de 8086-familie, die in PC's worden gebruikt. Een programmamodule kan hoogstens 64 Kb voor zichzelf en nog eens 64 Kb voor de benodigde gegevens omvatten. Omdat Manus alleen met gehele getallen rekent (DEFINT A-Z) en met tekenrijen werkt wordt er door QuickBasic relatief weinig aan eigen routines aan toegevoegd, zodat het bronbestand MANUS.BAS

ruim 100 Kb groot kon worden. Wordt er met drijvende komma getallen gewerkt, zoals in grafische programma's, dan haalt een module vaak niet eens 50 Kb.
In ieder geval moeten we Manus nu in twee modules splitsen, die dan apart worden gecompileerd. Het programma blijft Manus heten, maar de modules kunnen in principe andere onderling verschillende namen krijgen. De hoofdmodule blijft eenvoudigheidshalve Manus heten, de tweede module noemen we dan Manus1 (met Alt-F-C aan te maken).

Manus1 is leeg en wordt gevuld door de inhoud van de hoofdmodule te kopiëren. Daar kan wat in geschrapt worden, al hoeft dat niet. Van de met DECLARE aangemelde procedures heeft Manus1 alleen zijn eigen SUBS nodig, plus de SUBS die uit de hoofdmodule worden opgeroepen (bijvoorbeeld NumInput), verder ook niet de programmastart. Wel de DIM en COMMON SHARED aanmeldingen voor de variabelen en de foutenroutine. De procedures waarmee opties a tot en met d worden uitgevoerd blijven in de hoofdmodule staan en de overige opties gaan naar Manus1. Voorlopig hoeven alleen de SUBs ManusSort en DeleteRecord worden overgebracht. De modules kunnen nu worden gecompileerd. De twee .OBJ-bestanden die zo ontstaan worden door de linker tot één uitvoerbaar .EXE- bestand verbonden, dat in DOS met de oproep 'manus' gestart wordt. Voor de verbinding van verschillende modules zorgt een zogeheten 'make file' die door QuickBasic zelfstandig wordt aangemaakt. Hier is dat MANUS.MAK, een bestand dat de namen bevat van de modules die bij elkaar behoren.

De editor

Bij een intensiever gebruik van de editor blijkt er nog het één en ander aan te haperen, als gevolg van onvolkomenheden in de code. We zullen dat successievelijk pogen te verhelpen.

In de procedure TextInput zijn de eerste twee regels code verwisseld onder CASE 246 (de functietoets F9 waarmee door de records wordt teruggebladerd). Wanneer de tweede regel, IF EditFlag = 1 THEN CALL SaveRecord, vooraan wordt gezet is alles weer in orde. Bij het gebruik van de tabulatortoets springt de cursor niet naar de gewenste plaats. Dat wordt geregeld met een vlag. Zet de uitdrukking TabFlag = 0 bij de andere vlaggen aan het begin van TextInput. Wat verderop in dezelfde procedure, onder CASE 9, komt TabFlag = 1 te staan, na de regel CALL Tabs. Tenslotte wordt in de subroutine EditText aan het eind van TextInput de regel IF LineEndFlag = 1 THEN vervangen door IF LineEndFlag = 1 AND TabFlag = 0 THEN.

Hersenkweller

Gevraagd werd om met een programma het grootste gehele getal n, waarvoor geldt:

```
1 + 1/2 + 1/3 + ... + 1/n <= 5
```

te berekenen. Dat is natuurlijk heel simpel. U ziet meteen dat zo'n vraagstuk door successieve benadering in een onbepaalde lus opgelost moet worden en u schrijft:

```
DEFINT N
DEFDBL S
n = 0
s = 0
DO WHILE s <= 5
   n = n + 1
   s = s + 1 / n
LOOP
PRINT "n ="; n, "s ="; s
```

U laat dit programma lopen en er verschijnt als uitkomst

```
n = 83     s = 5.00206832960248
```

Dat kan niet de bedoeling zijn. de uitkomst is groter dan 5, hoewel er duidelijk bedongen was dat s in dubbele nauwkeurigheid hoogstens gelijk aan 5 mocht zijn. Wat is hier mis gegaan? Computers rekenen weliswaar niet al te nauwkeurig, maar hier ligt de fout aan het programma. Het maakt ook niets uit of u de DO WHILE...LOOP lus door DO...LOOP UNTIL vervangt: een onbepaalde lus loopt in WHILE-gedaante, zolang er aan een voorwaarde IS voldaan. Hier is dat s <= 5, en in UNTIL-gedaante tot er aan een voorwaarde voldaan is (dat zou dan hier s > 5 zijn). Lood om oud ijzer. Bij de laatste doorgang was s nog kleiner dan 5. Dus kon de lus verder lopen, met als resultaat dat s wordt verhoogd tot boven 5. Dan pas wordt de lus afgebroken.
Dit misverstand kan worden vermeden door een wachtpost aan te stellen, zoals we dat bij de programmering van de verbeterde versie van insertion sort hebben gedaan. Bijvoorbeeld door de volgende regel in te lassen:
Deze regel wordt vlak vóór LOOP gezet en herstelt de toestand voordat de grens van 5 werd overschreden:

```
IF s > 5 THEN s = s - 1 / n: n = n - 1: EXIT DO
```

```
n = 82     s = 4.990020137289226
```


Vervolg van serie op bulletinboard

Dit is de laatste aflevering van de serie Gevorderd Programmeren. Het nieuwe blad van de HCC, waarvan volgende maand het eerste nummer verschijnt, krijgt een wat andere formule. Voor de vaste lezers van deze rubriek is het vanzelfsprekend spijtig dat er nu een vrij abrupt einde komt aan de artikelen over gevorderd programmeren.
Auteur Jaap Schermerhorn zou nog graag enkele artikelen aan de serie hebben toegevoegd, maar dat is dus onmogelijk. Toch laat hij de lezers niet in de kou staan. Tijdens de HCC Dagen heeft de heer Schermerhorn een modem gekocht, met behulp waarvan hij artikelen en aanwijzingen op één of meer bulletinboards wil plaatsen en eventueel ook kan reageren op opmerkingen van lezers. In ieder geval zal dit worden opgenomen op het HCC Nieuwsbrief bulletinboard, maar wellicht vindt u de gegevens ook op nodes van het HCC Fidonet.
Beschikt u niet over een modem, dan kunt u schriftelijk contact opnemen met de heer Schermerhorn. Daarvoor schrijft u dan een briefje aan het HCC Kantoor in Houten, t.a.v. de heer Schermerhorn. Via het kantoor wordt uw brief dan doorgezonden aan de auteur van deze serie.

De wereld van Turbo Pascal (9)

Doordat de HCC Nieuwsbrief in deze vorm verdwijnt komt de serie sneller dan gepland aan zijn einde. In de laatste aflevering zullen we het hebben over de recordstructuur en over de filehandling.

Ben Welman

In de acht voorgaande afleveringen hebt u al kennis gemaakt met verschillende manieren om gestructureerd te programmeren. Eén belangrijke bleef er nog over, te weten de recordstructuur. Wanneer een gegevensstructuur uit meerdere componenten bestaat is het record type een uitstekende manier om deze structuur in Pascal weer te geven. Het record type in Pascal is goed te vergelijken met een record in een database. Daar bestaat een record uit een aantal velden. Zo ook in Pascal. Nemen we als voorbeeld een databank van een sportclub waarin een aantal gegevens van de leden worden bijgehouden. In Pascal kan dan als volgt een record type gedeclareerd worden:

```
TYPE
  Lijst = RECORD
            Naam        : String[15];
            Adres       : String[25];
            Postcode    : String[6];
            Plaats      : String[20]
            Geslacht    : Char;
            GebJaar     : Integer;
            Contributie : Real;
          END;
```

Een variabele van dit type kan dan op de bekende wijze worden gedeclareerd:

```
VAR Leden : Array[1..12] OF Lijst;
```

Door deze declaratie wordt een array gecreëerd, waarin van een twaalftal personen zeven gegevens kunnen worden bijgehouden. De afzonderlijke velden kunnen worden bereikt door achter de naam van de recordvariabele een punt te plaatsen en daarachter de naam van het veld. Het toekennen van waarden kan dan op de volgende manier gebeuren:

```
Leden[1].Naam := 'Jansen';
Leden[1].Adres := 'Hoofdstraat 3';
Leden[1].Plaats := 'Ons Dorp';
Leden[1].Geslacht := 'v';
Leden[1].GebJaar := 1952;
Leden[1].Contributie := 43.50;
```

Deze toekenningen mogen ook via een WITH statement verlopen. Het is dan niet nodig om steeds de naam van de recordvariabele te herhalen.

```
WITH Leden[1] DO
BEGIN
  Naam := 'Jansen';
  Adres := 'Hoofdstraat 3';
  Plaats := 'Ons Dorp';
  Geslacht := 'v';
  GebJaar := 1952;
  Contributie := 43.50;
END;
```

Hierdoor ontstaat een zeer overzichtelijke structuur.

Gegevensbestanden

Gegevens kunnen ook naar een file worden geschreven of uit een file gelezen. In de definitie van Pascal bestaat een bestand uit elementen van hetzelfde type, die achter elkaar worden weggeschreven. Dergelijke bestanden heten sequentieel. Het type van de gegevens moet bij de declaratie van de file worden opgegeven, bijvoorbeeld:

```
VAR Rapport : FILE OF Integer;
```

Een dergelijke file mag alleen elementen van het type integer bevatten. Het type van een file mag elk standaardtype of gedeclareerd type zijn, dus ook een recordtype. Om de gegevens van de hiervoor gedefinieerde sportclub naar een file te schrijven kan de declaratie van de file als volgt geschieden:

```
VAR SportClub : FILE OF Lijst;
```

Assign opdracht

Met alleen de declaratie zijn we er nog niet. Voordat er met zo'n file gewerkt kan worden moet er eerst een verbinding gelegd worden tussen de filevariabele in de Pascaldeclaratie en de echte file zoals deze op schijf staat. De naam van deze fysieke file moet aan de bekende DOS-conventies voldoen. Het leggen van zo'n verbinding gebeurt via de ASSIGN opdracht. De structuur van de assign-opdracht is:

```
ASSIGN (filevariabele, filenaam);
```

In de filenaam mag ook een padaanduiding voorkomen. Een voorbeeld van een correcte opdracht is

```
Assign(SportClub,'C:\CLUBS\TRAPPERS.TXT');
```

Openen van een file

Nadat op deze wijze de verbinding tussen de logische en de fysieke file is gemaakt moet deze laatste geopend worden. Hierbij moet dient onderscheid worden gemaakt of uit de file wordt gelezen dan wel naar de file wordt geschreven.
Met RESET(SportClub) wordt de file geopend om uit te lezen en na REWRITE(SportClub) kan naar de file geschreven worden. Het lezen en schrijven van en naar files gebeurt met Read(ln) en Write(ln)

opdrachten. Deze lees- en schrijfopdrachten moeten direct na het openingshaakje de filevariabele uit de VAR declaratie bevatten, daarna mogen pas de data komen. Na uitvoering van alle lees- en schrijfbewerkingen moet de file gesloten worden met CLOSE (filevariabele). In figuur 1 ziet u een eenvoudig demoprogramma dat de verschillende bestandsbewerkingen laat zien.

Tekstfiles

Een tekstfile, uit ASCII karakters bestaand, kan worden gezien als een FILE OF CHAR. Pascal kent dit type als een standaardtype onder de naam TEXT. In figuur 2 ziet u een toepassing van dit filetype. Het beschreven programma drukt een ASCII-file op het scherm af. In dit voorbeeld wordt ook gebruik gemaakt van de boolean functie EOF. Met deze functie kan worden gedetecteerd of na een leesopdracht het einde van het bestand (End Of File) bereikt is. Zolang EOF de waarde FALSE oplevert is het einde niet bereikt en kan verder worden gegaan met het lezen. Ook bij gebruik van deze functie moet tussen haakjes de filevariabele worden vermeld.

File zonder type

Turbo Pascal kent ook een filedeclaratie zonder type aanduiding, (VAR Doel : FILE;). De file wordt hierbij beschouwd als een serie van bytes. Zo'n serie bytes, ook wel blok geheten, kan worden ingelezen en weer worden weggeschreven. Via deze methode kunt u een eigen kopieerroutine ontwerpen.

Het einde

Omdat in de voorgaande drie afleveringen nogal wat fouten zijn ontstaan bij het overzetten heb ik de foutloze uitvoering van alle listings op mijn thuishonk, node 500/118, neergezet.
De serie is hiermee aan zijn eind gekomen. De redactie wil in het vernieuwde verenigingsblad, dat door IDG wordt uitgegeven, geen lang lopende series meer opnemen. Ik hoop dat de lezers van deze serie inmiddels evenveel liefde voor de taal Pascal hebben opgevat als ik en de smaak te pakken hebben gekregen om zich verder in de taal te verdiepen. Ik wens u dan ook veel succes op deze weg toe.

Figuur 1 : Voorbeeld filehandling

```
PROGRAM FILEDEMO;

CONST
  FileNaam = 'LEDEN.DAT';
  Aantal = 5;

TYPE
  Lijst = RECORD
               Lidnr : Integer;
               Naam : String[15];
             END;
VAR
  Lid : ARRAY[1..Aantal] OF Lijst;
  Fv  : FILE OF Lijst;
  i   : Integer;

  {hoofdprogramma}
BEGIN
  {data invoeren}
  FOR i := 1 TO Aantal DO
    BEGIN
      Write('Lidmaatschapsnummer : ');
      ReadLn(Lid[i].Lidnr);
      Write('Achternaam (max.15) : ');
      ReadLn(Lid[i].Naam);
    END;

  {data naar file schrijven}
  Assign(Fv, FileNaam);
  Rewrite(Fv);
  FOR i := 1 TO Aantal DO Write(Fv, Lid[i]);
  Close(Fv);

  {data uit file lezen}
  Assign(Fv, FileNaam);
  Reset(Fv);
  FOR i := 1 TO Aantal DO Read(Fv, Lid[i]);
  Close(Fv);

  {data naar scherm schrijven}
  FOR i := 1 TO Aantal DO
    WriteLn(Lid[i].Lidnr, ' : ', Lid[i].Naam);
END.
```

```
PROGRAM TEKSTEN;

VAR
  TekstFile  : Text;
  FileNaam   : String[80];
  Karakter   : Char;

Begin
  Write('Geef naam van de ascii file :');
  Readln(FileNaam);
  Assign(TekstFile, FileNaam);
  Reset(TekstFile);
  While not eof(TekstFile) DO
    BEGIN
      Read(TekstFile, Karakter);
      Write(Karakter);
    END;
END.
```

Figuur 2 : Voorbeeld van een tekstfile

Vragen en suggesties

Modemgebruikers kunnen hun vragen en suggesties plaatsen in de FidoNet-Mail area (gebied MM) van HCC node 118 (telefoon 053-337444). Wanneer u ook mijn pointadres (2:500/118.1537) daarbij gebruikt verloopt de communicatie het best. Anderen kunnen hun correspondentie richten aan:

Ben Welman
Koningsbult 2
7152 GP Eibergen

De Moeder van de Nieuwsbrief

Een terugblik op het prille begin

Dit is de laatste HCC Nieuwsbrief. In deze vorm tenminste. Daarom kwam het goed uit dat we tijdens de afgelopen HCC Dagen in de redactiestand bezoek kregen van Moeder Barnhoorn. Zij is de moeder van Dick Barnhoorn, de oprichter van de HCC en de allereerste hoofdredacteur van de HCC Nieuwsbrief. Hij kwam er ook bij zitten.

Peter Buysman

'Ik hou helemaal niet van apparaten!' Met gepaste trots laat ze vervolgens haar gegroefde handen zien. 'Ik zit veel liever in de tuin. U moet weten dat ik zelfs geen televisie in huis heb staan. Die dingen laat ik over aan de jeugd.' Dick kijkt geamuseerd naar zijn moeder en zal ongetwijfeld terugdenken aan de roerige eerste dagen van de HCC en de Nieuwsbrief.

't Olde Huus

Dat was de naam van het huis aan de Delftse kade in Leidschendam, waar 27 april 1977 de HCC werd opgericht. Dick, die toendertijd student wiskunde en informatica aan de Leidse Universiteit was, had samen met zijn drie vrienden de behoefte hun 'computerhobby' met meerdere mensen te delen. 'De HCC zou een vereniging moeten worden voor mensen die zich uit liefhebberij met computers bezig hielden. Met als doel het leggen van contacten en het stimuleren van de leden, zodat ze meer aan hun hobby zouden hebben.'

We waren wel een beetje gek

Dat dit doel ruimschoots gehaald is heeft iedereen kunnen merken. In vijftien jaar is het ledental uitgegroeid tot zo'n vijftigduizend. 'Zoveel enthousiastelingen hadden we toen natuurlijk niet voor ogen. We schrokken bij wijze van spreken al toen we een jaar na de oprichting duizend leden in ons bestand hadden.'

Nieuwsbrief

Zoveel respons hadden Dick en zijn vrienden inderdaad niet verwacht van die kleine circulaire die ze enkele elektronica-bladen en ook een aantal personen met mogelijke belangstelling in 1977 toezonden. 'We noemden die circulaire 'Nieuwsbrief', wat dus de voorloper was van de huidige HCC Nieuwsbrief. Wat de contributie betreft dachten we met *f* 15,- per jaar en, als we het voorlopig eenvoudig zouden aanpakken, met honderd leden quitte te kunnen spelen. Wat we binnen een jaar hoopten te bereiken...'
Veel geld was er dus nog niet en de eerste produktiekosten moesten toch ergens vandaan worden gehaald . 'Gelukkig stelde een elektronicafirma - the very first computershop in Holland - zich garant voor de drukkosten van de eerste twee Nieuwsbrieven.' Overigens werden deze Nieuwsbrieven, ongeveer 16 pagina's dik en door Dick volgeschreven, op geleende computers geproduceerd en nog zelf gevouwen, geniet en verstuurd. 'Het was echt zuinigheid troef, elk dubbeltje was belangrijk.'

Koffie

Moeder Barnhoorn luistert en is trots op haar zoon. Ze laat duidelijk merken dat ze met plezier aan die eerste jaren terugdenkt. 'Er gebeurde van alles in die grote kamer die ze in beslag hadden genomen. Maar ik vond het allemaal wel goed omdat ik zag dat Dick en zijn vrienden er veel lol in hadden.' En met de vele telefoontjes en binnenlopende mensen had ze gelukkig geen enkel probleem. 'Nee hoor, ik vond 't allemaal wel gezellig. Ik heb flink wat potten koffie naar boven gebracht en kon ze zo ook een beetje in de gaten houden. Want soms gingen ze wel eens te laat door, tot diep in de nacht!'
Inmiddels was de eerste gebruikersgroep opgericht: de Modelbaan gg. 'Ook dat gebeurde bij ons in huis. Want die grote baan moest toch ergens uitgestald worden.' Deze situatie heeft ongeveer twee jaar geduurd. 'Tja, mijn zoon ging trouwen en het huis was te groot voor mij alleen. Ik ben toen verhuisd naar Papendrecht.'

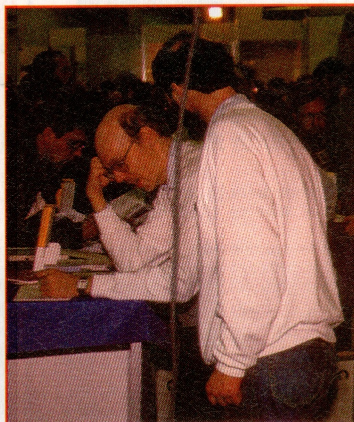
Eén ding is zeker: Moeder en Zoon Barnhoorn hebben er zeer beslist geen spijt van. En zijn allebei nog steeds trots op het vele werk dat in die pioniersdagen is verzet. Want dat werk is niet voor niets geweest. Moeder Barnhoorn: 'Maar we waren wel een beetje gek...'

De HCC Dagen 'in de marge'

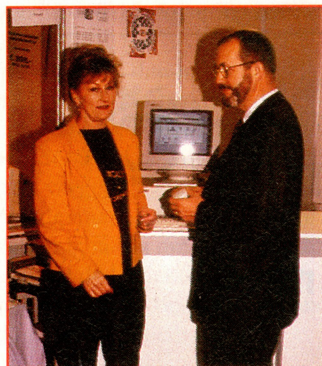
Even chauvinistisch doen: wat is er te vergelijken met de HCC Microcomputer Dagen? Het antwoord kent u al: niets! Waarom er ieder jaar vele honderden vrijwilligers belangeloos aan meewerken is duidelijk: de sfeer die aan die twee drukke dagen is verbonden is zo apart, dat het zich eigenlijk niet eens precies laat omschrijven. Niet alleen vóór, maar ook achter de schermen is het aardig. Aan de hand van enkele opnamen een sfeerbeeld voor en achter de schermen.

Op die dagen worden veel vriendschappen vernieuwd.

Immense drukte of niet, Erik de Ruijter van de DOS gg zag toch nog kans om zich in problemen te verdiepen. Hoe zit dat nu ook weer...

Ook Ingrid Driessen, de vrouw met de mooiste stem van Nederland, was enthousiast over de HCC Dagen.

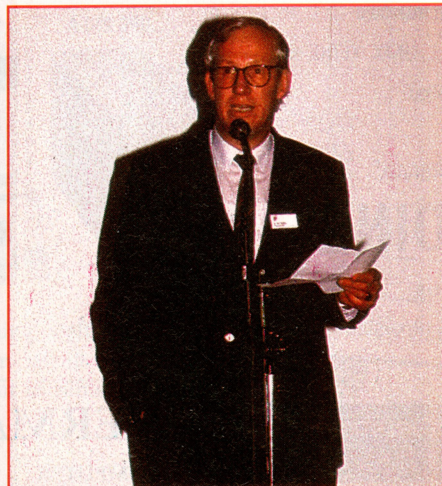
Als hoofdredacteur moet je van alle markten thuis zijn. Dus help je bureau-manager even.

Spanning bij de honderden medewerkers na afloop. Hoeveel nieuwe leden heeft de HCC en zijn er records gebroken? De uitkomst bleek uitermate positief te zijn.

Sommige mensen kregen er echt de hoogte van.

De nieuwe voorzitter van de HCC, Ab van Velden, voor het eerst officieel in actie. Hij was een uiterst tevreden man, wie niet, trouwens?

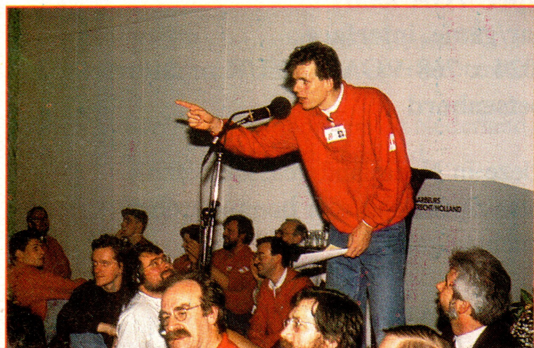
De sloturen van de HCC Dagen 1991

De HCC Dagen zijn dit jaar georganiseerd onder leiding van beursmedewerker Reinier Kramer. Het was zijn première en alle bezoekers en medewerkers zullen het er over eens zijn dat hij dit karwei op een voortreffelijke manier tot een goed einde heeft gebracht. Zoiets doe je natuurlijk niet alleen, maar met een team. Op deze pagina de indrukken van Reinier Kramer, vooral toegespitst op de laatste uren van de HCC Dagen.

Enigszins verdwaasd zwerven Bram den Exter en ik op zaterdag 23 november rond vijf uur 's middags nog één maal over de beurs. Hier en daar worden nog de laatste transacties gesloten, al dan niet tegen afbraakprijzen. Bezoekers sjokken, de armen vol met zojuist aangeschafte aanwinsten, moeizaam naar de uitgang. Overal hebben zich bergen afval gevormd. Temidden van die bergen ontwaar ik vele vermoeide, maar tevreden gezichten. 'Volgend jaar doen we zeker weer mee', vertrouwt één van de commerciële deelnemers me toe. De vijftiende HCC Dagen zijn goed geweest, zo wordt mij van alle kanten verzekerd. De publieke belangstelling heeft iedere voorspelling verpletterd. De HCC heeft veel nieuwe leden geworven, de gebruikersgroepen en afdelingen hebben zich uitstekend geprofileerd in Bernhardhal 1. Ongeloof en euforie gaan hand in hand, wanneer het bezoekersaantal bekend wordt gemaakt. Zelfs de bewaking van de Jaarbeurs schrikt zichtbaar bij het vernemen van het aantal bezoekers.

De laatste bezoekers zijn inmiddels de hal uit, de deuren gaan open en de vrachtwagens rijden binnen om de spullen weer weg te halen. Een jaar van organiseren lijkt zo abrupt tot een goed einde te komen; het is zeker niet voor niets geweest. Er bekruipt ons een gevoel van trots. Trots op de HCC, die dit toch allemaal weer teweeg brengt. Trots vooral ook op al die vrijwilligers, die er vóór en achter de schermen voor gezorgd hebben dat alles op rolletjes is verlopen. Het voert te ver om jullie allemaal bij naam te bedanken. Daarom vanaf deze plaats allemaal nogmaals reuze bedankt!

Reinier Kramer bedankt de vele medewerkers aan de HCC Dagen op de slotbijeenkomst in de Jaarbeurs....

...maar wordt ook zelf in het zonnetje gezet.

Ik hoop jullie volgend jaar weer te mogen begroeten op de zestiende HCC Dagen. U kunt het alvast in uw agenda noteren: op 20 en 21 november 1992 zal het spektakel van de HCC Dagen zich opnieuw voltrekken. Tot dan!

Reinier Kramer
HCC Dagen organisatie

BCE, goed idee voor 'n PC

1 jaar garantie, prijzen incl. BTW

Aanbieding v/d maand

GRATIS MUIS BIJ COMPUTER!

BCE AT286/ 20 MHz

super **VGA KLEUR MONITOR 1024X768.**
Met 1 MB, 5¼" & 3½" FDD, 40 MB HDD
Super VGA 512 kaart. ***f* 2.650,-.**

Computers AT

BCE AT 286, onze zakelijke topper 20 MHz AT met 1 MB, 1 x FDD, Hercules monitor, 40 MB snelle harddisk ..... ***f* 1.850,-**
Met 2 x FDD .... *f* 1.995,-
Met 2 x FDD en VGA monochroom *f* 2.195,-

Extra's
in mini tower ....meerprijs *f* 50,-
meerprijs 1 MB ....*f* 200,-
inbouw tapestreamer 120 MB.....*f* 995,-
80 MB meerprijs .... *f* 495,-
100 MB (boven 40 MB) .... *f* 795,-

TWINHEAD 412 SS set met MT81 printer AKTIE prijs *f* 3350,-

BCE 386/20 MHz

Minitower 40mb 2MB, 5¼" & 3½",VGA512
met VGA monochroom .... *f* 2.950,-
met Super VGA kleurenmonitor ... *f* 3.450,-

BCE 486/33 MHz

Voor wie het onderste uit de kan wil. Deze racer compleet met 4 MB, 100 MB en Super VGA kleur bij ons slechts *f*.6995,-

Modems

Intern 2400B modem MT ....*f* 275,-
Intern 2400B Tornado ....*f* 375,-
Extern 2400B Tornado + kabel ......*f* 450,-
Tornado Fax/ modem 9400/2400 ....*f* 695,-
Tornado Fax/ modem extern + kabel .*f* 725,-
PHILIPS PFC-10 FAX de ideale fax ..*f* 1175,-

Harddisken

Harddisk 40 MB IDE ....*f* 595,-
Harddisk 80 MB ....*f* 995,-
Harddisk 200 MB rodime .... *f* 1995,-

Mita Laser Printer

LP-X1: 11 pagina's p/m, HP LJ compatible, 512 KB, 300x300 dpi
Stuntprijs f 2.350,- incl.
DONDERDAG BCE KOOPAVOND!

BCE DEALER: NEC,HP,MITA,TORNADO

Monitoren

Super VGA monitor 1024 x 768 + videokaart 512 KB .... *f* 999,-
NEC 3FG/4FG .... *f* BEL
AANBIEDING: vga kleur & kaart *f* 749,-

Printers (met kabel)

Mannesmann Tally MT 81 .... *f* 425,-
MT 82 24 nld met 50 bld sheetfeeder *f* 995,-
Star LC 20, 9 naalds, 180 cps ...... *f* 500,-
NEC P20 24 naalds .... *f* 975,-

BCE is er ook voor uw supplies zoals diskettes/printerlinten standaards enz. Bel voor meer informatie. Ook voor NOVELL LITE.

Benelux Computer Exchange

Geopend ma. t/m vr. van 10 tot 18 uur - zat tot 17 uur DONDERDAG KOOPAVOND
Showroom: Weesperstraat 103 Amsterdam; tel. 020 - 6203239; fax 020 - 6268975 of 6253280

Wie durft? 386/33MHz super vga

BCE biedt u het volgende aan:
386/33 MHz
4 MB geheugen ! 64 KB cache
5,25"/1,2 & 3,5"/1.44 MB FDD
105 MB HDD/20 ms
512 super VGA kaart
Ser./par/game. interface
14" 1024 x 768 VGA KLEUR monitor
101 toetsenbord

Voor deze in Nederland geassembleerde computer zijn alleen zeer hoogwaardige componenten gebruikt.

***f* 4595,-**

Inclusief BTW en 1 jaar volledige garantie

NU GRATIS BIJ ELKE COMPUTER HET NEDERLANDSE SOFTWAREPAKKET DYNAMIC ENVIRONMENT

HEEFT U NOG VRAGEN? BEL BCE! 020-6203239

Lek

Ed Baars

U leest een dagblad, mag ik aannemen. U betaalt daarvoor een vast bedrag per jaar. Blijkt dat bedrag achteraf te laag, dan bepaalt het commerciële inzicht van de uitgever of de krant dunner wordt, of juist dikker. Gaat de advertentieprijs omhoog of omlaag. Of stijgt het abonnementsgeld, of juist niet.
Bij een vakbond zit dat geheel anders. Je betaalt daar naar draagkracht. En daarvoor bevechten ze jouw CAO, of staan ze -als dat nodig is - achter je bij een conflict. Van datzelfde geld maken ze ook een maandblad waarin ze je op de hoogte houden van hun wel en wee. Geen leesvoer waar je naar uitkijkt, maar dat geeft niks. Om dat blaadje ben je geen lid geworden.
Of neem de ANWB. Voor een vast basisbedrag krijg je een pasje en een gids. En maandelijks een sufferdje dat eigenlijk alleen maar leuk is om z'n aandoenlijke ingezonden brieven met dankbetuigingen, waarschuwingen voor malafide tankstations, wegpiraten, parkeerplaatsboeven en wat er verder nog voor vreselijks onderweg kan gebeuren. Niemand stoort zich daaraan, want voor dat blaadje ben je geen lid van de club geworden.

Bovenstaande drie instellingen hebben met elkaar gemeen dat ze een blad maken en dat ze de medewerkers betalen voor hun arbeid. De inkomsten uit advertentieverkoop en contributies zijn daarvoor ruim voldoende. Een belangrijk VERSCHIL tussen die drie voorbeelden is de inspraak van de leden/abonnees. Bij die krant ligt dat duidelijk. Een ABONNEE spreekt in via de giro. Als velen zich bij die krant thuisvoelen, is het een blad. Zijn dat er maar weinig dan is het een blaadje. De lezer bepaalt de oplage. Niet de inhoud.
Bij die andere twee ligt dat anders. Daar krijgt ieder LID de mogelijkheid zijn stem laten horen. Pas als dat is gebeurd nemen de bestuurderen een belissing waarin de wens van de insprekers terug te vinden is. Zo gaat dat bij verenigingen, zoals bij de omroep, de wandelvereniging, de politieke partij en de carnavalsclub.
Niemand die daarvan opkijkt.

Toch zijn er verenigingen waar het anders ligt. Waar je je afvraagt of men nu abonnee van het blad is, of lid van de club. Onze HCC bijvoorbeeld biedt als belangrijkste diensten een Nieuwsbrief, een FIDO-netwerk en daarnaast (mede om de inspraak te realiseren) regionale en gebruikersgerichte bijeenkomsten. De enige dienst die alle leden bereikt is de Nieuwsbrief. FIDO scoort (op grote afstand) een tweede plaats en slechts 5% van u bezoekt van tijd tot tijd wel eens een bijeenkomst van een afdeling of gebruikersgroep. Ik neem dus maar aan dat 95% van u jaarlijks f 65,- betaalt om die Nieuwsbrief te ontvangen of om te mogen FIDO'en.
Alleen... Die vijf procent die zo'n bijeenkomst wèl bezoekt, behartigt de belangen van u allemáál. ZIJ geven richting aan het beleid van de hele club, nietwaar? Inderdaad. Niet waar! Heel af en toe schijnt er op zo'n bijeenkomst wel eens een argeloze op te staan die te kennen geeft ergens over te willen inspreken. Dan schudt het afgehuurde zaaltje op zijn grondvesten van het gejuich dat opgaat. Hoera, we kunnen weer gaan computeren, want de nieuwe afdelingsvoorzitter is gevonden. Want dat computeren (of er over praten of er aan solderen) is waar iedereen voor gekomen is en waarvoor de HCC per lid een tientje reserveert om allemaal mooie spulletjes neer te zetten. En voor uw 50.000 tientjes kan 5% van u met héél mooie spulletjes spelen...

Die arme afdelingsbestuurders mogen —dus een paar maal per jaar naar de Algemene Ledenvergadering in Houten om dat inspreken te praktizeren. En na de hamerstukken, de spreekwoordelijke brief van het verontruste lid te Ammerzoden en de beleidsnota komen dan de financiën, alwaar blijkt dat het bedrag der uitgaven dat van de inkomsten overstijgt. Een gat in de begroting dus. Tot zover niks aan de hand. In de Tweede Kamer praten ze nergens anders over.
Maar dan: bezuinigen... De salarissen omlaag? Een kleiner kantoor? FIDO? Representatie? Nieuwsbrief? Het Ledentientje?
Aiii, dat laatste had ik nou niet moeten zeggen. Want Die Boot Verkopen We Niet, Meneer de Voorzitter!
En zo schoof de klip automatisch onder een andere boot, het vlaggeschip van de vereniging. Een lek onder de waterlijn. Een begrotingsgat.
Doen die afdelingsvoorzitters het nu verkeerd? Waarschijnlijk niet. Ze doen waarvoor ze door de bezoekers van hun afdelings-bijeenkomsten zijn afgevaardigd: hun belangen behartigen. En wees eerlijk. Hoe zou de ANWB-begroting eruit zien als alle afdelingen over een probeer-BMW konden beschikken? Zou De Kampioen dat overleven? Toch is het te gek voor woorden. Voor ongeveer hetzelfde abonnementsgeld en bij idem dezelfde oplage kan een ànder, zeer bekend computerblad, salarissen betalen, kantoorruimte huren, auto's leasen, enzovoorts, waar de HCC Nieuwsbrief met gratis liefdewerk-oud-papier-medewerkers de oorzaak wordt van een HCC begrotingstekort omdat 'De advertentie-opbrengst de kosten niet dekt.' Nogal klontjes... Als dàt kon werden alle computerbladen gratis rondgedeeld (en waarschijnlijk onleesbaar).

De HCC Nieuwsbrief is dus niet meer. IDG, de - naar eigen zeggen - grootste computerbladen-uitgever ter wereld, voegt u met uw 50.000-den samen met de abonnees van haar eigen bladen PC-World en PC-Thuis tot een geheel nieuw computerblad onder een nieuwe naam. Waarbij de advertentiebaten voor IDG zijn, de HCC de ledenservice verzorgt èn vijftien gulden per lid bijbetaalt. Een HCC-vaantje op een schip onder vreemde vlag. Zo heet dat in scheepvaartkringen...
Tjonge, Baars is weer boos! Hoor ik u denken. Maar het zit anders. Ineens stond ik er bij, keek ik er naar en smeerde ik argeloos een broodje mee. Met twee petten op. Een inspreekpetje van het Amsterdamse bestuur en een tot zwijgen veroordeelde redactiepet-met-voorwetenschap.

En da's een ramp. Voor een columnist...

PC'S & PRINTERS & FAX & PARTS & PIECES

COMPUTERS

Atlas (eigen merk)
inkl. monitor op draaivoet

PC 640 Kb 20 Mb	995
PC 640 Kb 30 Mb	1145
PC 640 Kb 40 Mb	1195
AT 1 Mb 20 Mb	1350
AT 1 Mb 40 Mb	1495
AT 1 Mb 80 Mb	1895
AT 1 Mb 120 Mb	2095
AT 1 Mb 200 Mb	2650
386SX 1 Mb 20 Mb	1550
386SX 1 Mb 40 Mb	1695
386SX 1 Mb 80 Mb	2095
386SX 1 Mb 120 Mb	2295
386SX 1 Mb 200 Mb	2850
386 2 Mb 40 Mb	2395
386 2 Mb 80 Mb	2795
386 2 Mb 120 Mb	2995
386 2 Mb 200 Mb	3550
Meerprijs 386 33 MHz	200
486 4 Mb 120 Mb	4295
486 4 Mb 200 Mb	4850
486 4 Mb 510 Mb	6850

Meerprijs voor:

Tweede diskdrive	145
Large Tower	125
VGA kaart 256 Kb	99
VGA kaart 512 Kb	169
VGA kaart 1 Mb	229
VGA P/W monitor	65
VGA 640 Colormonit.	525
VGA 1024 Colormonit.	585
Portable VGA Plasma	2180

Atlas Laptops

386SX Plasma 40 Mb	3995
386SX „ + Accu	4595

Atlas Notebook

386SX VGA 20 Mb	2985
386SX VGA 60 Mb	3950

Amstrad Laptop

PPC640 1 drive	925

Sharp Notebook

PC6220 AT 20 Mb	1995

Zenith Notebook

8088 ZL-1 LCD	895

Hewlett Packard

HP-95 XL Palmtop	1395
„ Connectivity Pack	199

Epson Computer

8088 PC 2x360Kb mon	645

Compaq Computer

386/20e 40 Mb	7295
386/33L 120 Mb	12850
Compaq Accessoires	bel

Casio Organizers

SF-4000 (32 Kb)	149
SF-4100 (32 Kb)	179
SF-8000 (64 Kb)	359

Gebruikte computers
Verkoop zaterdag 10-12 uur

PC 1dr. monitor	459
AT 1dr. monitor	499
IBM AT 20Mb mon	950

Ook losse kaarten/drives

PRINTERS

Star Printers

LC-20	bel
LC-20 Sheetfeeder	190
LC-10 Sheetfeeder	190
LC-10/20 Lint (min.10 st)	7
LC-10 Colour Lint	19
LC-200 Colour	439
LC-200 Sheetfeeder	190
LC-15 (132 kolom)	699
LC-15 Sheetfeeder	445
LC-15 Lint (min.10 st)	9
NX-1000 Sheetfeeder	190
NX-1000 Lint (min.10 st)	7
NL-10 Interface	175
NL-10 Sheetfeeder	190
NL-10 Lint (min.10 st)	9
ZA-200 (420 cps)	865
ZA-250 (132 kolom)	1055
ZA-2XX Lint (min.10 st)	9
LC-24/10 (24 naalds)	499
LC-24/10 Sheetfeeder	190
LC-24/200	645
LC-24/200 Colour	745
LC-24/200 Sheetfeeder	190
LC-24/15 (132 kolom)	899
LC-24/15 Sheetfeeder	445
LC-24 Lint (min.10 st)	9
XB-24/200 (24 nld)	1045
XB-24/250 (132 kol)	1345
XB-24/15 (132 kolom)	1195
XB-24 Lint (min.10 st)	9
SJ-48 Starjet Inkjet	599
LS-4 Laserprinter	1735
LS-4 Tonercartridge	149
LS-8 Tonercartridge	159

Epson Printers

LX-400 (9 naalds)	395
LX-400/800 Sheetfeed	245
LQ-200 (nieuw)	659
LQ-450 (nieuw)	859
LQ-400/500 Sheetfeed	245
LQ-550 Sheetfeeder	295
LQ-850+	1445
LQ-1050+ (132 kolom)	1645
LQ-1050+ Sheetfeeder	565
Lint 80 kolom(min.10st)	8
Lint 132 kolom(min.10st)	10

NEC Printers

P20	669
P20 Sheetfeeder	295
P30 (132 kolom)	865
P30 Sheetfeeder	325
P20/30 Lint(min.10 st)	19
P60	1175
P60 Sheetfeeder	395
P60 Pull Tractor	295
P70 (132 kolom)	1495
P70 Sheetfeeder 1-bak	425
P70 Sheetfeeder 2-bak	595
P70 Pull Tractor	295
P60/70 Lint (min.10 st)	10
P60/70 Colourkit	235
P6/7 Plus Lint (min.10 st)	10
P7 Plus Sheetfeeder	495
P6+/P60 Colour Lint	48
P2200/P2+ Sheetfeed	245
P2200 Lint (min.10 st)	12
P2 Plus Lint (min.10 st)	12
P6 Uni Tractorfeed	49
P6 Printerlint (min.10 st)	10
P7 Printerlint (min.10 st)	15

Canon

Bubblejet BJ-10E	585
Bubblejet BJ300E	1285
Bubblejet BJ330E	1495
LBP-4 Plus Laserpr.	1875
Toner Canon LBP-4	149
Toner Canon LBP-8 II	159
2 Mb RAMkit LBP8II	495
4 Mb RAMkit LBP8II	785

EP1000 Laserprinter

Toner Extra Print 1000	99
EP1000 Developer	225
EP1000 Drum	495
EP1000 Papertray	85
Toner Sharp JX-9300	99

Overige merken

Citizen Swift 24	745
Swift Sheetfeeder	245
Swift Colourkit	120
Swift Lint (min.10 st)	9
Panasonic Lint	16
Brother M1509 Lint	17

HP PRINTERS

HP Inkjetprinters

Deskjet 500 NLversie	bel
Deskjet 500 Colour	bel
Deskjet inktcartridge	39
Deskjet Refillcartr 2st.	42
Deskjet Refill kleur	56
128Kb RAM Deskjet	199
256Kb RAM Deskjet+	349
FX-80 Emulatie	169
Proprinter Emul.	169
Font Prestige Elite	169
Font Letter Gothic	169
Font Landscape	169
Font Presentations	169
Font Helvetica ASCII	199
Font Times 8-14 pt	169
Font Helvetica 8-14	169
Font Times 30 pt	169
Font Helvetica 30 pt	169
Fonts Wordperfect	289
Font Global Text	169
Font Garamond	169
Font Dom Casual	169
Font Brush	169
HP Paintjet	1675
Paintjet inkt zwart	68
Paintjet inkt kleur	74

HP Laserprinters

HP Laserjet III P	2275
HP Laserjet III	3445
HP Laserjet III D	5875
HP Laserjet III-SI	8945
Toner Laserjet IIP/IIIP	149
Toner Laserjet III/IIID	159
Toner Laserjet III-SI	295
Lower Cassette IIP/IIIP	355
1 Mb RAM-kit IIIP/III	295
2 Mb RAM-kit IIIP/III	440
4 Mb RAM-kit IIIP/III	730
2 Mb RAM-kit II/IID	495
PostScript cartridge	945
Pacific Fontbank	575
25 Fonts-In-One	595
425 Fonts-In-One	825
Fonts Premier Coll.	325
Overige fonts	bel

HARD DISKS

20 Mb XT Harddiskset	425
40 Mb XT Harddiskset	575
20 Mb XT HD-card	495
40 Mb XT HD-card	630
65 Mb Seagate 250R	499
40 Mb ST-157A IDE	399
80 Mb ST-3096A IDE	655
120 Mb ST-1144A IDE	849
200 Mb ST-1239A IDE	1395
20 Mb West. Dig. IDE	199
40 Mb Kalok IDE	399
80 Mb Maxtor IDE	725
20 Mb Conner IDE	269
40 Mb Conner IDE	469
100 Mb Conner IDE	785
120 Mb Conner IDE	875
200 Mb Conner IDE	1395
510 Mb Conner IDE	3395
5,25" frame	15
Frame voor HD-Card	35
Tandon 40 Mb Pack	985
XT HD MFM controller	125
XT HD RLL controller	125
AT HD/FD contr. 1:2	125
AT HD/FD contr. 1:1	139
IDE HD/FD controller	85
AT IDE multicontroller	125
SCSI HD controller	85
SCSI FD/HD controller	125

TAPE BACKUP

Jumbo 120Mb intern	685
Jumbo External kit	320
DC-2000 cartridge	49
DC-2080 cartridge	59
DC-2120 cartridge	69
Everex 250Mb intern	2085
Everex 250Mb extern	2450
DC-600A cartridge	59
DC-6150 cartridge	69
DC-6250 cartridge	79
DC-6525 cartridge	95

CD-ROM DRIVE

Mitsumi CD drive	795
Chinon CD drive	945
CD World Atlas	285
CD Shareware	v.a. 195

DISK DRIVES

Ye-Data 360 Kb 5,25"	125
Ye-Data 1,2 Mb 5,25"	165
Ye-Data 720 Kb 3,5"	165
Ye-Data 1.44 Mb 3,5"	185
Chinon 360 Kb 5,25"	135
Chinon 1.2 Mb 5,25"	185
Chinon 720 Kb 3,5"	185
Chinon 1.44 Mb 3,5"	195
Panasonic 1.2 Mb 5,25"	145
Panasonic 1.44 Mb 3,5"	155
Canon 1.2 + 1.44 Mb	425
360 Kb externe kast	295
720 Kb externe kast	295
1.44 Mb externe kast	345

MOTHERBOARDS

XT 12 MHz 0 Kb	125
AT 12 MHz 0 Kb	199
AT 16 MHz 0 Kb	275
AT 20 MHz 0 Kb	329
386SX 16 MHz 0 Kb	399
386SX 20 MHz 0 Kb	495
386SX 25 MHz 0 Kb	545
386 25 MHz 0 Kb	695
386 25 MHz + cache	845
386 33 MHz + cache	885
486SX 20 MHz 0 Kb	1365
486 33 MHz + cache	1925

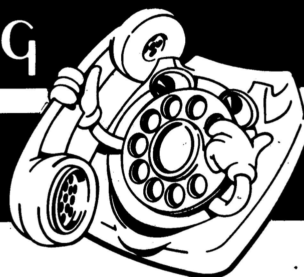
MUIZEN

Genius GM-D320	45
Genius GM-6000	69
Genius GM-F302	85
Genius GM-F303	95
Genius Trackball	169

Prijzen zijn exclusief 18,5% BTW. Wij verzenden door het hele land. Openingstijden: Werkdagen van 9 tot 17.30 uur. Zaterdag 10 tot 16 uur.

XT | AUTOMATISERING

EMMAWEG 2 (HOEK KERKWEG)
3603 AM MAARSSEN (BIJ UTRECHT)

PC PRIVE PROJEKTEN EN DEALERS OPGELET!
VRAAG NAAR PRIJZEN GROOTVERBRUIK

03465 - 69043

PC'S & PRINTERS & FAX & PARTS & PIECES

A4 AM-5 Plus muis	59
LogiTech Mouseman	165
LogiTech „ PS/2	175
LogiTech „ bus	175
LogiTech „ Cordless	285
LogiTech PilotMouse	89
LogiTech Trackman	199
„ Trackman Portable	255
Microsoft Mouse	299
Mousepad	12
Genius 1212 Tablet	595
Genius Tekenpen	85
Warrior 123 Joystick	45
Winner Joystick	45
Winner Flightstuur	115

SCANNERS

Genius 4500 scanner	248
Genius B105G scanner	349
Genius ColourScan	899
LogiTech Scanman 32	289
LogiTech Scanm. 256	599
LogiTech Catchword	375
Scanm.32 + Catchw.	535
Artec Handscanner	199
Acer Handscanner	189
Chinon A4 DS-3000	895
HP A4 Scanjet Plus	2150
Scanjet IBM Interface	1265

CHIPS

Intel 8087-2 8 MHz	275
Intel 8087-1 10 MHz	349
Intel 80287XL AT	225
Intel 80387SX 16 MHz	329
Intel 80387 20 MHz	495
Intel 80387 25 MHz	519
Intel 80387 33 MHz	549
IIT 2C87-12 MHz	195
IIT 3C87SX-16 MHz	279
IIT 3C87SX-20 MHz	299
IIT 3C87-25 MHz	399
IIT 3C87-33 MHz	425
Cyrix 287 8/20 MHz	185
Cyrix 387SX-16 MHz	269
Cyrix 387SX-20 MHz	289
Cyrix 387SX-25 MHz	345
Cyrix 387 16/25 MHz	389
Cyrix 387 33 MHz	415
V20 processor	35
V30 processor	49
Set chips 2e RS232 prt	25
256Kb SIPP module	42
256Kb SIM module	42
1 Mb SIPP RAMmodule	115
1 Mb SIM RAMmodule	115
4 Mb SIM RAMmodule	525
4164 RAM chip p.st.	4
464 RAM chip p.st.	6
41256 RAM chip p.st.	6
4256 RAM chip p.st.	15
411000 RAM chip p.st.	15
Ander type/module	bel

VIDEO KAARTEN

VGA kaart 16-bits 256K	125
VGA kaart 16-bits 512K	199
VGA kaart 16-bits 1Mb	259
Tsjeng Labs VGA 1Mb	399
Qtec VGA-1024 1Mb	399
ATI VGA Wonder 1Mb	549
ATI VGA „ 512K	519
Everex Viewpoint	695
EGA kaart	125
Mono Graphics kaart	45
Hercules/CGA kaart	69

MS-DOS KAARTEN

XT Multi I/O + FDC	99
XT Clock kaart	45
Game kaart 2 prt XT	35
Game kaart 2 prt AT	49
RS-232/Parallel/Game	75
RS-232(2x)/Par/Game	89
RS-232 kaart	45
RS-232 kaart 2 poort	69
Parallel kaart	39
XT RAMkaart <640 Kb	55
XT RAMkaart >640 Kb	199
Everex RAMkrt 3Mb	298
Everex RAMkrt 10Mb	395
BocaRAMkrt max2Mb	295
BocaRAMkrt max8Mb	395
UPS PowersafeCard	725
Copy II Option Brd	365
EPROM programmer	445

NETWERKKAARTEN

EthernetCard 8-bits	249
EthernetCard 16-bits	325
Krimptang	125
Novell 2.2 5 users	1695
Novell 2.2 10 users	3925
Netware Lite p.node	189
Kabel + connectoren	bel

PC/AT ADD-ON

Keyboard 101 keys	99
Keyboard AZERTY	149
Keyboard 130 keys	249
Tracking Keyboard	199
Voeding 150 Watt	150
Voeding 200 Watt	195
Voeding 230 Watt	215
Printerstandaard	49
XT Kast + voeding	225
AT Kast + voeding	275
Desktopkast + voed.	275
Baby Tower + voeding	295
Large Tower + voed.	395

MONITOREN

NEC Multisync 2A	875
NEC Multisync 3FG	1349
NEC Multisync 4FG	1845
NEC Multisync 5D	3885
Intra VGA 1024 .39	629
Hyundai VGA P/W	295
Hyundai VGA 1024 pix	669
TRL 14" amber-P/W	245
TRL VGA PaperWhite	2795
TRL VGA 1024 Color	795
CTX VGA 640 Color	660
CTX VGA 1024 Color	795
CTX Multiscan	885
Philips 12" amber	175
Philips 14" amber	255
Hyundai 12" P/W	189

LCD MINI TV

Casio TV-470	229

DISKETTES

(Bij afname 100 stuks)

3M Unformatted disks:	
3M 5,25" 360 Kb p.st.	1,15
3M 5,25" 1.2 Mb p.st.	1,89
3M 3,5" 720 Kb p.st.	1,52
3M 3,5" 1.44 Mb p.st.	2,92
3M Preformatted disks:	
3M 5,25" 360 Kb p.st.	1,55
3M 5,25" 1.2 Mb p.st.	2,39
3M 3,5" 720 Kb p.st.	1,99
3M 3,5" 1.44 Mb p.st.	3,79
Nashua 360 Kb p.st.	0,97
Nashua 1.2 Mb p.st.	1,62
Nashua 720 Kb p.st.	1,42
Nashua 1.44 Mb p.st.	2,79
Wit 5,25" 360 Kb p.st.	0,62
Wit 5,25" 1.2 Mb p.st.	1,05
Wit 3,5" 720 Kb p.st.	0,99
Wit 3,5" 1.44 Mb p.st.	1,69
Sony 2" 720 Kb p.st.	17
Diskettebak 100*5,25"	19
Diskettebak 40*3,5"	14
Diskettebak 80*3,5"	19

PRINTERKABELS

Printerkabel IBM 1.8 m	25
Printerkabel IBM 3 mtr	35
Printerkabel IBM 5 mtr	49
Printerkabel IBM 10 mtr	72
RS-232 kabel 2 mtr	25
RS-232 kabel 3 mtr	35
RS-232 kabel 5 mtr	49
RS-232 kabel 7 mtr	62
RS-232 kabel 10 mtr	72
2x Centronics 1.8 mtr	25
2x Centronics 5 mtr	49
Converter Par-Serieel	175

SWITCHBOX

Printerswitch 2 printers	65
Printerswitch X-cross	99
Printerswitch 4 printers	99
Autoswitch 2 > 1 pr.	145
Auto „ + 256K buffer	550
Autoswitch 4 > 1 pr.	275
„ 4>1 + 256K buffer	635
„ 8>1 + 256K buffer	740
Switchboxkabel 1.8 mtr	25
Switchboxkabel 3 mtr	35
Switchboxkabel 5 mtr	49
Switchboxkabel 7 mtr	62
Switchboxkabel 10 mtr	72
Box 2x keyb/monitor	95
Box 2x keyb/VGAmon	115
Box 4x keyb/monitor	115
RS-232 Breakout Box	85

DIVERSE KABELS

Monitor/muis verleng	19
VGA verleng	27
Keyboard verleng	19
RS-232 9 <-> 25 plug	18
SCSI of IDE HD kabel	19

SOFTWARE

Geoworks Ensemble	340
WordPerfect 5.1 NL	bel
LetterPerfect NL	389
DrawPerfect NL	795
PlanPerfect NL	795
WP Executive NL	495
WP Shell (5-pack)	195
dBase IV NL	1595
Lotus 123 3.1 NL	1285
Lotus 123 Windows	1129
PC Tools Versie 7.1	229
Copy II PC Softw.	75
Norton Util Adv 6.0	299
LapLink Filetransfer	249
PC Link Filetransfer	249
Procomm Plus UK	160
Procomm Plus NL	210
PC Anywhere	265
Microsoft Quick C	159
Microsoft Quick Basic	159
Microsoft Windows3.0	259
MS-DOS 5.0 Upgr.US	169
MS-DOS 5.0 Upgr.NL	185
QEMM 386 + Manifest	159
Desqview 386	355
Turbo Pascal 6.0	229
Turbo Pascal Prof	359
Quark XPress	2475
Pagemaker	2185
Queen Boekhouding	450

TELEFAX

Altech AF-2500 Fax	795
Fax/Phone Switch	275
Fax kaart + modem	385
Dynalink Pocketfax	645
Faxrol 30m (min. 6st)	9
Faxrol 50m (min. 6st)	15
Faxrol 100m (min.6 st)	29

PAPIER

2000 vel ketting 11"	49
1000 etiketten	16

MODEM

Intern 2400 baud	169
Hyundai 2400 bd int.	169
Tornado modems	
2400 bd intern	275
2400 bd int. Viditel	355
2400 bd extern	325
2400 bd ext. Viditel	395
2400 III VE extern	645
9600 bd extern	1385

CANON ION VIDEO

RC-260 camera	1565
ION PC Kit	2965

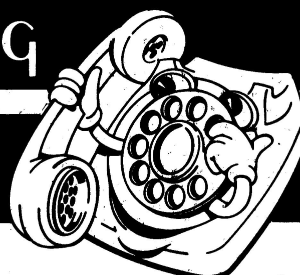
MUSIC

Music MIDI Interface	239
Soundblaster Board	355
Soundblaster Startkit	399
Soundblaster Pro-kit	585
Soundbl MIDIbox	125
SB MIDIbox + softw.	195
SB Developer Kit	165
Casio CT670 keybrd	595
Yamaha PSR48 keybrd	695
Cakewalk Softw. US	295
Cakewalk Softw. NL	375
Band-In-A-Box	125
Ballade	395
Dynaduet	565
Roland apparatuur	
MPU MIDI Interface	295
CM32PCM Soundmod	1095
LAPC-1 Sound card	945
MIDI box LAPC-1	215
PC200 MIDI Keyboard	495
RA50 Arrangermodule	1145
RA90 Arrangermodule	2295
Versterker/speaker	225
CF10 Digital fader	345
SC-55 Sound Canvas	1249
E-15 Synthesizer	1495
E-70 Synthesizer	3645
HP900 Digital Piano	3095
HP1700 Digital Piano	3885

Prijzen zijn exclusief 18,5% BTW. Prijs- en modelwijzigingen voorbehouden.

XT | automatisering

EMMAWEG 2 (HOEK KERKWEG)
3603 AM MAARSSEN (BIJ UTRECHT)

PC PRIVE PROJEKTEN EN DEALERS OPGELET!
VRAAG NAAR PRIJZEN GROOTVERBRUIK

03465 - 69043

Rondom de 80386

Negen klonen getest

Dè processor van dit moment is ongetwijfeld de 80386. De redactie boog zich over negen PC's, opgebouwd rondom deze processor, in diverse soorten en maten. Hierbij had vooral de onbekende kloon onze aandacht, vanwege de relatief goedkope belofte.

Harm-Jan Wieringa en Frans Kors

Met deze test beogen wij geenszins de beste 386-machine van dit moment te vinden. We testten er negen, maar er zijn minstens honderd klonen in Nederland te vinden. Onbegonnen werk dus. Bovendien kan de samenstelling van zo'n kloon nogal snel veranderen. Dat geldt vooral voor de kleine leveranciers, die ergens vanuit een winkel of woonhuis hun PC's versturen. Daarom hebben we vooral gekeken of een onbekende kloon waar voor z'n geld levert. Ze zijn immers goedkoper dan de bekende merken, anders zou u diè wel kopen. Met een bekend merk heb je toch het gevoel van wat meer zekerheid te krijgen. Een klein merk kan sneller failliet gaan. Verder zou de service voor de verkoper wel eens minder belangrijk kunnen zijn dan een snelle winst. We hebben vanzelfsprekend ook gekeken naar de prestatieverschillen tussen de verschillende soorten machines. Is een 386 SX machine nu echt zoveel langzamer dan z'n grote broer? En hoe presteert de 40 Mhz machine?

De verschillen

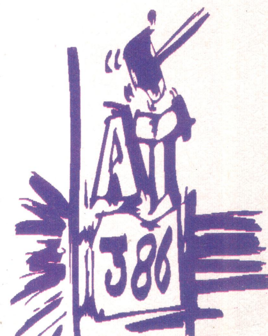
Wat is eigenlijk het verschil tussen een 'gewone' 386 en een 386 SX? Qua mogelijkheden, instructies en interne registers zijn ze gelijk aan elkaar. Programma's merken dus ook niet of ze op een 386 SX of een gewone, ook wel 386 DX genaamde, processor lopen. Alleen het aantal datalijnen verschilt. De DX heeft er maar liefst 32, de SX slechts 16. In de praktijk betekent het dat veel componenten een stuk goedkoper kunnen zijn. Het nadeel is dat de SX slechts 16 in plaats van 32 bits in één keer kan verplaatsen. De SX moet dat dan in twee keer doen en is daarom dus langzamer dan z'n grote broer. Maar verder zijn ze volledig gelijkwaardig. Tussen onze negen testmachines bevinden zich zowel 386 SX als 386 DX machines. Enkele computers waren niet uitgerust met de Intel processor, maar met de AMD versie. De kloksnelheden variëren van 16 Mhz tot 40 Mhz en de prijzen variëren van rond de ƒ 2600,- tot meer dan ƒ 11.000,-. We kunnen nu al verklappen dan duurder niet altijd beter is. De 40 Mhz machines zijn per definitie uitgerust met een AMD processor, simpelweg omdat Intel geen 40 Mhz versie maakt. Wel zou Intel zeer binnenkort met een 50 Mhz versie op de markt komen.

Waarom 386?

Waarom zou u juist een 386 machine kopen? De redactie is vrijwel unaniem van mening dat dit dè basismachine van de toekomst is. Een 386 processor heeft namelijk ingebouwde mogelijkheden om geheugen te 'remappen', net te doen alsof het geheugen op een andere plaats staat. Dit maakt het mogelijk om op een 386 het 'extended geheugen', het geheugen dat je extra kwijt kunt in een 286/386 /486 ten opzichte van een gewone XT, te veranderen in 'expanded geheugen'. Dit is een soort geheugen dat sommige programma's goed kunnen gebruiken. Bovendien kan dit extended geheugen op een 386 machine ook gebruikt worden om 'Upper Memory Blocks' (UMB's) te creëren. Dit is geheugen dat lege plekken opvult boven het normale geheugen van 640 Kb, maar toch nog onder de 1 Mb grens waarbinnen een XT moet werken. Dit gebied is eigenlijk gereserveerd voor de videokaart, de ROM-BIOS en uitbreidingskaarten.

386 machine: basis-PC van de toekomst

Het nut van UMB's is dat hiermee onder DOS meer ruimte beschikbaar komt, omdat residente programma's in de UMB's geplaatst kunnen worden. Met DOS 5.0 en de geheugenmanager QEMM 386 konden we bijvoorbeeld op een 386 zorgen voor 620 Kb vrij geheugen, terwijl er naast residente programma's ook allerlei netwerksoftware is geladen.
Door dit gerommel met geheugenadressen wordt het ook mogelijk om RAM-geheugen te plaatsen waar eerst ROM-geheugen zat. Daardoor kunnen de video-BIOS en ROM-BIOS naar dit RAM worden gekopieerd.
Het voordeel is dat het uitlezen van RAM sneller kan gebeuren dan van ROM. Dit noemt men 'shadowing', de RAM heet in dit geval dan 'shadow RAM'. Letterlijk: schaduw RAM.
Overigens blijft een geheugenmanager nodig om dit alles te regelen. Deze moet apart worden aangeschaft, want DOS 5.0 kan ook nog niet het onderste uit de kan halen. Kijk ook eens naar het sharewareprogramma 'The Last Byte', dat getest is in HCC Nieuwsbrief 145.
Tenslotte is het op een 386 machine mogelijk om aan echte multi-tasking te doen, dus meerdere opdrachten gelijktijdig uitvoeren. Dat is iets waar Microsoft Windows graag gebruik van maakt.

Duurder is niet altijd beter

Kenners beweren dat Windows dan ook het best draait op een 386. Dit alles is dus niet mogelijk op een 286, tenzij die computer is uitgerust met een NEAT chip-set of expanded geheugen in de hardware heeft. Dan kunnen tòch UMB's worden gecreëerd. Multitasking blijft een probleem. Bovendien zal in de toekomst steeds meer software, vooral de leukere, een 386 machine vereisen. Er bestaan zelfs al spelletjes die door al hun graphics te traag lopen op langzamere machines.

En de 486?

Natuurlijk, als u zeker weet dat u dit alles niet nodig heeft dan kunt u een leuke slag slaan door een 286 machine te kopen. De prijzen van de 386 PC's worden op hun beurt weer gedrukt door de snelle opkomst van relatief goedkope 486 machines. Ongetwijfeld heeft u ook op de HCC Dagen verbaasd gestaan over sommige prijsontwikkelingen. Waarom dan geen 486? Die heeft alle mogelijkheden van de 386, met daarbij nog eens een ingebouwde co-processor. De machines zijn echter toch weer een stuk duurder. Hebt u met intensief rekenwerk te maken en overweegt u bij een snelle 386 een coprocessor aan te schaffen, dan is de 486 wel degelijk een serieus alternatief. Een 486 is door het efficiëntere datatransport van processor naar (ingebouwde) coprocessor altijd veel sneller dan de snelste 386 met coprocessor, wat floating point operaties betreft. Bovendien bent u voor een 80387 coprocessor al snel zes- tot zevenhonderd gulden kwijt, wat het prijsverschil tussen een 386 en een 486 machine een stuk kleiner maakt.

Mag het een Mb'tje meer zijn?

We hebben al gezegd dat de 386 flexibeler met geheugen kan omgaan. Daardoor hoeft u alleen nog maar te zorgen voor voldoende (extended) geheugen in uw machine. Een 386 wordt eigenlijk altijd met minimaal 1 Mb geheugen geleverd. Dit betekent dat u 1 Mb - 640 Kb.= 384 Kb extended geheugen hebt, waarin u dus DOS hoog kunt laden, UMB's kunt maken voor uw residente programma's en ook nog een deel kunt omzetten naar expanded geheugen voor bepaalde programma's. Trek daar nog even het geheugen van af dat de geheugenmanager zelf nodig heeft en het zal duidelijk zijn dat met 1 Mb geheugen niet het onderste uit de kan wordt gehaald. Met 2 Mb heeft u al heel wat meer plezier van de PC. Voor de prijs hoeft u het niet te laten, deze ligt rond de ƒ 150,- per Mb. U kunt dan ook nog eens een ROM-metje 'schaduwen'. Meer dan 4 Mb is meestal niet nodig, tenzij een spreadsheet wordt gebruikt met zeer veel data. Deze spreadsheets kunnen de data meestal kwijt in extended of expanded geheugen, waardoor alles stukken sneller loopt.

Toegangstijd

Niet alleen het geheugen beïnvloedt de snelheid van uw PC, maar ook z'n toegangstijd. Al is de processor nog zo snel, als hij moet wachten op het

geheugen is dat vrij zinloos. Dit wachten op geheugen gebeurt door het invoegen van zogeheten wait-states. De meeste fabrikanten willen geen sneller geheugen plaatsen, omdat dit de PC meteen stukken duurder maakt.
Gelukkig kan de toegangstijd van het iets te langzame geheugen worden verkleind door gebruik te maken van 'interleaving". Als er van een geheugenchip een adres wordt uitgelezen, dan duurt het even voordat die chip opnieuw aangesproken kan worden. De computer wil meestal het direct opvolgende adres meteen na de vorige hebben en moet dus op die chip wachten. Door nu de opvolgende adressen van geheugenplaatsen niet meer in dezelfde chip te stoppen, maar bijvoorbeeld om en om in verschillende IC's, zal de computer meestal niet hoeven wachten. Hij vraagt immers steeds de andere geheugenchip om informatie. Mocht hij toch dezelfde chip moeten aanspreken, dan zal er alsnog worden gewacht. Interleaved geheugen is dus slechts een klein beetje langzamer dan het gebruik van sneller geheugen en wordt dan ook regelmatig in snellere computers toegepast.

Geheugenkastje

Een andere oplossing voor langzaam geheugen is het gebruik van een zogenaamde 'cache'. Dit is geheugen waar u niets van merkt en dat ook niet voor programma's of data gebruikt kan worden. Maar als de processor iets uit het geheugen oproept wordt het ook in deze cache gezet. En omdat het regelmatig voorkomt dat een processor hetzelfde adres nogmaals nodig heeft, denk maar aan een programmalus, hoeft de processor de volgende keer de informatie alleen maar uit de cache te halen. De cache bestaat dan ook uit snel geheugen. Hoe groter de cache, hoe groter de kans is dat de processor de gewenste informatie daarin kan terugvinden. Staat het er niet meer in, dan zal de processor toch op het normale geheugen moeten teruggrijpen. Enkele van onze testmachines waren met zo'n cache uitgerust.

Videokaart en disks

Nog twee factoren die de snelheid van de PC nadelig kunnen beïnvloeden zijn de videokaart en de diskdrives. Voor een 386 machine lijkt een super-VGA kaart standaard, waarbij kaarten met de TSENG ET 4000 chipset een populaire standaard vormen. Wel verschilt het geheugen aan boord van de videokaart. Kortweg geldt: hoe meer geheugen de kaart heeft des te groter zijn de mogelijkheden van resolutie en kleur. De maximale hoeveelheid geheugen is 1 Mb. Alle geteste PC's werden geleverd met een kleurenmonitor.
De harddisks hadden een gemiddeld grootte van zo'n 100 Mb, enkele uitzonderingen daargelaten. Geen overbodige luxe, want de trend dat softwarepakketten steeds groter worden lijkt zich door te zetten. Daarnaast beschikten alle machines over een 3,5' diskettedrive van 1,44 Mb. De 5.25 inch diskette lijkt toch echt z'n langste tijd te hebben gehad. Desalniettemin hadden enkele machines ook een drive voor deze diskettes aan boord. Je weet immers maar nooit.
Kijken we naar het uiterlijk van de machines dan valt het gelukkig mee dat ze er niet allemaal hetzelfde uitzien. Sterker nog, enkele waren zelfs fraai. De mini-tower is duidelijk populair, de meeste machines werden in deze uitvoering geleverd.

De test

Voor de test hebben we de samenstelling van de klonen bekeken en vanzelfsprekend de snelheid van de diverse subsystemen bepaald. We testten de snelheid van de processor, het videosysteem, het geheugen en de harde schijf met behulp van de PCM Laboratory Benchmark 5.0. De resultaten zijn weergegeven in de grafiek. We hebben de resultaten vergeleken met de uitkomsten van de Landmark test 2.0. Deze komen voor de processor goed overeen, maar bij de videokaarten gaven beide tests nogal verschillende resultaten. Vandaar dat de Landmark test voor de videokaarten in een aparte grafiek is opgenomen. weergegeven. Hierbij geldt: hoe hoger het getal, des te sneller de kaart is. Dit in tegenstelling tot de PCM benchmark.
De besprekingen van de verschillende PC's staan in een bepaalde volgorde, van licht naar zwaar. In een tabel zijn 'de harde feiten' te vinden en de namen en adressen van de leveranciers.

Conclusie

Geen enkele kloon deed het slecht. Dat is tegenwoordig ook bijna onmogelijk. Natuurlijk heeft elk systeem zo z'n kleine eigenaardigheden of aparte situaties. Duidelijk is dat u zeker teveel voor een PC kunt betalen, maar misschien ook wel te weinig. Komt u onder een bepaald bedrag, wat dat dan ook mag zijn, dan wordt er duidelijk op bepaalde onderdelen bespaard. Dat is helemaal niet erg, u kunt er bewust voor kiezen. Maar het moet ook een waarschuwing zijn. Ziet u een erg goedkope PC, vraag dan wat u daarvoor krijgt, maar ook wat NIET. Alleen dan kunt u een bewuste afweging maken tussen wat u kunt besteden en de uitvoering van uw PC. Een opvallende machine uit de test is de ICON Tower. Een zeer complete 386 machine op 40 Mhz voor ƒ 4250,-. Deze computer heeft zeker een goede prijs-prestatie verhouding. Opvallend is ook de keus van IPC om de processor op een aparte printplaat te zetten, waardoor de machine later gemakkelijk voorzien kan worden van een snellere processor. De Acer is een extreem dure machine. Weliswaar is Acer ook een groot merk, maar toch bleek dat hier en daar nog op onderdelen is bezuinigd. Wellicht vinden ze de winstmarge niet hoog genoeg.
De goedkoopste 386 (SX) was de Bysteps minitower. Een leuke prijs: ƒ 2750,-. Daarvoor is er duidelijk bezuinigd op bepaalde onderdelen, maar het blijft een 386.
Wilt u nog wachten? Meer machine voor minder geld? Tja, Intel heeft al een prototype van een 100 Mhz 386 laten zien. En ook de 586 processor zit er vast aan te komen. Maar u kunt wel eeuwig wachten, want dan zijn de 486-ers zo goedkoop en de 586 is toch al verleidelijk. Misschien kunt u over een paar jaar al aan een mini-werkstation gaan denken, met zowel MS-Windows (4.2) als X-Windows, MS-DOS (6.0) en UNIX? Of nu vast genieten van zo'n leuke 386-er?
Natuurlijk, gewoon doen!

5,25' drive lijkt uit de mode

Bysteps 386 SX

Goedkope mini-tower

De Bysteps 386 SX was de lichtste machine uit de reeks. Het gaat om een 16 Mhz machine in mini-tower uitvoering. Trots toont de Bysteps de processorsnelheid op z'n frontje. De prijs is relatief laag en dat is eerlijk gezegd ook wel een beetje te zien aan de uitrusting. Alles zit er weliswaar in, maar er is duidelijk op bespaard.

Zo heeft de VGA-kaart van OAK Technology slechts 256 Kb videogeheugen. Dit was overigens de enige computer uit de test zonder super-VGA mogelijkheden. De monitor van het merk EMC vonden wij van matige kwaliteit. Het beeld trilde een beetje en de letters waren onscherp. De Seagate harddisk was ook één van de kleinere uit de test, namelijk 44 Mb. Het interne geheugen is standaard 1 Mb, wat op het moederbord is uit te breiden tot maximaal 5 Mb.
Normaal wordt een muis meegeleverd, maar die ontbrak bij ons testexemplaar, evenals trouwens een versie van DOS. Deze stond weliswaar op de harddisk, maar daarmee kan men natuurlijk niet volstaan. Er was weliswaar documentatie aanwezig over het moederbord en de I/O kaart, maar die is erg summier. Het toetsenbord van het merk BTC typte niet echt lekker, de aanslag is naar onze smaak wat te 'zacht'. Bij het openmaken van de kast bleek deze een opvallend klein moederbord te bevatten. Dit is op zichzelf geen bezwaar, maar mede daardoor maakt de bekabeling een wat rommelige indruk en is alles nogal vol. Ook de voeding was wat kleiner dan normaal voor een AT: 180 Watt.

Conclusie

De Bysteps was op alle onderdelen de traagste machine. Dat is wat de CPU betreft begrijpelijk, want deze machine heeft de laagste kloksnelheid. Maar ook de harddisk en de VGA-kaart waren opvallend traag. Misschien heeft men deze computers iets te goedkoop op de markt willen brengen, wat ten koste is gegaan van de kwaliteit.

AAT 386 SX

Professionele mini-tower

AAT (American Advanced Technology) levert deze SX-machine met een kloksnelheid van 20 Mhz. De uitvoering van de AAT is duidelijk het tegenovergestelde van de Bysteps. Er is niet op onderdelen beknibbeld, wat overigens ook weer is terug te vinden in het prijsverschil.

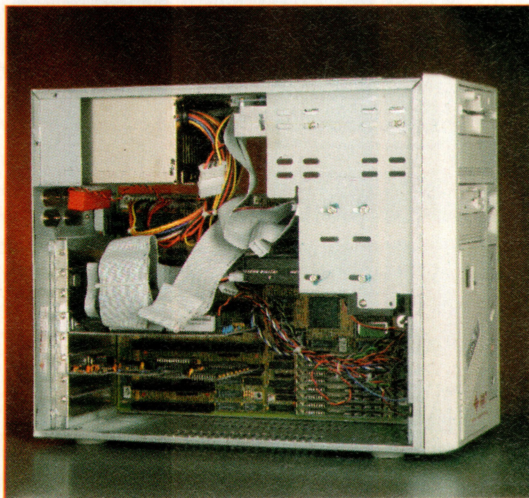

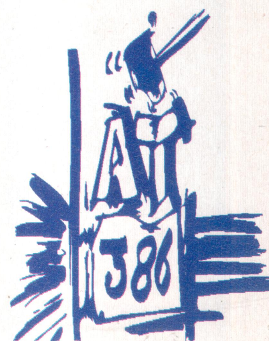

Zo bestaat de standaarduitvoering uit een 80 Mb Western-Digital harddisk, 2 Mb geheugen (uitbreidbaar tot 8 Mb), een Ahead B Super-VGA kaart met 1 Mb videogeheugen en zowel een 3,5 als een 5,25 inch diskdrive. Ook hier werd een muis meegeleverd, zij het dat er AAT op staat, wat ook het geval is bij de kleurenmonitor. Maken we de kast open dan valt op dat de afwerking toch nog wat slordig is. Er lopen draden dwars over het moederbord, wat vervelend kan zijn bij het plaatsen van uitbreidingen. Op de achterzijde zijn de diverse poorten duidelijk gemerkt, waardoor geen vergissingen kunnen ontstaan. In de snelheidtests blaast de AAT een aardig partijtje mee. De disk en video kunnen goed meekomen. Ongetwijfeld helpt de ingebouwde cache van 8 K b op de diskcontroller hierbij een handje. Wat het geheugen betreft is de AAT het snelst van de SX machines, dankzij de 0 waitstates. De documentatie is zeer goed. De documentatie van moederbord en de gecombineerde diskcontroller en I/O-kaart zaten apart in een map. Daarnaast werd MS-DOS 5.0 meegeleverd, samen met Windows 3.0. Verder waren er dan nog de manuals van DR-DOS 5.0, waarschijnlijk om ons er op te wijzen dat deze naar keuze kan worden meegeleverd, in plaats van MS-DOS.

Conclusie

Een degelijk en compleet systeem, dat echter niet tot de goedkopere behoort.

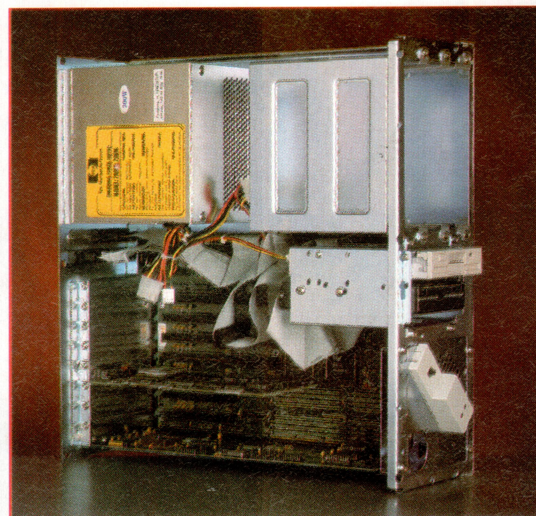

IPC 386 SX

Een degelijk 'actiemodel'

Deze minitower is een actiemodel van Intelligent PC Benelux en loopt op 20 Mhz. Hij is dan ook in veel opzichten vergelijkbaar met de AAT, maar biedt net even iets minder.

De prijs ligt ook iets lager. De IPC computer heeft weliswaar dezelfde 80 Mb harddisk van Western-Digital aan boord, maar beschikt slechts over 1 Mb geheugen. Dat is overigens wel uit te breiden tot 16 Mb. De IPC is uitgerust met één 3,5 inch diskdrive en de Paradise VGA kaart heeft 512 Kb tot z'n beschikking. Er wordt een muis meegeleverd, samen met MS-DOS 5.0 en LetterPerfect, het kleine broertje van WordPerfect. Er is documentatie aanwezig over het moederbord, de VGA-kaart en de I/O-kaart.
Bij het openmaken van de kast komt een verzorgd systeem tevoorschijn. De afwerking is goed. Opvallend is dat de CPU gemonteerd is op een rechtop staand deel van het moederbord. De reden hiervoor ontging ons, maar advertenties suggereren dat dit deel later is te vervangen door een printplaat met een snellere processor. Een leuke mogelijkheid, al is het de vraag of dat in werkelijkheid ook veel zal gebeuren.
Het meegeleverde toetsenbord vonden we toch wat minder al is dat een kwestie van smaak. In de machine is nog een wachtwoordcontrole ingebouwd. Wat we verkeerd deden weten we niet, maar na het draaien van een set-up programma werden we niet meer tot de machine toegelaten. Frustrerend voor testers, want je komt er ècht niet meer in, maar het is iets wat ook de 'gewone' gebruiker kan overkomen. Misschien moet er aan de betrouwbaarheid van het password-systeem nog wat worden gesleuteld. IPC verzekerde ons dat er een 'klantvriendelijke' oplossing is voor problemen met verloren passwords.
De IPC is voor z'n soort zeker geen langzame machine. Hij loopt ongeveer in de pas met collega AAT. Het valt op dat de CPU-prestatie van de IPC wat minder is, terwijl het om dezelfde processor gaat. Misschien heeft dit iets met de chipset te maken. De IPC gebruikt de Intel chipset, terwijl in de AAT de chipset van Chips & Technologies (C&T) aanwezig is.
De computers van IPC en AAT beschikken over dezelfde harddisk, maar deze presteert in de IPC net wat beter, waarschijnlijk dankzij de op het moederbord ingebouwde controller. Ook de videokaart is iets sneller. Maar het geheugen van de AAT kan IPC weer niet bijhouden. Kortom: nauwelijks verschil.

Conclusie

De IPC 386 SX is een goede machine, met de interessante mogelijkheid om de processor eenvoudig te verwisselen. IPC claimt gelukkig een levenslange garantie te geven.

Acer 386

De (te?) dure desktop

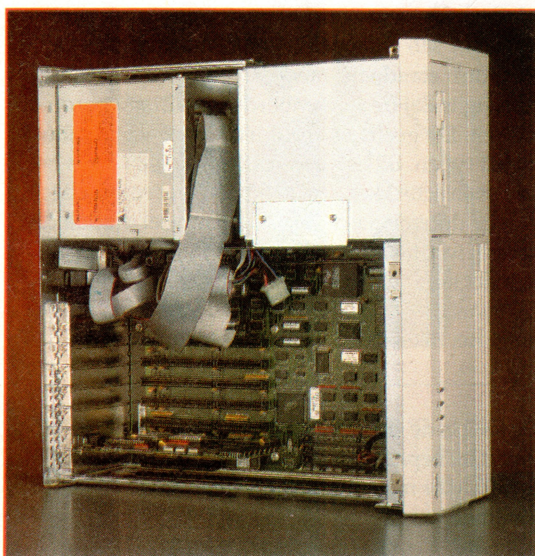
Het eerste wat ons opviel aan de Acer was z'n prijskaartje. Achtduizend gulden voor de PC, plus nog eens ƒ 1890,- voor de harddisk en ruim ƒ 1600,- voor de multiscanning kleurenmonitor. Dat maakt samen meer dan ƒ 11.000,- voor een compleet systeem. Dat moet dan toch wel een hoog gekwalificeerd systeem zijn.

De machine is een 25 Mhz 386 in een desktop kast. Het systeem wordt weliswaar geleverd met 4 Mb RAM (uitbreidbaar tot 16 Mb) en een 100 Mb hard-disk, maar daarmee houden de extra's wel op. De voeding kan slechts 145 Watt trekken, wat voor een AT erg weinig is, en er is slechts één 3,5 inch floppydrive ingebouwd. De Acer Super-VGA kaart moet het doen met 512 Kb geheugen. De meegeleverde DOS-versie is MS-DOS 4.01. Onbegrijpelijk, omdat DOS 5.0 zeker voor een 386 machine zoveel beter is. Wij vernamen dat inmiddels wél DOS 5.0 wordt meegeleverd.

Positieve kanten heeft de Acer zeker ook. De kast is mooi afgewerkt, met fraaie lampjes voor power, disk en de snelheid. De Acer schijnt automatisch om te schakelen naar een lage snelheid als dat nodig is. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij het lezen en schrijven van flop. Vooraan aan de linker kant van de kast zitten de aansluiting van het toetsenbord en de (bus)muis. Heel handig, deze kabels hoeven dus niet helemaal naar de achterkant van de kast worden gebracht. Een muis wordt gelukkig meegeleverd, want de aansluiting is nogal apart. Het toetsenbord vonden we erg prettig werken. Naast MS-DOS 4.01 wordt ook Microsoft Windows meegeleverd.

Binnenin de kast ziet alles er redelijk verzorgd uit. Slechts een metalen stang, die vanaf de voorkant naar de voeding achterin loopt, verstoort het beeld. Het blijkt te gaan om een mechanische verbinding van de aan-uitschakelaar, een wat vreemde oplossing. De poorten aan de achterzijde zijn duidelijk aangegeven.

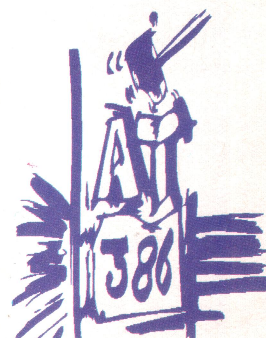

De meegeleverde documentatie is weliswaar goed verzorgd uitgevoerd, maar helaas niet up to date. De beschrijving van het moederbord was achterhaald.

Qua snelheid presteert de Acer precies zoals je zou verwachten van een 25 Mhz machine. Slechts de hard-disk viel hier wat uit de toon.

Conclusie

We moeten concluderen dat de Acer een goede machine is, waarop hier en daar kennelijk nog wat bespaard is. De prijs is in de huidige marktverhoudingen echter veel te hoog.

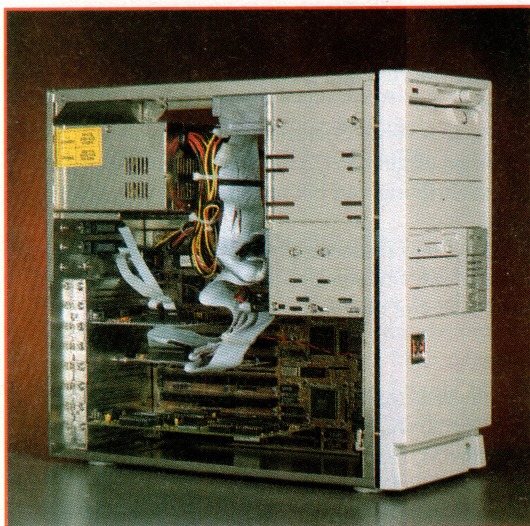
DCI 386

Compleet, snel en rommelig

De processor in deze minitower loopt op een snelheid van 33 Mhz. Het blijkt te gaan om de 386 processor van AMD. De processor wordt bijgestaan door een cache van 64 Kb, waardoor hij behoorlijk snel door de geheugentest komt.

Standaard wordt deze machine geleverd met 4 Mb RAM, uitbreidbaar tot maar liefst 64 Mb. Een

Conner IDE 120 Mb harddisk en zowel een 3,5 als een 5,25 inch diskdrive maken dit tot een behoorlijk compleet systeem. De VGA Ultra-kaart blijft met z'n 1 Mb videogeheugen niet achter. MS-DOS 5.0 wordt standaard meegeleverd.
Handig is dat de toetsenbordaansluiting voorop de kast zit. Dit geeft een maximale bewegingsvrijheid bij het typen. Bij het openmaken van de kast is het wel even schrikken: het geeft een wat rommelige indruk door de aanwezigheid van veel draden die dwars over het moederbord lopen. Iedere vorm van documentatie ontbrak helaas. Maar volgens DCI was dit een missertje. Wie de machine koopt mag dus rekenen op volledige documentatie.

Conclusie

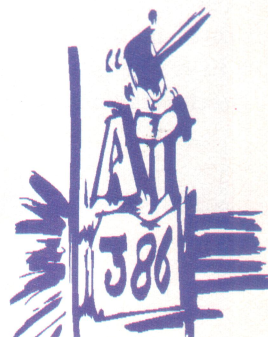
De DCI is de snelste van de 33 Mhz machines. Hij levert bij bepaalde toepassingen prestaties waar een 40 Mhz machine zich niet voor zou schamen.

Memo 386

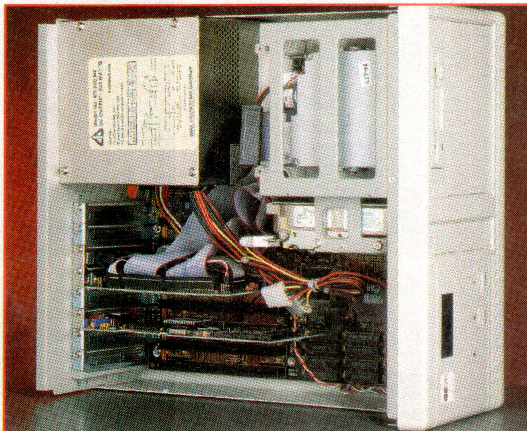
Een 'gewone' desktop

Deze 33 Mhz machine zit voor de afwisseling nu eens in een 'gewone' desktopkast, zij het dan dat die als een motorkap opengeklapt kan worden. Daardoor kan het inwendige snel worden bereikt.

Dit hebben we dan ook maar meteen gedaan. We ontdekten daar een behoorlijk vol moederbord. De Intel 80386 processor wordt met data gevoed via het 64 Kb grote cachegeheugen.
De Memo beschikt standaard over 1 Mb RAM. Verder zagen we een 47,5 Mb grote Seagate harddisk en een Trident SVGA-kaart. Een 3,5 inch diskdrive completeert de uitrusting van de Memo wel zo'n beetje. Voorop de kast toont de Memo z'n kloksnelheid aan de wereld. Kijken we naar de snelheidstests van de Memo dan is de harddisk relatief traag.

Ook de videokaart lijkt een beetje achter te lopen bij z'n collega's. De bij het systeem behorende documentatie zat keurig in een map. Helaas werd de bijbehorende software, zoals de drivers voor de VGA-kaart, meegeleverd op 5,25 inch diskettes. En laat die Memo nu geen 5,25 inch diskdrive hebben... Da's nou jammer.

Conclusie

Er valt eigenlijk weinig opmerkelijks over de Memo te vertellen. Zowel van buiten als inwendig een heel 'gewone' AT, die nu niet direct tot de sprinters behoort.

ProSerie 386

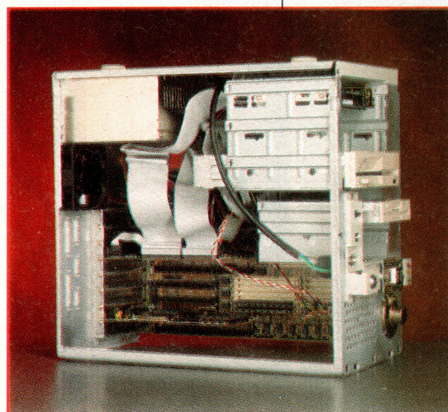
Een minitower op 55 Mhz?

Daar staat het op het frontje van de kast: 55 Mhz! Dit trok onmiddellijk onze aandacht, want voor zover wij weten zijn er geen processors in een 55 Mhz uitvoering. Het bleek een beetje nep te zijn, want de machine liep gewoon op 33 Mhz.

Men wilde de benchmark op het display tonen. Dan klopt het nog niet helemaal, want wij maten 'slechts' een benchmark van 51,5 Mhz. Maar vooruit... De kast ziet er verder best leuk uit. Toen we deze omdraaiden ontdekten we daar zowaar twee ventilatoren. Toch bleek deze machine geen extra lawaai te produceren. Hij was minstens zo fluisterstil als de andere testmachines. Ook hier gaat het om een vrij compleet systeem.

4 Mb RAM, Trident Super VGA-kaart met 1 Mb geheugen en een 106 Mb. harddisk van Seagate maken dit tot een serieuze machine.

Qua snelheid kan de ProSerie prima meekomen met de andere 33 Mhz machines. Standaard worden MS-DOS 5.0 en Windows 3.0 meegeleverd. De binnenkant van de kast ziet er ook prima uit.

Het meegeleverde toetsenbord vonden wij wat minder. Geen klik bij het indrukken, het voelde gewoon niet zo lekker aan. Gelukkig zal er standaard een nieuw toetsenbord worden meegeleverd, met extra functie- en extra cursortoetsen. Volgens Dunnet was er waarschijnlijk sprake van een verkeerde jumper-instelling. Bovendien was een eenvoudige rekenmachine ingebouwd. Kennelijk om te voorkomen dat mensen honend kunnen zeggen dat je toch nog op zoek gaat naar je pocketcalculator, terwijl je achter een krachtige 386 machine zit. Wat wij misten waren echter de speciale computerfuncties, zoals de mogelijkheid te rekenen met hexadecimale en binaire getallen. En als we toch met frutsels inbouwen bezig zijn: waarom dan ook niet meteen klokje?

Conclusie

Een snelle en goed uitgevoerde machine, met een complete uitrusting. Hopelijk zal het nieuwe toetsenbord van betere kwaliteit zijn. Volgens Dunnet is dat zeker het geval.

Icon 386

Een echte zware jongen

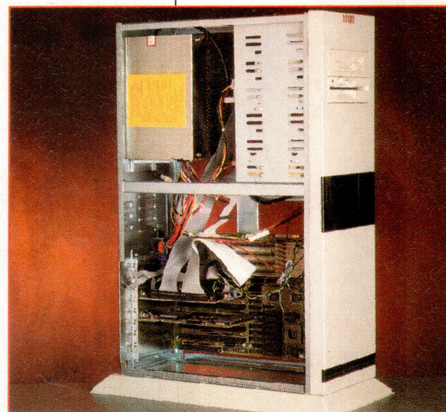
De enig echte Tower uit onze test was de ICON. Niet alleen uiterlijk, maar ook innerlijk gaat het hier om een zware jongen, met een AMD 40 Mhz 386 processor. Op het moederbord bevindt zich 4 Mb RAM en een cache voor de snelheid.

De IRIS Super VGA-kaart is voorzien van 1 Mb videogeheugen, de Tseng-lab et 4000. Verder zijn aanwezig: een 130 Mb harddisk en zowel een 3,5 als een 5,25 inch diskdrive. Dat alles maakt deze machine tot een complete reus.

Z'n uiterlijk is zeker niet lelijk. In de grijze kast zit een zwart doorzichtig deel van kunststof. Achter de ene helft bevinden zich de lampjes, en in grote verlichte letters '40 Mhz'. Daarnaast is er een deurtje met de reset-toets en de turboschakelaar. De enige dissonant op deze kast is de sticker met de naam ICON er op. Het BTC FT 700-toetsenbord ziet er modern uit, maar typt duidelijk wat minder prettig.

Meegeleverd worden stickertjes voor de poorten. Kennelijk moet je zelf dan maar uitzoeken welke poort wat is. Documentatie over het moederbord ontbrak, evenals een versie van MS-DOS.
De binnenzijde is redelijk afgewerkt, alhoewel sommige draden nogal rommelig lopen. Ook de drivekabels zijn enigszins krap bemeten. De voeding is wat zwaarder, zoals je ook in een Tower mag verwachten, n.l. 230 watt.

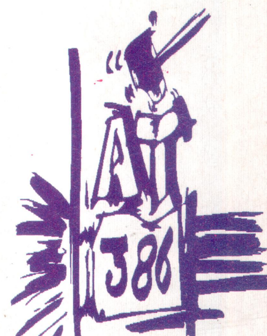
De snelheidsmeting laat zien dat dit de snelste machine uit onze test is. Alleen de videokaart blijft schromelijk achter volgens de PCM benchmark. De Landmark test beweert daarentegen dat dit een snelle grafische kaart is. De prestaties zullen dus beter zijn dan in de tabel staat aangegeven.

Conclusie

Kijken we naar de prijs dan zien we een echt compleet systeem, in een stoere tower uitvoering, voor 4250 gulden. Qua prijs-prestatie verhouding is dit een absolute topper.

Mycomp 386

Gracieus op 40 Mhz

De AMD 40 Mhz 386 processor zit in een elegante kast van de Mycomp Gracile. Het gaat hier om een platte desktopkast met de maten van een pizzadoos, die aan de bovenkant speels is afgerond.

In de kast bevindt zich een Conner 120 Mb harddisk, een Mentor VGA-kaart met 1 Mb geheugen (met Tsenglab BIOS en chipset CT 4000) en een cache, 2 Mb RAM en een 3,5 inch diskdrive. Maken we de kast open, dan zien we dat deze behoorlijk vol zit. Alles is heel compact samengebouwd. Om uitbreidingskaarten te kunnen plaatsen is in één van de uitbreidingsslots een ander model uitbreidingskaart geplaatst. Daarin kunnen dan weer uitbreidingskaarten worden geplaatst, zij het liggend. Voor rechtop staande kaarten is de kast niet hoog genoeg. Hoewel er nog drie uitbreidingsslots vrij zijn is het zeer de vraag of deze in de volle kast zijn te benutten.

De documentatie bevindt zich keurig in een ringband. Maar de software voor de VGA-kaart op een 5,25 inch kan de Mycomp 'dus' helemaal niet lezen. Dom, dom, dom. Alhoewel MS-DOS 5.0 op de harde schijf was geïnstalleerd werd deze niet apart meegeleverd.

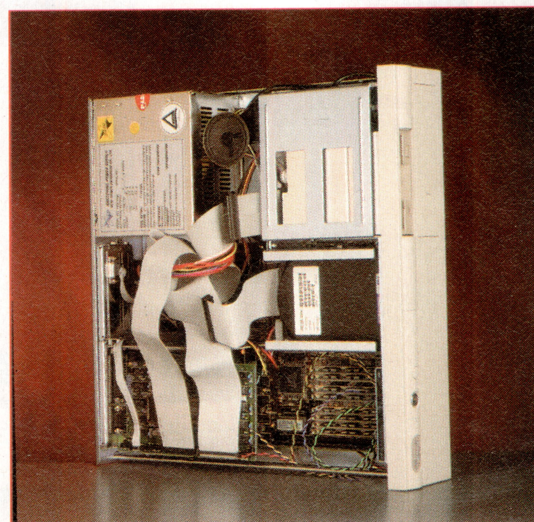
De Mycomp is een snelle machine, maar dat mag ook wel op 40 Mhz. Ook hier blijft de VGA-kaart qua snelheid opvallend achter volgens de PCM benchmark. Maar evenals in andere situaties beweerde de Landmark test dat het juist om de snelste videokaart ging. Het verschil tussen deze twee snelheidstesters doet zich vooral voor bij de 40 Mhz machines. Voor ons vooralsnog een raadsel.

Conclusie

Als u geen behoefte hebt aan een grote kast, maar wél aan een snelle machine, dan komt de Mycomp misschien in aanmerking. Snel, klein en elegant.

De HCC Nieuwsbrief AT Test

De testresultaten van de HCC Nieuwsbrief AT test zijn samengebracht in een grafiek, om zo tot een goede vergelijking te kunnen komen. De computers zijn hierbij gerangschikt naar het type processor (SX/DX) en de kloksnelheid. Er zijn vier tests uitgevoerd: CPU, disk, memory en video. Een toelichting op deze begrippen is te vinden in het inleidende testverhaal. Hoe moet u deze cijfers nu interpreteren? In algemene zin geldt: hoe lager het getal, des te beter zijn de prestaties. In een aparte grafiek vindt u de resultaten van de Landmark test voor de videokaarten. Om hier tot een goede vergelijking te komen moeten de cijfers precies 'andersom' worden gezien. Een Landmarkt test met een hoog getal is in dit geval dus beter dan een test met cijfers die lager uitvallen.

COMPUTER	CPU	DISK	VIDEO
Bysteps 386sx/16	4.56	10.26	4.67
AAT 386sx/20	3.52	5.33	3.84
IPC 386sx/20	3.81	4.83	2.42
Acer 386/25	2.40	5.94	1.65
DCI 386/33	1.72	5.33	0.93
MEMO 386/33	1.73	6.48	2.25
PRO 386/33	1.75	5.59	1.09
Icon 386/40	1.43	5.11	3.68
Mycomp 386/40	1.43	5.60	3.24

Landmark test videokaarten

COMPUTER	LANDM
Bysteps 386sx/16	729
AAT 386sx/20	1981
IPC 386sx/20	2091
Acer 386/25	1422
DCI 386/33	3587
MEMO 386/33	2507
PRO 386/33	2199
Icon 386/40	3091
Mycomp 386/40	3840

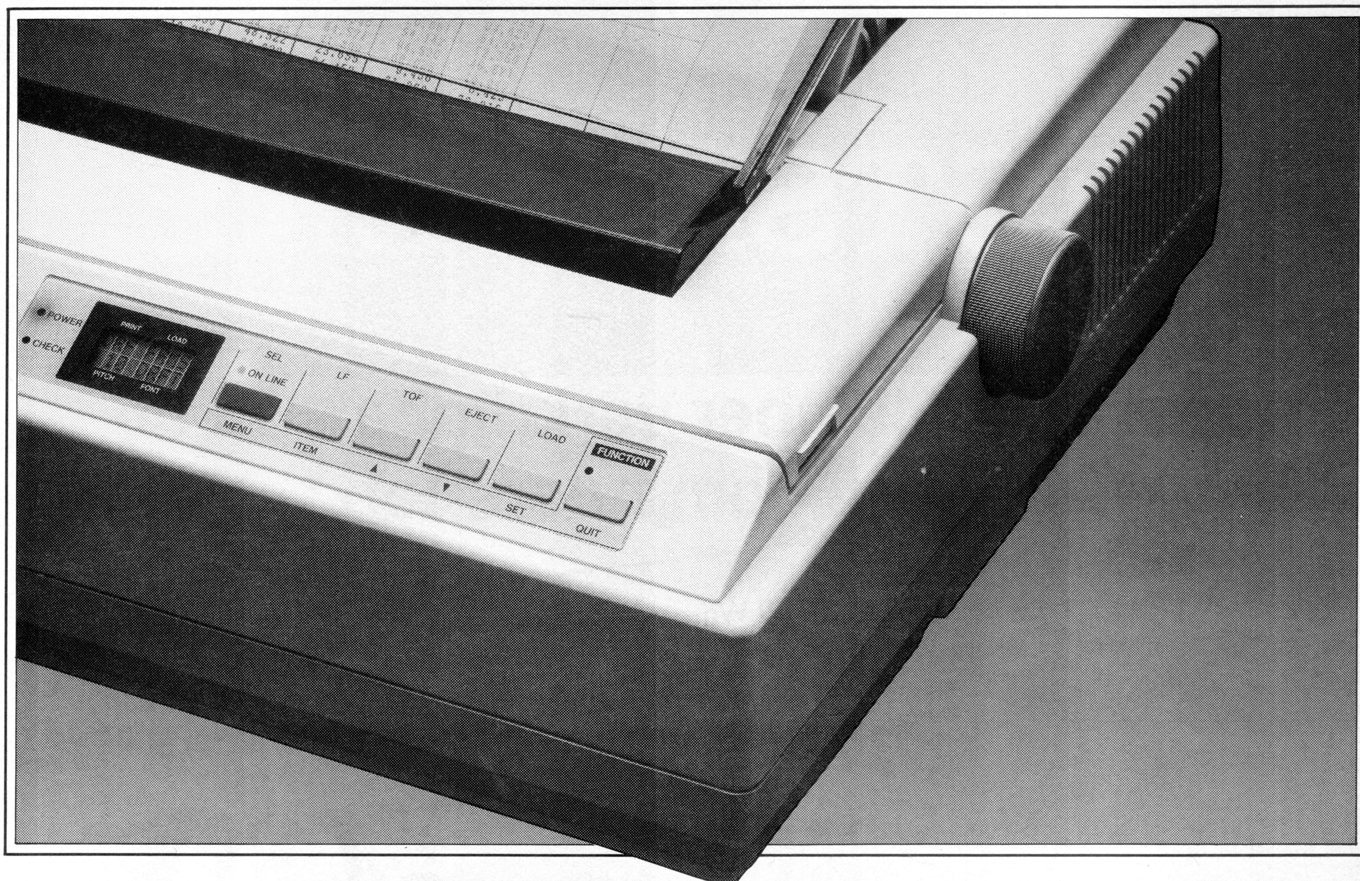
De 'harde feiten' over de AT's

U vindt op deze pagina een overzicht van de computers uit de HCC AT test, met daarbij de namen en adressen van de leveranciers. De prijzen die worden genoemd zijn vanzelfsprekend inclusief BTW. Houdt u er wel rekening mee dat het hier om adviesprijzen gaat. Het is in de praktijk dus niet onmogelijk dat een bepaalde computer voor een wat lagere prijs wordt aangeboden.

Computer	Bysteps	AAT	IPC	Acer	DCI
Processor	INTEL-386sx	INTEL-386sx	INTEL-386sx	INTEL-386	AMD-386
Kloksnelheid	16 Mhz	20 Mhz	20 Mhz	25 Mhz	33 Mhz
Ram	1 Mb	2 Mb	1 Mb	4 Mb	4 Mb
Bios	AMI	Phoenix	AMI	Acer	AMI
Chipset	UMC	C & T	Intel	C & T	Eteq
HD	44 Mb	80 Mb	80 Mb	110 Mb	120 Mb
FD's	3,5'	3,5'+5,25'	3,5'	3,5'	3,5'+5,25'
I/O Poorten	2 x ser., par., game	2 x ser., par., game	2 x ser., par., game	2 x ser., par.	2 x ser., par.
Voeding	180 Watt	200 Watt	200 Watt	145 Watt	200 Watt
VGA Geheugen	256 Kb	1 Mb.	512 Kb	512 Kb	1 Mb
Muis	JA	JA	Ja	Ja	Nee
Software	-	DR. DOS/MS DOS 5.0 Windows 3.0	MS-DOS 5.0 LetterPerfect	MS-DOS 4.01 Windows 3.0	MS-DOS 5.0
Prijs (incl. B.T.W.)	*f* 2750,-	*f* 4354,86	*f* 4141,58	*f* 11541,90	*f* 4750,-
Leverancier	Bysteps Systems Stellenboschstraat 119 5642 GL Eindhoven 040-811400	AAT Postbus 43 4285 ZG Woudrichem 01833-4594	IPC Antwoordnummer 2677 3970 VJ Houten 06-0383	Acer Computer BV Hastelweg 250 5652 CN Eindhoven 040-501234	DCI computers Maashaven OZ 18 3072 HM Rotterdam 010-4856953

Computer	MEMO	PROSERIE	Icon	Mycomp Gracile	
Processor	INTEL-386	INTEL-386	AMD-386	AMD-386	
Kloksnelheid	33 Mhz	33 Mhz	40 Mhz	40 Mhz	
Ram	1 Mb	4 Mb	4 Mb	2 Mb	
Bios	AMI	AMI	AMI	AMI	
Chipset	Symphony	SIS	SIS	Opti	
HD	44 Mb	106 Mb	130 Mb	120 Mb	
FD's	3,5'	3,5'+5,25'	3,5'+5,25'	3,5'	
I/O Poorten	2 x ser., par.	2 x ser., par.	2 x ser., par., game	2 x ser., par.	
Voeding	200 watt	200 Watt	230 Watt	200 Watt	
VGA Geheugen	1 Mb	1 Mb	1 Mb	1 Mb	
Muis	NEE	Nee	Nee	Nee	
Software	DR-DOS *f* 75,—	DOS 5.0 Windows 3.0	MS-DOS op aanvr.	-	
Prijs (incl. B.T.W.)	*f* 4063,37	*f* 4734,08	*f* 4250,-	*f* 4500,-	
Leverancier	PC-All Het Schild 13 5275 EB Den Dungen 04194-2273	Dunnet BV Goudsesingel 108 3011 KD Rotterdam 010-4008100	ICON Computers BV Burg. H. Gretelaan 7 3119 BA Schiedam 010-4737838	KTC Computer Advies Buro Gen. v. Heutszlaan 19 5623 JE Eindhoven 040-451801	

De Brother NLQ en LQ Matrix Printers

Brother vernieuwde het 18 en 24 pins matrix programma.

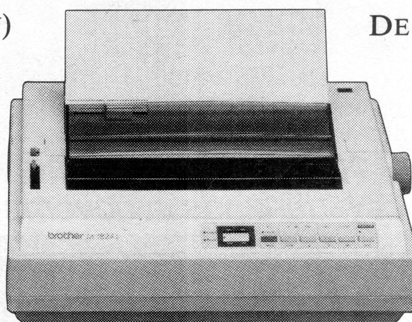
Geen lastige schakelaars meer. Op het praktische displayvenster kan men eenvoudig instellen en kontroleren welke funkties, lettertypes (totaal 5 soorten) formaten enzovoorts gewenst zijn.

De 18 en 19 serie zijn voorzien van automatische papierdoorvoer, een ingebouwde tractorfeeder en een papierparkeerfunktie, respektievelijk in 80 en 136 koloms uitvoering.

De geheugenkapaciteit en de letterfonts kunnen worden uitgebreid. Voordelige kleurenopties en accessoires.

De Brother printers zijn op de meest voorkomende PC's aan te sluiten.

Wilt u informatie en/of dealeradressen bel 020 - 54 51 251 of schrijf naar Brother, Antwoordnummer 161, 1180 VB Amstelveen.

Brother Industries Ltd
Ruabon Groot Brittannië.

BESTSELLERS

vanaf 15 december verkrijgbaar in de boekhandel en computershop *)

WILSON
PUBLISHER
&
DISTRIBUTOR
telefoon 020 - 6267347

**) onder voorwaarde van het op de markt brengen van WordPerfect voor Windows Nederlands in november.*

Eveneens verschenen in de Leidraad-serie:

Leidraad WordPerfect 5.1
Leidraad WordPerfect 5.0
Leidraad Multi Lingual Scholar 3.2
Leidraad DrawPerfect 1.1 NL
Leidraad CorelDraw!
Leidraad Harvard Graphics
Leidraad Dr.Halo
Leidraad DOS 3.3
Leidraad DOS 4.0
Leidraad DOS 5 introduktie
Leidraad DOS 5 geheugenbeheer
Leidraad Windows 3
Leidraad PC Tools 6
Leidraad PC Tools 7
Leidraad Norton Utilities 5
Leidraad Norton Utilities 6
Leidraad Lotus 1-2-3
Leidraad Excel
Leidraad Ventura
Leidraad Pagemaker
Leidraad dBase IV
Leidraad Beheer & Onderh. Harddisk
Leidraad Datacommunicatie
Leidraad Novell Netware
Leidraad Bundel

WordPerfect voor Windows

Mooier, beter en zeer de moeite waard?

Tekstverwerkend en DTP-end Nederland wacht al een tijdje met ingehouden adem op WordPerfect voor Windows. Want wat wordt het? Is WordPerfect voor Windows net zo goed of zelfs beter dan die andere tekstverwerkers onder Windows? Kun je Ventura en Pagemaker direct in de afvalbak kieperen en zowel het tekstverwerken als het opmaken met één programma doen? Is het zinvol om je saaie DOS-versie van WordPerfect in te ruilen voor een luxe, grafische Windowsversie?

Arie Tijsman

Ja. Maar ook een beetje nee. Na intensief proefdraaien, spelen, proberen en wachten hier een eerste indruk van WordPerfect voor Windows.

Systeemeisen

Het is tijd dat we ophouden te zeuren over dat trage Windows. Vanaf nu besluiten we dat langzaam nu eenmaal de prijs is voor grafisch werken. Vanuit die gedachte gezien is er niets aan de hand met de snelheid van WordPerfect voor Windows. Op een echte 386 is er uitstekend mee te werken. Met een 386sx gaat het intikken en opmaken van tekst ook redelijk snel, maar iets essentieels als de spellingcontrole gebruik je (ik) dan maar niet, omdat het teveel tijd vraagt. Met een gewone 286 is er eigenlijk niet meer mee te werken. Dat houdt in dat de eisen die WordPerfect voor Windows stelt vergelijkbaar zijn met de systeemeisen van andere Windowsprogramma's: 2 maar liever 4 Mb intern geheugen, 8 Mb vrije schijfruimte en bij voorkeur een 386 processor.

Drie werkstanden

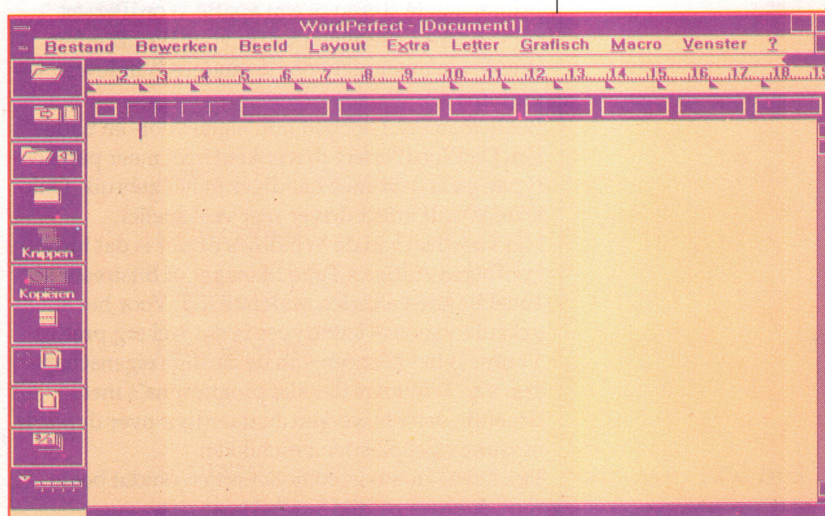
WordPerfect voor Windows opent met een heel vertrouwd beeld. Bovenin het scherm de bekende Windows-rolmenu's, de al bijna normale drukknopjes en systeemknopjes en onderin een statusbalk, waarvan het enige opvallende is dat staat aangegeven welk lettertype actief is.
Het intikken van tekst is natuurlijk niet gewijzigd, maar wel het verplaatsen en kopiëren van tekst, want dat gaat nu op de bekende Windows-manier: Plakken en Knippen via het Klembord. Heel prettig is dat de blokfunctie nu met de muis aangezet wordt of met de normale besturingstoetsen. In het laatste geval moet je alleen de shifttoets er bij ingedrukt houden. Werkt prima en lekker snel.
Vanzelfsprekend kent WordPerfect voor Windows een paar werkstanden. Standaard werk je in een grafisch scherm, waarin bijna alles juist wordt weergegeven. Lettertype, stijl, afbeeldingen, formules... Het staat allemaal aangenaam zichtbaar op het scherm. Afbeeldingen zijn simpel met de muis te verplaatsen en na een druk op de knop zie je direct een dialoogvenster met opties om de afbeelding te roteren of de uitsnede in het kader te wijzigen.

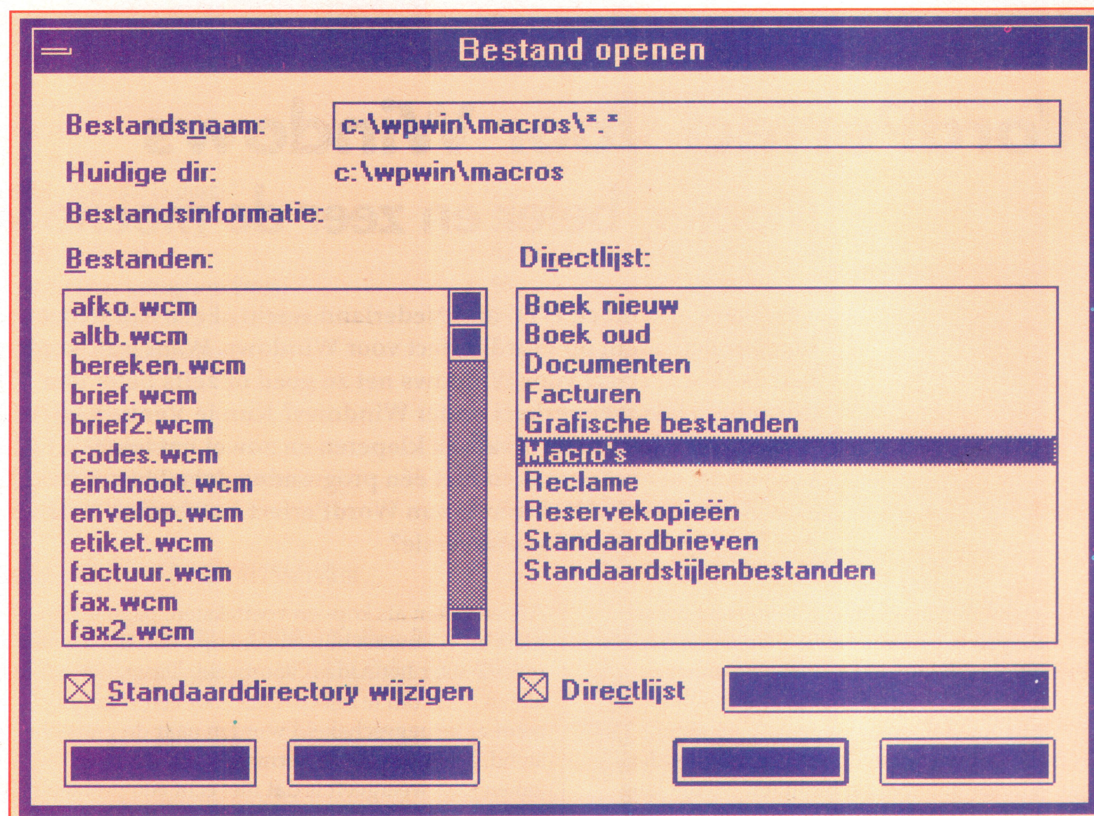
Alleen zaken als kop- en voetteksten, paginanummers en voetnoten blijven verstopt. Om die te zien moet je naar het Afdrukvoorbeeld. Die stand is er alleen maar om te kijken. Dus voor een wijziging moet er teruggeschakeld worden naar de grafische stand. Maar omdat de normale stand al zoveel zaken juist weergeeft is dat niet echt een probleem.

Er is ook nog een kladstand. Die heet heel duur de Conceptmodus. Dat is dus precies WordPerfect 5.1 voor DOS. Ik heb er een minuut naar gekeken, er even serieus in gewerkt en toen besloten dat die stand er wat mij betreft wel uit kan.
Het werken in de Conceptmodus heeft niet echt voordelen en het scherm verspringt steeds heel vervelend, omdat het einde van de regel op het scherm overkomt met het einde van de regel op papier. Maar die normale stand, dat is wel wat.

De muis of...?

Heel koppig heb ik een uurtje geprobeerd snel de nieuwe toetscommando's te gebruiken. Shift-F7 is nu F5 en F4 werd F7. Ctrl-F8 is voortaan F9 en F3 werd heel logisch F1. Dat werkt dus niet. Commando's met functietoetsen moet je vergeten in een Windows-programma, dus ook in WordPerfect voor Windows. Een uitzondering hierbij zijn een paar zeer logische afkortingen als Ctrl-V voor vet en Ctrl-C voor Cursief.

Maar ook de termen zijn fors anders geworden. Want in een Windows-programma heet printen nu eenmaal Afdrukken en bewaren wordt altijd Opslaan genoemd. Zo heet Opheffen nu Verwijdering ongedaan maken en je doet het met Shift-Alt-Backspace in plaats van met F1.
Trouwens ook de cursorbesturing is aangepast aan de eisen van Windows. Alle combinaties met de Home-toets zijn verdwenen. Maar het is er zeker niet slechter op geworden. De nieuwe combinaties zijn over het algemeen gemakkelijk te onthouden en anders heb je toch de muis nog!

Afdrukken of afdrukken

WordPerfect staat zeer goed aangeschreven als het gaat om ondersteuning van printers. Windows is daar wat minder goed in gebleken. Wat doe je dan als software-ontwikkelaar? Je bouwt een keuze in voor de gebruiker. Die mag aangeven of hij of zij Windows-Afdrukbeheer wil gebruiken om de printer aan te sturen of een aparte WordPerfect printerdriver die alleen werkt voor WordPerfect Windows, maar niet voor de andere Windows-programma's.
Beide manieren hebben hun eigen voor- en nadelen. De WordPerfect driver kent veel meer papiertypen en is daardoor handiger in het gebruik. Ook is de WordPerfect driver zeer veel sneller.
Het voordeel van de Windows driver is dat bijvoorbeeld Adobe's Type Manager of Bitstream's FaceLift goed worden ondersteund. Voor het gebruik van veel lettertypes is dat wel erg prettig. Verder is het juist één van de aardige eigenschappen van Windows dat alle programma's met dezelfde drivers werken en daardoor over dezelfde afdrukmogelijkheden beschikken.
Een keuze hierin is nooit definitief, omdat beide mogelijkheden altijd beschikbaar zijn.

Zien wat je doet

In een Windowsprogramma moet iedere opdracht logisch zijn, voor de hand liggen en ook nog snel te vinden zijn. WordPerfect voor Windows heeft daar - net als de meeste andere tekstverwerkingprogramma's onder Windows - twee hulpmiddelen voor die heel prettig werken. Als eerste is er de Liniaal. Hiermee zijn marges, tabs, lettertype, lettergrootte, stijlen, tabellen, kolommen, uitlijning en regelafstand snel in te stellen. Daarbij zie je wat je doet. Want op de liniaal staan symbooltjes die de huidige instelling weergeven. Die sleep je naar een andere plaats en klaar is Kees. Het enige nadeel is dat de Liniaal zo'n 20% van een normaal beeldscherm in beslag neemt.
De Knoppenbalk biedt ruimte voor een tiental knoppen waarmee de meest gebruikte opdrachten met een druk op de juiste knop gegeven kunnen worden. Als gebruiker kun je daarbij zelf aangeven welke functies in de Knoppenbalk opgenomen moeten worden. Meer Knoppenbalken gebruiken kan natuurlijk ook, zo zijn er aparte Knoppenbalken in het Afdrukvoorbeeld en in de formule-editor.
Het enige wat ontbreekt is een knopje op de Statusbalk om de Knoppenbalk aan- en uit te zetten.

Geen kritiek?

WordPerfect voor DOS is een zeer complete tekstverwerker. Alle opties uit de laatste DOS-versie zijn ook terug te vinden in de Windows versie. Daarmee kan WordPerfect voor Windows de concurrentie met iedere andere tekstverwerker aan. Een speurtocht naar nieuwe mogelijkheden heeft zowaar wat opgeleverd.
Klein, maar heel fijn is de automatische plaatsing van opdrachten (codes). WordPerfect en ook WordPerfect voor Windows werken met opmaak-

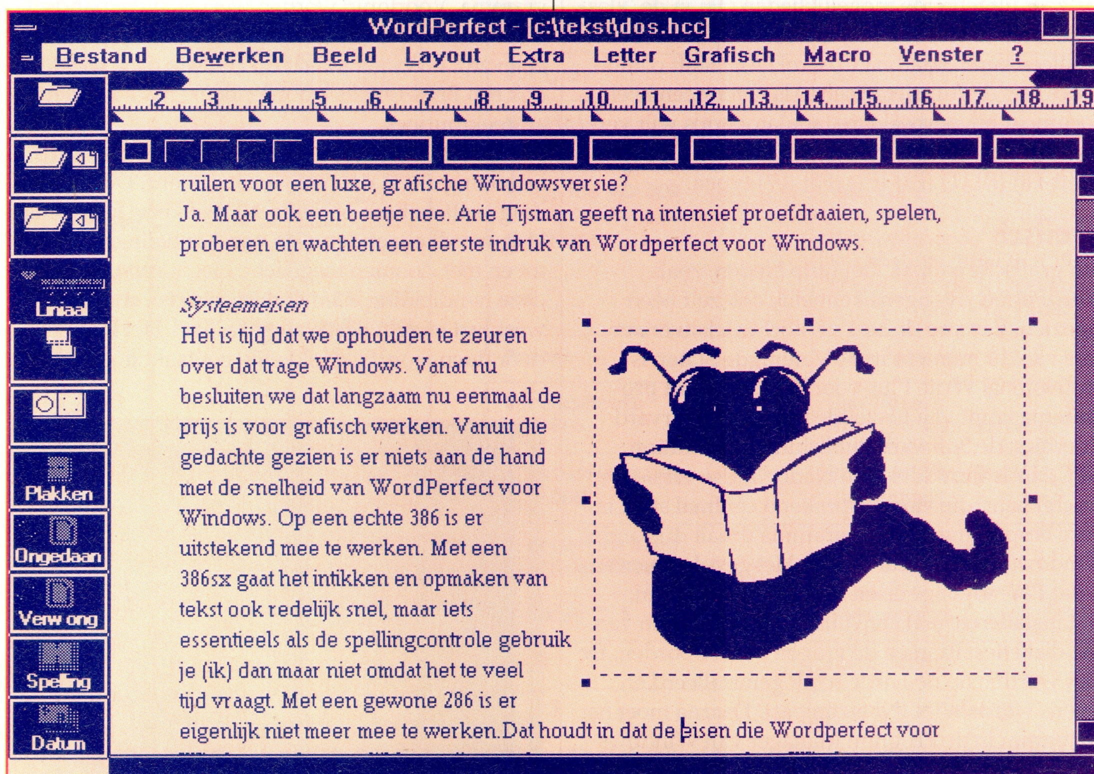
codes die via een speciaal scherm te bekijken zijn. Als een opdracht voor een volledig document geldt wordt de opmaakcode nu automatisch bovenin het document geplaatst. Dat klinkt logisch, maar vroeger was dit niet zo. Ook na het wijzigen van een instelling wordt de oude code keurig aangepast. Vroeger kreeg je er dan twee! Dus het is nu stukken beter dan in de DOS-versie, alleen blijft de vraag of het niet tijd is dat die centrale rol van de codes eens verdwijnt. Helemaal zonder een vorm van opmaakcodes kan natuurlijk niet, maar ook in WordPerfect voor Windows spelen ze een wel heel erg centrale rol.
Een ander kritiekpunt is dat WordPerfect voor Windows op een paar plaatsen nog niet visueel genoeg is. Ik bedoel daarmee dat je in een dialoogvenster soms moet weten welke opties er beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld pagina 12 tot pagina 17 afdrukken lukt niet, tenzij je weet hoe je één en ander moet invoeren. Ik vind dat de verschillende opties in zo'n dialoogvenster zichtbaar moeten zijn. Op hetzelfde vlak nóg een kritiekpunt, want het gebruik van opmaakstijlen is nog steeds erg ingewikkeld. Om een stijl te maken verzeil je in een code-scherm dat maar heel weinig houvast biedt. Daarnaast worden alle opmaakinstructies in zo'n opmaakstijl - net als in de DOS-versie - omgezet in... codes. Die zijn voor voor een beginnende WordPerfectgebruiker niet echt gemakkelijk te gebruiken. Wel heel prettig is de Directlijst. Een nieuwe optie waarmee je bij het openen en opslaan van documenten snel en zonder nadenken de goede directory kiest. Niet meer aan de hand van de directorynaam, maar door te klikken op een omschrijving zoals Brieven of Notulen. Zo hoort het!

Ventura en Pagemaker

Is WordPerfect voor Windows goed genoeg om Ventura en PageMaker te vervangen?
Voor alles wat intern in een bedrijf aan materiaal gemaakt wordt zoals jaarverslagen en rapporten met veel tekst en zo nu en dan een afbeelding, is WordPerfect voor Windows goed genoeg. Zeker als de tekst wordt voorbereid in WordPerfect en al is voorzien van veel voetnoten, formules of indexcodes is het zeer aantrekkelijk ook de opmaak in WordPerfect voor Windows te verzorgen. In Ventura en Pagemaker moet dat anders allemaal opnieuw gemaakt worden. Maar WordPerfect voor Windows is net als Word voor Windows en AmiPro in de eerste plaats een uitstekende tekstverwerker en veel minder een DTP-pakket. Voor het iets zwaardere opmaakwerk blijven Ventura en PageMaker toch flexibeler en nauwkeuriger.

Conclusie

WordPerfect voor Windows is een uitstekend programma. Het is prettiger en overzichtelijker in het gebruik dan de DOS-versie. Daarbij kent de Windowsversie wel dezelfde functies en mogelijkheden als de DOS-versie. In vergelijking met andere Windows-tekstverwerkers kan WordPerfect absoluut goed meekomen. Of Word voor Windows of AmiPro beter of slechter zijn moet maar eens in een drieluik worden uitgevochten. Veel zal het naar mijn idee niet uitmaken.
Voor wie al een eerdere versie van WordPerfect kent is WordPerfect voor Windows absoluut de beste keuze, omdat de oude kennis voor het grootste deel bruikbaar blijft.
Vermeldenswaard is nog dat de Spellingcontrole en de Synoniemenlijst nu aparte programma's zijn die ook los van WordPerfect voor Windows kunnen worden gestart. Verder wordt bij WordPerfect voor Windows een speciaal en zeer eenvoudig te gebruiken programma geleverd voor het bestandsbeheer onder Windows.

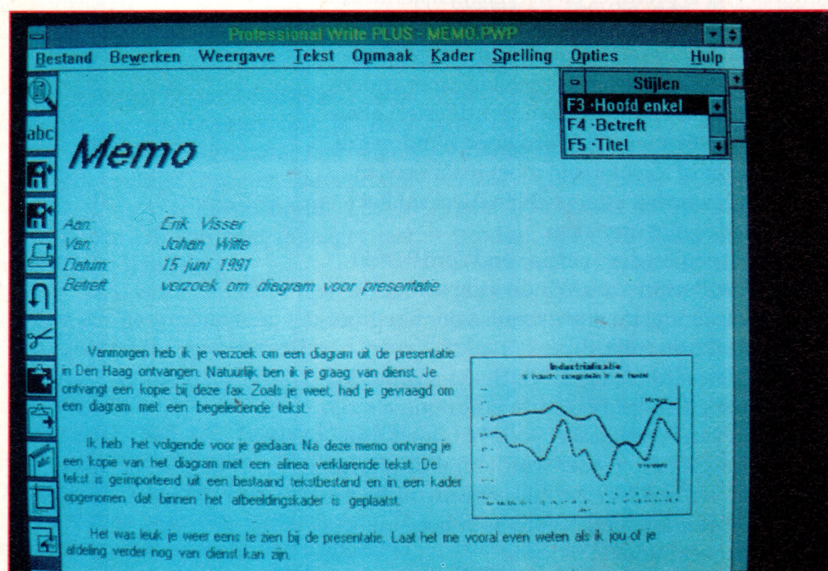

Produktinformatie

WordPerfect voor Windows
voor de IBM AT en compatible computers, met bij voorkeur een 80386 processor en minimaal 2 Mb intern geheugen
Prijs: *f* 1866,38.
Voor bezitters van WordPerfect 5.1 geldt een speciale upgrade-regeling, waarbij een na april gekocht exemplaar voor *f* 10,- administratiekosten kan worden omgeruild.
Meer informatie:
WordPerfect Nederland
Postbus 85024
3009 MA Rotterdam
Telefoon 010-4070100

Professional Write Plus

Nóg een tekstverwerker voor Windows

Er zijn veel tekstverwerkende programma's op de markt. Bekende voorbeelden zijn Display Write, MS Word, WordStar en natuurlijk WordPerfect. Vooral deze laatste is erg populair. Daarbij wordt wel eens vergeten dat het 'Bijenkorf-gevoel' dat WordPerfect oproept niet bevorderlijk is voor het correct en vooral netjes opstellen van incidentele brieven en memo's, als we het tenminste hebben over de 'oude' WP, dus niet onder Windows.

Joost Smits

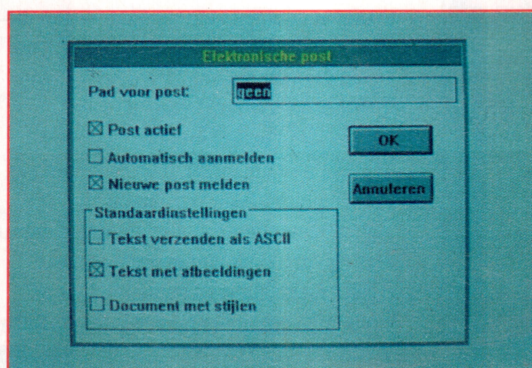
De zeer uitgebreide mogelijkheden zijn in de 'klassieke' versies van WP niet zichtbaar op het scherm en alleen bereikbaar via Control/Alt/Shift combinaties met de functietoetsen. Als u voor een heel document bijvoorbeeld de tabulatorstops wilt veranderen dan moet u minstens {Shift-F8} {D} {C} {Shift-F8} {R} {T} {F7} {F7} {F7} {F7} typen.

Grafisch

Een grafische aanpak kan hulp bieden, zoals WordPerfect overigens kennelijk ook zelf heeft ingezien. Eén van de best verkochte tekstverwerkers van dit moment in de Verenigde Staten is Professional Write Plus voor Windows. Dit programma komt van hetzelfde bedrijf als Harvard Graphics: de Software Publishing Corporation (SPC). Er is inmiddels een Nederlandse versie beschikbaar, die vanzelfsprekend centraal staat in deze bespreking. Het programma draait dus onder Windows (niet de real mode). Het gevolg daarvan is dat PW vrij hoge eisen stelt aan het systeem. Het installeren gaat eenvoudig: install starten van een diskettestation en de vragen beantwoorden. De files worden op de harde schijf geïnstalleerd en tevens wordt WIN.INI aangepast. Daarna moet het pictogram in de Program Manager van Windows worden aangebracht. Het verdient aanbeveling om een printerdriver als standaarddriver te kiezen, anders kunnen er vreemde dingen gebeuren. Het overkwam mij dat PW op een gegeven moment geen printer meer herkende.
In de handleiding van Professional Write Plus staat dit niet aangegeven en voor de programmaatjes die bij Windows worden meegeleverd is het niet nodig.

Groot nieuws

Als PW Plus start verschijnen het werkblad en een logo. Links op het scherm staat een kolom met twaalf pictogrammen. Die kolom is zelf samen te stellen met een keuze uit 43 verschillende pictogrammen, die directe toegang tot de menu-onderdelen mogelijk maken. In de handleiding wordt nòg een keuze: genoemd: een grammaticamodule. Navraag bij de makers leerde dat dit onderdeel nog niet gereed is, maar bij een toekomstige versie meegeleverd zal worden. Dat is groot nieuws. Het zal voor zover ik weet de eerste tekstverwerker voor PC's in het Nederlands taalgebied zijn met een ingebouwde grammaticamodule.
SPC wil bij het maken van 'lokale versies' van programma's zoveel mogelijk inspelen op de wensen van klanten. Als voorbeeld noemt men het plaatje van Manneke Pis in Harvard Graphics. Veel softwarepakketten zijn wel vertaald in het Nederlands, maar blijven toch duidelijk Amerikaans van opzet. De Nederlandse grammaticamodule is echter vrij lastig onder te brengen in een computerprogramma. Voorlopig worden wel een Nederlands woordenboek en afbreekroutines bij het pakket geleverd. Overigens staat op één van de schijfjes ook een Brits-Engels woordenboek, maar zonder afbreekroutines.
PW is niet voorzien van een lessenboek. Het is de bedoeling dat al doende wordt geleerd. De handleiding is alfabetisch opgezet. Na een korte kennismaking wordt elk onderwerp van Aanhalingstekens tot en met Zoomen toegelicht. Het is verstandig deze handleiding even door te neuzen, zodat u weet wat er zo'n beetje allemaal kan. Het leren door doen wordt gemakkelijk gemaakt door de

opzet van het programma. Op het scherm staat een kolom met pictogrammen en een rij met menukeuzes. De rest van het scherm is werkblad.

WYSIWYG

Alles wordt getoond zoals het op papier komt te staan, het bekende WYSIWYG ('What you see is what you get', wat je ziet is wat je krijgt.) Hierbij moet de computer nogal wat rekenwerk verrichten om alles precies op zijn plaats te krijgen. Daarom kan het bij 'zoeken en vervangen' of spellingcontrole handig zijn gebruik te maken van de zogenaamde conceptmodus. In dat geval wordt de tekst als tekst getoond, zonder veel te letten op opmaakcodes.

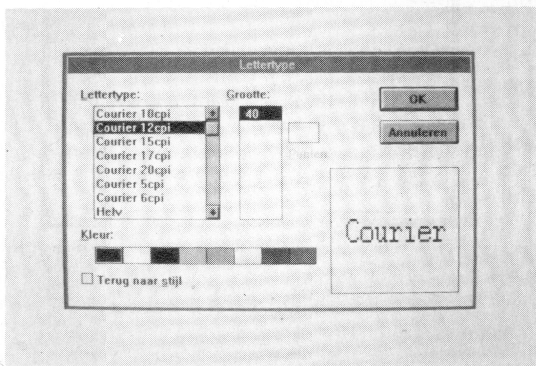
Normaal gesproken zal in de langzamere layoutmodus worden gewerkt, waarbij de weergave wat kan worden aangepast. Het is immers handig als u kunt zien waar alineascheidingen staan. Misschien wilt u wel weten waar de kolomlijnen staan of niet telkens de afbeeldingen op het scherm krijgen (snelheid!).

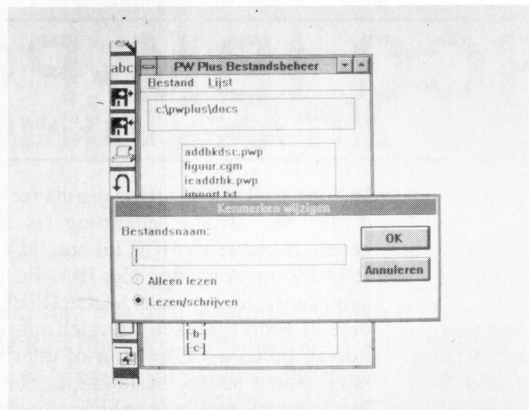
Met Shift-F1 kan de muiscursor in een vraagteken met een pijl worden veranderd. Bij de menu's kan dan contextgevoelige hulp worden gegeven, dus over het onderdeel waarmee wordt gewerkt. Het helpprogramma bevat ook een mini-cursus Professional Write. Foutmeldingen staan als ingang in de index van de handleiding, maar ontbreken verder in het alfabetisch overzicht. SPC zal dit in de toekomst verbeteren. Wie foutmeldingen krijgt kan het best de helpfunctie van PW gebruiken.

Stijlen

Wie in PW aan de slag wil moet gebruik maken van stijlen. Een stijl is een geheel van instellingen van lettertype, inspringen, wel of niet afbreken op het eind van een regel, uitvullen, witruimte tussen alinea's, enzovoort. Er kan zelfs worden aangegeven of er een bepaald teken vooraan in de regel moet staan. Deze stijlen kunt u in groepen wegschrijven op disk, bijvoorbeeld een aparte groep voor faxberichten, memo's of zakenbrieven.

Eventueel kan met de stijlen een voorbeeldtekst worden opgeslagen: een sjabloon. Bij gebruik van sjablonen zien teksten er altijd hetzelfde uit en hoeft u slechts eenmaal de stijlen aan te maken. Bij het programma worden een groot aantal sjablonen meegeleverd, waarbij echter door een fout de voorbeeldtekst ontbreekt. SPC heeft toegezegd dat deze fout bij een volgende versie hersteld zal zijn. Het zelf maken van sjablonen gaat wèl goed.

Het voordeel van stijlen is dat teksten er 'strak' uitzien. Maar er is ook een nadeel: zo kan bijvoorbeeld niet alleen het lettertype worden veranderd ten opzichte van de vorige stijl, of alleen de mate van inspringen. In het begin kreeg ik hier de zenuwen van, maar het went na een tijdje. Je hebt dan een mooi groepje van persoonlijke stijlen, dat je telkens gebruikt. En dat is nu juist de bedoeling.

Uitwisseling

De communicatie tussen Professional Write en andere programma's is uitgebreid. Het importeren en exporteren van data uit en naar andere tekstverwerkers, databestands- en rekenbladprogramma's verloopt soepel. Bij het importeren valt er te kiezen uit 22 formaten, bij export uit 17. Afbeeldingen van twaalf verschillende formaten kunnen eenvoudig in kaders worden opgenomen (onder andere HP PCL, het taaltje van de eenvoudige laserprinters van Hewlett-Packard). PW onthoudt de directory waar de bestanden van een bepaald protocol gevonden kunnen worden, waardoor de plaats over het algemeen slechts eenmaal hoeft te worden opgegeven. Natuurlijk is het mogelijk gegevens uit het Klembord van Windows te halen. Verder zijn zogenaamde Dynamic Data Exchange (DDE) koppelingen te maken. Dit betekent dat PW-teksten automatisch worden aangepast als een bepaalde grafiek of tekening in het document is aangepast. Een flexibele manier om informatie tussen twee Windows-toepassingen uit te wisselen!

Conclusie

Professional Write is ondanks enkele fouten een krachtige tekstverwerker. Met een paar uurtjes proberen kunt u aan de slag, denk ik. Daar is het programma ook op geschreven. Behalve de communicatie met andere software heeft het programma geen echt opvallende mogelijkheden. Een vrij groot nadeel is dat slechts één document tegelijk in het geheugen kan staan. Snel even een stukje uit een ander document halen of twee documenten tegelijk bewerken is er dus niet bij. De kracht ligt in het eenvoudige gebruik en de (soms ook wat bevoogdende) opzet.

Produktinformatie:

Professional Write Plus voor Windows, versie 1.0 NL
Adviesprijs: *f* 1065,- inclusief BTW
Minimaal vereist: DOS 3.0 of hoger, Windows 3.0 of hoger, IBM AT of PS/2 (minimaal met 286-processor) of 100% compatibel, Windows compatibele grafische kaart, minimaal 1 Mb RAM, disketstations voor 3,5 inch 720 Kb schijven of 5,25 inch 1,2 Mb schijven, vaste schijf van minstens 20 Mb.

Het programma draait niet in Windows' real mode. Aan te bevelen zijn een muis, minimaal een 386 SX-processor, 2 Mb RAM en een vaste schijf van minstens 30 Mb. Windows en DOS nemen hiervan immers een deel in beslag, en Professional Write wil ook nog eens 4 Mb voor opslag. Daarnaast moet altijd meer dan 2 Mb schijfruimte vrij zijn voor bestanden.

Wie geen Windows wil of kan draaien, kan overwegen het programma Professional Write 2.2 voor DOS aan te schaffen. Dit programma is een zeer eenvoudige tekstverwerker, en nauwelijks vergelijkbaar met de Plus-versie voor Windows. Het programma is onder andere niet grafisch (behalve het printvoorbeeld). Voorlopig is er van Professional Write 2.2 geen Nederlandse versie. De prijs vind ik wat hoog voor de prestaties, maar SPC zei dat hier bij de dealers wel een paar honderd gulden af gaat.
Adviesprijs Professional Write versie 2.2 voor DOS: *f* 770,- inclusief BTW.
Meer informatie:
Software Publishing Corporation
Ir. D.S. Tuijnmanweg 2F
4131 PN Vianen
Telefoon 03473-74099

HCC IBM-PC GG
Jaargang 4, aflevering 1 INFORMATIE januari 1992

Reinig uw diskdrive!

Draaiende diskettes maken de lees/schrijfkop van uw diskdrive vuil en dit kan na enige tijd leiden tot schrijf en/of leesfouten. Bespaar u de ergernis van 'DATA ERRORS' en maak regelmatig uw koppen schoon. Hoewel het ene diskettemerk (misschien) wat meer vuil afgeeft dan het andere, is het aan te bevelen regelmatig de koppen van uw diskdrives schoon te maken. Denk niet dat DOS controleert of uw data **juist** weggeschreven zijn. 'VERIFY ON' betekent dat DOS data terug kan lezen op de plaats waar is geschreven, niet dat de data **goed** zijn weggeschreven.
Afhankelijk van het gebruik van diskdrives zal regelmatig gereinigd moeten worden. Als u dat tot dusver niet deed omdat het (nog?) 'niet nodig was' of omdat u niet eens wist dat er cleaning-sets voor bestonden, kunt u ellende maar beter voorkomen. Even de reinigingsdiskette met de bijgeleverde vloeistof nat maken, de diskette even laten draaien in de diskdrive door bijv. DIR in te tikken en de diskette reinigt de koppen. Om een richtlijn te geven: wij maken de koppen van onze professionele diskettedupliceermachines veiligheidshalve om de 300 diskettes schoon.

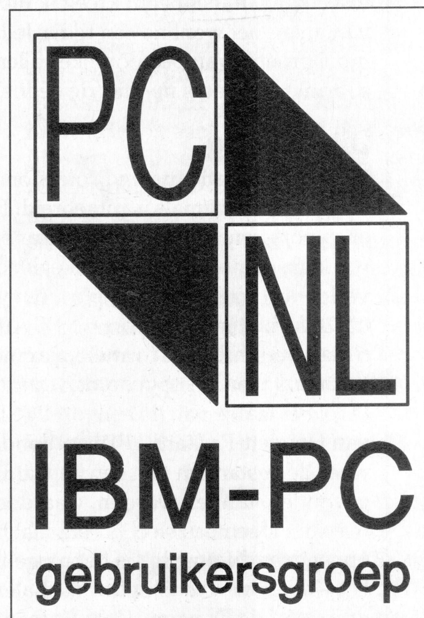
Januari '92 Voordeel

IBM-PC gg VOORDEEL aanbieding in de maand januari (bij bestellingen tot 25 januari 1992): een **Diskcleaning-setje** bestaande uit een reinigingsdiskette en reinigingsvloeistof. Alleen voor leden van de IBM-PC GG geldt tot 25 jan 1992 een prijs van f 7,00 voor 3,5 inch (bestelnr 37201) en f 5,75 voor 5,25 inch (bestelnr 57201). De normale prijs is f 11,50 voor 3,5 inch en f 9,50 voor 5,25 inch. Niet leden kunnen uiteraard ook bestellen maar betalen de normale prijs.

De VOORDEEL-aanbieding kent vier eenvoudige voorwaarden:

1 - Uitsluitend geldig voor leden van de HCC IBM-PC gg.
2 - Geldig voor een bepaalde periode (tot uitkomen volgende HCCN).
3 - Alleen geldig bij afleveringen per post.
4 - Netto prijs is **inclusief** de 10% ledenkorting.

Let op! Zoals op de vierde pagina rechtsonderaan bij '10% ledenkorting' is aangegeven, is niet ieder HCC lid ook lid van de IBM-PC gg. Als u nog niet IBM-PC gg lid bent, kunt u alleen van de VOORDEEL-aanbieding gebruik maken als u zich opgeeft als lid van de IBM-PC gg voor of uiterlijk op het moment dat uw bestelling in behandeling komt. Dit kunt u doen bijvoorbeeld door een ingevuld en ondertekend ledenadministratiekaartje uit de rug van een HCC-Nieuwsbrief mee te sturen naar **VORDEN** samen met uw bestelling.

Geformatteerde diskettes

Bespaar uzelf tijd en geld met de geformatteerde diskettes van de IBM-PC gg. Deze diskettes komen rechtstreeks van de fabriek. Het formatteren doen we zelf, gratis.

	5,25"* DSDD	5,25"* DSHD	3,5"* DS	3,5"* HD
Bestelnrs	*59709*	*59719*	*39739*	*39749*
10 stuks	f 1,30	f 2,00	f 2,00	f 3,30
30 stuks	f 1,20	f 1,80	f 1,80	f 3,10
50 stuks	f 1,10	f 1,70	f 1,70	f 2,90
100 stuks	f 1,00	f 1,50	f 1,50	f 2,70

Bovenstaande prijzen zijn per diskette (incl. BTW) bij afname van het aantal dat in de linker kolom vermeld staat. N.B. Vergeet bij bestelling niet te vermelden hoeveel diskettes u wilt hebben.
*Voor leden van de IBM-PC gg geldt voor deze prijzen ook nog eens de **10% korting**!

Let op: Nu ook 1.2MB diskettes!

Gratis lege disks!

Let op! Bij alle PCNL-software die hier genoemd wordt ontvangt u gratis lege merkdiskettes (van hetzelfde formaat); ÉÉN bij aanschaf van losse PCNL-diskettes, TWEE bij aanschaf van een PCNL-kwartet, VIJF bij aanschaf van een PCNL-pakket en TIEN bij aanschaf van een PDS-Catalogus.

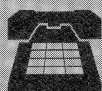
Nieuwe FLOPPY FOLDER

De nieuwe PCNL-FLOPPYFOLDER van de IBM-PC gg bevat (op papier) een beknopt overzicht van de programma's op de PCNL-diskettes uit de PDS Software Bibliotheek t/m nummer PCNL1325, ingedeeld in 25 rubrieken (artificiële intelligentie, astrologie, astronomie, beleggen, boekhouden, communicatie, database etc.). In de PCNL-FLOPPYFOLDER vindt u ook informatie over het volledige leveringsprogramma van de IBM-PC gg en de wijze van bestellen.
De nieuwe PCNL-FLOPPYFOLDER is alleen verkrijgbaar bij de IBM-PC gg. Bij losse bestelling kost deze folder f 2,50 (inclusief bijdrage in porto en verzendkosten). Als u ook andere artikelen bestelt dan is de prijs f 1,-. Het bestelnummer van de PCNL-FLOPPYFOLDER is 63001. N.B. Let op de IBM-PC gg Voordeelactie verderop speciaal voor leden!

Colofon

Deze pagina's zijn een maandelijkse bijdrage van de IBM-PC gebruikersgroep van de HCC, postbus 47, 7250 AA VORDEN.

PCNL-HULPLIJN Telefonische vraagbaak voor leden van de HCC IBM-PC gg voor algemene computervragen of vragen over de werking van shareware en/of commerciële programma's. Telefoonnummer 04104-78334, donderdagavond van 20.00 tot 23.00 uur (Henk Bennik).

HCC IBM-PC GG

Tien lege disks gratis

Nog steeds geven wij 10 lege merkdiskettes gratis bij aanschaf van een complete PDS-Catalogus (met de diskettebeschrijving van alle 1300 PCNL-nummers op diskette). Bij bestelling van een complete PDS-Catalogus op 3,5 inch formaat (bestelnummer 38001) 10 lege 3,5" diskettes en bij bestelling van een PDS-Catalogus op 5,25 inch formaat (bestelnummer 58001) 10 lege 5,25" diskettes. En nog steeds voor de prijs van f 50. Bij zo veel lege diskettes krijgt u de catalogusinformatie dus eigenlijk gratis. Zeker als u ook nog eens 10% korting krijgt als lid van de IBM-PC gg. (Hoe u kunt controleren of u lid bent kunt u lezen op de vierde pagina).
De complete catalogus bestaat op het moment uit: een ringband/slipcase, diskettetassen, handleiding gebruik PDS in boekvorm (N.B. de bestelinformatie in deze handleiding is verouderd maar daarvoor daarvoor wordt de PCNL-FLOPPYFOLDER bijgeleverd), 13 PDS-delen op 13 5,25 inch of 7 3,5 inch diskettes, de PCNL-FLOPPY-FOLDER en de bovengenoemde 10 gratis lege diskettes.

PCNL-disk sets

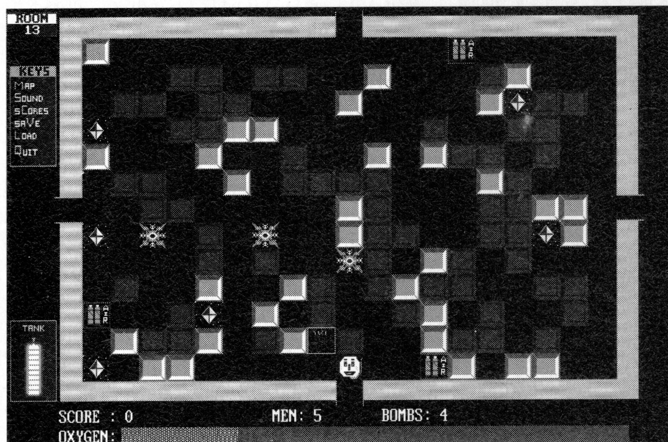
Setjes van diskettes met bij elkaar horende programma's. Prijs f 30,- vooreen kwintet (set van 5 PCNL-nummers) of f 40,- voor een septet (set van 7 PCNL-nummers). Voor 3,5 inch geldt GÉÉN meerprijs! Per kwintet ontvangt u 2 en per septet 3 lege merkdiskettes van hetzelfde formaat gratis!
N.B. PCNL heeft meerdere disk sets in het leveringsprogramma, kwartetten, kwintetten, septetten, etc. Er is géén overlap tussen de disk sets. De PCNL-diskettes in de hieronder genoemde sets komen dus niet voor in andere sets. De PCNL-diskettes uit de disk sets zijn ook los verkrijgbaar, via de gewone bestelprocedure en voor de normale prijs van de losse PCNL-diskettes. Vermeld in dat geval het bestelnummer van de diskettes.

PCNL-EGA/VGA GAMES divers 1 kwintet
Grafische spelletjes die alleen draaien op EGA en VGA-kaarten. Diskettes: **PCNL1324** - Moraff's Super Blast I v1.0 & Crusher v1.1. Met Blastmoet je stenen uit een muur schieten, allerlei speciale effecten, spelen met 2 personen of tegen de computer, vallende muren, etc. Crusher is een Pacman type spel waarbij zuurstof gegeten moet worden, schatten te vinden zijn en continu monsters op de loer liggen. N.B. Super Blast I draait ook op CGA en Hercules en ondersteunt een joystick (niet vereist, alleen op AT of 386). **PCNL1325** - Commander Keen & GroundWar. CK is een combinatie van adventure, arcade en strategy, 16 kleurenplaatjes, 25 nivo's, 200 geluidseffecten. Heeft prijs gewonnen als 'beste shareware spel'. Werkt ook met joystick (niet vereist). GW is een tankschiet spel. **PCNL1346** - BOLO v1.0 & QuestMaker. Met Bolo moet u zich een weg zoeken door 40 kamers. Per kamer is er tenminste 1 uitgang. Met QM kunt u uw eigen grafische adventure games maken. U maakt de plaatjes en schrijft het script, QM doet de rest. (Harddisk vereist!). **PCNL1347** - Moraff's Revenge v3.2 & Moraff's World v1.0. Twee grafische adventure games. Met Revenge dwaalt u door een stad vol schatten en monsters, via ladders en touwen komt u op andere nivo's terecht. World geeft een semi-3D weergave van uw plaats in het doolhof. World vereist een AT of 386 ivm de snelheid. Beide programma's zijn op deze diskette aanwezig als shareware 'beginners version' waardoor niet alle in theorie mogelijke nivo's bereikt kunnen worden (bijv. bij Revenge t/m nivo 17 van de 70). **PCNL1348** - Diverse games, met o.a.: Joust (schieten op vliegende objecten), RunOff v1.0 (leg een parcours aan voor hardlopers. Simpel van opzet, maar lastig te spelen. Muis vereist!), Snarf v2.01 (actiespel in doolhof), Moraff's Stones v2.1 (spel met juwelen, goud en zilver voor 3 spelers).
Vijf disks met software, 2 lege gratis. Bestelnummer op 5,25": 58501, op3,5": 38501.

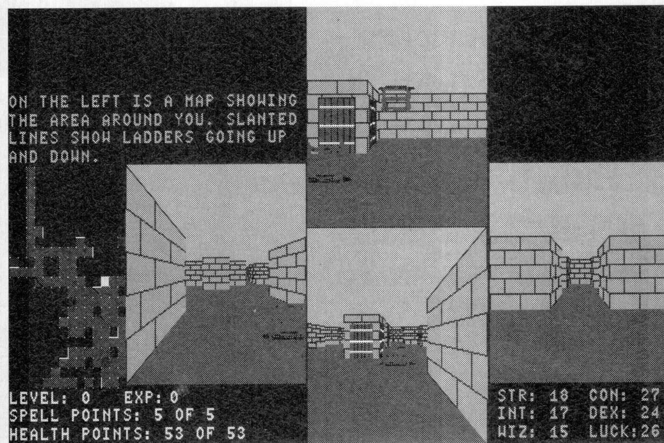
PCNL-EGA/VGA Kinder/Kleuter 2 kwintet. Grafische educatieve spelletjes voor kinderen. Draaien alleen op EGA- en VGA-kaarten.
Diskettes: **PCNL1284 en 1285** - Animated Math v1.0 & games. AM heeft totdoel kinderen spelenderwijs te leren optellen, aftrekken en delen. Elk onderdeel is voorzien van animaties. Als een onderdeel goed afgewerkt is dan kan er bovendien een spelletje gespeeld worden, in de speelkamer. Bijzonder leuke graphics. Door de grote van de files is een harddisk vereist. Op PCNL1285 zijn ook nog aanwezig: PTOMB v1.0 (schatgraven in een pyramide), ALDO v1.01 (verslavend bordspel). **PCNL1352** - Math Class v1.1. Oefenen van basisvaardigheden rekenen, 5 nivo's met 25 opgaven per nivo. Geschikt voor jonge kinderen met animaties en kleurgebruik. Engelstalig, maar dat hoeft vanwege de geringe hoeveelheid tekst geen bezwaar te zijn. **PCNL1353** - ABC-Paint v1.0. Educatief tekenprogramma, plaatjes inkleuren met de muis (vereist!). Leuk om jonge kinderen om te leren gaan met de muis. De kleurtjes in dit programma staan voor letters. Deze shareware-versie gaat echter maar tot de letter 'L'. **PCNL1354** - Animated Memory v1.0. (Memory-spel met naar keuze 8 tot 34 plaatjes. In alle kaarten zit een animatie die echter pas op het scherm verschijnt als de tweede kaart gevonden wordt. Het programma houdt score bij.
Vijf disks met software, 2 lege gratis. Bestelnr op 5,25": 58502, op 3,5":38502.

PCNL-WINDOWS 3 DIVERS-3 septet
Games, iconen, fonts en utilities voor Windows 3. (Windows3 vereist!). Diskettes: **PCNL1341** - Visual Basic games, met o.a.: JIGSAW (maakt puzzelsvan Paintbrush BMP-files), ROLLEM v1.0 (simpel maar leuk dobbelsteenspel), incl. VBasic source code en run time module). **PCNL1342** -

PCNL-DIRECT service
Heeft u een bestelling boven f 50,- en u wilt het snel hebben? Fax (05752-1382) of bel (05752-1881) met Jenny de Greef of Jan Willem Beek. Komt uw bestelling binnen voor 14.00 uur dan gaat hij de zelfde dag nog voor 17.00 uur als rembourszending de deur uit. De kosten van deze service bedragen slechts f 10,- (incl. rembours- en verzendkosten).

- - - - PCNL1324 - CRUSHER v1.1 - - - -

- - - - PCNL1347 - Moraff's World - - - -

Games, met o.a.: CHOMP v1.0 (pacman-type spel), Solitaire v2.0, ATTAXX v1.0 (tactisch spel), BLITZER v1.10 (helicopter-spel), WINPOKER v2.0. **PCNL1343** - Games, met o.a.: WINJACK v1.1F (black-jack voor Windows), SMFPOKER v1.0, COLUMNS v1.0 (Tetris-spel met vallende blokken). **PCNL1344** - Scientific Games, met o.a.: WINFRACT v16.00 (Windows-versie van fractaal-programma), Rubic's CUBE v1.0, PLIFE v1.0 ('game of life'), POLYANNE v1.1. **PCNL1345** - Icon Utilities, programma's om iconen te maken, aan te passen, van het scherm te grabben en/of in bibliotheken op te slaan met o.a.: ICON FIXER v1.1, ICON MAGIC! v1.0, DOSICON v1.03 (vervangt eentonige DOS-ikoon), ICON CATALOG, DUPICON v1.0. **PCNL1349** - FISH! v3.0s & Wallpaper utilities. Fish! is een screensaver die tijdens inactieve periode het scherm verandert in een aquarium met tropische vissen, 'koffiekannen', 'telefooncellen' etc. Verder o.a. aanwezig: PBW v1.0 (kiest wallpaper voor volgende Windows-sessie). **PCNL1350** - ATM fonts & Font Utilities. Op deze diskette bevinden zich 5 fonts voor gebruik met ATM: architect, black chancery, graphiclight, postcrypt en saint francis (ATM vereist!). Met de utilities kunnen de actieve fonts bekeken en geprint worden met de fontnaam, een voorbeeld en de characterset. Voor een aantal programma's op deze diskette is de VisualBasic runtime module nodig (PCNL1341). Zeven disks met software, 3 lege gratis. Bestelnr op 5,25": 58701, op 3,5":38701.

PCNL-diskettes

Onderstaande diskettes zijn afkomstig uit de PDS Bibliotheek van de IBM-PC gg. De genoemde PCNL-diskettes zijn verkrijgbaar op zowel 5,25 als 3,5 inch diskettes voor **f 7,50 per stuk** (3,5 inch dus GÉEN meerprijs). Alle diskettes zijn rechtstreeks te verkrijgen bij de IBM-PC gg (**niet** via de HCC bestelservice!). Voor bestelnummers e.d. zie de PCNL-bestelinformatie op de vierde pagina.

PCNL1355 - Picture Puzzle v1.2. Programma waarmee kleurenplaatjes op het scherm opgedeeld kunnen worden in puzzelstukjes, variërend van 4 - 1400 stuks (standaardwaarde is 112). De stukjes moeten vervolgens met de muis (vereist!) weer op de plaats gelegd worden. De mogelijkheid om puzzels te maken is aanwezig. Het programma kan de eigen PUZ- en SAV-files (3 voorbeelden aanwezig) en files in PCX- en GIF-formaat inlezen. In alle gevallen moeten het echter kleurenplaatjes zijn van 640x350x16 pixels. Programma is Engelstalig. EGA/VGA is vereist.

PCNL1356 - ATREE v1.2. Neuraal netwerk voor Windows 3 (vereist) dat werkt volgens het 'Adaptive Logic Network Learning' algoritme dat is gebaseerd op het werk van Prof. W.W. Amstrong. Er is een complete bibliotheek aanwezig om zelf applicaties mee te schrijven, alsmede een interpretertaal (LF) waarmee ook niet-programmeurs kunnen experimenteren met neurale netwerken. De neurale netwerken zijn simpel uitgevoerd, echter de source code en de iconen voor Windows worden bijgeleverd. Voor wie zelf wat wil ontwikkelen zijn dit aardige voorbeelden.

PCNL1357 - Alphanet Neural Network System. Deze diskette bevat een soort 'spoedcursus' om kennis te maken met neurale netwerken. Een neuraal netwerk is een simulatie van menselijke hersenen in de computer (binaire logica). Dit programma geeft een redelijk inzicht in wat een neuraal netwerk op een PC kan. Bovendien geeft de documentatie uitstekende informatie over neurale netwerken en wat er in de toekomst nog allemaal van te verwachten valt. Het bijgeleverde programma kan het alfabet 'leren'. Afhankelijk van de hoeveelheid rekentijd en de ingestelde opties wordt het programma steeds 'intelligenter. Geen speciale hardware vereisten.

PCNL1358 - BIOLOGIC Memory Management Utils. Deze set van utilities geeft een nog beter geheugenbeheer dan mogelijk is met DOS v5.0 en werkt bovendien ook op XT's en AT's. Aanwezig zijn: 1). HRAM v1.1. Werkt alleen met DOS v5.0 (vereist!), en levert max. 96K gewone RAM (uitbreiding 640K) of 224 zgn. high memory om bijv. TSR's en device drivers in te laden. Werkt ook bij 8088, 8086 of 80286-processoren als ze beschikken over EMS v4.0 geheugen (zgn. expanded memory) of shadow-RAM met een NEAT chipset. 2). MINMEM v2.11. Utility waarmee TSR's geswapped kunnen worden naar harddisk, EMS- of XMS-geheugen. Hiermee kunnen max. 24 TSR's geladen worden in slechts 15K RAM geheugen, terwijl ze allemaal beschikbaar zijn! 3). VRAM v4.21. Emuleert EMS v4.0 geheugen door gebruik te maken van de harddisk of XMS-geheugen. Kost 25K RAM en evt. 64K voor een page frame. 4). CHKMEM. Geeft een overzicht van de totale hoeveelheid aanwezig geheugen (RAM, EMS en XMS) met per geheugen-segment de programma's die er in verblijven. Doet bovendien suggesties voor het gebruik van het geheugen!. De documentatie op deze disk is zeer informatief met veel tips over optimalisatie van het DOS-geheugengebruik en vult een waardevolle aanvulling van de DOS-handleiding. N.B. MINMEM en VRAM werken al vanaf DOS v2.0.

PCNL1359 - F-PROT v2.00. Set van antivirusprogramma's voor het scannen van het geheugen en de (hard)disk en het oplossen van mogelijke problemen. Tevens kunnen deze programma's de virussen opsporen en indien gewenst verwijderen. Bij deze versie zijn alle utilities gecombineerd in 1 menuprogramma. Deze schijf bevat ook veel extra informatie over computervirussen. Ook aanwezig is het programma VIRSTOP dat als TSR continu op de loer ligt om virus-acties te onderscheppen.

PCNL1360 - PRINT-GL v1.20. Emulatieprogramma waarmee HP-GL plotterfiles van bijv. AUTOCAD en andere grafische programma's geprint kunnen worden op matrix- en laserprinters. Ondersteund worden: Epson- en IBM-compatibele 9- of 24-pins matrix printers, HPdeskjet, HPlaserjet en compatibels, kleurenprinters etc. De HP-GL-files (Hewlett Packard Graphics Language) kunnen ook op het scherm bekeken worden (CGA, EGA, VGA, HGC) of omgezet worden naar bitmaps (PCX- of IMG-formaat). Met PrintGL zijn uitstekende resultaten te bereiken omdat de plot-files ook nog zijn aan te passen, opties zijn: papierformaat, oriëntatie, vergrotingsfactor, penbreedte, kleurmenging, arcering, etc. Het programma werkt vanaf de command-line of menu-gestuurd.

- - - - Programma's uit het PCNL-Windows3 Divers 3 septet - - - -

HCC IBM-PC GG

PCNL-diskettes met software

Diskettes met programma's die beschreven staan in onze Public Domain en Shareware Catalogus, de HCC IBM-PC gg pagina's of de Publishware pagina's (alleen PCNL-nummers!). De prijs is f 7.50 per diskette. Elk PCNL-nummer is een diskette. Als bij de beschrijving van een programma meer nummers staan vermeld is de prijs gelijk aan het aantal diskettes maal de disketteprijs.
Bij elke beschreven diskette is een PCNL-NUMMER vermeld. Het BESTELNUMMER van de diskette bestaat uit het 4-cijferige PCNL-NUMMER voorafgegaan door een 5 (voor levering op 5.25" 360 KB diskettes) of een 3 (voor levering op 3.5" 720 KB diskettes). Een 3.5 inch diskette bevat dezelfde (hoeveelheid) software als een 5.25 inch diskette. Informatie over de software vindt u in de PCNL-Floppyfolder en de PDS-catalogus.

Losse PCNL-diskettes kosten f 7,50 per stuk voor zowel 5,25 als 3,5 inch formaat diskettes.
Per PCNL-diskettes ontvangt u 1 lege merkdiskette van hetzelfde formaat gratis!

PCNL-Floppyfolder

Een kort overzicht van de eerste 1325 diskettes uit de Bibliotheek, ingedeeld in categorieën. Bestelnummer 63001. Prijs inclusief verzendkosten f 2.50. Indien u tegelijk diskettes bestelt f 1,-.

PDS-Catalogus

Deze bevat de beschrijving van de PDS-programma's uit de bibliotheek van de HCC IBM-PC GG. Een complete PDS-Catalogus bestaat uit:

- een ringband, slipcase, diskettetassen
- ALLE beschikbare PDS-delen op diskette
- handleiding gebruik PDS en bestelinformatie (boekvorm)
- de PCNL-Floppyfolder
- 10 lege diskettes

Elk PDS-deel bevat 100 diskettebeschrijvingen op diskette, het zoekprogramma PCNLVIEW en het programma Convert2 waarmee alle delen (op harddisk) aan elkaar kunnen worden gekoppeld. De nieuwste versie van PCNL-VIEW (v1.4) bevindt zich alleen op PDS-delen 12 en 13. Regelmatig komt een nieuw PDS-deel uit. Op het moment bevatte de PDS-catalogus 13 PDS-delen (op 13 5.25 of 7 3.5 inch diskettes). Wie eenmaal een PDS-catalogus bezit kan later verschijnende PDS-delen bijbestellen. (zie ook bij PCNL-DISK).
De complete PDS-Catalogus kost f 50,00 bestelnummers: op 5.25 inch 58001, op 3.5 inch 38001.
Zonder de ringband+slipcase is de prijs f 40,00. Bestelnummers; op 5.25 inch: 58002, op 3.5 inch: 38002.
Losse PDS-delen (met 100 diskettebeschrijvingen):
PDS deel 1 bevat de beschrijvingen van PCNL0001-PCNL0100, deel 2 bevat de beschrijvingen van PCNL0101-PCNL0200 enz.

Bestelnummers op 5.25 inch; PDS deel 1: 58101, deel 2 : 58102, enz., deel 13: 58113.
Bestelnummers op 3.5 inch; PDS deel 1: 38101, deel 2: 38102, enz., deel 13: 38113.
De prijs per PDS-deel is f 3,00. NB. Ook bij aflevering van 2 delen op 1x3.5 inch diskette blijft de prijs f 5.00 per PDS-deel.

PCNL-DISK

Elektronisch magazine op diskette. Een abonnement geldt voor 4 afleveringen van tenminste 2 diskettes (in ongeveer 1 jaar). Abonnees ontvangen nieuwe PDS-delen gratis. Een abonnement kan met ingang van elke (verschenen of toekomstige) aflevering ingaan.

Uitgekomen afleveringen:
1 = nov '87 (PCNL0701, PCNL0702)
2 = mrt '88 (PCNL0739, PCNL0740)
3 = sep '88 (PCNL0809, PCNL0810, PCNL0811) + PDS deel 07 en 08
4 = dec '88 (PCNL0861, PCNL0862) + PDS deel 09
5 = mrt '89 (PCNL0933, PCNL0934, PCNL0935)
6 = jul '89 (PCNL1001, PCNL1002) + PDS deel 10
7 = sep '89 (PCNL1023, PCNL1024)
8 = dec '89 (PCNL1080, PCNL1081)
9 = mrt '90 (PCNL1121, PCNL1122, PCNL1090) + PDS deel 11
10 = jul '90 (PCNL1153, PCNL1154)
11 = okt '90 (PCNL1201, PCNL1202, PCNL1188) + PDS deel 12
12 = dec '90 (PCNL1221, PCNL1222)
13 = mrt '91 (PCNL1231, PCNL1232, PCNL1233)
14 = jun '91 (PCNL1273, PCNL1274, PCNL1275)
15 = okt '91 (PCNL1319, PCNL1320)

Prijs per abonnement op 4 afleveringen zowel op 5.25 als op 3.5 inch f 45,00. Deze abonnementskosten zijn **inclusief** verzendkosten.
Bestelnummers op 5.25 inch; Afl 1 t/m 4: 59001, Afl 2 t/m 5: 59002 enz. Met ingang van afl.14 (t/m 17) :59014.
Bestelnummers op 3.5 inch; Afl 1 t/m 4: 39001, Afl 2 t/m 5: 39002 enz. Met ingang van afl.15 (t/m 18) :39015.

PCNL-pakketten

Een vaste selectie van 10 PCNL-diskettes. prijs zowel op 5.25 als op 3.5 inch f 60,00.

bestelnummers op	5,25"	3,5"
PCNL-STARTER-PAKKET (samengesteld uit PCNL0352, 0481, 0482, 0485, 0486, 0487, 0520, 0700, 1186, 1187).	*58201*	*38201*
PCNL-PROGRAMMEER-PAKKET (samengesteld uit PCNL0055, 0176, 0324, 0330, 0360, 0488, 0573, 0683, 0893, 0894).	*58203*	*38203*
PCNL-DOS-UTILITIES-PAKKET (samengesteld uit PCNL0320, 0382, 0471, 0483, 0597, 0598, 0599, 0648, 0649, 1040).	*58204*	*38204*
PCNL-GAMESPAKKET (samengesteld uit PCNL0178, 0201, 0351, 0352, 0353, 0355, 0496, 0527, 0542, 0674, met CGA-emulator, PCNL1082, draait bijna gehele gamespakket ook op Hercules) .	*58205*	*38205*

PCNL-kwartetten

Een vaste selectie van 4 PCNL-diskettes. prijs zowel op 5.25 als op 3.5 inch f 25,00.

bestelnummers	5,25"	3,5"
PCNL-Huishoud kwartet (bevat PCNL0519, 0635, 0778 en 0918)	*58401*	*38401*
PCNL-Kleuter/kinder kwartet (bevat PCNL0005, 0507, 0552 en 0903)	*58402*	*38402*
PCNL-PC-Keydraw kwartet (bevat PCNL0881 t/m 0884)	*58403*	*38403*
PCNL-VGA kwartet (bevat PCNL0880, 0898, 0899 en 0944)	*58404*	*38404*
PCNL-ARC kwartet (bevat PCNL0993, 1053, 1054 en 1068)	*58405*	*38405*
PCNL-Windows 3 Utilities kwartet (bevat PCNL1176 t/m 1179)	*58406*	*38406*
PCNL-Windows 3 Wall Paper kwartet (bevat PCNL1181 t/m 1184)	*58407*	*38407*
PCNL-VGA GAMES kwartet (bevat PCNL0932, 1170, 1196 en 1198)	*58408*	*38408*
PCNL-VGA PLUS kwartet (bevat PCNL0905, 1193, 1255 en 1335)	*58409*	*38409*
PCNL-SUPER GRAPHICS kwartet (bevat PCNL1098, 1100, 1180 en 1197)	*58410*	*38410*
PCNL-Astrology/Numerology kwartet (bevat PCNL1119, 1120, 1151 en 1152)	*58411*	*38411*
PCNL-PCMAGNET kwartet (bevat PCNL1086 t/m 1089)	*58412*	*38412*
PCNL-AdLib Music kwartet (bevat PCNL1207 t/m 1210)	*58413*	*38413*
PCNL-Windows 3 Divers-1 kwartet (bevat PCNL1240, 1243, 1245 en 1256)	*58414*	*38414*
PCNL-Windows 3 Divers-2 kwartet (bevat PCNL1241, 1242, 1244 en 1257)	*58415*	*38415*

Ringbanden, slipcases

PCNL-Ringband, kleur blauw (38 mm mechaniek) bestelnr. 73101. PCNL-Slipcase, kleur blauw, bestelnummer 73201,. Prijs ringband of slipcase; per st. f 10.00, bij afname 5 exempl.: f 9.50 per st., bij 10: f 9.25, bij 20: f 8.50, bij 40: f 8.00.
Ringband + Slipcase, kleur wit (38mm, venster op rug ringband), bestelnummer 73401. Prijs per set f 20.00, bij afname 5 sets f 19.00 per st., bij 10: f 18.50, bij 20: f 17.00, bij 40: f 16.00.

Diskettetassen

Diskettetassen zoals gebruikt in de PDS-catalogus; voor 3.5" bestelnummer 75301, voor 5.25" bestelnummer 75501. Prijs per st. f 2.00, 10 st. f 15.00, 20 st. f 25.00, 50 st. f 55.00.

Geformatteerde diskettes

	5,25 inch DSDD	5,25 inch DSHD	3,5 inch DS	3,5 inch HD
Bestelnrs	*59709*	*59729*	*39739*	*39749*
10 stuks	f 1,30	f 2,00	f 2,00	f 3,30
30 stuks	f 1,20	f 1,80	f 1,80	f 3,10
50 stuks	f 1,10	f 1,70	f 1,70	f 2,90
100 stuks	f 1,00	f 1,50	f 1,50	f 2,70

Bovenstaande prijzen zijn per diskette (incl. BTW) bij afname van het aantal dat in de linker kolom vermeld staat. N.B. Vergeet bij bestelling niet te vermelden hoeveel diskettes u wilt hebben.

PCNL-MEGA set

PCNL-ringband/slipcase met in 8 diskettetassen:
30 5,25 inch DSDD diskettes f 60,-* (bestelnummer 59809)
30 3,5 inch DS diskettes f 75,-* (bestelnummer 39839)
30 3,5 inch HD diskettes f 110,-* (bestelnummer 39849)

Boekjes

Handleiding PDS (met o.a. aanwijzingen voor het gebruik van PDS-software) bestelnr :62101 f 5.00.

Porto en verzendkosten

Uitsluitend het abonnement op PCNL-DISK en de los bestelde PCNL-floppyfolder zijn inclusief verzendkosten. Bij alle andere artikelen betaalt u naast de kosten voor diskettes etc. eenmaal een bijdrage verzendkosten. Bij de PCNL-DIRECT service is die bijdrage f 10,- ,in andere gevallen f 5,-.

Bestellen en levering

Iedereen kan bestellen. Leden van de IBM-PC GG krijgen 10% korting op alle genoemde prijzen en verzendkosten. Prijzen zijn inclusief 18.5% BTW. Bij elke levering wordt een BTW-factuur gevoegd.
Bij een bestelling dient u de bestelnummers te vermelden en indien u lid bent van de IBM-PC GG tevens het 6-cijferige HCC lidnummer.

Betaling

U kunt op de volgende manieren in het bezit komen van diskettes met PDS en de andere artikelen.

1. Betaling bij aflevering.
   Verzendkosten f 10,-. Minimumbedrag artikelen f 50.-. (De PCNL-Direct service). Bel (tijdens kantooruren) of fax voor 14.00 uur en de PTT bezorgt het bestelde de volgende dag. U betaalt artikelen + verzendkosten aan de PTT.
2. Betaling vooraf. (alle betalingen t.n.v. PCNL Vorden).
   Verzendkosten f 5,-. Geen minimumbedrag artikelen. Verzending geschiedt op de dag dat de betaling bij ons binnen komt.
   - 2.1. U zendt een BRIEF met BESTELNUMMERS en een VOLLEDIG INGEVULDE EUROCHEQUE of GIROBETAALKAART naar ons adres.
   - 2.2. U maakt het bedrag over op een van onze rekeningen
     - 2.2.1. Bankrekening. Bij de mededelingen vermeldt u de bestelnummers. Als de ruimte onvoldoende is vermeldt u hoe u de bestelnummers meegedeeld heeft ('zie brief' of 'zie fax' +datum+postcode afzender). In de aparte brief of fax vermeldt u hoe en door wie de bestelling is betaald. Zendt bankformulieren naar uw bank en niet naar ons!
     - 2.2.2. Girorekening,
       - a. door middel van girotel: U vermeldt bij de MEDEDELINGEN UW POSTCODE, ADRES en de BESTELNUMMERS. Eventueel deelt u de bestelnummers apart mee (zie bij punt 2.1)
       - b. door middel van een overschrijvingskaart die u zelf naar de GIRO zendt. Bij de MEDEDELINGEN of ACHTEROP het formulier heeft u voldoende ruimte voor de BESTELNUMMERS. Een aparte brief of fax is in dit geval altijd overbodig.
       - c. door middel van een verzamelgiro van overheidsinstellingen etc. Het apart meedelen van de bestelnummers is hierbij ALTIJD nodig.
   - 2.3. Vanuit het **buitenland** uitsluitend per eurocheque (pasnummer invullen!) of per postwissel. PCNL-DIRECT is naar het buitenland niet mogelijk.

Verschuldigd bedrag

Aan het totaalbedrag van de gewenste artikelen voegt u eenmaal verzendkosten toe. Als u lid bent van de IBM-PC GG mag u van het zo berekende bedrag direct 10% aftrekkken. Vermeldt dan altijd tevens uw HCC-lidnummer.

Besteladres/rekeningnummers

PCNL, POSTBUS 115, 7250 AC VORDEN.
Telefoon 05752-1881, FAX 05752-1382
POSTBANKREKENING 61125 t.n.v. PCNL Vorden.
BANKREKENING 36.64.13.600 t.n.v. PCNL Vorden.
Cheques en girobetaalkaarten invullen ten name van PCNL, Vorden!

Informatie

Over bestellingen tijdens kantooruren, tel. 05752-1881, fax 05752-1382.

10% IBM-PC gg ledenkorting

Niet ieder HCC-lid is ook IBM-PC GG lid ! U bent lid als op uw HCC-lidmaatschapskaart linksonder IB voorkomt. Eenmaal per maand ontvangen wij van de HCC-ledenadministratie in Houten een lijst van (slechts) de HCC-leden die ook IBM-PC GG lid zijn.
Aan hen wordt automatisch 10% korting verleend. Als u nog niet of nog maar kort lid bent kunt u zich direct verzekeren van de korting door u d.m.v. een ledenadministratiekaartje uit de HCC-Nieuwsbrief op te geven als lid van de IBM-PC GG en naar ons in VORDEN te zenden evt. tegelijk met een bestelling.
Indien op de factuur geen korting is vermeld, kunt u alsnog in aanmerking komen voor de korting door BINNEN 14 DAGEN NA DE FACTUURDATUM op de hierboven aangegeven manier lid te worden van de IBM-PC GG en het kaartje naar ons in VORDEN te zenden en met vermelding van het FACTUURNUMMER te verzoeken om een CREDITKORTINGFACTUUR.

HCC Dagen 1991

De HCC Microcomputer Dagen die op 22 en 23 november zijn gehouden hebben alle verwachtingen overtroffen. Niet alleen de opzet van beide beursdagen was voortreffelijk, maar er kwam ook een record aantal bezoekers naar de Jaarbeurs: bijna 64.000. Een ander getal is minstens zo belangrijk: onze vereniging mocht dit jaar meer dan twaalfhonderd nieuwe leden inschrijven, een verdriedubbeling in vergelijking met het vorige jaar. Het illustreert opnieuw dat de HCC een belangrijke plaats inneemt voor de computergebruikers in ons land, of dat nu 'PC privé' is of het klein zakelijk gebruik.

Het bestuur van de HCC wil graag zijn waardering uitspreken voor het organisatieteam van de HCC Dagen en voor de vele honderden vrijwilligers, die op de één of andere wijze een bijdrage hebben geleverd aan het slagen van de HCC Dagen. Zonder deze belangeloze hulp zouden er geen HCC Dagen zijn.

De HCC gaat een belangrijk jaar tegemoet met ongetwijfeld veel nieuwe initiatieven. Eén verandering zal zich al heel snel aandienen: ons nieuwe verenigingsblad. Niet alles zal nieuw zijn, zo blijft u vanzelfsprekend het nieuws over de vereniging in het blad vinden. Maar daarnaast zal het blad een wat andere opzet krijgen, waarbij wij er van uitgaan dat het hiermee nog aantrekkelijker zal worden voor onze leden. Dat is ook de opzet van het verenigingsblad: contactorgaan voor de leden, en tegelijkertijd een bron van informatie voor computergebruikers. Het eerste nummer zal in een hoge oplage worden gedrukt. Vanzelfsprekend hopen we dat de vereniging ook door dit initiatief nog verder groeit en meer kan doen voor de leden.

Het bestuur wenst u in ieder geval vanaf deze plaats een zeer voorspoedig 1992.

Bestuur HCC.

Het HCC Fidonet is een netwerk van Bulletin Board systemen voor berichtenuitwisseling door HCC-leden. Het maakt deel uit van een wer eldwijd netwerk. Het adres van het HCC Fidonet is 2:500 (zone 2 net 500).

HCCN Redaktie	402	Jan Leijerweerd	03403-78220	abcd	
HCC Alkmaar 1	028	Peter van Diepen	072-126783	abcd	Van Diepen Automatiseert
HCC Almelo 1	021	Jan Verschaeren	05490-62542	abcd	
HCC Amersfoort 1	013	Evert Bruinsma	033-950750	abcdf	HCC afd. Utrecht
HCC Amstelveen 1	040	Eltjo Huisman	020-6472021	abcd	Hewlett Packard Nederland
HCC Amsterdam 1	011	Olf van Reijen	020-6154154	abcd	ABN
HCC Apeldoorn 1	025	Ron Goossen	055-211811	abcd	Centraal Beheer
HCC Apple gg	107	Jan Willem Oomen	015-622421	abcd	Apple Nederland BV
HCC Arnhem 1	017	Joris Huver	085-428110	abcd	
HCC Brielle 1	012	André Visser	01810-15600	cdfg	Info'Products Holland BV
HCC Commodore gg	108	Hans Kessels	04760-77487	abcd	Commodore Nederland
HCC Delft 1	044	Theo Timan	015-132444	acd	E.P.C. Translux BV
HCC Den Haag 1	026	Kasper Kwant	070-3281426	abcd	
HCC Den Helder 1	043	Eugene Onderwater	02230-28086	abcd	Autobedr. N.C. Onderwater
HCC Deventer	046	Rudi Kooi	05700-29810	cd	Egberink Electronics
HCC DOS gg Boss Centrum	128	André van Ingen	03451-30089	cdh	HCC DOS gg
HCC DOS gg Boss Oost	116	Mark Rebers	08360-26515	acdh	HCC DOS gg
HCC DOS gg Boss West	121	Ed van der Bent	020-6982155	abcd	HCC DOS gg
HCC DOS gg Boss Zuid	131	André van de Wijdeven	04990-74979	cdfgj	HCC DOS gg
HCC DOS gg Databoss Groenlo	109	Jaap Streuper	05440-65591	cdfgj	HCC DOS gg
HCC DOS gg Delmare	133	Ron van der Nagel	01720-43983	acdfgh	HCC DOS gg
HCC DOS gg ProgrammaTel	100	Paul van Hattum	03200-46025	acdg	HCC DOS gg
HCC DOS gg Shareware	114	Wim Loerakker	01821-3014	abcd	Compaq
HCC DOS gg SW Boss North	132	Gerard Hoijtink	05150-19169	cdfgj	HCC DOS gg
HCC DOS gg SW Boss West	104	Henk Jansen	079-317774	acdh	HCC DOS gg
HCC Eindhoven 1	014	Hans van Melis	040-481792	abcd	
HCC Emmen 1	031	Jan Leijerweerd	05910-21000	cdfg	WordPerfect/Academic Service
HCC Gouda 1	030	Hans Ligthelm	01820-22314	abcd	Repko IDP BV
HCC Groningen 1	019	Johan Schaaphok	050-134367	abcd	
HCC Hoorn 1	020	Frank Bieri	02290-34046	abcd	Infotheek BV
HCC Hoorn 2	033	Klaus Spithost	02290-16721	abcd	
HCC IBM PC gg	101	Cees Pijnenburg	08857-1865	abcd	IBM Nederland BV
HCC Kennemerland	045	Antonie van Oort	023-316333	acdfg	Optisys Automatisering
HCC Leeuwarden 1	041	Keimpe Wybenga	058-671351	abcd	Frisicom/Unipaq Electronics
HCC Leiden 1	015	Frederik S'Jacob	071-128409	abcd	
HCC Middelburg 1	022	Jaap Delvoye	01180-34336	abcd	
HCC Modelbaanautomatisering gg	124	Lex van der Loo	079-422334	abcd	
HCC MSX gg 2	127	Ben Doedens	05978-18902	abcd	
HCC Nijmegen 1	037	Rene Janson	080-788405	abcd	Wesseling Elektronika
HCC Noord Limburg	023	Peter Kessels	04760-77600	abcd	
HCC Olivetti gg Apeldoorn	123	Ruud van der Linden	055-413377	acdfh	HCC Olivetti gg
HCC Olivetti gg Breda	113	Theo van Lottum	076-870519	acdfh	HCC Olivetti gg
HCC Olivetti gg Enschede	118	Roelof Beverdam	053-337444	abcdfh	HCC Olivetti gg
HCC Olivetti gg Heerlen	120	Pascal Houppermans	045-275101	abcd	HCC Olivetti gg
HCC Olivetti gg Hoorn	119	Klaus Spithost02290-43073		acdfh	HCC Olivetti gg
HCC Olivetti gg Rolde	112	Hero Bruinsma	05924-3245	acdfh	HCC Olivetti gg
HCC Olivetti gg Zoetermeer	106	Majel Migo	079-610438	acde	HCC Olivetti gg
HCC Oss 1	027	Henry van Aarssen	04120-44443	abcd	
HCC P2000 gg	105	Anet Hilgersom	020-6892992	abcd	
HCC Politie & Computers gg 1	135	Thijs Zuidland	073-566910	cd	CSK Vught
HCC Politie & Computers gg 2	126	Ruud Weteling	072-157891	abcd	Tulip
HCC Postzegel gg	134	Gerd-Jan van Wiggen	070-3866111	acd	
HCC Rotterdam 1	029	Ed Rijnhout	010-4834256	abcd	Sun Microsystems
HCC Sharp gg	103	Henk Slegh	03240-38866	abcd	Ormas BV
HCC Sittard 1	016	Leo Reijnen	04755-2041	abcd	
HCC Steenwijk 1	042	Jan Groenendijk	05210-88583	abcd	Nokia Data
HCC Techstand	500	Hanno van der Maas	030-735900	abcd	Digisys
HCC Tilburg 1	036	Martien Gerla	013-563150	abcd	Geveke Electronics

De Hobby Computer Club HCC is een zelfstandige vereniging, voor allen die belangstelling hebben voor of zich bezig houden met het bouwen, programmeren en/of gebruiken van micro-computers.

Contributie De contributie voor 1992 bedraagt *f* 65,- (basiscontributie inclusief lidmaatschap één gebruikersgroep). *f* 5,- extra per gebruikersgroep meer dan één. Bij aanmelding in de loop van het jaar geldt een gereduceerd tarief. Bij aanmelding wordt eenmalig *f* 10,- inschrijfgeld in rekening gebracht.

Opzegging van het lidmaatschap van de HCC of van één of meerdere gebruikersgroepen is mogelijk per einde van het kalenderjaar. Opzegging kan uitsluitend SCHRIFTELIJK (bij voorkeur per briefkaart) geschieden en wel vóór 1 november aan het HCC kantoor in Houten. Bij tussentijdse opzegging van het lidmaatschap vindt geen restitutie plaats van de contributie. Wel worden de te verschijnen HCC Nieuwsbrieven voor het lopende kalenderjaar toegezonden.

HCC Tulip gg	129	Nol Kloosterman	010-4745060	abcdfj	Tulip/G&B Computers
HCC Utrecht 1	034	Peter Noy	030-945975	acdfgj	Amstrad
HCC Zoetermeer 1	024	Jean-Pierre Verheij	079-423335	acdh	
HCC Zwolle 2	039	Willem Groeneveld	038-547161	acd	Dirksen Opleidingen

De hieronder vermelde nodes zijn prive-nodes. Zij worden niet beheerd door de HCC. Deze systemen hoeven niet de standaard HCC voorzi eningen te bevatten, zoals bijv. het gebruik van de HCC Pincode.

Alexander BBS	285	Cor Slot	010-4565600	abcd	
BBS Pendrecht	218	Ed Roest	010-4102033	acd	
BBS The Wall	232	Martin Kuppers	013-639113	acd	
BoBo's BBS	242	Michel Luciana	035-235406	acd	
Capricorn BBS	225	Marius Overvoorde	030-368061	acdf	
Computer Club Rotterdam	256	Robert Ouwerkerk	010-4131065	acd	
Computer Kring BBS	230	Cees Plaatzer	03418-58787	cdh	
CSL-BBS	243	Jac Kersing	053-351563	acd	
De Draaischijf	254	J.P. Kramer	050-181626	acd	
De Werkplaats BBS	255	Peter Stork	077-870559	acd	
Dirk-Jan's BBS Holland	289	Dirk-Jan van Veenendaal	02159-36349	acd	
Discovery BBS	249	Marco Hiemstra	055-431332	acd	
EGA-BBS	288	Jan van der Elsen	040-835703	acd	
Euro-Online	233	Floor Naaijkens	013-638709	acdf	
Gezondheidszorg	211	Ruud van der Linden	055-337951	abcd	
GraphicXchange	299	Ab van Velden	035-217733	cdfgj	
HEKOM RA-BBS	281	Henny Kohler	03483-2361	cdfg	
HEKOM RA-BBS & CDGN Hdqrtrs	223	Henny Kohler	03483-4072	abcdf	
Het Draaiend Schijfje	257	Harry de Jong	080-605283	acd	
Hotline BBS	245	Piet Ebbes	020-6891014	cdfh	
Incola BBS	220	John Hendriks	020-6344733	acd	
INFOboard	206	Joop Mellaart	04752-6200	acd	INFOboard BV
Info-Data	252	Ben Kempink	045-717186	acd	
Knight Light BBS	241	Willem Schotman	035-837630	cdfh	
Let's Get DIGITAL!	284	Severinus Planting	058-673753	cdh	Van der Galiën Electronica
McBaud! BBS	228	Ron van Rossum	010-4603947	cdf	
Music Box	283	Edwig Knol	05490-70319	acd	
M SBBS Jos-Tel	287	Jos de Boer	05149-1837	abcd	
Nederlands Net Nieuws BBS	239	Frank Hemmelder	03480-24801	acdfg	
Nestorsoft Support system	247	M.H.P. Harberink	03412-61855	acd	
Nethart	501	Jos van Kester	030-332930	cd	Ned. Hartstichting
NOS Radio Scoop	202	Joop Engels	035-45395	abcd	
NS-DOS BBS	251	Wim Huisen	030-355829	acd	
Opus Aquarius	240	Stefan Buijs	02503-22943	acd	
Opus GTH	226	Gerard de Haan	035-61643	abcdfj	
Opus Tele Magic	231	Evert Bruinsma	030-414595	abcdf	
PCT's OPUS Sassenheim	237	Ron Koendering	01711-10965	acd	
RailBoard	250	Henk Kolthof	030-355757	cdfg	N.V. Nederlandse Spoorwegen
RBBS Flevoland	248	Kim Kodde	03240-63720	abcdfg	
RBBS Landsmeer	280	Bert van Hoekelen	02908-6398	abcdfg	
Schroedingers Cat	216	Paul Scholte	015-624590	acdh	
SCO Narwal	209	Aad Nienhuis	020-6279804	abcd	
SIKIS BBS	234	Fred Vlinkervleugel	040-582575	cd	
Southern Star	290	Ina Sterk	045-323201	acdf	
TeamCat! BBS	238	Johannes van Wage	070-3297558	acd	
Technet	282	Arjen d'Ailly	010-4129900	cdf	Bausch Datacom
The Dream BBS	229	Gertjan Koetsier	03402-39492	cdfgj	
The Quiet Man BBS	227	Guus Abelmann	030-433428	cd	
Touch One	236	David Tie	070-3451930	acd	
Tulip/TGV BBS Node 1	224	Wim Nijholt	04120-44134	acdfg	
Tulip/TGV BBS Node 2	246	Wim Nijholt	04120-26013	acdfg	
Wildcat!BBS	222	Robbert G. Brown	030-512787	cdfh	Verenigde Spaarbank

a=300; b=1200/75; c=1200; d=2400; e=PEP; f=9600; g=V32-bis; h=9600HST; j=V42-bis; Line setting: [baudrate],8,N,1

1. Aanmelding als lid door invullen en inzenden van de in dit blad afgedrukte aanmeldingskaart.
2. Adreswijzigingen zo snel mogelijk doorgeven aan de HCC via de in dit blad afgedrukte briefkaart.
3. Indeling in een afdeling vindt automatisch plaats op postcode.
4. Indeling bij een gebruikersgroep moet u zelf opgeven.

De HCC afdelingen, die per regio zijn ingedeeld, geven de HCC-er algemene informatie. In de cursussen en/of lezingen, die door hen worden georganiseerd, komen verschillende interessante onderwerpen op het ge-bied van 'micro-computing' ter sprake. Eenmaal in het bezit van een systeem kan de HCC-er zich aansluiten bij één van de vele gebruikersgroepen. Op de bijeenkomsten die door deze groepen worden belegd kan de HCC-er in een gezellige sfeer kennis uitwisselen waardoor het gebruik van zijn machine nog plezieriger wordt.
Op deze en de volgende pagina staan de afdelingen en gebruikersgroepen vermeld met hun contactpersoon.

HCC Afdelingen

Afdeling Almere
Vacature

Afdeling Amsterdam
Theo Nicola, 020-265390 (19.00-21.00)
Postbus 61289, 1005 HG Amsterdam

Afdeling Apeldoorn
J. H. T. Benda, 055-426292 (18.30-21.00)
Postbus 20218, 7302 HE Apeldoorn

Afdeling Arnhem
André Varwijk, 08360 - 32632
Postbus 266, 6900 CB Zevenaar

Afdeling Breda
Ton Smit
Hulsdonk 5, 4844 RR Terheyden
Postbus 1931, 4801 BX Breda

Afdeling Den Haag/Zoetermeer/Delft
Guido Melief, 079-612180 (18.30-21.00)
Postbus 6097, 2702 AB Zoetermeer

Afdeling Den Helder
L. Visser, 02230-21865 (18.30-21.00)
Lijsterstraat 22, 1781 WD Den Helder

Afdeling Deventer
N. Boekhout
1e Weerdsweg 74, 7412 WV Deventer

Afdeling Eindhoven
Henk Hilhorst, Pater Vogelstraat 9,
5741 JE Beek en Donk, 04929-62294

Afdeling Friesland
Postbus 1079, 8900 CB Leeuwarden

Afdeling Gouda
G. Boschloo, Clematislaan 7
2803 AG Gouda, 01820-36404 (na 18.00)

Afdeling Groningen
Willem-Jan Drijfhout, 050 - 137191
Postbus 1650, 9701 BR Groningen

Afdeling Kennemerland
H. M. A. van Lier, 023-255090
Van Riebeecklaan 23, 2024 AE Haarlem

Afdeling Leiden
Hans Baak, 071-618622 (19.00-22.00)
Roerdomperf 21, 2251 WX Voorschoten

Afdeling Midden- en Zuid-Limburg
Konrad Vasterman, Koninginnestraat 4
6225 BR Maastricht

Afdeling Nijmegen
René Janson
Krayenhofflaan 21, 6541 PN Nijmegen

Afdeling Noordholland Midden
N.J. Koreman, 02290-49206
Schepenen 74, 1625 BK Hoorn

Afdeling Noord-Limburg
Jan Peeters, 04765-1693 (18.30-21.00)
Postbus 8029, 5993 ZG Maasbree

Afdeling Noordoost Brabant
Mw Joke Duijx
Hintham 76, 5246 AH Rosmalen

Afdeling Rijnmond
E.R Meiners
Postbus 85096, 3009 MB Rotterdam

Afdeling Steenwijk
Jaap Keizer
Gasthuislaan 97-A, 8331 MV Steenwijk

Afdeling Tilburg
Guus de Kock
Postbu 9284, 5000 HG Tilburg
013-352900 (na 19.00 uur)

Afdeling Twente
M. Mensink, 053-330082 (18.30-21.00)
Postbus 3801, 7500 DV Enschede

Afdeling Utrecht
Hans Verbeek, 035-47825 (18.30-21.00)
Leeuwenstraat 28a,1211 EV Hilversum

Afdeling Zeeland
Mw. J. H. Berghuijs-Goris,
01185-1680 (overdag)
De Boisotstraat 45, 4371 BL Koudekerke

Afdeling Zwolle
G.J. Bonthuis, 05255 - 2446 (19.00 - 21.00)
Romano 3, 8084 EA 't Harde

HCC Gebruikers-groepen

1802 gg
Jan Waldorp, 01828-10252 (18.30-21.00)
Mozartlaan 83, 2742 BP Waddinxveen

6500 gg
J. Beyer, 015-134269 (18.30-21.00)
Bastinglaan 7, 2614 GP Delft

68' gg
Pieter Schiphorst, 02159-35211(18.30-21.00)
Lange Heul 394a, 1403 NZ Bussum

68000 gg
D. A. H. van Beek,
Friezenpoort 3, 3991 JH Houten

Advance gg
Postbus 283,
1960 AG Heemskerk

AIM-65/PC-100 gg
A.J. Tuinhout, Postbus 505, 2600 AM Delft

Amstrad gg
Cees van Dam, Boven Oosterdiep 63
9641 JN Veendam

Apple gg
015-620059
Postbus 23396, 3001 KJ Rotterdam

Artificiële Intelligentie gg
Peter van Lint, 05293-4226
Kerkplein 22, 7721 AD Dalfsen

Astrologie gg
C.J. Diegenbach, 03242-3706
Citroenvlinder 8, 3892 EX Zeewolde

Atari gg
Postbus 1316
1300 BH Almere

Auditief Gehandicapten gg
L. van der Garde
Cornelis Evertsenstraat 27,
3572 JR Utrecht

Beleggen gg
Albert van Heijst
Benedeneindseweg 25, 4158 ED Deil

BigBoard gg
Erwin Hoogzaad
Schiestraat 46, 7523 TH Enschede

Bondwell/Elci gg
Dré Jansen, 01748-14199 (18.30-23.30)
Koningin Emmastraat 8,
2691 WB 's-Gravenzande

C gg
Jos Jansen, 01729-8288

Commodore gg
Hans Kessels 04760 - 77173 (werkdagen 19.00 - 21.00)
Postbus 145, 8070 AC Nunspeet

CS/SWTPC/09 gg
P. G. Waldman, 075-172719(na 20.00)
Molenveld 24, 1541 SK Koog a/d Zaan

DAI gg
H. Rison, 04490-48863
Luxemburgstraat 17, 6164 BS Geleen

Datacommunicatie gg
G. B. ter Haar
Jordenstraat 34, 4024 HT Eck en Wiel

DOS gg
Ron Scheepers, 03242 - 2704 (20.00 - 22.00)
Postbus 166, 3890 AD Zeewolde

Exidy Sorcerer gg
Charles Netteler, 010-4330493 (18.30-21.00)
Pr. Hendrikstraat 3d, 3071 LG Rotterdam

Forth gg
M. Wijzenbeek, Nieuwerdammerdijk 254,
1025 LX Amsterdam

G2 gg
Eddy van Raaij, 03402 - 65975 (20.00 - 22.00)
Anemoonstraat 75, 3434 JB Nieuwegein

Genealogie gg
J. B. van der Schoot
Amstellaan 2, 2105 VE Heemstede

IBM PC gg
Johan Hageman
Postbus 563, 2800 AN Gouda

Kunst, ontwerp en vormgeving gg
Robert Borst, 040-544419 (18.30-21.00)
Braak 18, 5501 DJ Veldhoven

Logo gg
W. Heyster, 08380-24153
Annadaal 96, 6715 JC Ede

Modelbaan gg
Han de Jong, 079 - 164755
Graaf Lodewijkstraat 6
2713 EE Zoetermeer

MSX gg
F. Thijssen, 08850-22780
Ganzenbroek 21, 5437 BL Beers

NewBrain gg
Menno Stevens,
020-6924137 (20.00-22.00)
Postbus 4494,
1009 AL Amsterdam

Olivetti gg
Hub Jennekens, 045 - 754135
Postbus 23016, 6367 ZG Voerendaal

Onderwijs gg
Wil Veen-Banning, 03403 - 79439
Meerkoetweide 61, 3993 EC Houten

P2000 gg
A. Hilgersom, 020-6892875
(ma.-vr. 19.00-21.00)
Admiraal De Ruijterweg 28-II
1056 GJ Amsterdam

Pascal gg
F.M.W. Doove, 01899 - 11819
Severij 5, 3155 BR Maasland

Politie & Computer gg
A. van Rheenen, Molenhei 37
5262 TP Vught

Postzegel gg
D. B. Bezemer, Elzendreef 187
2272 CL Voorburg, 070-3873650

Sharp MZ gg
J. Bancken, Lis 14, 1273 CD Huizen
033 - 945286 (H. Niessen, 20.00 - 22.00)

Sinclair gg
T. Molenaar, 01670-66845 (18.30-21.00)
Postbus 76, 2260 AB Leidschendam

Tandy gg
P. Huisman, Herculesstraat 4
3204 AL Spijkenisse

Tulip gg
08334-73038 (20.00-21.30)
Postbus 146, 6980 AC Doesburg

Unix gg
Hans Oey, 03402-32100 (8.30-17.30)
Vosseweide 92, 3437 TE Nieuwegein

Watersport gg
J. Gestman Geradts
Postbus 5701, 3008 AS Rotterdam

Zenith/Heath gg
Han Nieuwland, 020-6189304
1e Helmerstraat 101, 1054 DM
Amsterdam

HCC Afdeling Apeldoorn

Vanaf deze plaats, iedereen een voorspoedig 1992 en ik hoop dat dit voor eenieder een virusvrij jaar mag worden. Ook in het nieuwe jaar houden we de bijeenkomsten weer iedere woensdag op de zelfde locatie: Zaal Vrijzicht, aan de Zichtweg 92 te Apeldoorn. Zaal open van 19.30 uur tot 23.00 uur. Vergeet uw pasje niet, ZONDER PASJE GEEN TOEGANG.

Ledenvergadering

Op woensdag 26 februari 1992 zal er een Ledenvergadering gehouden worden. De agenda ziet er als volgt uit:
1. Opening door voorzitter
2. Vaststellen agenda
3. Verslag vorige vergadering
4. Jaarverslag secretaris
5. Jaarverslag penningmeester
6. Activiteiten 1992
7. Bestuursverkiezing
8. Rondvraag
9. Sluiting

Voorstellen en eventuele suggesties zijn van harte welkom. Kandidaten voor het afdelingsbestuur kunnen zich bij de secretaris (eventueel ook schriftelijk) opgeven tot aan het begin van de vergadering.

Software

De PD-bibliotheek is uitgebreid met de laatste nieuwe software, de catalogus ligt ter inzage tijdens de bijeenkomsten. Tevens is het mogelijk de gehele catalogus op disk te krijgen, zodat u thuis op uw gemak kan snuffelen in de enorme collectie die onze beheerder heeft aangelegd.
Op de afdelingsavonden kunt u uw printerlinten inleveren, om ze tegen een geringe vergoeding bij de volgende bijeenkomst weer als nieuw terug te krijgen. Ook is het mogelijk uw HP Deskjet inktcartridge te laten hervullen; dit gebeurt direct terwijl u wacht.

J.H.Th. Benda

HCC Afdeling Arnhem

Om te beginnen wil ik u namens het gehele bestuur van de afdeling Arnhem en namens de leden van zowel de organisatie locatie Oosterbeek als de organisatie locatie Zevenaar alvast een voorspoedig 1992 toewensen. Ik hoop dat we ook dit nieuwe jaar weer op uw belangstelling mogen rekenen. We hebben voor de komende maanden in ieder geval voor zowel de locatie Oosterbeek als de locatie Zevenaar weer een aantal interessante demonstraties gepland. Noteert u de volgende data alvast in uw nieuwe agenda:

Ma 13/1
Oosterbeek - SQL door Hans de Jong
Di 28/1
Zevenaar - Computervirussen door Sikko Stienstra
Ma 10/2
Oosterbeek - Genealogie door Dhr. R. Croes
Zo 16/2
Arnhem - Informatiedag
Di 25/2
Zevenaar - Ledenvergadering
Ma 9/3
Oosterbeek - Nieuw bridgeprogramma door K. Wielinga
Di 24/3
Zevenaar - Windows door Rob van Loon
Ma 13/4
Oosterbeek - Bulletinboards door Sikko Stienstra en Fred Meijer
Di 28/4
Zevenaar - O & A 4.0 door Rob van Loon

Assistentie

De HCC kan alleen bestaan door en dankzij de inzet van een voldoende groot aantal vrijwilligers. Alleen dan zijn wij ook als afdeling in staat om maandelijks in zowel Zevenaar als in Oosterbeek een afdelingsavond te organiseren waarin wij onze leden allerlei activiteiten kunnen aanbieden. Gelukkig zijn er binnen onze afdeling een groot aantal enthousiaste vrijwilligers die zich steeds weer inzetten voor onze afdeling. Een woord van dank voor hun inzet is hier op zijn plaats.
Door de toenemende activiteiten zijn wij, met name in Oosterbeek, dringend op zoek naar nog een aantal leden die bereid zijn om wat vrije tijd op te offeren door ons daar te komen assisteren. Dit kan zijn in de vorm van het begeleiden van de beginnende hobbyisten en/of het actief meedenken en assisteren met het organiseren van allerlei activiteiten zoals afdelingsavonden, beurzen en cursussen. Voelt u zich hiertoe aangetrokken en bent u woonachtig in Arnhem of in de directe omgeving daarvan, neem dan contact op met ons secretariaat (08360-32632, André Varwijk) of met Jos Couwenberg (085-646520).

Oosterbeek

Tijdens de komende afdelingsavond in Oosterbeek (maandag 13 januari 1992) zal Hans de Jong een en ander komen vertellen over de vierde generatie taal SQL (Structured Query Language). Bij SQL hoeft de 'programmeur' alleen maar op te geven WAT hij wil. Hieruit genereert de machine zelf het programma en zoekt uit HOE het gevraagde tot stand komt. Deze vraagtalen (query languages) worden veelvuldig toegepast om gegevens uit een database op te vragen. In aansluiting op deze demonstratie bestaat er een mogelijkheid u in te schrijven op een korte cursus SQL. Deze cursus bestaat uit drie lesavonden en Hans de Jong is uw docent. Meer informatie over deze cursus tijdens de afdelingsavonden of via ons secretariaat.

Cursussen

Bij voldoende belangstelling starten wij binnenkort voor de beginnende hobbyisten onder ons een nieuwe cursus-cyclus. Deze cursus-cyclus sluit aan bij de leerstof zoals die is voorgeschreven voor de module MG-3 van het Praktijkdiploma Informatica. De cyclus bestaat uit drie cursussen en u kunt meedoen aan achtereenvolgens het besturingssysteem DOS, dBase en WordPerfect. De cursus is bedoeld voor zowel beginnende hobbyisten als voor begeleiding aan de mensen die momenteel bezig zijn met de module MG-3 voor het praktijkdiploma Informatica. Meer informatie tijdens onze afdelingsavonden of via ons secretariaat (postbus 2066, 6900 CB Zevenaar, telefoon 08360-32632). HCC leden betalen *f* 20,- en niet-leden *f* 25,- per lesavond.

Afdelingsavonden

De afdelingsavonden van de afdeling Arnhem vinden plaats in Oosterbeek (Zalencentrum 'Mabri' St. Bernulphusstraat 13, (achter Albert Heijn) en in Zevenaar (Verenigingsgebouw 'Ons Huis', Dr. Honigstraat 3 in het centrum van Zevenaar). Voor onze beginnende leden is er tijdens deze avonden een speciale helpdesk aanwezig.

André Varwijk

HCC Afdeling Breda

Het is inmiddels 1992. Een nieuw kalenderjaar staat voor de deur. Uw afdelingsbestuur gaat met frisse moed dit jaar in om alle plannen, welke de laatste tijd zijn gerezen, te realiseren.

Vergadering

Op 13 februari staat in plaats van de normale bijeenkomst weer een ledenvergadering op de agenda. Deze avond zal het bestuur verantwoording afleggen over de afgelopen twee jaar. Eenieder kan hier lof en/of kritiek spuien. Tevens wordt er deze avond een nieuw bestuur gekozen die de zaakjes de komende twee jaar voor u zal gaan regelen. Houdt u deze belangrijke avond alvast vrij in uw agenda!
Op 9 januari staat de normale bijeenkomst gepland. Op deze avond kunt u weer naar hartelust gebruik maken van machines van de afdeling om bepaalde dingen te laten zien en/of proberen. Ook niet MS-DOS gebruikers zijn de afgelopen maanden weer wat in opkomst.

Steenbergen

Als goed voornemen zullen we in de toekomst meer aandacht gaan besteden aan de regio-afdeling Steenbergen. In Steenbergen worden ook maandelijkse bijeenkomsten gegeven, speciaal voor die mensen die de afstand naar Breda te groot vinden. De eerstvolgende avond staat gepland op 13 januari. Op deze avond zal een demonstratie worden gegeven van het $25-netwerk. De bijeenkomsten in Steenbergen worden gehouden in Café 'De Fles', Molenweg 47 te Steenbergen. De aanvangstijd is 19.30 uur.

Ton Smit

HCC Afdeling Eindhoven

Een nieuw jaar breekt aan. Wat zal het u en ons brengen? Wij van onze kant wensen u in ieder geval alle goeds toe. Vooral natuurlijk in uw persoonlijke omstandigheden, maar ook in HCC-verband. Wij hopen u weer vaak te ontmoeten tijdens onze bijeenkomsten. De eerste gelegenheid doet zich voor op donderdag 2 januari. Deze bijeenkomst willen wij een gezellige nieuwjaarssfeer geven, waarbij alle gelegenheid is de beste wensen met elkaar uit te wisselen en waar contacten kunnen worden gelegd en uitgebouwd. We rekenen op een grote opkomst.

Plannen

Wij hebben onze plannen voor 1992 in een beleidsplan beschreven. Dit plan hadden wij aan onze leden willen voorleggen tijdens de ledenvergadering in oktober, maar we zijn daaraan niet toegekomen (evenmin aan de begrotingsbehandeling trouwens). De levendige discussie over de Nieuwsbrief en de behandeling van het afdelingsreglement hadden nogal wat tijd gekost. Nu zullen we het beleidsplan en de begroting op de ledenvergade-

ring van 23 januari bespreken. Deze vergadering wordt gehouden in De Ketting, Tinelstraat 3 te Eindhoven, aanvang om 20.00 uur. De voorlopige agenda luidt:
1. Opening
2. Verslag vorige vergadering
3. Mededelingen
4. Jaarverslag secretaris
5. Jaarverslag penningmeester
6. Verslag kascommissie
7. Beleidsplan 1992
8. Begroting 1992
9. Rondvraag
Het verslag van de vorige vergadering zend ik u op verzoek graag toe. Ook op onze bijeenkomsten is het verkrijgbaar en tenslotte kunt u het ook downloaden van het BBS van HCC Eindhoven op 040-481792. Daar staan ook de data van onze bijeenkomsten in 1992 voor u klaar.

Henk Hilhorst

HCC Afdeling Gouda

In het nieuwe jaar is ons streven er op gericht nog meer service te verlenen aan nog meer HCC-leden. Gesterkt door de ervaringen in ons eerste zeer succesvolle jaar moet dat zeker lukken. Hierna leest u dat wij 1992 goed beginnen, we hebben namelijk inmiddels weer een aantal nieuwe zaken geregeld.
Ik hoop dat de leden die door omstandigheden nog geen enkele afdelingsbijeenkomst hebben bezocht dit jaar wel de gelegenheid hebben een keer langs te komen. U vindt zeker iets van uw gading. Helaas kunnen wij het niet iedereen naar de zin maken, maar het onmogelijke bestaat voor ons nauwelijks.

Walk-in

Gezien de ervaringen in 1991 proberen we ook dit jaar een walk-in te organiseren in één of meer andere plaatsen in onze regio. Dit kan alleen goed slagen als we daarbij gebruik kunnen maken van de hand- en spandiensten van plaatselijk bekende leden. Als u het leuk zou vinden dat wij de walk-in in uw plaats zouden organiseren en indien u bereid bent aan de organisatie daarvan mee te werken, neem dan zo snel mogelijk contact op met de secretaris. De voorbereiding vergt nu eenmaal nogal wat tijd, maar dat het dit jaar doorgaat is een ding dat zeker is.

Afdelingslogo

Op ons verzoek voorstellen te doen voor een afdelingslogo is door velen positief gereageerd. Binnenkort zult u zien op welk ontwerp de keuze gevallen is.
Op 21 januari 1992 houden wij op onze vaste locatie (Gehoorzaal, 3e verdieping Bleuland Ziekenhuis Gouda) onze eerste afdelingsbijeenkomst in 1992. Enkele standaardactiviteiten op de afdelingsbijeenkomst zijn de verkoop van computerbenodigdheden, PD-software en tweedehands spullen. Ook besteden we aandacht aan datacommunicatie, kunnen boeken en tijdschriften worden geleend en heeft iedereen de mogelijkheid om van de 'printshop' gebruik te maken.
Verder wordt er deze maand een lezing/demonstratie verzorgd door de MSX gg. Telkens opnieuw blijkt dat veel mensen werken met MSX-computers. Tijdens deze special komt een veelheid van onderwerpen aan de orde: TURBO AIR, MSX <—> MS-DOS, datacommunicatie, tekstverwerking, enzovoort.
Vanaf december staat tijdens de afdelingsbijeenkomsten een ideeënbus in de zaal. Maak er gebruik van, vooral ook als er volgens u iets niet goed is gegaan. Dan kunnen wij proberen dat de volgende keer te veranderen. Maar ook als u zelf voorstellen heeft om iets te gaan doen wat we nog niet doen.

Apple gg

De aanwezigheid van de Apple gg is kennelijk nog onvoldoende bekend bij de leden die een Apple hebben, of er over denken een te kopen, dat terwijl toch vele leden van de afdeling ook lid zijn van de Apple gg. Speciaal voor die leden brengen we de Apple gg dicht bij huis. U hebt geluk, u hoeft niet te wachten tot de volgende Apple-dag. Kom eens langs en steek uw licht op bij de voorzitter van de Apple gg die meestal zelf aanwezig is of een andere vertegenwoordiger van de Apple gg. Laat hem en ons weten wat u leuk vindt en wat u vindt dat er nog zou moeten veranderen om het voor u nog aantrekkelijker te maken.

Ledenwerving

Ook in het nieuwe jaar gaan we door op de ingeslagen weg in de hoop dat velen lid zullen worden van onze afdeling. Hebt u een idee waar we ons voordeel mee zouden kunnen doen, laat het ons weten. Bijvoorbeeld door middel van de ideeënbus die tijdens de afdelingsbijeenkomsten aanwezig is. Nog steeds neemt het ledental met gemiddeld 15 man (!) per maand toe. Wij realiseren ons dat aan deze toename natuurlijk een keer een eind komt. Wat ons betreft is dat tijdstip echter nog lang niet aangebroken.

Afdelingsperiodiek

Onder de bezielende leiding van het redactieteam (Jan van Dijk en Koos Bos) is in december het eerste nummer verschenen van ons afdelingsperiodiek. Op dit moment hebben we nog geen pakkende naam gevonden voor onze periodiek. Geef uw idee door aan de redactie (01820-14559), wie weet wordt het gerealiseerd. Voor de bezoekers van de afdelingsbijeenkomst ligt elke maand een gratis exemplaar klaar bij het secretariaat. Voorlopig nog bescheiden van omvang en inhoud. De redactie bruist echter van energie om dat zo snel mogelijk te veranderen.
Het afdelingsperiodiek zal ondermeer worden gebruikt om actuele informatie te verspreiden. De reactietermijn voor publicatie in de Nieuwsbrief bedraagt nu eenmaal twee maanden, wat het bijna onmogelijk maakt om actuele zaken in de Nieuwsbrief te publiceren. Wat u in ons nieuwe periodiek vindt? Met name informatie over:
- het programma van de betreffende afdelingsbijeenkomst
- nieuwe PD-software
- cursussen
- nieuws vanuit het bestuur: ledental, uitbreiding bibliotheek, nieuwe tijdschriften, aanschaf materiaal, enzovoort.
- een aantal vaste rubrieken

Cursussen

U kunt tijdens de afdelingsbijeenkomst nog intekenen voor een aantal cursussen. Zorg dat u er snel bij bent, 12 deelnemers is echt het maximum aantal dat wij accepteren. De cursussen kosten *f* 50,- voor vier avonden. Nadere info bij onze cursuscoördinator Ben Kanters (03486-2791).

Gerrit Boschloo

HCC Afdeling Groningen

Op woensdag 15 januari wordt de eerstvolgende bijeenkomst gehouden, zoals altijd in het Denksportcentrum aan de Oliemuldersweg 43 te Groningen. U bent van harte welkom van 20.00 tot 23.00 uur. Tevens staan alle faciliteiten, ruimschoots genoemd in vorige Nieuwsbrieven, weer tot uw beschikking.
Deze maand zal er op de ledenavond van 20.00 tot 20.30 uur een lezing worden gehouden over Unix en Unix-achtige systemen. Unix is, net als MS-DOS, een operating system en wordt voornamelijk aangetroffen op mainframes. De kroondiskette zal deze maand gevuld zijn met Unix-achtige software. Tijdens deze lezing zijn de bovengenoemde faciliteiten echter niet beschikbaar.

HCC Dagen

Wanneer u dit leest zijn ze al weer lang voorbij, de HCC dagen '91. We waren blij vele positieve reacties te krijgen op ons initiatief om uw koopjes even voor u te bewaren zodat u, zonder voor pakezel te hoeven spelen, weer op zoek kon gaan naar nog meer moois. Helaas konden we alleen op de zaterdag aanwezig zijn, maar wie weet zijn we er de volgende keer beide dagen.

Bulletinboard

Met de kerst is het bulletinboard eens grondig opgeschoond zodat er weer ruimte is voor upload. Ook zijn er een aantal nieuwe mogelijkheden bijgekomen. Nieuwsgierig naar welke? Log dan eens in op 050-134367. Mocht u nog bestanden hebben die de moeite waard zijn om geplaatst te worden load ze dan eens up, ook bimodem is beschikbaar.

Johan Schaaphok

HCC Afdeling Kennemerland

Onze laatste bijeenkomst in 1991 zal plaatsvinden op zaterdag 28 december, van 10.00-16.00 uur, en wel in het gebouw 'De Pauw', Kromhoutlaan 55 in Haarlem (Parkwijk, zie plattegrond in het septembernummer). Deze bijeenkomst zal een feestelijk tintje dragen en gezien de periode waarin deze wordt gehouden zal de afdeling Kennemerland voor een tractatie zorgen.
De eerste bijeenkomst in 1992 wordt gehouden op zaterdag 26 januari, ook in het gebouw 'De Pauw'. Er zal dan een demonstratie worden gegeven van 'Geo Ensemble'.

Thema
Op onze bijeenkomst van 28 december zult u een demonstratie kunnen meemaken van het programma MODPLAY. Voor meer gegevens kunt u de vorige Nieuwsbrief raadplegen. Verder zijn we, zoals reeds aangekondigd, voornemens om in ieder kwartaal op onze bijeenkomsten een speciaal thema te behandelen. Indien u een bepaald onderwerp op het oog heeft, laat dit dan even weten aan onze secretaris, Cees Dekker, Hyacintenlaan 40 rd, 2015 BD Haarlem. Telefoon 023-311211. Een demonstratie met een scanner is in voorbereiding en belooft iets bijzonders te worden.

Fido Kennemerland
Ook u wordt hartelijk welkom geheten bij het inloggen op het **NIEUWE** Fidonummer (023-316333, baudrates van 1200, 2400 en 9600, waardoor u dus met grote snelheid met onze Fido kunt communiceren). De sysop is Ton van Oort met als cosysop Dean Buhrmann. In onze Fido kunt u informatie lezen over onze sponsor, mededelingen van de afdeling Kennemerland en berichten betreffende onze bijeenkomsten. Zelf kunt u berichten plaatsen in de 'Message Area', bestemd voor vrienden of bekenden in Nederland of daarbuiten. Ook kunt u programma's downloaden of eigen programma's uploaden. Logt u ook eens in?

Services
In de bibliotheek met PD-software is onlangs opgenomen het programma MODPLAY (zie hierboven). Behalve software voor MS-DOS- en Atari-computers is er ook software beschikbaar voor alle types Commodore-computers zoals de Amiga, de C-64, de C-128 (ook CP/M!), de C-16 en de Plus4.
Onze bibliotheek is aanmerkelijk uitgebreid door schenkingen van een aantal boeken en naslagwerken door leden van de afdeling. U kunt ze tijdens onze bijeenkomsten bij Bram Poot of David Bouman lenen. Wij houden ons steeds aanbevolen voor boeken, naslagwerken en tijdschriften ter aanvulling van onze bibliotheek.
Nog steeds kunt u uw grijs gedraaide linten bij ons laten herinkten voor de prijs van *f* 5,-. Lever uw linten in bij David Bouman en de volgende bijeenkomst kunt u deze weer afhalen in een kwaliteit die vaak beter is dan een nieuw lint! Bedenk dat u niet alleen goede kwaliteit verkrijgt, maar u bent ook milieubewust bezig.

Hans van Lier

HCC Afdeling Leiden

Ook dit jaar worden de afdelingsbijeenkomsten weer gehouden op de derde dinsdag van de maand van 20.00 tot 23.00 uur in Hotel Het Witte Huis, Wilhelminapark 33 te Oegstgeest. Na de demonstratie van Windows in januari is er op 18 februari in het begin van de avond een demonstratie van Geoworks Ensemble, aanvang 20.15 uur precies.
Ook de Olivettigebruikers uit de regio kunnen weer terecht voor de faciliteiten van de Olivetti gg, zie hiervoor de informatie bij de rubriek van de Olivetti gg van deze HCC Niuewsbrief!
Hans Baak

HCC Afdeling Midden- en Zuid-Limburg

Het afdelingsbestuur wenst iedereen een voorspoedig 1992. Ook in het nieuwe jaar bent u op onze afdelingsbijeenkomsten op de volgende twee bekende plaatsen van harte welkom: Iedere TWEEDE VRIJDAG van de maand in het Buurtcentrum 'Limbrichterveld', Eisenhowerstraat 724 in Sittard. Iedere VIERDE WOENSDAG van de maand in het Lunchcafé 'Thembi', te vinden aan het Dopplerdomein 20 in Maastricht (nabij het M.E.C.C.).
In Maastricht wordt er in samenwerking met de Amstrad gg een hele reeks activiteiten voor u georganiseerd. Op beide plaatsen kunt terecht voor PD, supply's en herinkten.

Technische dienst
Sinds kort kunt u op ons eigen Bulletin-Board in Maastricht door de aanschaf van een nieuw modem ook terecht met 9600 Baud, V32 en met V42-bis. Natuurlijk kunt u ook nog steeds terecht met de bekendere snelheden 2400 en 1200 Baud. Voor al uw technische vragen zijn er geregeld diverse specialisten op dit BBS aanwezig om uw vragen te beantwoorden.
De technische dienst is in verband met uitbreiding van haar ondersteuning aan de leden op zoek naar informatie en documentatie van harddisk-controllers en dito interfaces. Iedere documentatie op dit gebied is zeer welkom. U kunt hiervoor in contact treden met onze specialist Hein Kop (046-514818). Ook voor al uw technische vragen en problemen kunt u op dat nummer terecht op iedere werkdag van 19.00 tot 21.00 uur.

Herinkten
Ook in dit jaar verleent onze afdeling als service de mogelijkheid om uw inktlinten te herinkten. U kunt hiervoor op de afdelingsavonden terecht bij Jo Ernst. Als proef zullen we ook de Inktjet-cartridges gaan hervullen. Informatie over deze milieuvriendelijke activiteit kunt u ook bij Jo verkrijgen. Heeft u nog computertijdschriften over, of wilt overtollige computerboeken kwijt? U kunt uw collega-hobbyisten een groot plezier doen door deze te doneren aan onze afdelingsbibliotheek. Meldt u zich hiervoor bij de projectleider Joop Lommertzen (op de afdelingsavonden). Bij voorbaat dank!

Cursus
We gaan voor februari 1992 een cursus 'programmeren in Dbase' organiseren. Deze cursus is bedoeld voor mensen die goed overweg kunnen met het programma Dbase vanaf de prompt. Aan de hand van een concreet probleem (het programmatisch organiseren van de afdelingsbibliotheek) wordt een inleiding gegeven in programmeren in Dbase. Zijdelings wordt ingegaan op de mogelijkheden van Clipper en Foxplus. Van de maximaal 15 cursisten wordt verwacht dat ze hun eigen systeem meebrengen. De cursus wordt gehouden in Roermond en zal ongeveer 7 woensdagavonden beslaan. Opgeven met spoed bij de projectleider Ad Hoogenboezem, telefoon 04748-1695.

Atari & Commodore
Als regelmatige bezoeker van onze afdelingsavonden zult u wel gemerkt hebben dat John van der Schaft voor Atari en Hans Kessels voor Commodore daar iedere keer aanwezig zijn voor het ondersteunen van de activiteiten op hun gebied. Ook verheugt het ons dat steeds meer mensen zich melden bij deze mensen op de afdelingsavond. Heeft u een Atari of een Amiga, neem het systeem eens mee.

Konrad Vasterman

HCC Afdeling Noord-Oost Brabant

Wij wensen al onze leden een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar met veel computerplezier. Ook in 1992 hopen wij weer op veel belangstelling voor onze activiteiten. Met uw inzet kunnen onze afdelingsbijeenkomsten (elke tweede donderdagavond van de maand in 'De Biechten' in Rosmalen) weer een succes worden.

Suggesties
Op elke bijeenkomst kunnen eventuele computerproblemen worden voorgelegd aan onze sysop, leden van de MSX gg, en onze PD-beheerder, of aan andere aanwezigen. Zowel voor de beginnende als voor de ervaren computergebruiker dus interessant. Ook is het NIET verboden om computers mee te brengen! De eerste bijeenkomst in 1992 is op donderdag 9 januari van 20.00 tot ongeveer 22.30 uur in 'De Biechten', Vincent van Goghlaan te Hintham (Rosmalen). In 1992 zouden we nog meer aan de wensen van onze leden tegemoet willen komen. Ideeën en suggesties voor activiteiten zijn dan ook van harte welkom.
Veel van onze leden zijn mannen, waardoor het net lijkt alsof de computer alleen hen iets te bieden heeft. Wij weten wel beter! Vandaar dat wij iedereen, dus ook de vrouwen, voor onze bijeenkomsten uitnodigen. Misschien moeten we eens extra aandacht schenken aan het feit dat de computer ook vrouwen van alles te bieden heeft?

HCC Afdeling Rijnmond

Deze maand wil ik graag nogmaals voor u op een rijtje zetten wat wij aan bezoekers van onze verenigingsavonden te bieden hebben:
- Computerboekenbibliotheek: de boeken kunnen gratis gedurende één maand worden geleend (alleen in Rotterdam).
- Scanner-service: met behulp van een A-4 scanner kunnen foto's en plaatjes worden gedigitaliseerd en op diskette (als TIF-file) mee naar huis

worden genomen (alleen in Rotterdam).
Vraagbaken: er zijn mensen aanwezig waaraan allerhande vragen kunnen worden gesteld op hard- en softwaregebied.
Public Domain software: een grote verzameling PD en shareware kan gratis worden gekopieerd.
Shop: er zijn computerartikelen te koop, met name double-density en high-density diskettes en diskettebakken.
Rijnmond Monitor: dit is een computertijdschrift op diskette. De prijs is *f* 2,-. Leden kunnen zelf ook artikelen schrijven die er in worden opgenomen. Bovendien is er een rubriek gevraagd/aangeboden en kunnen computerproblemen ter oplossing worden aangeboden.
Leestafel: de leeshoek omvat een uitgebreide sortering Engelse, Duitse en Nederlandse tijdschriften.
Lint-herinkter: opgebruikte printerlinten van dot-matrix printers kunnen worden geherinkt. Dit kost *f* 2,50 per lint.

Videotex
Dhr. Leo Goossens uit Rotterdam beheert een videotex-databank onder de naam 'Disc Videotex Rotterdam'. Naar zijn zeggen is het de gezelligste databank van Nederland. Eén ding is zeker, de toegang is gratis. De databank is voorlopig online vanaf 22.00 uur en bereikbaar op telefoonnummer 010-4842726.
Op iedere bijeenkomst in Rotterdam is de Tandy gg aanwezig. Alle gebruikers van Tandy-computers worden uitgenodigd om eens te komen kijken. Andere gebruikersgroepen die gratis een deel van onze zaalruimte willen gebruiken, kunnen een briefje schrijven aan het secretariaat van de afdeling.

Cursussen
Mensen die cursussen WordPerfect, MS-DOS en DBase III+ willen volgen, kunnen zich schriftelijk of telefonisch (tussen 9 en 10 uur 's avonds) opgeven bij dhr. Maarten van Dam, Posweg 102, 3192 TJ Hoogvliet. Telefoon: 010-4162691. De cursuskosten bedragen ongeveer *f* 100,-, afhankelijk van het aantal cursisten en de zaalhuur.
In de vorige Nieuwsbrieven maakten wij reeds melding van de programmeerwedstrijd die wij hebben uitgeschreven. Zoek de informatie op en doe mee! De inzendingen moeten voor 1 februari 1992 binnen zijn bij het secretariaat. Op 8 maart zal de jury de winnaars bepalen, die daarvan schriftelijk in kennis worden gesteld. De prijsuitreiking vindt op dinsdag 17 maart plaats op de bijeenkomst te Rotterdam, alwaar de winnende programma's aan het publiek zullen worden gedemonstreerd.

Erwin Meiners

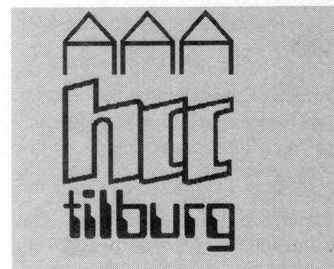
HCC Afdeling Steenwijk

In december hebben we onze jaarvergadering gehouden. Op moment van dit schrijven is nog niet bekend wat hier besloten is. Onze 'normale' avonden houden we elke eerste en derde vrijdag in de maand (3 en 17 januari deze keer) in 'De Meenthe' tegenover het station van Steenwijk. Locatie: begane grond, kleine zaal achter de bar in de voyer. Tijd: 19.30 uur. Vergeet niet uw HCC pasje mee te nemen. Op vrijdag 17 januari is er een Midi-avond gepland. Dan wordt met behulp van een Atari sequencerprogramma en enige editors getoond hoe een aantal synthesizers aangestuurd en gepro- grammeerd kan worden. Een aanrader!

Services
We hebben een re-inker. En hij wordt gebruikt ook! Koopt u alleen nieuwe linten en heeft u nooit over herinkten gedacht? Onze afdeling kan u helpen.
Ook bieden we computergebruikers met een modem de gelegenheid om met behulp van onze telefooncentrale testen te doen en het een en ander uit te proberen. Tot ziens op een vrijdagavond.

Jaap Keizer

HCC Afdeling

Namens het afdelingsbestuur wens ik u allen een fijn maar vooral een gezond computerjaar. Ook dit jaar hopen wij, met medewerking van jullie, weer een serie van leerzame en gezellige bijeenkomsten te organiseren. Wat zal er dit jaar weer voor nieuws op ons afkomen? Op onze bijeenkomsten willen wij proberen hierop een antwoord te geven. De bijeenkomst van de afdeling Tilburg is op woensdag 8 januari bij 'Boerke Mutsears', Vijverlaan 2 (bij station west) te Tilburg. Wij beginnen om 20.00 uur.

Uitbreiding
In 1992 gaan wij van start met de tweede bijeenkomst in de maand. Die bijeenkomst is op maandag 27 januari, aanvang 20.00 uur. Deze wordt gehouden in het wijkgebouw 'de Schans'. Het is onze bedoeling op deze tweede afdelingsavond wat dieper op een bepaald onderwerp in te gaan. Ook de PD-medewerkers zijn dan slechts aanwezig met software die betrekking heeft op het te behandelen onderwerp. Het onderwerp wat we op deze avond onder de loep nemen maken wij op onze afdelingsavond bekend. Leuke ideeën kun je altijd insturen naar ons contactadres, postbus 9284, Tilburg.

Oproep
De vooruitgang (verandering) op computergebied gaat snel. Toch zijn er nog velen die trouw op hun computer van het eerste uur zitten te werken. Graag zouden wij deze 'echte' computer hobbyisten op onze bijeenkomsten willen zien. Omdat er veel van hun kennis omtrent hun systeem bij ons als bestuur ontbreekt; wij kunnen tenslotte niet alles weten. Kom en help andere met hetzelfde systeem, misschien kun je er zelf ook nog wat bijleren. Enkele trouwe bezoekers van onze bijeenkomsten zijn Amiga-bezitters. Zij willen graag met andere Amiga-bezitters in contact komen. Heb jij ook een Amiga en wil jij ook samen met medegebruikers je kennis uitwisselen? Kom dan naar de bijeenkomst. Breng gerust je eigen computer mee. Steeds meer leden maken gebruik van onze PD-software service. De medewerkers in onze PD-hoek slagen er ook steeds in iets nieuws te brengen. Mochten er alsnog speciale wensen zijn, maak ze kenbaar bij onze medewerkers. De PD-software is natuurlijk alleen voor leden, breng daarom je lidmaatschapskaart mee. Tot ziens bij onze bijeenkomsten op 8 en 27 januari!

Guus de Kock

HCC Afdeling Utrecht

Mag ik u allen eerst, namens het bestuur van de afdeling Utrecht, een gezond en gelukkig nieuwjaar toewensen. De bijeenkomsten van de afdeling Utrecht worden gehouden op de eerste maandag van de maand van 19.30 tot 23.00 uur in 'De Bron', Vader Rijndreef, Utrecht-Overvecht. Uitsluitend leden van de afdeling mogen hun computerapparatuur meenemen. Bij de ingang vindt zoals gebruikelijk de toegangscontrole plaats, waarvoor u uw lidmaatschapskaart van de HCC zult moeten tonen. Bent u geen lid, dan kunnen wij u maar een beperkt aantal keren toelaten. Wordt daarom snel HCC-lid.

Bestuur
Doordat onze energieke voorzitter Ab van Velden tot voorzitter van HCC is gekozen en dus in het dagelijks bestuur van de HCC zit, is hij niet meer als zodanig voor de afdeling beschikbaar. Hij heeft echter te kennen gegeven dat hij wel als adviseur aan de afdeling verbonden wil blijven. In dezelfde ledenraad van oktober 1991 is onze nijvere penningmeester gekozen tot lid van het algemeen bestuur van de HCC, wat gelukkig voor ons geen verdere consequenties heeft.
Het huidige bestuur ziet er als volgt uit: Fred van Dop (voorzitter), Hans Verbeek (secretaris), Adri Kuiper (penningmeester), Frank Hemmelder (tweede secretaris), Henk Kolthof (lid) en Ab van Velden (adviseur).
De eerste maandagavond in de maand maart zal weer de jaarlijkse ledenvergadering opleveren. Hierover zal in de volgende Nieuwsbrief meer aandacht worden besteed. U kunt zich nu reeds beraden op zaken die u al een lange tijd aan het bestuur wilde voorleggen.

Vlooienmarkt
Het bestuur is voornemens om tijdens de volgende bijeenkomst in februari weer een vlooienmarkt te organiseren. Alleen leden van de HCC, dus geen handelaren, zullen welkom zijn op deze avond om hun oude en/of overbodige computer spulletjes aan de man te brengen. Er kan naar een geldige legitimatie gevraagd worden! Om iedereen een plaats te gunnen zal per persoon een halve tafel beschikbaar zijn.
Ook hebben we tien modems beschikbaar voor de uitleen. Ook u kunt, als afdelingslid, gedurende een maand een modem lenen om ervaring met dit medium op te doen. De uitgeleende modems dienen aan het begin van de eerstvolgende clubavond ingeleverd te worden, zodat deze weer vanaf ongeveer 20.30 uur uitgeleend kunnen worden.

Voor niet-commerciële doeleinden staat wederom onze laserprinter klaar. Als u op zoek bent naar een kwaliteitsafdruk, kunnen wij u hieraan op onze clubavond helpen. Ook voor gerichte vragen op het gebied van laserprinters kunnen wij u behulpzaam zijn.

Januari

Er zal op maandag 6 januari een lezing worden gehouden door Henk Kolthof over het aansluiten van modems en alle problemen die zich daarbij kunnen voordoen. Voor diegenen die op de HCC-dagen een modem hebben aangeschaft een absolute noodzaak aanwezig te zijn bij de humorvolle uitleg van onze datacom-specialist, die zich extra op deze avond heeft voorbereid. Helaas zal er op deze avond als gevolg van de lezing geen hardware service te krijgen zijn.

Fred van Dop

HCC Afdeling Zeeland

De HCC Dagen zijn achter de rug en misschien heeft dat geleid tot een aantal nieuwe leden. En dan is het wellicht goed om in dit eerste nummer van het nieuwe jaar voor deze nieuwkomers eens op een rijtje te zetten wat de afdeling te bieden heeft.

Alleen

De praktijk leert dat iemand mét een computer maar zónder contacten vaak vastloopt. Hij stuit op problemen waarvoor hij geen oplossing weet, hij komt niet verder dan een bepaald zeer eenzijdig gebruik, hij zoekt vaak tevergeefs naar zinvolle toepassingen enzovoort. 'Samen doen' is dan ook haast een must en is beslist meer dan een optelsom. Contact met mede-computergebruikers verrijkt je kennis, schept nieuwe mogelijkheden en het stimuleert je. Het is niet voor niets dat er computerclubs bestaan!
Bezoek daarom onze bijeenkomsten. Vanwege de uitgestrektheid van ons afdelingsgebied en de moeilijke onderlinge bereikbaarheid (veerverbindingen over de Westerschelde!) zijn wij min of meer genoodzaakt tot het beleggen van drie bijeenkomsten per maand, namelijk in Vlissingen (de bakermat van de afdeling), in Kapelle en in Terneuzen. Een vrij zware opgave voor de bestuursleden en de afdelingskas, maar voor u als afdelingsleden erg positief. U kunt een bijeenkomst bezoeken op redelijke afstand van uw woonplaats!
De bijeenkomsten zijn in de eerste plaats bedoeld als gelegenheid voor het leggen van onderlinge contacten. Soms wordt er een speciale lezing of demonstratie gehouden, maar altijd is er de mogelijkheid voor u om vragen te stellen, om met iemand uw problemen te bespreken of om u de werking van een utility te laten uitleggen. Ook op technisch gebied is de nodige kennis aanwezig. Omgekeerd kunt u uw favoriete computergebruik voor belangstellenden demonstreren en hun aandacht vestigen op nieuwe mogelijkheden. Het meebrengen van uw eigen computer is dan ook erg zinvol.

Vanalles

Als afdeling blijven wij graag allround. Het valt niet te ontkennen dat een groot deel van de leden werkt met (MS)-DOS als besturingssysteem. Maar er bestaan ook andere, minstens zo interessante computers. Graag roepen wij juist de bezitters van andere systemen zoals MSX, Amiga, Atari, Apple enzovoort op tot het uitdragen en demonstreren van hun mogelijkheden. Voor veel DOS-gebruikers zal dit een openbaring zijn!
Tijdens de bijeenkomsten is er gelegenheid voor het aanschaffen van (goede en uitgeteste) PD-software en nieuwe diskettes. U kunt afspraken maken voor het te leen krijgen van een modem en u kunt uw grijze printerlinten inleveren voor een opfrisbeurt.

Kwartaalblad

Een schriftelijke vorm van contact is 'Een Bitje Zeeuws', een kwartaalblad dat wordt uitgegeven door een zelfstandige stichting, maar waarin de afdeling als het ware participeert. U dient hierop wel een abonnement te nemen voor een (minimum) bedrag van ƒ 9,50 per jaar, maar u krijgt daarvoor veel terug.
Al met al adviseren wij u: maak uw lidmaatschap van de HCC produktief en wordt meer dan een lezer van de Nieuwsbrief.

J.H. Berghuijs

HCC Afdeling Zwolle

De traditionele nieuwjaarsbijeenkomst op de eerste clubavond van het nieuwe jaar valt op donderdag 2 januari 1992. In de grote zaal van het Wijkcentrum Holtenbroek wordt op deze avond de nieuwjaarsreceptie gehouden. Met daarnaast de vele aanwezige computers die de feestvreugde nog eens stevig onderstrepen, belooft het een zeer geslaagde avond te worden. Wij hopen daarom dat ook deze avond de computerhobbyisten weer in grote getale aanwezig zullen zijn.

Demonstratie

We blikken nog even terug naar de clubavond in november 1991 in het Wijkcentrum te Holtenbroek. Rob van Duuren van Brightware Solutions hield een voortreffelijke voordracht over en demonstratie van de grafische werkomgeving 'Geoworks-Ensemble'. De opkomst van belangstellenden was zeer groot en het zaaltje waar Rob zijn voordracht hield bleek eigenlijk te klein voor de vele belangstellenden. Verschillende toehoorders moesten vanwege de grote toeloop met een staanplaats genoegen nemen.
Het gebruik van een grafische werkomgeving was tot nu toe alleen weggelegd voor bezitters van zeer krachtige PC's. En wie zonder een fors bemeten RAM-geheugen een grafische gebruikersinterface installeerde kon eigenlijk niet meer doen dan een mooie 'desktop' bekijken. Met het programma 'Ensemble' bleek al gauw dat moeilijk te onthouden commandoregels tot het verleden behoren. Muisbestuurde computers zowel voor de XT's als voor de AT's zijn hiermee binnen het bereik van iedere computerhobbyist komen te liggen. De demonstratie was een groot succes en het HCC-bestuur van de afdeling Zwolle heeft zich voorgenomen in de toekomst vaker een firma of bedrijf in de gelegenheid te stellen om zijn produkt op een clubavond te komen demonstreren. Enkele signalen hieromtrent hebben ons al bereikt. Wij komen daar later nog op terug. Wij denken dat dergelijke onderwerpen voor de HCC-clubavond gemakkelijk zijn in te passen, mede vanwege de ongedwongen sfeer die er toch altijd heerst op een clubavond.

Interesse

Het bestuur van de HCC-afdeling Zwolle vraagt zich overigens af waar de interesses van haar leden naar uitgaan. Wat willen de leden? Welke onderwerpen staan bij de leden in de belangstelling? Wij zouden daaroven graag suggesties ontvangen. Men kan hierover de bestuursleden aanspreken op de clubavonden, of als men wil in een kort briefje een uiteenzetting geven en dit zenden aan het secretariaat van de afdeling Zwolle. Laat u ons bijvoorbeeld eens weten welke categorieën PD-software belangrijk voor u is. En wat doe je ermee? Waarover zou u meer willen weten? Geef ons uw mening. Ook, en zeker zo belangrijk, beginnersvragen en opmerkingen zijn welkom. Wij zullen van uw suggesties, verzoeken en ideeën goede nota nemen en wij zullen bekijken wat wij er van kunnen realiseren.

Onderwijs gg

De onderwijs gg heeft ons aangeboden een bijdrage te leveren aan onze clubavonden. Dit kan in de vorm van een bespreking van een actueel softwareprogramma, of het aanbieden van PD-software, op het terrein van het onderwijs. Het onderwijsveld is nogal divers, namelijk vanaf het basisonderwijs tot en met het HBO. Wij zouden dan ook graag van u willen vernemen naar welk gebied of onderwerp uw belangstelling uitgaat. De onderwijs gg kan zich dan daarop richten. Daarom graag vóór 20 februari 1992 even een telefoontje naar Wim Sterken (038-548398). Bij voldoende belangstelling kunnen wij dan een en ander voor u in Zwolle-Holtenbroek organiseren.

Activiteiten

Voor de komende clubavonden zijn weer verschillende activiteiten gepland. In Emmen is er voor de maand januari een muziekspecial. Er zal uitvoerig worden ingegaan op de verschillende programma's die hiervoor inmiddels zijn verschenen. Er zal verder ruime aandacht worden geschonken aan de hardware, en ook de vele insteekkaarten die er voor verkrijgbaar zijn zullen uitvoerig worden belicht. Dus computerhobbyisten die geïnteresseerd zijn in muziek raden wij aan naar deze clubavond te komen. Het belooft een geslaagde avond te worden met veel info hierover. Voor februari staat weer een demonstratie op het programma voor het maken van een backup van de harde schijf. En tijdens de clubavond in maart zullen video-standaarden worden besproken met de verschillende insteekkaarten, van Hercules tot super VGA. Wat zijn de mogelijkheden, en wat kost het?

Zwolle-Zuid

In het buurthuis De Pol zal op de derde dinsdag van de maand weer volop gelegenheid zijn om de kennis van Windows verder uit te diepen. Ook diegenen die pas met Windows bginnen kunnen hier hun licht opsteken en gemakkelijke en moeilijke vragen afvuren op Enver Tanriverdi, die alles graag zal beantwoorden. En natuurlijk zal de PD-Windows bibliotheek weer aanwezig zijn.
Maar eerst tot ziens in Holtenbroek op 2 januari 1992!

Jan Bonthuis

DECEMBER 1991

datum	afdeling/gg	tijd	plaats
vr 20	**Bondwell/ELCI gg**	19.30	**Rotterdam** Stationssingel 55b, Rotterdam
vr 20	**Afdeling Den Helder**	20.00	**Kantine Taylor** F. Bijlweg 238, Den Helder
vr 20	**Afdeling Steenwijk** 05210-13573	19.30	**De Meenthe** Stationsplein 1, Steenwijk
za 21	**Commodore gg**	10.00	**HCC kantoor, raadszaal, kantine, hal** Standerdmolen 8, Houten
za 21	**Sharp MZ gg** 040-453480	13.00	**'t Slot** Kastelenplein 1, Eindhoven
za 21	**Sharp MZ gg** 01652-17332	13.30	**RCC Micro-home** Industriestraat 15, Roosendaal
za 21	**Afdeling Eindhoven** 040-519768	13.00	**Wijkgebouw 't Slot** Kastelenplein 167, Eindhoven
zo 22	**Atari gg**	10.00	**Buurthuis De Wierden** Olde Wierde 170, Almere Haven
za 28	**Afdeling Kennemerland**	10.00	**De Pauw** Kromhoutlaan 55, Haarlem
za 28	**Afdeling Twente** 053-330082		**Buurtwinkel 't Getfert-Perik** Celebesstr. 22, Enschede

JANUARI '92

datum	afdeling/gg	tijd	plaats
do 2	**Afdeling Eindhoven** 040-511999	20.00	**De Ketting** Tinelstraat 3a, Eindhoven
do 2	**Afdeling Rijnmond**	19.30	**VEG Kerk** Groen van Prinsterenweg 66, Dordrecht
do 2	**Afdeling Zwolle** 05255-2446	20.00	**Wijkcentrum Holtenbroek** Beethovenlaan 394, Zwolle
vr 3	**Afdeling Steenwijk** 05210-13573	19.30	**De Meenthe** Stationsplein 1, Steenwijk
ma 6	**68' gg** 02159-35211	20.00	**Pieter Schiphorst** Lange Heul 394a, Bussum
ma 6	**Afdeling Rijnmond**	19.30	**De Eendracht** Sportlaan 1, Hellevoetsluis
ma 6	**Afdeling Utrecht** 035-247825	19.30	**De Bron** Vader Rijndreef 7, Utrecht
di 7	**Afdeling Noord Limburg** 04765-1693	19.30	**Café Maagdenberg** Leutherweg 1, Venlo
di 7	**Afdeling Nijmegen**	19.30	**Café Restaurant Juliana** Schependomlaan 94, Nijmegen
di 7	**Afdeling Rijnmond**	19.30	**Het Diekhuis** Beneden Zandpad, Middelharnis
di 7	**Afdeling Zeeland** 01102-43442	19.30	**De Caisson** Smokkelhoekweg 10, Kapelle
wo 8	**Afdeling Apeldoorn** 055-426292	19.30	**Vrijzicht** Zichtweg 92, Apeldoorn
wo 8	**Afdeling Tilburg** 013-352900	20.00	**"Boerke Mutsears"** Vijverlaan 2, Tilburg
wo 8	**Afdeling Zwolle** 05910-43335	20.00	**'t Brinkenhoes** Bargeres, Emmen
do 9	**6500 gg** 015-134269	20.00	**Wijkgebouw Gillis** Mozartlaan, Delft
do 9	**Afdeling Breda** 076-710915	19.30	**Wijkcentrum 'De Blecrum'** Pastoor Potterstraat 12, Breda
do 9	**Afdeling Noord-Oost Brabant** 073-415391	20.00	**De Biechten** Vincent van Goghlaan 1, Hintham (Rosmalen)
vr 10	**Afdeling Den Helder** 02230-32767	20.00	**Bedrijfskantine Taylor** Drs. F. Bijlweg, Den Helder
vr 10	**Afdeling Midden- en Zuid-Limburg** 043-637846		**Buurtcentrum "Limbrichterveld"** Eisenhowerstraat 724, Sittard
za 11	**AI gg**	13.00	**HCC kantoor, raadszaal, lezingzaal** Standerdmolen 8, Houten
za 11	**MSX gg** 08850-2780	10.00	**HCC kantoor, kantine** Standerdmolen 8, Houten
ma 13	**Afdeling Arnhem** 085-335785	19.30	**Zalencentrum Mabri** St. Bernulphusstraat 13, Oosterbeek
ma 13	**Afdeling Breda**	19.30	**Café 'De Fles'** Molenweg 47, Steenbergen
ma 13	**Afdeling Zeeland** 01140-19672	19.30	**Pro Rege** De Jongestraat 1, Terneuzen
wo 15	**Afdeling Apeldoorn** 055-426292	19.30	**Vrijzicht** Zichtweg 92, Apeldoorn
vr 17	**Afdeling Steenwijk** 05210-13573	19.30	**De Meenthe** Stationsplein 1, Steenwijk
za 18	**Beginners gg i.o.** 013-675120	13.30	**HCC kantoor, lezingzaal** Standerdmolen 8, Houten
za 18	**Beleggen gg** 03455-72661	10.30	**Hotel "De Gentel"** Genteldijk 34, Geldermalsen
za 18	**Modelbaan gg**	10.00	**HCC kantoor, raadszaal** Standerdmolen 8, Houten
za 18	**Postzegel gg**	10.30	**HCC kantoor, kantine** Standerdmolen 8, Houten
za 18	**Afdeling Eindhoven** 040-519768	13 00	**'t Slot** Kastelenplein 167, Eindhoven
zo 19	**Atari gg**	10.00	**Buurthuis De Wierden** Olde Wierde 170, Almere Haven
ma 20	**68' gg** 02159-35211	20.00	**Pieter Schiphorst** Lange Heul 394a, Bussum
ma 20	**Afdeling Friesland**	20.00	**Zalen Schaaf** Breedstraat 48, Leeuwarden
ma 20	**Afdeling Zeeland** 01185-1680	19.30	**Open Hof, Alex** Gogelweg 49, Vlissingen
di 21	**Tandy gg**	19.30	**Rustburcht** Strevelsweg 760, Rotterdam-Zuid
di 21	**Afdeling Gouda** 01820-36404	19.30	**Bleuland Ziekenhuis** Bleulandweg 10, Gouda
di 21	**Afdeling Leiden** 071-618622	20.00	**Hotel het Witte Huis** Wilhelminapark 33, Oegstgeest
di 21	**Afdeling Rijnmond**	19.30	**De Rustburcht** Strevelsweg 760, Rotterdam
di 21	**Afdeling Zwolle** 038-655712	20.00	**De Pol** Gelijkheid 1, Zwolle-Zuid
wo 22	**Afdeling Apeldoorn** 055-426292	19.30	**Vrijzicht** Zichtweg 92, Apeldoorn
wo 22	**Afdeling Midden- en Zuid-Limburg** 043-618457	20.00	**Lunchcafé "Thembi"** Dopplerdomein 20, Maastricht
do 23	**Afdeling Eindhoven** 040-511999	20.00	**De Ketting** Tinelstraat 3a, Eindhoven
vr 24	**Afdeling Den Helder** 02230-32767	20.00	**Bedrijfskantine Taylor** Drs. F. Bijlweg, Den Helder
za 25	**Onderwijs gg** 05996-1600	10.00	**Kath. Coll. Amsterdam W.** Jacob Geelenstraat38, Amsterdam
za 25	**P2000 gg** 070-3552715	10.00	**HCC kantoor, kantine** Standerdmolen 8, Houten
za 25	**Sinclair gg**	10.00	**HCC kantoor, raadszaal, hal** Standerdmolen 8, Houten
za 25	**Afdeling Kennemerland**	10.00	**De Pauw** Kromhoutlaan 55, Haarlem

datum	afdeling/gg	tijd	plaats
za 25	Afdeling Twente 053-330082		**Buurtwinkel 't Getfert-Perik** Celebesstr. 22, Enschede
ma 27	Afdeling Rijnmond	19.30	**Buurthuis De Wel** Bongerd 2a, Capelle a/d IJssel
di 28	Afdeling Arnhem 08360-23690	19.30	**Verenigingsgebouw Ons Huis** Dr. Honingstraat 3, Zevenaar
wo 29	Afdeling Apeldoorn 055-426292	19.30	**Vrijzicht** Zichtweg 92, Apeldoorn

FEBRUARI '92

datum	afdeling/gg	tijd	plaats
za 1	1802-gg 01828-10252	10.00	**HCC kantoor, lezingzaal** Standerdmolen 8, Houten
za 1	Genealogie gg	10.30	**HCC kantoor, raadszaal, kantine** Standerdmolen 8, Houten
ma 3	68' gg 02159-35211	20.00	**Pieter Schiphorst** Lange Heul 394a, Bussum
ma 3	Afdeling Rijnmond	19.30	**De Eendracht** Sportlaan 1, Hellevoetsluis
ma 3	Afdeling Utrecht 035-247825	19.30	**De Bron** Vader Rijndreef 7, Utrecht
di 4	Afdeling Noord Limburg 04765-1693	19.30	**Café Maagdenberg** Leutherweg 1, Venlo
di 4	Afdeling Nijmegen	19.30	**Café Restaurant Juliana** Schependomlaan 94, Nijmegen
di 4	Afdeling Rijnmond	19.30	**Het Diekhuis** Beneden Zandpad, Middelharnis
di 4	Afdeling Zeeland 01102-43442	19.30	**De Caisson** Smokkelhoekweg 10, Kapelle
do 6	Afdeling Eindhoven 040-511999	20.00	**De Ketting** Tinelstraat 3a, Eindhoven
do 6	Afdeling Rijnmond	19.30	**VEG Kerk** Groen van Prinsterenweg 66, Dordrecht
do 6	Afdeling Zwolle 05255-2446	20.00	**Wijkcentrum Holtenbroek** Beethovenlaan 394, Zwolle
vr 7	Afdeling Den Helder 02230-32767	20.00	**Bedrijfskantine Taylor** Drs. F. Bijlweg, Den Helder
vr 7	Afdeling Steenwijk 05210-13573	19.30	**De Meenthe** Stationsplein 1, Steenwijk
za 8	AI gg/ werkgroep Neurale Netwerken	10.00	**HCC kantoor, lezingzaal** Standerdmolen 8, Houten
za 8	MSX gg 08850-22780	10.00	**HCC kantoor, kantine** Standerdmolen 8, Houten
za 8	Pascal gg 01899-11819	10.30	**HCC kantoor, raadszaal** Standerdmolen 8, Houten
ma 10	Afdeling Arnhem 085-335785	19.30	**Zalencentrum Mabri** St. Bernulphusstraat 13, Oosterbeek
ma 10	Afdeling Breda	19.30	**Café 'De Fles'** Molenweg 47, Steenbergen
ma 10	Afdeling Zeeland 01140-19672	19.30	**Pro Rege** De Jongestraat 1, Terneuzen
wo 12	Afdeling Tilburg 013-352900	20.00	**"Boerke Mutsears"** Vijverlaan 2, Tilburg
wo 12	Afdeling Zwolle 05910-43335	20.00	**'t Brinkenhoes** Bargeres, Emmen
do 13	Afdeling Breda 076-710915	19.30	**Wijkcentrum 'De Blecrum'** Pastoor Potterstraat 12, Breda
do 13	Afdeling Noord-Oost Brabant 073-415391	20.00	**De Biechten** Vincent van Goghlaan 1, Hintham (Rosmalen)
vr 14	Afdeling Midden- en Zuid-Limburg 043-637846		**Buurtcentrum "Limbrichterveld"** Eisenhowerstraat 724, Sittard
za 15	Commodore gg	10.00	**HCC kantoor, raadszaal, kantine, hal** Standerdmolen 8, Houten
za 15	Sharp MZ gg 040-453480	13.00	**'t Slot** Kastelenplein 167, Eindhoven
za 15	Afdeling Eindhoven 040-519768	13.00	**'t Slot** Kastelenplein 167, Eindhoven
zo 16	Atari gg	10.00	**Buurthuis De Wierden** Olde Wierde 170, Almere Haven
ma 17	68' gg 02159-35211	20.00	**Pieter Schiphorst** Lange Heul 394a, Bussum
ma 17	Afdeling Friesland	20.00	**Zalen Schaaf** Breedstraat 48, Leeuwarden
ma 17	Afdeling Zeeland 01185-1680	19.30	**Open Hof, Alex** Gogelweg 49, Vlissingen
di 18	Tandy gg	19.30	**Rustburcht** Strevelsweg 760, Rotterdam-Zuid
di 18	Afdeling Gouda 01820-36404	19.30	**Bleuland Ziekenhuis** Bleulandweg 10, Gouda
di 18	Afdeling Leiden 071-618622	20.00	**Hotel het Witte Huis** Wilhelminapark 33, Oegstgeest
di 18	Afdeling Rijnmond	19.30	**De Rustburcht** Strevelsweg 760, Rotterdam
di 18	Afdeling Zwolle 038-655712	20.00	**De Pol** Gelijkheid 1, Zwolle-Zuid
vr 21	Afdeling Steenwijk 05210-13573	19.30	**De Meenthe** Stationsplein 1, Steenwijk
vr 21	Afdeling Den Helder 02230-32767	20.00	**Bedrijfskantine Taylor** Drs. F. Bijlweg, Den Helder
za 22	C gg 01729-8288	10.00	**HCC kantoor, kantine** Standerdmolen 8, Houten
za 22	Forth gg	10.30	**HCC kantoor, lezingzaal** Standerdmolen 8, Houten
za 22	Unix gg 03402-32100	10.00	**HCC kantoor, kantine** Standerdmolen 8, Houten
za 22	Afdeling Kennemerland	10.00	**De Pauw** Kromhoutlaan 55, Haarlem
zo 22	Afdeling Twente 053-330082		**Buurtwinkel 't Getfert-Perik** Celebesstr. 22, Enschede
ma 24	Afdeling Rijnmond	19.30	**Buurthuis De Wel** Bongerd 2a, Capelle a/d IJssel
di 25	Afdeling Arnhem 08360-23690	19.30	**Verenigingsgebouw Ons Huis** Dr. Honingstraat 3, Zevenaar
wo 26	Afdeling Midden- en Zuid-Limburg 043-618457	20.00	**Lunchcafé "Thembi"** Dopplerdomein 20, Maastricht
do 27	Sharp MZ gg 05960-19640	19.30	**'t Vinkhuys** Diamantlaan 94, Groningen

MAART '92

datum	afdeling/gg	tijd	plaats
ma 2	68' gg 02159-35211	20.00	**Pieter Schiphorst** Lange Heul 394a, Bussum
ma 3	Afdeling Rijnmond	19.30	**De Eendracht** Sportlaan 1, Hellevoetsluis
ma 2	Afdeling Utrecht 035-247825	19.30	**De Bron** Vader Rijndreef 7, Utrecht
di 3	Afdeling Rijnmond	19.30	**Het Diekhuis** Beneden Zandpad, Middelharnis
di 3	Afdeling Zeeland 01102-43442	19.30	**De Caisson** Smokkelhoekweg 10, Kapelle
do 5	Afdeling Eindhoven 040-511999	20.00	**De Ketting** Tinelstraat 3a, Eindhoven
do 5	Afdeling Rijnmond	19.30	**VEG Kerk** Groen van Prinsterenweg 66, Dordrecht

HCC Beginners gg

Onze eerste HCC-dagen zitten er op. Een historisch moment voor ons, precies een jaar nadat de allereerste aanzet tot het ontstaan van de Beginners gg werd gegeven. Deze keer stonden we er met een stand van minimaal formaat en een standbemanning met maximaal enthousiasme. Volgend jaar hopen we een aanzienlijk groter stuk van de beschikbare ruimte in beslag te nemen, met tien keer zoveel medewerkers, twintig keer zoveel aanbod van software en boeken en hetzelfde enthousiasme.

Oorkonde

Na afloop van de beurs werden wij aangenaam verrast met een HCC-oorkonde 'voor enthousiaste inzet', gekoppeld aan een cheque die onze nog tamelijk lege kas een aardige financiële bijdrage oplevert. Minstens zo aangenaam verrast werden we door de enorme belangstelling van het publiek, de vele positieve reacties en nieuwe aanmeldingen die wij kregen. Opvallend was het aantal reacties van vooral vrouwen en oudere mannen, kennelijk toch groepen computeraars, beginnend of net iets verder gevorderd, die zich aangesproken voelen door onze plannen. De standbemanning/bevrouwing voelde zich hierdoor zeer gestimuleerd om door te gaan met onze pogingen de HCC Beginners gg van de grond te krijgen. Vooral onze voorzitter en contactpersoon Siep Heyman verdient een dikke pluim voor haar enorme inzet in de afgelopen maanden.

Beginnen

Na een periode van oriëntatie, zoeken naar medewerkers en geschikte beginnerssoftware, voorbereiden van onze deelname aan de HCC-dagen enzovoort, gaan we in het nieuwe jaar daadwerkelijk van start. Mensen die zich hebben aangemeld als medewerker ontvangen een uitnodiging om samen met het bestuur alle plannen voor het komende jaar in daden om te gaan zetten. Zo spoedig mogelijk daarna houden we een eerste bijeenkomst voor iedereen die zich als beginner heeft aangemeld. Het programma voor deze bijeenkomst, die op een zaterdag gehouden zal worden, hangt af van onze inventarisatie van de behoeften die bij onze leden-beginners leven. U krijgt binnenkort bericht.

Medewerkers

Al met al gaat er een enorme hoop energie zitten in het voorbereiden en organiseren. En dan heb ik het nog niet eens over het geven van workshops en lezingen, het beantwoorden van vragen en al onze verdere plannen voor de nabije toekomst. Schrikt zo'n aanslag op uw vrije tijd u niet af, maar bent u juist net zo enthousiast als wij en ziet u kans om dat enthousiasme te gebruiken ten behoeve van onze leden? Schrijf, bel of modem naar Siep Heyman, Munttorenstraat 93, 5037 AZ Tilburg, telefoon 013-675120. Per modem bereikbaar: pointadres 500/131:1935, BBS Boss Zuid, 04990-74979.

HCC Beleggen gg

De in maart 1991 opgerichte Beleggen gg heeft zich op de afgelopen HCC Dagen voor het eerst aan het publiek gepresenteerd. Veel mensen hebben onze stand bezocht waardoor we een voor ons doen groot aantal nieuwe leden konden noteren, meer dan 200! Ons ledenbestand is in een klap verdubbeld! Verrassend was ook dat een groot aantal mensen ons 'met voorbedachte rade' opzocht. De Beleggen gg blijkt zeker aan een behoefte te voldoen!

Nieuwe datum

De grote ledenaanwas bezorgt ons bestuur toch wel wat praktische problemen. Het valt namelijk te verwachten dat het tot nu toe door ons voor algemene bijeenkomsten gebruikte zaaltje van 'de Gentel' in Geldermalsen te klein zal zijn. We verschuiven daarom de ALGEMENE BIJEENKOMST van 18 januari 1992 dan ook maar NAAR EEN NIEUWE DATUM. Deze algemene bijeenkomst zal zo spoedig mogelijk plaatsvinden, maar de datum zal pas bekend zijn als we een geschikte (en niet te dure) grotere zaal hebben gevonden. Suggesties zijn welkom! Alle leden ontvangen zo spoedig mogelijk bericht wanneer de algemene bijeenkomst wel doorgaat.

Interesse

De bijeenkomst van 18 januari 1992 in 'de Gentel' in Geldermalsen wordt nu omgezet in een bijeenkomst voor die leden, die willen helpen met het organiseren van de gg, en wel speciaal de Interesse Groepen (I.G.'s). Wij verwachten dat er onder de leden veel mensen zullen zijn, die beseffen dat de beste manier om ervaring op te doen het deelnemen aan een Interesse Groep is. Want hierdoor kan met verschillende beleggingsmethodieken, analysemethoden, beleggingspakketten, enzovoort kennis worden gemaakt.

De bestaande IG's zijn :

1. Evaluatie beleggingspakketten
2. Standaardisatie van koersgegevens
3. Bulletin Board
4. Fundamentele analyse
5. Technische analyse, optimaliseren en modelling
6. Groep CEA-gebruikers
7. Beginnende beleggers en beleggingsstudieclub
8. Opties
9. Programmeurs (nadere toelichting in HCC Nieuwsbrief 146 van november 1991)

Het gegroeide aantal leden zal het mogelijk maken:

1. Om meer IG's te starten die andere, door de leden gewenste beleggingsaspecten, gaan bestuderen. Onder andere is een groep Gebruikers van het pakket Wallstreet in de maak.
2 Om grote IG's op te splitsen, dan wel regionaal (wat het onderling contact ten goede komt), dan wel gespecialiseerd naar onderwerp.

De deelnemers aan de IG's bepalen onderling zelf de plaats en tijd van samenkomst voor hun groep. Per groep is een of meer coordinator(en) nodig, die contact met het bestuur onderhoudt en die ook wat coördineert in de groep. Zoals reeds eerder gezegd kan men van meerdere IG's deel uitmaken, maar het blijkt wel dat in de meeste gevallen actieve deelname gewenst is en dat neemt dus tijd in beslag. Onderschat de tijd die deelname aan een IG vergt niet! Ben je op een bepaalde IG uitgekeken, dan kan je altijd nog naar een andere groep overstappen.

Bijeenkomst

Op de laatste algemene bijeenkomst, die op 12 oktober 1991 is gehouden waren er twee hoofdpunten:

1. Presentatie van het Technische Analyse pakket Metastock door Ed van der Enden. Technische Analyse omvat het beoordelen van het verloop van beurskoersen aan de hand van grafieken.
2. Een lezing door Ton Kraaij over het door hemzelf ontwikkelde aandelen-beoordelingspakket, dat fundamentele en technische analyse tot op zekere hoogte combineert.Ton heeft beloofd om een artikel te schrijven over zijn systeem en ons periodiek op de hoogte te houden van de resultaten van zijn werk. Zodat we regelmatig kunnen nagaan hoever het werkelijke verloop van de waarde van een aandeel van zijn prognose afwijkt.

Tenslotte

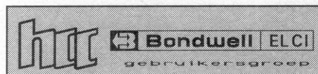
Verder werden een aantal huishoudelijke zaken besproken, die in het eerstvolgende rondschrijven vermeld zullen worden. Van de informele, doorlopende wedstrijd waarbij men kan schatten wat toekomstige beurskoersen voor bepaalde aandelen en de dollar op korte en langere termijn gaan doen, werd de tussenstand opge-

maakt door Hans Bremer, die de schattingen statistisch had bewerkt. Ik ben benieuwd of iemand de huidige dollarkoers voorzien heeft!
Wenst u aan onze gg deel te nemen of alleen maar verdere informatie ontvangen, stuur dan een aan uzelf geadresseerde, met ƒ 1,60 gefrankeerde enveloppe aan onze secretaris: A. van Heijst, Benedeneindseweg 25, 4158 ED Deil. Eventuele telefonische informatie op 03437-2117 (Albert van Heijst), 03458-1445 (Pierre Dolmans) en 010-4186920 (Rob Bornkamp).

Rob Bornkamp

HCC Bondwell/ ELCI gg

De DOS gg is als CP/M gg begonnen in 1981 en in najaar 1988 werd besloten de eerder begonnen innige samenwerking met de toenmalige MS-DOS gg samen voort te zetten in de DOS gg. Het eerste nummer van het blad SoftwareBus verscheen in maart 1983. Eerder had men al een ProgrammaTheek opgezet en de SoftwareBus gaf (en geeft nog steeds) de mogelijkheid om aanvullingen op de ProgrammaTheek-overzichten en -softwarebesprekingen in de vorm van een 'Aanhangwagen' te verspreiden. Indertijd betrof dat uiteraard alleen maar PD CP/M-software. Nu is het alweer een heel tijdje uitsluitend MS-DOS en een begin van een verzameling programma's onder OS/2. Eind 1990 kwam er nog een aantal CP/M-volumes uit. Tevens werd echter aangekondigd dat de CP/M aanhangwagens voortaan niet meer in de SoftwareBus zouden verschijnen, maar alleen aan geïnteresseerden zouden worden toegezonden. Onze (CP/M-united)-activiteiten sloten hierop aan en het eerste nummer van de CP/M-ProgramMix (mei 1991) bevatte dan ook een 'Aanhangwagen' met vijf CP/M volumes (u heeft dit nummer toch zeker al?).

Probleem

Het verspreiden van PD CP/ M software kent echter twee problemen. De lange lijst in de ProgrammaTheek met de verschillende schijfformaten geeft het eerste probleem al aan. Het tweede probleem is dat er zoveel verschillende scherm- en toetsenbordcoderingen zijn en dat daarbij het besturingssysteem wordt gepasseerd. Wat leuk draait op het ene systeem, steigert op het andere!
Daarom is een centrale CP/M-PD-bestelservice zo'n moeilijke aangelegenheid. Het beste zou zijn dat iedere CP/M-groepering er een eigen PD-verzameling op nahoudt. De CP/M-specialisten binnen een groepering kunnen dan voor aanpassing van de software zorgen die van een andere CP/M-groepering komt en zo de eigen verzameling aanvullen. Vindt u ook niet?

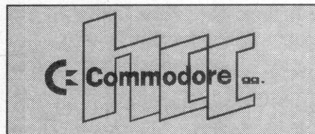
Ton Helwig

HCC Commodore gg

Bij de aanvang van het nieuwe jaar wenst het bestuur alle leden een voorspoedig 1992. Onze eerstvolgende gebruikersdag zal op 16 februari 1992 van 10.00-16.00 uur worden gehouden in het HCC-kantoor, Standerdmolen 8 te Houten. Tevens zal dan onze jaarvergadering worden gehouden, waarvoor de agenda in de volgende Nieuwsbrief zal worden vermeld. Ook op 16 februari zult u weer een veelvoud van types van de Commodore computers kunnen aantreffen.
Voor al deze types zijn specialisten aanwezig om te helpen bij problemen met hard- of software. Tevens kunt u demonstraties van nieuwe programma's of toepassingen meemaken. Zoals altijd is er voor een ieder wel iets te vinden. Algemene informatie is verkrijgbaar bij Hans Kessels, telefoon 04760-77173 (op werkdagen van 19.00-21.00 uur).

Sub-groepen

De Amiga-subgroep, de CP/M-subgroep, de C-16/C-128-subgroep, de senioren-subgroep en de MS-DOS-subgroep draaien prima. Over hun activiteiten heeft u in de vorige Nieuwsbrieven uitvoerig kunnen lezen. Kom eens langs en bezie of u zich bij een van deze groepen wilt aansluiten.

Het bestuur van de Commodore gg wil tijdens de gebruikersdagen de verschillende types computers zoveel mogelijk bijeen plaatsen zodat de bezoekers sneller een overzicht hebben waar zij terecht kunnen. Door Hugo van Dort is daartoe een plaatsingsschema opgesteld. Verder is er in de hal een speciale balie voor het kopiëren van PD-software of het bestellen hiervan. Het bestuur streeft ernaar om op iedere bijeenkomst een speciaal thema centraal te stellen. In geval u een bepaald onderwerp heeft dat u eens speciaal belicht zou willen zien, meldt u ons dat dan even.

Bestellingen

Bestellingen voor de overzichtsdiskettes, PD-software, het boekje van de CP/M-subgroep en de handleidingen voor de PET- en CBM-computers kunt u doen door het verschuldigde bedrag over te maken op gironummer 4755399 t.n.v. Commodore gg, Postbus 145, 8070 AC Nunspeet. Wel duidelijk vermelden wat u wenst en uw naam, adres, postcode en woonplaats. De nieuwe prijzen zijn: overzichtsdiskettes kosten ƒ 5,-; diskettes met PD-software ƒ 6,- voor leden en ƒ 7,50 voor niet-leden; tijdens de gebruikersdagen ƒ 2,50 voor leden en ƒ 3,50 voor niet-leden (alle prijzen inclusief de diskette). Het CP/M-boekje met 2 diskettes kost ƒ 20,- en de handleidingen voor de PET en CBM ƒ 25,- voor leden. Een ander nieuwtje is dat wij een interface (eprom en kabel) kunnen leveren voor een parallel aansluiting van de printer via de 'user-poort' van de C-64 of de C-128. De kosten hiervan zijn ƒ 30,- (tijdens de gebruikersdagen) of ƒ 40,- (per post). Ook kunnen er door ons binnenkort EPROMS worden vervaardigd voor de C-64 en de C-128, met daarop de door u gewenste programma's. Hiervoor dient u contact op te nemen met Hugo van Dort tijdens onze gebruikersdagen of via onze postbus.

Hans van Lier

HCC Datacom gg

U zult wel denken, ik ben lid van de Datacom gg en ik zie nooit enige activiteiten of bijdragen in de HCC Nieuwsbrief. Dat had inderdaad anders moeten zijn, maar:

a. de groep heeft 3 jaar in coma gelegen (geen bestuur dus)
b. na herontwaken van de groep met ondergetekende als voorzitter, is het afgelopen jaar met het bestuur discussie gevoerd over de doelstellingen van de groep. Gevolg: geen resultaat.
c. Na 3/4 jaar hebben wij besloten toch maar van start te gaan met verderop genoemde doelstellingen.

Om in ieder geval op de HCC dagen in Utrecht aanwezig te kunnen zijn is een werkgroep 'Beurs' opgezet, die de herintroductie-stand van onze groep heeft georganiseerd. Hiernaast worden middels andere werkgroepen de verderop genoemde doelstellingen uitgevoerd. Na afloop van de beursdagen, op het moment dat je dit leest zijn we dus al bezig, worden deze werkgroepen opgestart. De groepen zijn: Sponsoring, Helpdesk, BBS/ FIDO en HCCN Public Relations.

Doelstellingen

Onze doelstellingen zijn als volgt te omschrijven:

1. het zich richten op beginners in de datacommunicatie omgeving; in de praktijk blijkt dat veel HCC leden hier behoefte aan hebben
2. het verstrekken van informatie over DC-hardware/software en mogelijkheden
3. opzetten Helpdesk
4. opzetten Fido-node onder de naam van de Datacom gg en gesponsord door DC hardware-, software- en datacommunicatiediensten-leveranciers en adviesbureaus
5. organiseren van kennisoverdracht en demonstraties op datacommunicatie gebied
6. organiseren van de bekende gebruikersdagen, gericht op datacommunicatie
7. middels kortingsregelingen goedkope DC hard- en software aanbiedingen
8. overleg met andere HCC gebruikersgroepen, iedere groep heeft tenslotte communicatie nodig.

Demonstraties
De DC gg beurspresentatie is naar ons gevoel een succes geworden. Vele vragen kwamen op ons af, waaruit bleek dat communicatie 'hot' is. Er was ook veel belangstelling voor de demonstraties van de soorten communicatie zoals:
1. Terminal verkeer met FIDO nodes
2. Filetransfer via 2 parallelpoorten (printerpoorten)
3. Filetransfer via (null)modemverbindingen
4. Electronische post (EMail) via FIDO nodes
5. Electronische post via GNS mail (Getronics Network Services), met de wereldwijde standaard X.400
6. Electronische post naar een FAX via GNS mail

Daarnaast zijn veel floppies met communicatieprogramma's verkocht (à *f* 5,-). Wij hebben hiervan nog een beperkt aantal kopieën over, dus geïnteresseerden kunnen ons hiervoor bellen. Het betreft de programma's: Procomm versie 2.42, TELEMATE versie 2.11, BI-Modem versie 1.24 en ViDi80 versie 2.81. Ze zijn opvraagbaar bij onze penningmeester Gerard ter Haar: Fido 2.283/202.4 Fidonet of telefoon 03449-2911.

Nieuw
De mogelijkheden van datacommunicatie (Telecommunicatie) zullen in de jaren 90 nog verder toenemen, waarbij naast nieuwe technieken ook het begrip 'standaardisatie' van groot belang zal zijn. Naast de ontwikkelingen in de standaardisatie van modems (V.32 ev.) en digitale lijnen (ISDN) zijn er ook veel ontwikkelingen in de File-Transfer (XMODEM/KERMIT —> FTAM) en Electronische post (FIDO —> X.400) omgeving. Daarnaast is er hetzelfde gaande bij de berichten zelf, de zg. EDI standaards (bijvoorbeeld EDIfact). Ons hele hobby-automatiseringsleven lijkt met dit alles gestandaardiseerd te worden, maar daar zijn we natuurlijk zelf bij. Op de eerstvolgende gg-bijeenkomst zullen wij hierover in ieder geval een lezing organiseren.
Ten behoeve van de beginners zullen wij bijeenkomsten organiseren, waarbij wij aan de hand van praktijkproeven het begrip datacommunicatie zeer praktisch zullen uitleggen. Tot ziens op onze eerste officiële bijeenkomst, waarvoor ieder DC gg lid persoonlijk een uitnodiging zal ontvangen. Indien je nog geen lid bent, voor *f* 5,- per jaar is dit geregeld!

Peter T. Janse

HCC MSX gg

Op mijn stukje in de Nieuwsbrief zijn zeer veel reacties gekomen van mensen die konden beamen dat de geschetste problemen voorkomen. Ook waren er reacties van afdelingen waar het wel goed ging. Met name noem ik de afdelingen Rijnmond en Apeldoorn waar de MSX-ers wel komen en waar zij het leuk hebben. Ik heb met die besturen afgesproken dat wij van harte achter hen staan. En als zij hulp nodig hebben met het een en ander zij zich tot ons kunnen wenden voor ondersteuning.

Ook de afdeling Noord-Oost Brabant, die de afdelingsavond in het Wijkcentrum De Biechten te Hintham elke tweede donderdag van de maand houdt, reageerde positief maar zei daarbij dat er nooit MSX-ers kwamen. Dus MSX-ers, kom naar Hintham. Ik persoonlijk zal proberen daar elke afdelingsavond aanwezig te zijn. Zodat u met uw vragen kunt komen.

Nieuw logo
Op het moment dat ik dit schrijf is mij nog niet bekend of de vormgever ons nieuwe logo al geplaatst heeft. Zoniet, dan zal dit waarschijnlijk op zeer korte termijn gebeuren. Het logo is ontworpen door Hans Oranje.
Op zaterdag 18 januari 1992 houden we open dag bij MSX-club Drechtsteden. Deze open dag zal gehouden worden in de Noorderkerk (zijzaal) aan de Noorderdijk te Dordrecht. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot J. Th. Meijers, Slangenburg 138, 3328 DR Dordrecht, telefoon 078-511156.

Beurzen 1992
In 1992 zijn wij voornemens weer diverse beurzen te bezoeken. De beurzen waaraan wij deel zullen nemen zijn:
- Vrijdag 24 tot en met zondag 26 januari 1992, Benelux Computershow Eindhoven. Deze beurs wordt gehouden in het Beursgebouw te Einhoven.
- Zaterdag 4 april 1992, Beurs MSX gg te Tilburg.
- Zaterdag 11 april 1992, Beurs PTC in de Brabanthallen in Den Bosch.

Nieuws
Er zijn plannen om een nieuwe MSX-computer op de Europese markt te brengen. Het zal een computer zijn van een gerenomeerd merk, met een Europees toetsenbord. De garantie zal door het merk zelf geregeld worden. De computer zal gedistribueerd worden door een van de beste clubs, die ook het MSX-gebeuren hoog in zijn vaandel heeft staan. Wij juichen dit initiatief ten zeerste toe. Om de belangstelling te onderzoeken roepen wij mensen die belangstelling hebben of informatie willen op om contact op te nemen met het secretariaat, zodat een en ander geregistreerd kan worden. Telefoonnummer secretariaat: 08850-22780.

Fons Thijssen

HCC Olivetti gg

We zijn vertegenwoordigd op de afdelingsavonden van Breda, Tilburg, Leiden, Apeldoorn, Zwolle en Utrecht. Voor data en tijden verwijzen we graag naar de agenda elders in deze Nieuwsbrief.

H
Onze telefonische vraagbaak is bereikbaar op maandagavond via 045-754135 en op woensdagavond via 04243-3107, beide dagen tussen 19.00 en 20.00.
Voor medewerking tijdens de gg-bijeenkomsten en op de afdelingsavonden zoeken we nog steeds actieve leden. Ook voor het beoordelen en beschrijven van PD- en SW-software kunnen we hulp gebruiken. Inlichtingen vragen en aanmelden kan via het secretariaat, postbus 23016, 6367 ZG Voerendaal, telefoon 045-754135.
Leden kunnen hun vaalgeworden printerlinten van nieuwe inkt laten voorzien. Daartoe stuurt u uw linten, voorzien van naam en adres, een gefrankeerde en geadresseerde retourenvelop en een ingevulde girokaart of betaalcheque (*f* 2,50 per lint) naar Michel van Os, Japuradreef 18, 3663 ED Utrecht. Ook op onze gg-dagen kunt u lintjes laten herinkten.
Tevens bestaat dan de mogelijkheid een redelijke hoeveelheid printwerk op een kwaliteitsprinter (Olivetti JP 350) te laten afdrukken. Teksten dienen aangeleverd te worden in WP 4.2/5.1-formaat, of in AS-

CII. Verder stellen wij onze leden op onze gg-dagen eenmalig gratis een antivirus-flop ter beschikking; deze kan bij elk volgend bezoek ook weer gratis van een update worden voorzien, zodat u steeds over de nieuwste antivirus-software beschikt. U moet daarvoor wel uw originele diskette en lidmaatschapskaart meebrengen.

Aanbiedingen
Voor leden hebben we de volgende artikelen in de aanbieding:

- Programmawijzer-set, twee flinke boeken waarin twintig deeltjes uit de Wilson Leidraad-serie zijn verzameld: DOS 3.3 en 4.0, Lotus, Windows, Excel, PageMaker, Harvard Graphics, Ventura, WordPerfect 5.0 en 5.1, dBase IV, Norton Utilities, PC Tools 6, DrawPerfect, Dr Halo, Financieel Systeem en Multi-Lingual Scholar, naast algemene inleidingen en tips met betrekking tot harddiskbeheer, datacommunicatie en geheugenmanagement. De losse deeltjes kosten in de winkel *f* 12,95 per stuk; wij leveren u de set franco huis voor *f* 65,- bij vooruitbetaling (afhaalprijs *f* 50,-).
- MT 2400 PC-kaartmodem (V21, V22, V22bis), PTT-goedgekeurd en Nederlands fabrikaat, geheel compleet met alle snoertjes, Nederlandstalige handleiding en uitgebreid Nederlandstalig Mightycom-communicatiepakket (zowel geschikt voor Fido als voor Viditel), franco huis bij vooruitbetaling *f* 265,- (afhaalprijs *f* 250,-).

Bestellingen voor bovengenoemde artikelen gaarna via postrekening nummer 3827558 t.n.v. HCC Olivetti-gg, Dr. Kuyperstraat 5c, 6415 HA Heerlen. Genoemde afhaalprijzen gelden tijdens een bezoek aan onze bijeenkomsten te Houten en de bijeenkomsten van de afdelingen waar onze gg is vertegenwoordigd (zie boven). Op de afdelingsavonden is er een beperkte keuze.

Ashton

- Ashton-Tate Framework XE, Nederlandstalig geïntegreerd pakket (tekstverwerking, gegevensbeheer, rekenvel en communicatie), winkelprijs *f* 495,-, bij ons franco huis bij vooruitbetaling *f* 205,- (afhaalprijs *f* 195,-).
- Ashton Tate RapidFile 1.2 bestandsbeheerpakket (dBase-compatibel, uiteraard), Nederlandstalig met uitgebreide handleiding, franco huis bij vooruitbetaling *f* 350,- (afhaalprijs *f* 340,-).
- Ashton Tate Applause II presentatiepakket (vergelijkbaar en compatibel met o.a. Harvard Graphics), Nederlandstalig met uitgebreide handleiding, franco huis bij vooruitbetaling *f* 505,- (afhaalprijs *f* 495,-).

Bestellingen voor de Ashton-Tate-artikelen gaarne opgeven via Gert van Elderen, telefoon 04243-3107 (woensdag tussen 19.00 en 20.00 uur). Deze pakketten zijn alleen voor HCC Olivetti gg-leden verkrijgbaar, met een maximum van één pakket per titel en per lid. De afhaalprijzen gelden indien u het gewenste artikel van te voren bestelt en betaalt, en op een van onze gg-dagen afhaalt. Ondersteuning wordt gegeven via de genoemde telefoonnummers op genoemde dagen en tijden. De voorlopige data voor de gg-dagen in 1992 zijn: 2 februari, 26 april, 28 juni en 27 september. Plaats: HCC-kantoor, Standerdmolen 8, Houten. Mogen we U en de Uwen vast een voorspoedig 1992 toewensen?

Hub Jennekens

HCC Onderwijs gg

Het bestuur van de Onderwijsgebruikersgroep wenst al haar leden een goed en gezond 1992! Op zaterdag 25 januari zijn leden en belangstellenden weer van harte welkom in Amsterdam, waar de gg een bijeenkomst organiseert rondom COO in de vakken wis- en natuurkunde in het voorgezet onderwijs. In de vorige Nieuwsbrief heeft u een uitgebreide aankondiging kunnen vinden. Wilt u meer informatie, dan kunt u bellen met Glenn Halfhide (05596-1600).

Verslag
De opkomst bij de ledenvergadering van november 1991 was erg treurig. Het bestuur vindt het jammer te moeten constateren dat er zo weinig belangstelling bestaat onder de leden om mee te denken over het reilen en zeilen van uw club. Uw groepering kan en wil meer zijn dan een floppen-winkeltje! Ze kan alleen goed blijven functioneren door inzet en steun van haar leden.
Aan alle afwezigen kan ik melden dat de bestuurselden Wout Koekkoek en Fred Keulen de plaatsen hebben ingenomen van Hub Jennekes en Wijnhold Bolt. Wout Koekkoek is de huidige secretaris van onze groepering. U kunt bij hem onder andere terecht met vragen over programmatuur. Het adres van het secretariaat is: Carolinen 3, 3524 JH Utrecht. De vergadering keurde het jaarverslag en het financieel verslag goed, alsmede de begroting voor 1992.
De Onderwijs gg wil graag voor haar leden maandelijks een bijeenkomst in de regio's organiseren, maar dit staat of valt met uw medewerking. Voelt u zich aangesproken door dit droevige verhaal, neem dan contact op met Glenn Halfhide of met ondergetekende.

Onderwijs-BBS
Sinds 1 januari draait het onderwijs-bulletinboard. Dit werd ons mogelijk gemaakt door de firma Redpoint in Zeist. Ons board staat open voor onderwijsleden. U treft hier ondermeer aan een overzicht van software, programma's en informatie over uw gebruikersgroep. Leden kunnen via het board ervaringen delen en elkaar helpen allerhande problemen op te lossen. Log ook eens in op telefoon 01853-6491.
Ondanks eerdere meldingen over verkoop van catalogus en software komen er nog steeds vragen over binnen. Voor de goede orde nogmaals de procedure. U kunt de catalogus en/of software bestellen via postbankrekening 3827813 t.n.v. HCC-Onderwijs gg te 's Gravendeel. De catalogus kost inclusief verzendkosten *f* 7,50 (*f* 5,- voor de catalogus en *f* 2,50 porto, dit in verband met toename aantal bladzijden!).
Programma's kosten voor leden (vergeet niet uw lidmaatschapsnummer te vermelden!): op 5,25 formaat *f* 5,-, op 3,5 formaat *f* 6,-. Niet-leden betalen respectievelijk *f* 6,- en *f* 7,50. De prijzen zijn exclusief portokosten! De portokosten variëren: bij afname van 1-5 diskettes betaalt u *f* 5,-; verzending van 5-10 diskettes kost *f* 10,-. Vergeet bij bestelling niet te vermelden: de naam van het programma en het formaat! Inlichtingen over programma's kunt u krijgen bij Ben van Blooys (01853-3835).

Wil Veen-Banning

Rond deze tijd verschijnt De Argonaut/ledenbrief '92. In deze jaarlijkse uitgave vindt u een overzicht van alle Sharp-activiteiten. Voor het abonnement op De Argonaut is er iets veranderd. Hierdoor kan het abonnement op *f* 15,- blijven en verschijnt het blad eens in de twee maanden. De nieuwe methode met incasso zal ook geïntroduceerd worden voor bestellingen. Voordeel voor ons zijn de overschrijvingskosten. Voordeel voor u is dat betaling vooruit niet meer nodig is. Heeft u als Sharp-gebruiker geen ledenbrief ontvangen, dan kunt u een gratis exemplaar aanvragen bij de gg.

Regio-indeling
In het afgelopen jaar zijn er, volgens verwachting, een aan-

tal regio's opgeheven. Omdat de samenstelling van het Algemeen Bestuur via de regio's verloopt dreigt een aantal leden zo zijn stemrecht te verliezen. Nu valt dat in de praktijk reuze mee, maar er gaat een nieuwe regio-indeling komen.
Een Fido-node moet dag en nacht werken. Dat is dus veel meer dan een computer gemiddeld aan moet kunnen. Gevolg was dan ook dat onze Fido al regelmatig uit de lucht was en steeds meer op een ziek hondje begon te lijken. Het gebruik van de Fido en de reacties in de afgelopen periode rechtvaardigen geen forse investeringen. Sluiting is dus onontkoombaar.

Bijeenkomsten
Er is geen bijeenkomst in De Bilt deze maand. Toch geef ik alvast de data voor dit jaar: 22 maart, 14 juni, 13 september en 13 december. Dit zijn zondagen. Als ik dit schrijf zijn nog niet alle regionale data bekend. Ditmaal verwijs ik dus naar de ledenbrief, of let er even op tijdens de bijeenkomst.
Behalve dat de gebruikersgroep weer een aanspreekpunt voor de PC-5000 heeft, zal ze nu ook de MZ-3500 en MZ-5600 ondersteunen. Hans Smits is hiervoor de contactpersoon geworden. Hans is telefonisch bereikbaar op 085-250006; liefst na 22 uur. Voor regelmatige bezoekers van bijeenkomsten is Hans al een goede bekende.
De MZ-3500 is een op de Z-80 gebaseerde computer, die meerdere besturingssystemen ondersteunt, bijvoorbeeld CP/M. De MZ-5600 is daarentegen gericht op CP/M-86 en MS-DOS 2.11. Dat laatste betekent niet dat het om een zogeheten 'compatibele' machine gaat. Destijds gaf een CP/M-86 software die onafhankelijker was dan MS-DOS. Toen bleek dat MS-DOS populairder zou worden, was de 5600 al te ver ontworpen. Het is zodoende nog wel een 'technisch mooiere' computer geworden dan de meeste van z'n leeftijdgenoten! Aardig is verder dat de 5600 de diskette's van de beter bekende MZ-800 kan herkennen.
Nu geldt voor beide MZ-types dat ze vooral in kantooromgevingen te vinden zijn. Omdat deze apparaten daar hun tijd gehad hebben, komen ze beschikbaar voor de hobbyist. Nu ziet niemand z'n bestanden graag naar buiten verhuizen. Helaas slaat dan al snel computerblindheid toe: alles wordt geformatteerd, tot en met de systeem- en programmadiskette's. Wat je dan krijgt is een toverdoos zonder trucs, dat is net zoveel als een cassetterecorder zonder bandjes. De voor de 3500 en 5600 bekende toepassingen zitten in de sfeer van kaartenbak, tekstverwerking, spreadsheet en Basic.

Jan Jonkman

HCC Sinclair gg

In november kwam toch nog het nieuwe nummer uit van ons blad IMPULS. Wel een beetje laat, maar de redactie legt in het voorwoord uit hoe dat komt. Gebrek aan kopij dus. Gelukkig hebben alweer enkelen toegezegd een bijdrage te willen leveren. Het volgende nummer zal hopelijk snel uitkomen, met daarin zoveel mogelijk verschillende onderwerpen. In gesprekken komen de meest uiteenlopende aspecten aan de orde, maar op papier is dat nu eenmaal allemaal veel moeilijker. Een greep uit het laatste nummer: een zelfbouwplotter, downloaden van Basicode, een ZX81-emulator voor de QL, communicatie-standaarden en de Sam Coupe.

Spectrum-emulator
In de afgelopen weken heeft de Spectrum-emulator op de PC veel aandacht gekregen. Namens velen mag ik Gerton Lunter uit Groningen bedanken voor een fantastisch staaltje van programmeerkunde. Veel oud-Spectrumgebruikers waren weer als vanouds enthousiast, vooral ook door de perfecte emulatie en de duidelijke handleiding. Opeens is ook RS232 weer in de belangstelling. Hoewel een standaard Spectrum geen RS232-poort heeft, zijn er toch een aantal alternatieven voorhanden. In IMPULS (en in een volgende Nieuwsbrief?) zullen we deze zaak zeker behandelen.
Verder kan ik nog de data geven van de eerstvolgende Sinclairdagen in Houten: 25 januari en 14 maart 1992. Tot ziens.

Kees Versluis

HCC Tandy gg

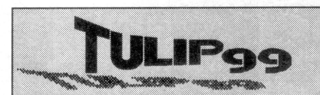
Om te beginnen wensen wij u allen een gelukkig nieuwjaar met vele prettige computeruren. De in dit jaar te houden bijeenkomsten zijn allen gepland op de derde dinsdag van de maand in zalencentrum Rustburcht, Strevelsweg 760, in Rotterdam-Zuid, vanaf 19.30 uur. En wel op de volgende data: 21 jan, 18 feb, 17 mrt, 21 apr, 19 mei en 16 juni. In juli en augustus houden we vakantie en dan zijn we er weer op 15 sep, 20 okt, 17 nov en 15 dec.

Echo On
Ook dit jaar verschijnt Echo On vijf maal: jan, mrt, mei, sept en nov. Wij zullen u er zo af en toe wel aan herinneren als er een bijeenkomst is, maar het is soms gemakkelijk om het voor een wat langere termijn reeds te weten. Op dit moment zijn er nog geen speciale activiteiten gepland. Maar dat hoeft u er niet van te weerhouden om er bij te zijn; leuke of bijzondere dingen ontstaan soms vanzelf. U bent van harte welkom.

Piet Huisman

HCC Tulip gg

Goede beursdagen gehad? Hoewel we op dit moment van schrijven nog bezig zijn met de laatste loodjes voor de HCC-Dagen, hebben we ondertussen uiteraard ook weer activiteiten ontplooid voor het komende jaar. In februari zijn we te gast op de afdelingsavond van de afdeling Gouda. Daar kunt u een aantal bestuursleden en technische mensen van uw Tulip gg aantreffen die u kunnen informeren over de gg en haar activiteiten of u bij kunnen staan voor het geval u technische problemen heeft met uw Tulip. Voor bijzonderheden omtrent plaats en tijd kunt u de agenda raadplegen.

Fax
Tevens zijn we bezig met het uittesten van een fax/modem kaart in de Compact II, de 386SX en de 386. Mocht dit naar tevredenheid verlopen dan overwegen wij onze leden deze kaart aan te bieden voor een heel schappelijke prijs. De leverancier heeft namelijk een flinke korting beloofd op de normaal geldende prijs. Met deze kaart is het mogelijk documenten te verzenden naar een fax elders, terwijl tevens faxen ontvangen kunnen worden. Bij dit laatste is het mogelijk om het programma op de achtergrond actief te houden. Terwijl u zelf met uw werkzaamheden bezig bent, krijgt u op het scherm de mededeling dat er een fax binnenkomt.

Help
U weet waarschijnlijk dat achter het nummer van de secretaris een netwerk van helpdesk-operators zit? Als u technische problemen hebt kunt u daarvoor het secretariaat bellen. Na het inschatten van het probleem -ik word niet gehinderd door uitgebreide kennis op hardware gebied - krijgt u een telefoonnummer van een 'technische' man, die u wellicht verder kan helpen met uw probleem. Wel geldt deze hulp overigens alleen voor Tulip gg leden. Maar dat zou u kunnen worden, nu (om te voorkomen, dat u achteraf tot de ontdekking komt dat u geen lid bent van de Tulip gg; zoiets als na een brand tot de ontdekking komen dat uw verzekering te laag was)! Tot slot: op zaterdag 16 mei staat onze ledenvergadering gepland in Houten.

John Piek

Blijf uw computer de baas!

Tiende Hobby & Microcomputer Dagen België

op **7, 8 en 9** februari 1992
Nationaal Bouwcentrum Antwerpen

Openingsuren:
Vrijdag 7 februari van 14.00-21.00 uur
Zaterdag 8 en zondag 9 februari van 10.00-18.00 uur.

Organisatie:
Hobby Computer Club België Diensten v.z.w.

Leden van de Nederlandse HCC hebben GRATIS TOEGANG, op vertoon van de lidmaatschapskaart!

Sponsors voor bulletinboards

Berend Harmens

De overhandiging van apparatuur voor respectievelijk NOS Scoop (1) en Gouda (2)

Hewlett-Packard heeft tijdens de HCC Dagen opnieuw een belangrijke schenking gedaan voor een bulletinboard. Er werd een snelle HP-Vectra 386/25 computer geschonken aan het bulletinboard van NOS Scoop, het populaire (en uitstekende!) radioprogramma dat zoveel informatie geeft over computers, ruimtevaart, audie en video en zend- en luisteramateurisme. Het wordt wel eens vergeten, maar Scoop was indertijd het eerste radiostation ter wereld dat begon met het uitzenden van computerprogramma's. Iedereen kent inmiddels die cirkelzaaggeluiden. In samenwerking met het HCC Fidonet werd in 1986 begonnen met een BBS, waardoor luisteraars ook na afloop van uitzendingen in het bezit kunnen komen van programma's en informatie, met gebruik van een computer en een modem. Het bulletinboard van NOS Scoop is een zogeheten privé-node. In de praktijk betekent dit dat het niet onder verantwoordelijkheid van de HCC werkt, maar wel gebruik maakt van bepaalde voorzieningen. Overigens is Hewlett-Packard ook sponsor van een HCC bulletinboard: HCC-Amstelveen 1. Het staat opgesteld in het kantoor van HP en wordt door enkele werknemers - HCC-leden, uiteraard - onderhouden.

Gouda

Het gebeurde al wat langer geleden, maar haalde tot nu toe de HCC Nieuwsbrief niet. Vandaar dat we er in dit laatste nummer melding maken van de redding die Repko IDP BV uit Vianen bood aan Fido-node Gouda-1, waar Hans Ligthelm de sysop (beheerder) is. Bij de start van het HCC Fidonet was men al overgelukkig met een XT-tje met een 20 Mb harde schijf. De dankbaarheid is in de loop van de jaren niet minder geworden, maar de eisen liggen wel veel hoger. Het logische gevolg van veel meer gebruikers en een geweldige groei in het aanbod aan programma's, wat op zo'n node staat. Als de nood het hoogst is... Repko, bekend van de artikelen op datacommunicatiegebied was bereid een AT te schenken met een schijf van 40 Mb.
Een verjongingskuur voor de node in Gouda, waarvan inmiddels al weer enige tijd wordt geprofiteerd.

Onder redactie van Marc van Munnen

In deze aflevering van de DOS gg aandacht voor het nieuwe succes: FUGA, en een nieuwe release van de COBOL compiler op VOLUME 4200. Tenslotte enkele nieuwe ADVENTURES die ook niet te versmaden zijn.

VOLUME 4179 en 4180: Word Fugue 2.03, WS-compatibele tekstverwerker. Fliby250.lzh bevat een bibliotheek met routines voor de programmeertaal FORTRAN. Bij de routines is uitgebreide documentatie aanwezig. De set routines zelf bestaat uit een enkel bestand.

Beoordeling: geen

WFDISK1/2.lzh bevat de tekstverwerker WordFuga. WordFuga is bij de DOS gg ook als pakket verschenen onder de naam: FUGA. Dit pakket bevat naast de diskettes ook een boekwerk met een Nederlandse handleiding annex cursus tekstverwerking. WordFuga is te bestellen onder Nr. 29053 voor 3,5 inch diskettes of Nr. 29055 voor 5,25 inch diskettes. Het pakket kost ongeacht het formaat *f* 25,-. Fuga is een Australische tekstverwerker die op soortgelijke wijze werkt als WordStar 4.0. Het is een zeer complete tekstverwerker, alleen mist hij de grafische mogelijkheden die bijvoorbeeld WordPerfect 5.1 heeft. Maar wel zijn aanwezig een mailmerge, een spellingscontrole, acht verschillende vensters (tegenover WP maar twee!), macro's, printerdrivers enzovoort. De toetscombinaties zijn gelijk aan die van WordStar en zullen dus voor velen niet onbekend zijn.

In de Programmatheek is ook een compleet pakket met cursus aanwezig. Op deze schijven bevindt zich overigens óok een lessenserie, maar dan wel in het Engels.

Beoordeling: 5 (Hans Schuts)

VOLUME 4255: ANSI COBOL 6.50 compiler met documentatie, Update (deels) van volume 4200.

Deze compiler is de opvolger van de compiler die is bijgevoegd op volume 4200. De vorige versie (6.00) bevatte geen documentatie en had een beperking in het maximum aantal c compilaties. Omdat de auteur aan Aids lijdt kan hij zijn compiler niet afmaken. Hij heeft de beperkingen verwijderd en de source van de compiler kan bij een Amerikaans bulletinboard opgevraagd worden. Deze versie bevat ook documentatie.

De auteur vraagt om een bijdrage te storten in een bepaald Aids fonds als je de compiler blijft gebruiken.

Allereerst de documentatie. De auteur probeert in 62 pagina's de lezer gestructureerd in COBOL te leren programmeren en een COBOL naslagwerk te leveren. Dit wordt niet helemaal waar gemaakt. De documentatie bevat kleine foutjes; niet alle COBOL elementen worden even duidelijk besproken en de vele voorbeelden zijn Amerikaans. In Europa heersen andere opvattingen over hoe je in COBOL gestructureerd programmeert. In Amerika is het de gewoonte om alleen paragrafen te gebruiken en die uit te voeren. Je krijgt dan constructies als:

PERFORM para1 THRU *para2*

in plaats van wat wij in Europa liever gebruiken:

PERFORM xxxxx (dat is dan een section).

In Europa worden ook in de PROCEDURE DIVISION sections en paragrafen gebruikt. Elk COBOL programma bestaat uit vier divisions (boekdelen). Elke division bestaat weer uit sections (hoofdstukken). De sections bestaan weer uit paragrafen en die weer uit zinnen (statements dus).

In Amerika wordt in het COBOL deel dat de programmacode bevat (PROCEDURE DIVISION) meestal maar éen section gebruikt en verder paragrafen. In Europa is het de gewoonte om ook binnen de PROCEDURE DIVISION de code te rangschikken in sections en elke section weer in paragrafen.

Voor de Nederlandse gebruiker, die deze compiler wil gebruiken om COBOL te leren programmeren, betekent dit dat hij het beste een goed studieboek over COBOL kan aanschaffen, dat hij gebruikt naast de bij deze compiler meegeleverde documentatie. Ik raad dan een studieboek aan dat ook alle COBOL statements beschrijft, zodat dit ook als naslagwerk gebruikt kan worden. De bij dit pakket meegeleverde documentatie kan dan gebruikt worden voor informatie over compiler-specifieke statements. Dit zullen vooral in- en outputstatements zijn, zowel voor de console als voor bestanden. Hiervoor is de documentatie wel geschikt.

Een groot gemis is wel het ontbreken van overige compiler-specifieke informatie. Er wordt niet uitgelegd hoe de compiler de segmentatie van de .EXE file regelt, hoe parameters naar een routine worden doorgegeven en hoe je ze terug moet geven. Jammer, vooral als je bijvoorbeeld in C of Pascal subroutines zou willen schrijven en deze wilt gebruiken in combinatie met COBOL programma's. In Assembler moet het wel kunnen, maar je zult dan wel de meegeleverde source moeten bestuderen, want in de documentatie wordt het niet uitgelegd. Ook in COBOL zelf zal het wel kunnen, maar alweer zwijgt de documentatie hierover. Er wordt wel verteld dat de compiler standaard .OBJ files aanmaakt. Het enige dat je daaraan hebt is dat je blijkbaar je eigen LINK programma kan en zelfs moet gebruiken, want een linker wordt niet meegeleverd.

De documentatie vermeldt ook dat er 'stand-alone' .EXE files worden gemaakt. Dit gebeurt echter niet. Zonder het programma RUN650.EXE werkt jouw .EXE programma niet, het is dus toch een run-time ik-help-je-wel-systeem! Maar veel COBOL compilers (ook die van *f* 3.000,-) werken op dezelfde manier. De compiler lijkt vrijwel gelijk aan de 6.00 versie, alleen nu zonder compilerbeperkingen. De eigen demonstratieprogramma's worden goed gecompileerd, maar met COBOL sources die geschreven zijn voor een Microsoft of Utah compiler heeft deze compiler wel problemen. De afwijking beperkt zich voornamelijk tot de extensies van de DISPLAY en ACCEPT statements, dus hett valt nog te overzien.

Een enorm pluspunt is dat deze COBOL een geïndiceerd bestand kan lezen en schrijven. COBOL is van huis uit vooral sterk in zijn bestandsafhandeling, maar de meeste goedkope (en sommige hele dure) compilers hebben óf helemaal geen indexed file afhandeling, óf een slecht geïmplementeerde versie. Die van COBOL 6.50 is goed. Je hoeft geen TSR's te laden en geen extra modules, maar gewoon in het COBOL programma de index te declareren en het werkt, zoals het hoort!

Een nadeel is dat de compiler op A: wil lezen op zoek naar zijn hulpbestanden. Volgens de documentatie kan het public domain programma DPATH worden gebruikt om deze zoekactie naar de juiste directory te leiden, zodat je geen diskette in A: hoeft te hebben. Helaas heb ik DPATH niet. Er is met bijvoorbeeld het ASSIGN commando wel een mouw aan te passen, of vanaf DOS 3.3 met APPEND, maar een beetje programma moet wat dat betreft niet zo onhandig werken: elke drive moet als compiler drive gebruikt kunnen worden.

Conclusie: voor het geld ($ 25) is dit zeker de beste shareware COBOL compiler. Zelfs als je hem vergelijkt met duurdere (professionele) compilers komt hij niet slecht uit de bus. De documentatie is niet compleet en evenmin foutloos, maar goed bruikbaar. De compiler is wat onhandig in het gebruik, de snelheid van compileren is gemiddeld. De gecompileerde programma's zijn ook gemiddeld van snelheid.

COBOL is een relatief gemakkelijk te compileren taal, dus als je de source bewerkt kun je verbeteringen aanbrengen.

Met een goed boek er bij kun je je COBOL, de meest gebruikte programmeertaal ter wereld, eigen maken en een paar leuke en nuttige programma's ontwerpen. Voor professionele programmatuurontwikkeling biedt deze COBOL compiler volgens mij niet de beste ontwikkelomgeving. Maar of die omgeving je (bijvoorbeeld) *f* 2500,- extra waard is kun je je natuurlijk wel afvragen. Al met al: absoluut de moeite waard.

Omdat niet alles op een 360 Kb diskette past zijn een aantal be-

standen gecomprimeerd met behulp van het compressieprogramma LHA. Dit programma wordt op de diskette meegeleverd.
Beoordeling: 5 (Chris Widdows en Jacques Limpens)

Drie nieuwe volumes met ADVENTURES

VOLUME 4285 - HHH 1, Hugo's House of Horrors Adventure; ISLAND tekst-adventure. Met behulp van de functietoetsen kun je in ISLAND de richting aangeven waarin je wilt gaan en kun je nagaan wat je in je bezit hebt. Met korte, Engelstalige commando's kun je verdere actie ondernemen. Tijdens de tocht over een eiland wordt je belaagd door o.a. menseneters, die mij vrijwel steeds direct fataal werden. De enige uitleg bij het programma voprmen de korte infoschermen die na het opstarten verschijnen.
Beoordeling: 2

HHH ofwel Hugo's House of Horrors is een grafische adventure die er op een VGA-scherm in ieder geval erg mooi uitziet. Bedoeling is dat je Hugo het huis binnenloodst dat op het eerste scherm te zien is. Eenmaal in dat huis (wat mij niet is gelukt, de deur zit op slot en een sleutel kreeg ik maar niet te pakken) moet je Hugo helpen met het redden van zijn vriendin. Het programma vraagt minimaal EGA en 850 Kb diskruimte, dus een harde schijf of HD diskette is noodzakelijk. De geregistreerde versie maakt het mogelijk een gespeeld spel vast te leggen en weer af te laten spelen. Ook wordt er een demo meegeleverd die meteen na het opstarten begint en natuurlijk wél de maximale score bereikt. De registratiekosten bedragen $ 20,-.
Beoordeling: 4 (Hans Schuts)

VOLUME 4286 - HHH 2, Hugo's House of Horrors 2: Whodunit?
Dit is een grafische adventure van dezelfde auteur als Hugo's House of Horrors. Ook deze adventure vraagt minimaal EGA en heeft een harde schijf nodig vanwege de grote omvang. Het lukte mij dit keer wel om verder te komen dan in 'House', maar toch liep ik al vrij snel vast. Overigens is de adventure met de nodige humor geschreven. Het dienstpersoneel in het huis waar jij je werk als detective moet doen, is niet erg beleefd. Wacht maar eens met de trap op te gaan naar je kamer. De meid staat dan tenslotte hysterisch te gillen dat je naar boven moet. Natuurlijk staat de lieflijke Penelope je trouw ter zijde. Registratie kost $ 20,-.
Beoordeling: 5 (Hans Schuts)

VOLUME 4288 - KROZ adventure-serie; div. andere spelen
Op dit volume bevinden zich maar liefst negen spelen. LOSTKROZ bevat The Lost Adventures of Kroz, een spel dat te vergelijken is met Rogue. Ook hier moet je je weg zien te vinden in een doolhof met allerlei monsters en andere obstakels. Onderweg kun je allerlei magische drankjes en andere hulpmiddelen oppikken om uiteindelijk op level 75 de schat te vinden. Het spel is helemaal uitgevoerd in ASCII en werkt met animatie en vanzelf groeiende obstakels. Een echte aanrader, maar beslist niet gemakkelijk.
Beoordeling: 5

SHRINE bevat The Shrine of Kroz. Dit Kroz-avontuur voert je diep onder de aarde op zoek naar een nieuwe schat.
Beoordeling: 5

KROZ2 bevat Kingdom of Kroz II. Ook dit avontuur speelt zich ondergronds af en doet zeker niet onder voor de andere twee.
Beoordeling: 5

RAIDERS bevat Raiders of the lost mine. Heeft iets weg van Digger, maar ziet er erg primitief uit.
Beoordeling: 2

RUNNER bevat Rogue Runner, een primitieve uitvoering van Pacman.
Beoordeling: 2

RESCUE bevat Asteroid Rescue. Je moet astronauten redden die door asteroïden verpletterd dreigen te worden. Zelf loop je dat risico ook...
Beoordeling: 3

WORDWHIZ bevat Word Whiz, een soort quiz met woorden.
Beoordeling: 1

TREKTRIV bevat Trek Trivia, een trivia voor de liefhebbers van Star Trek.
Beoordeling: 2

BLOCK5 bevat Block Five, een variant op het bekende vier-op-een-rij. Hier moet je zien te voorkomen dat de computer er vijf op een rij krijgt door zelf net even sneller te zijn. Mij is het niet gelukt, de computer was mij te slim af. Verslavend!
Beoordeling: 4 (Hans Schuts)

BESTELLEN

Een MS-DOS schijfje vol programma's kost slechts *f* 6,- op 5,25 inch en *f* 7,50 op 3,5 inch floppy. Door er meer tegelijk te bestellen ontvangt u niet alleen meer programmaplezier (als DOS-gg lid krijgt u elke 6e disk gratis!), maar bespaart u bovendien op de kosten. Voor elke zending zullen wij *f* 5,- administratiekosten in rekening brengen. Besteladres:
ProgrammaTheek Software Service, Postbus 142, 3960 BC Wijk bij Duurstede.

Vermeld vooral het juiste disketteformaat en wacht met betalen op de acceptgiro die met de zending wordt meegestuurd.
Door in te loggen op één van de DOS gg bulletinbBoards in uw regio (de telefoonnummers staan in deze of een recente HCC Nieuwsbrief) kunt u zien en downloaden wat er op dit moment beschikbaar is. Commentaar, vragen of suggesties kunt u kwijt in de message-area van de gebelde Fido of bij één van de vraagbaken. Deze laatste staan vaak ook vermeld bij het verenigingsnieuws van de DOS-gg.

De diskettes zoals deze hier in het kort beschreven worden zijn een momentopname uit onze ProgrammaTheek. Deze wordt regelmatig aangevuld met nieuwe volumes die allemaal zijn getest en beschreven. Daarnaast vindt u een aantal (nog) niet gereviewde schijven in de Bijwagen van de Software Bus.

Meer informatie over de ProgrammaTheek vindt u in ons DOS gg-orgaan 'De Software-Bus' en elders in dit blad onder DOS gggg. Vrij vertaald: DOS GebruikersGroep GeGevens.
Ton van der Gaag

APPLE GEBRUIKERSGROEP KLOKHUIS
Ter aanvulling op de vorige Nieuwsbrief hier een selectie van programma's voor de Apple //, waarbij met name gelet is op grafische mogelijkheden.

A.048 - HI-RES PICTURE FILER. Een grafisch hulpprogramma, waarmee u bijvoorbeeld gemakkelijk een Hi-Res plaatje kunt bekijken en opslaan op diskette. Zelfs vanuit een ander programma is dit mogelijk. Men kan bestanden van de ene schijf naar de andere verplaatsen, met of zonder verwijderen van het originele bestand. Het programma heeft ook de mogelijkheid om een plaatje grafisch op een printer af te drukken (geschikt voor Epson MX80 en MX100, maar waarschijnlijk werkt het ook op de Epson FX80, FX100, RX80 en RX100).

Ook treft u op deze diskette een programma aan waarmee HiRes plaatjes gecomprimeerd kunnen worden. hierdoor passen er meer op een diskette.

A.049 - LETTERTYPES voor IMAGEWRITER (IMAGEWORKS). Deze diskette is gedeeltelijk in het DOS 3.3 formaat en gedeeltelijk in het ProDOS formaat.

Met Image-Works kunt u zelf lettertypes ontwerpen en gebruiken in combinatie met de ImageWriter printer. Er is op de diskette een groot aantal lettertypes bijgevoegd, die u met een speciaal programma op het beeldscherm kunt laten zien. Verder is er nog een programma waarmee u diskettelabels kunt vervaardigen. In het ProDOS deel van deze diskette vindt u de tekstverwerker FREEWRITER. Werkt op: Apple II+, Apple //e.

A.050 LETTERTYPES voor IMAGEWRITER (IMAGEWORKS PRODOS). Een versie van Image-Works (zie boven) voor ProDOS en de Apple //c. Een demoprogramma laat 45 lettertypes op het scherm of de printer zien.

A.044 - ENHANCED SOFTGRAPH. Met dit programma kunt u spreadsheets (zoals die van AppleWorks) grafisch weergeven. Mogelijk zijn daarbij bijvoorbeeld lijn-, staaf- of cirkeldiagrammen. Het invoeren en verbeteren van gegevens kan gedaan worden met de Data Editor op de diskette. Werkt op Apple II+ met 16 K RAM-kaart, Apple //e, Apple //c en Apple IIGS.

A.046 - PRINTSHOP PLAATJES. Twee diskettes met plaatjes die u in het populaire programma PrintShop kunt gebruiken. Met PrintShop kunt u kaarten ontwerpen, spandoeken maken en briefhoofden vervaardigen. Let op: 2 diskettes, prijs: *f* 15,-.

A.061 - PRINTSHOP PLAATJES. Op deze diskette vindt u maar liefst zestig nieuwe PrintShop tekeningen om uw collectie uit te breiden.

A.062 - PRINTSHOP LETTERTYPES. Deze diskette bevat twee speciale PrintShop lettertypes.

A.063 - PRINTSHOP PLAATJES. 26 nieuwe Printshop tekeningen om uw verzameling aan te vullen. Verder diverse hulpprogramma's voor de populaire programma's PrintShop, Newsroom en Fontrix. PS.HELLO 1.1 vertoont PS-tekeningen op het beeldscherm. FONTRIX.TO.PS zet lettertypes van Fontrix over voor gebruik in PS. Het programma PS.TO.HIRES zet PS tekeningen om in een Hi-Resbeeld, zodat ze zelfs bruikbaar zijn in Newsroom. NEWSROOM.CONVERTER converteert ASCII-tekstbestanden naar Newsroom formaat. Met START.WITH 1.3 kunnen kinderen leren omgaan met het toetsenbord; de 26 tekeningen zijn gekoppeld aan een letter van het alfabet.

A.005 - GRAFISCHE MOGELIJKHEDEN APPLESOFT. Graphical Interactive Design System (GRIDS). Met GRIDS kunt u op uw Apple prachtige tekeningen op het Hi-Res scherm maken, met de spelpaddles of de joystick. Er is ook een aantal wiskundige functies voorgeprogrammeerd, zodat u met GRIDS vele mogelijkheden heeft. DOS 3.3.

A.007 - GRAFISCHE MOGELIJKHEDEN APPLESOFT. Met deze diskette kunt u Applesoft uitbreiden met een groot aantal subroutines op grafisch gebied. Ze zijn in machinetaal geschreven, en ze zijn in Apple-softprogramma's aan te roepen d.m.v. &-commando's. Zo zijn er commando's voor het trekken van lijnen, vullen van vlakken en het scrollen van het Hi-Res scherm. Op de diskette staat een volledige documentatie met een aantal voorbeelden. DOS 3.3.

A.013 - PROGRAMMEREN (APPLESOFT, GRAFISCHE MOGELIJKHEDEN). U treft op deze disketten een groot aantal grafische hulpprogramma's aan. Een aantal voorbeelden: een Hi-Res-tekst-routine met programmeerbare voor- en achtergrondkleuren; een methode om tekeningen van kleur te veranderen; een routine waarmee 104 kleuren geHPLOT kunnen worden; een methode om tekeningen te comprimeren, zodat ze minder ruimte op schijf innemen. Ook staan er demo's en tekeningen op deze diskette. DOS 3.3.

A.014 - PROGRAMMEREN (APPLESOFT, GRAFISCHE MOGELIJKHEDEN). Een groot aantal voorbeeldprogramma's, waarmee (beginnende) Applesoftprogrammeurs gebruik kunnen leren maken van de geweldige grafische mogelijkheden van de Apple computer. Alle programma's zijn duidelijk en gestructureerd opgebouwd en in ruime mate voorzien van uitleg en commentaar, zodat u er echt veel van kunt opsteken. DOS 3.3.

A.023 - PROGRAMMEREN (APPLESOFT, GRAFISCHE MOGELIJKHEDEN). Binary Utility Graphics (BUG). BUG voegt 27 commando's aan Applesoft toe, waarmee u de grafische mogelijkheden sterk kunt vergroten. Een gebruiksaanwijzing (Engels) staat ook op de diskette. Bovendien wordt e.e.a. nog eens verduidelijkt met een aantal voorbeelden. Eén van de geboden mogelijkheden betreft de keuze uit verschillende lettertypes op het beeldscherm DOS 3.3.

A.083 - GIF, Graphical Interchange Format. Gif, is een computer-onafhankelijke methode om Hi-Res plaatjes op te slaan die erg veel wordt gebruikt op MS-DOS machines. Dit programma maakt het mogelijk om GIF-files, die u bijvoorbeeld kunt downloaden van een bulletinboard, op het Hi-Res of het dubbel Hi-Res scherm zichtbaar te maken en in Apple ProDOS formaat weg te schrijven naar disk. Werkt op: Apple II + (64k), Apple //e, Apple //c en Apple IIGS.

Bestelwijze

Voor alle diskettes voor de // serie geldt: 5,25 inch, ProDOS geschikt voor Apple II, Apple //e, Apple //c en Apple IIGS, tenzij anders vermeld. De prijs bedraagt *f* 7,50 per stuk, inclusief BTW en exclusief verzendkosten. Voor verzendkosten wordt een bedrag van *f* 5,- per bestelling in rekening gebracht. De produkten die wij leveren kunt u op een Appledag direct kopen en meenemen. De softwarebibliotheek is dan altijd aanwezig en in principe wordt alle software geleverd.

Buiten de Appledag, kunt u produkten bestellen, waarbij de eerder genoemde kosten in rekening worden gebracht.

Dit zijn de bestelmogelijkheden:

1. Overmaken van het bedrag op postbankrekening 5504012 of Amro Bank Rotterdam, rekening 42.84.65.234, beide t.n.v. Stichting Klokhuis, Rotterdam.
2. Opsturen van een gegarandeerd betaalmiddel naar postbus 23396, 3001 KJ Rotterdam.

Bij de bestellingen hebben wij de volgende gegevens nodig: uw naam, adres en woonplaats; een opgave van het bestelde door middel van de bestelnummers (bijvoorbeeld 'A.065') en aantallen.

Arthur van Riet

Laatste Publish Ware

Dit is het laatste nummer van de HCC Nieuwsbrief.
Met ingang van de volgende maand verschijnt er een nieuw verenigingsblad met een andere opzet.
De rubriek Publish Ware zal dan onder deze naam verdwijnen.

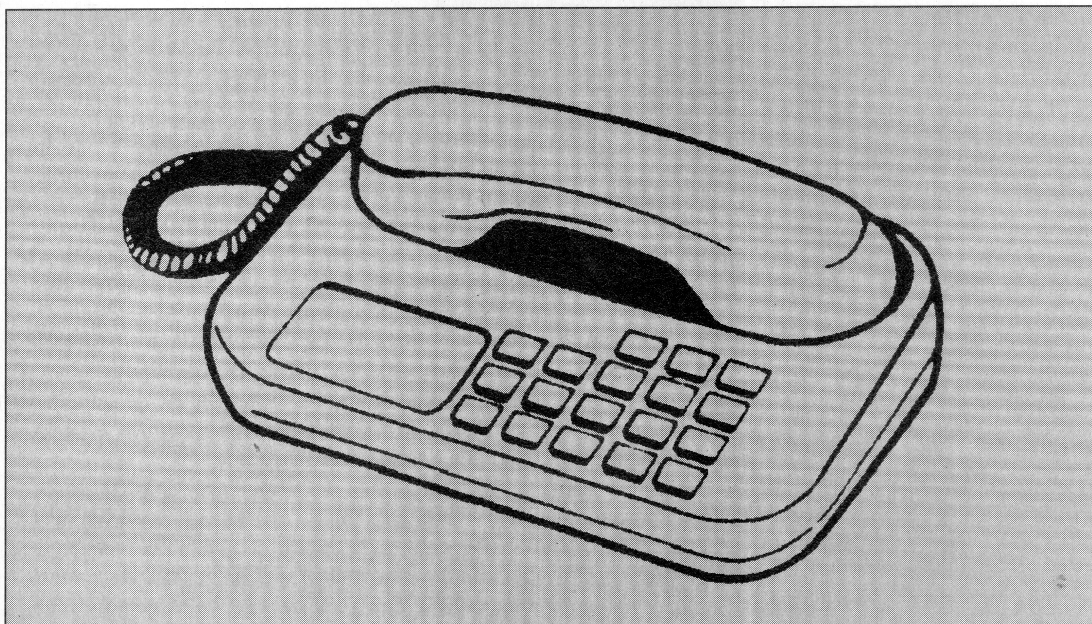
Afdelingen of gebruikersgroepen van de HCC kunnen diskettebeschrijvingen public domain en shareware software onder de aandacht blijven brengen bij het verenigingsnieuws. In de nieuwe uitgave zullen wij als redactie aandacht blijven schenken aan het fenomeen probeerprogramma, in de vorm van onafhankelijke besprekingen.

KT 5.12 houdt de kosten in de hand

Vernieuwd Nederlands produkt

De telefoonkostenteller KT is al enkele jaren geen onbekend programma bij bezitters van een modem. Versie 3 mocht zich over een grote belangstelling verheugen. Helaas was het gebruik hiervan slechts weggelegd voor bezitters van een beperkt aantal communicatieprogramma's.

Ruud Uphoff

Begin dit jaar is echter een versie 5 verschenen. Nadat de auteur enkele probleempjes heeft opgelost werk ik inmiddels met release 5.12. Wie aan KT3 gewend is zal even opnieuw moeten wennen. Het programma is totaal veranderd. Het lijkt alleen nog op de voorgaande versies door het unieke idee dat er achter schuil gaat.

Wat is KT?

Het verschil met de vele utilities die op dit gebied als PD of shareware te verkrijgen zijn is dat je normaliter zo'n programma gebruikt om aan de hand van een door het communicatieprogramma geschreven log-file achteraf de kosten te berekenen. Niet zelden wordt dan gevraagd om bij een aantal nog onbekende telefoonnummers even te vertellen welk tarief moet worden gehanteerd. KT werkt echter niet 'na afloop', maar tijdens het gebruik van een bulletinboard.
Het werkt als een shell voor het eigenlijke communicatieprogramma en 'kijkt' voortdurend naar de COM-poort van de PC. Zodra het programma ontdekt dat wordt geprobeerd om een verbinding tot stand te brengen verschijnt een klein venstertje op het scherm, dat afwisselend het bewuste telefoonnummer en het bijbehorend tarief laat zien. Komt de verbinding tot stand, dan verandert het display en laat het de gebruiker zien dat het hem in elk geval 15 cent gaat kosten en hoe lang hij voor dat bedrag 'on line' kan blijven hangen. Dertig seconden vóór de volgende tik klinkt uit de luidspreker van de PC een melodietje: ophangen of opnieuw 15 cent betalen. Wie toch eigenwijs blijft ziet even later het bedrag in het venstertje met 15 cent worden verhoogd en de teller geeft aan dat er opnieuw 10 minuten beschikbaar zijn.

Gebruiksmogelijkheden

Om het juiste tarief te bepalen heeft KT alleen maar eenmalig, bij de installatie, het netnummer van zijn baasje nodig. De rest wordt uit een kleine interne database gehaald. Alle informatie uit het boekje 'Nationaal telefoneren' van PTT Telecom is daarin opgeslagen. Een bij KT behorend programma KTS wordt behalve bij het installeren ook gebruikt om informatie uit die database te halen en om eventuele buitenlandse tarieven in te voeren. Zo kan de gebruiker er achter komen met welke netten hij voor het basistarief kan bellen, welke plaatsnamen daaronder vallen, enzovoort.
De mogelijkheden zijn zeer uitgebreid. In feite kan het boekje 'Nationaal telefoneren' bij het oud papier worden gelegd. Wie wil weten welke BBS-en in zijn basisgebied te bereiken zijn kan deze

door KTS uit de bekende BBS-lijst van Arjen Lentz laten verzamelen en ze even laten uitprinten. Het is ook KTS dat bijvoorbeeld eenmaal per maand de rekening opmaakt. Daarvoor is het voldoende om het programma even de gewenste begin- en einddatum op te geven. Wie verschillende communicatieprogramma's gebruikt kan er met KTS maximaal 10 tegelijk installeren.

De documentatie

Aan alles is wel zo ongeveer gedacht. Voor een groot aantal bekende communicatieprogramma's staan de instellingen die het beste resultaat geven in de documentatie. Dat geldt onder meer voor Dutchie, FrontDoor en BinkleyTerm. Het feit dat een naam ontbreekt wil alleen maar zeggen dat KT in die combinatie niet is getest. De documentie is zeer uitvoerig en prettig leesbaar.

Natuurlijk kan het altijd nog beter. KT zelf werkt prima met een EGA- of VGA-scherm, vooropgesteld dat ook het communicatieprogramma daarmee uit de weg kan. Maar KTS gaat er nog stug vanuit dat een beeldscherm altijd 25 regels heeft. Zelf werk ik altijd in 43 regels EGA en het gebeurt regelmatig dat het fraaie menu van KTS op de bovenste 25 regels staat. Natuurlijk is dat op te lossen door KTS vanuit een kleine batchfile aan te roepen, die het scherm even in 25 regels zet en na afloop weer de 43 regels modus terug geeft.

Toen ik met KTS even voor een kennis een lijstje wilde maken met lokale BBS-en in zijn basisgebied kwam ik tot de ontdekking dat KTS nu juist daar niet om een netnummer vraagt, zodat ik eerst in een ander menu mijn eigen netnummer moest wijzigen, en vooral niet moest vergeten het terug te zetten. Ik werkte vroeger met de BBS-Lijst van Arjen Lentz. Een goede keuze voor inloggers, maar een utility bij KT5 dat even de Z2-List voor regio 28 in dat formaat omzet zou niet onwelkom zijn, nu KT ook alle point-software kent. Maar echte rampen zijn dit natuurlijk allemaal niet.

Nazorg

Een van de dingen die onverbrekelijk bij elk produkt behoren is een goede nazorg. In het wereldje van softwareleveranciers is dat echter niet zo vanzelfsprekend. Zolang de consument dat voor zoete koek neemt strekt de garantie op een programma niet verder dan het vervangen van een beschadigde diskette of een 'misdruk' van de handleiding. KT vormt hierop een gunstige uitzondering. De auteur heeft een telefonisch spreekuur en er is een bulletinboard in het HCC-net waar gebruikers klachten kwijt kunnen en hulp bij problemen krijgen. De ervaring leerde mij dat een gegronde klacht vrijwel onmiddellijk tot actie leidt. Even je registratienummer er in zetten en je hebt weer een geregistreerde update.

Conclusie

Behalve dat het programma op een heel originele en simpele manier doet wat de gebruiker er van mag verwachten geeft het veel handige gebruiksmogelijkheden. Dit is nu typisch zo'n kwaliteitsprodukt van Nederlandse bodem dat het waard is om je te laten registreren. Voor de prijs van ƒ 39,50 hoeft men dat niet te laten. Een compliment aan auteur Rob v. d. Hoeven is zeker op z'n plaats.

KT5 is te vinden op het NNN BBS in Woerden (500/239) en vele andere bulletinboards van het HCC Fidonet.

Adres de luxe versie 2.0 NL

Quintus Bosman

Ik hoor ze al praten: 'Waar heb dat nou voor nodig. Zo'n zelfgemaakt programmaatje. Je kan toch ook de nieuwste Paradox kopiëren..?'. Natuurlijk, dat kan. Maar het nader beschouwen en eventueel gebruiken van 'homemade' programmatuur heeft een aantal aardige voordelen. Neem nou Adres de luxe...

Deze eenvoudige kaartenbak voor het opslaan van adressen is het resultaat van noeste vaderlandse huisvlijt. Niet geboren uit een wens het mooiste en beste te maken. Geboren uit plezier, aangevuld met suggesties van vrienden en kennissen.

Het programma heeft niet de ambitie van een veelzijdig kaartenbakprogramma, maar is gemaakt en bedoeld als adresboek.

Het programma

Adres de luxe is een adresboek zoals men dat ook in de kantoorboekhandel kan kopen. Een plaats voor de naam, de straat, postcode, plaats, telefoonnummer en een opmerking. Men kan nieuwe kaarten toevoegen, oude verwijderen en kaarten wijzigen. Zoeken kan op alle velden. Het programma gebruikt geen indexen en zeer grote kaartenbakken kunnen enige traagheid bij het zoeken laten zien. Het afdrukken van de kaarten werkt heel simpel en prima.

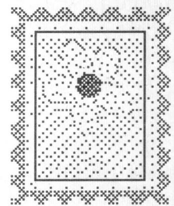
Het programma is netjes uitgevoerd en aan de gebruiksinterface is duidelijk aandacht besteed. Een muis wordt ondersteund.
Naar mijn mening kent het programma twee duidelijke tekortkomingen. Op mijn Hercules-scherm is niet te zien welk menu-onderdeel gekozen wordt. Een duidelijke balk, wel aanwezig op een kleurenscherm, ontbreekt helaas bij een monochroom scherm. Het tweede kritiekpunt is dat de zoekroutine exacte invoer vraagt van hele woorden. Zoeken op delen van woorden, zonder te moeten letten op hoofdletters, zou prettiger werken.
Al met al een prima programma. Simpel en doelmatig.

Direct contact

Je kunt natuurlijk zeggen dat er geen behoefte is aan dergelijke simpele programma's en wijzen op de grote hoeveelheid kaartenbakken op de markt. Er zijn echter twee niet te overschatten redenen om dit type programma's goed te bekijken.

Het is reuze handig als een programma precies doet wat men wil, zonder overbodige zaken er omheen. Programma's die allerlei mogelijkheden bieden voor het aanpassen van de kaartenbak bevatten veel menukeuzes die voor de gebruiker

```
Afz. J. van Lennup
Bemuurde Weerd 25
3452 BJ  Tuutjeshorn
```



```
De luxe
De Wouwerd 17
5071 VZ  Udenhout
```

overbodig zijn. Of ze hebben veel programmaonderdelen waarvan de functie niet altijd duidelijk is. Vaak beide. Het is dan niet mogelijk de eindgebruiker een simpel programma aan te bieden met slechts een paar bestanden.

Het is prachtig als er met de programmeur kan worden overlegd. Je koopt het programma van de programmeur zelf en kan met hem of haar in contact komen. Er kunnen dan misschien eigen wensen worden gerealiseerd. Eventueel kan men de beschikking krijgen over de source of de programmeur opdracht geven tot een aanpassing. Met beperkte middelen is zo toch maatwerk mogelijk.

Wordt zo'n programma gebruikt, of het nu public domain, shareware of iets anders is, laat dan wat horen aan de programmeur. Dit werkt stimulerend en leidt misschien tot de gewenste aanpassingen. Vergeet ook vooral niet dat sommige programma's uniek zijn en niet zijn in te ruilen voor iets anders. Welke serieuze harddiskgebruiker zou bijvoorbeeld het programma LIST van Vernon D. Buerg willen missen?

Produktinformatie

Adres de luxe
voor de IBM PC en compatibele computers
Maker: E. Bartels
Prijs: *f* 15,- inclusief BTW
Te bestellen op het adres:
De Wouwerd 17
5071 VZ Udenhout
Telefoon 04241-2214

Vernieuwd Datacom-pakket

In dit pakket vindt je een aantal programma's die geschikt zijn voor datacommunicatie met diverse systemen (zowel de gebruikelijke bbs'en als viewdata). Bij de opzet van dit pakket is uitgegaan van de computergebruiker die nog niet of niet lang met datacommunicatie bezig is. Iemand die al wat langer met deze tak van de hobby bezig is kan andere wegen bewandelen om de programma's te bemachtigen.
Het pakket bevat van alle programma's de laatste versie.

TELIX

Telix heeft zich al lang staande weten te houden. Het is het tweede datacomprogramma dat algemeen bekend en verspreid is. Telix kan gebruik maken van één van de betrouwbaarste protocollen die momenteel in gebruik zijn: ZMODEM. Verder beschikt Telix over een uitgebreide script taal (genaamd SALT). Hiermee is het mogelijk om vrijwel alle handelingen die je verricht als je kontakt hebt/maakt met een BBS te automatiseren.

MAX!BBS

Max!bbs is een uitgebreide script file voor Telix waarmee je een eigen bulletin board kunt opzetten. Max!bbs zal in dit geval de telefoon opnemen als iemand belt en een lijst van gebruikers van het bbs bijhouden. Verder kun je via Max!bbs files uploaden en downloaden en berichten achterlaten. In de dokumentatie van Max!bbs staat vermeld waar je de diverse losse files van Max!bbs moet plaatsen.
In de ongeregistreerde versie van Max!bbs zitten enkele beperkingen. Voor HCC leden is er echter een mogelijkheid om tegen een gereduceerd tarief Max!bbs te registreren.

TFE

Met de Telix Fone Editor is het mogelijk om de dialing directory (de telefoonlijst dus) van Telix buiten Telix om te bewerken. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om dubbele vermeldingen van bbs'en te laten verwijderen en de telefoonlijst te sorteren.

SLEARN

De 'Salt Learn utility' is een programma waarmee het maken vaneen SALT script file grotendeels automatisch gebeurt.

GT POWER

GT Power is een uitgebreid datacommunicatieprogramma dat zowel een 'gewone' funktie als een host funktie heeft. Het is met GTPower dus mogelijk om een eigen bbs op te zetten zonder dat daar afzonderlijke programma's of scripts voor nodig zijn.
GT Power gebruikt voor het oproepen van sommige (waaronder ZModem) download protocols een batchfile en afzonderlijke files die (v.w.b. ZModem) meegeleverd worden. De batchfile die zmodem opstart kan automatisch gestart worden als het BBS via Zmodem een file verzendt.

LYNC

Lync is een datacommunicatieprogramma dat in tegenstelling tot beide vorige programma's (telix en gt power) een niet vele kilo bytes in beslag neemt, maar dat slechts 30 Kb klein is en toch al het benodigde voor een goede verbinding aan boord heeft. Lync heeft standaard ZModem (autostart) aanwezig. Vooral voor beginners en krap behuisden (kwa disk- en geheugenruimte) is Lync een mooi programma. Lync beschikt niet over script files en slechts over een simpele host funktie.

EAZILINK

Dit is het laatste programma uit dit pakket. Het kan niet alleen kontakt maken met de 'gewone' bbs'en maar ook met zogenaamde 'viewdata' systemen. Een bekend voorbeeld van zo'n systeem zijn de GiroTel komputers in Nederland, Viditel en de Muurkrant.
Naast de normale 'Originate Mode', waarbij de gebruiker van het pakket opbelt om een verbinding op te zetten, biedt deze versie van Eazilink een krachtige host mode, die het mogelijk maakt om Eazilink op te zetten als een BBS om inkomende telefoongesprekken op te nemen en verder te verwerken.

Vernieuwd Compressie-pakket

Het pakket bevat van alle programma's de jongste versie.

ARC

'In den beginne' was ARC een schitterend compressieprogramma; tegenwoordig heeft het een paar nadelen: het is hopeloos traag en de bereikte compressiefactor is ook niet echt 'optimaal' te noemen. Maar het was eigenlijk het enige programma dat er was, en daarom werd het veel gebruikt.

PAK

Dit programma is helemaal ARC- en PKARC- (of PKPAK- zoals het later ging heten) compatibel, en maakt lekker kleine files. Maar de snelheid laat toch wel erg te wensen over.

DWC

DWC heeft een goede performance: bijna altijd duidelijk de snelste van alle archivers, en hij maakt vaak kleinere files aan dan PKPAK.

ZOO

ZOO is heel krachtig: hij maakt weliswaar niet zulke erg kleine files, en is ook niet de snelste, maar hij heeft andere mogelijkheden: Zo kan hij bijvoorbeeld van een file meerdere versies opslaan en hij kan de filenamen die hij moet verwerken van 'stdin' lezen (dus mogelijkheid van redirection). Zoo is ook goed verspreid in de Unix-wereld.

ZIP

Zip is een compressor die zich tot nu toe al uitstekend bewezen heeft. Hij maakt goede kleine files, en dat binnen een redelijke tijd. Zip gebruikt twee methodes: shrinken en imploding. PKZIP zoekt automatisch de beste methode (in het algemeen: kleine files shrinken, en de rest imploden).

Voor Uw agenda:
DOSgg Gebruikersdagen in 1992: 15 februari, 9 mei en 10 oktober

VOL. 14.2

LHA (voorheen LHARC)

Dit is een enorm klein programma, dat in bijna 100% van de gevallen kleinere files dan wie dan ook maakt (alleen ARJ wint het nog van LHA). Het hele programma is iets van 26k! Bovendien is interessant dat alle funkties (inpakken, uitpakken, selfextracting maken) in één programma zitten.

ARJ 2.21a

Dit is het nieuwste compressieprogramma in dit pakket, en het is één van de toppers. Een van de belangrijkste mogelijkheden ten opzichte van de overige programma's is het 'ARJ-en' op meerdere diskettes. Dit wil zeggen dat Arj zijn file wegzet op een flop, en als de flop vol is verder gaat op de volgende. Dat maakt het programma uitstekend geschikt om te backuppen.

Vergelijking

De versies in dit pakket zijn allen met elkaar vergeleken.
Dit is gedaan met twee datasets. De eerste dataset bestaat uit 114 tekstfiles, samen 1,5 Mb. De tweede dataset bestaat uit 5 executables (.EXE-files) van bij elkaar 1,5 Meg groot.

Als eerste getal wordt de tijd genoemd waarin het pakket werd ingepakt. Daarnaast staat de grootte van het pakket.

Programma	dataset 1		dataset 2	
	tijd	Kb	tijd	Kb
PkZip 1.1	1:49	460	1:23	683
Arj 2.21a	1:30	434	1:40	649
Lha 2.13	1:48	435	1:43	657
Pak 2.51	1:39	489	1:32	697
Zoo 2.10	1:35	616	1:49	901
Dwc 5.10	0:31	609	0:30	902
Arc 6.02	0:46	631	0:55	925

Conclusie uit deze tabel: ARJ maakt de kleinste compressie-files, en Dwc is het snelste.

Sluitingsdatum ProgrammeerWedstrijd: 1 september

VRAAGBAKEN DOSgg

Onderwerp	Naam	Telefoon
Algemeen DOS-gg -Bestelprocedure (geen technische vragen!) -HCC- en Gebruikersdagen	Ron Scheepers Martin Kopuit	03242-2704 03435-74104
BASIC/GWBASIC	Hans Lunsing Herman du Rieu	071-232703 023-400882 *
Beginnersvragen (men neemt de tijd)	Hans Schuts Baptist van Emstede Anette Hilgersom Michiel de Bruijn (19-21 u.)	03450-17845 * 03402-35628 020-6892875 010-4556377 *
Besturingssysteem CP/M	Dick Spork Harry van Hemert Wim Leenards Herman du Rieu Hans Gras	070-3874739 05202-20738 03240-61163 023-400882 * 075-174991
Besturingssysteem MS-DOS	Baptist van Emstede Jan Peters Rob Drop Hans Schuts Wim Leenards Andre van de Wijdeven ook via FIDO:	03402-35628 04765-1693 033-635213 03450-17845 03240-61163 04990-60197 * 04990-74979
Besturingssysteem OS/2	Michiel de Bruijn (19-21 u.) Wim Leenards	010-4556377 * 03240-61163
Boekhoudpakketten	Herman du Rieu	023-400882 *
C	Hans Lunsing	071-232703
Conversie CP/M->MS-DOS	Harry van Hemert	05202-20738
Databases MS-DOS	Rob Drop	033-635213
Datacommunicatie	Michiel de Bruijn (19-21 u.) Marc Gobes ook via FIDO: Hans Schuts Andre van de Wijdeven ook via FIDO:	010-4556377 * 071-226047 071-320002 03450-17845 * 04990-60197 * 04990-74979
Desk Top Publishing	J Schokker	05270-18035
Fortran	Hans Lunsing	071-232703
Girotel	Hans Schuts Herman du Rieu	03450-17845 * 023-400882 *
Graphics MS-DOS	vacature	
Hardware	Wim Leeenards Michiel de Bruijn (19-21 u.) Andre van de Wijdeven ook via FIDO:	03240-61163 010-4556377 * 04990-60197 * 04990-74979
Pascal	Hans Lunsing	071-232703
Spreadsheets MS-DOS Lotus:	Jan Peters Baptist van Emstede	04765-1693 03402-35628
Tekstverwerking MS-DOS WP 5:	Baptist van Emstede Jan Peters	03402-35628 04765-1693
Tekstverwerking CP/M-Wordstar	Harry van Hemert	05202-20738
Windows 3.3	Hans Schuts	03450-17845 *
4DOS	Hans Schuts	03450-17845 *
ZCPR3	Harry van Hemert	05202-20738

Vraagbaak alleen bereikbaar op werkdagen van 20.00 tot 22.00 uur.
* = Remote Controle Service (m.b.v. TeleReplica)

DOS gebruikersgroep hcc

VOL. 14.3

De nieuwste Public-Domain volumes

Deze software is zo nieuw, dat ze nog niet is gereviewd, maar dat volgt zo spoedig mogelijk! Zie voor bijzonderheden de komende SoftwareBussen.

7313 - OVERLAY en LOADFONT utils voor HP laserjet. Overlay laat je "templates" afdrukken tezamen met eigen tekst en beelden op een laserprinter (en DJ?). Logo's bijvoorbeeld. LOADFONT is een HP soft font manager met een verzameling fonts.

7314 - DFD-draw en SC-draw tekentools voor programmeurs. Maak Data Flow Diagrams en Structure Charts voor bij systeemontwerp. Grafische kaart vereist.

7315 - RIO DOS I/O "logboek"; MED2GO bestandskonversie. Rock Input Output (RIO) is een TSR die alle DOS I/O operaties naar een logboek schrijft. Ideaal om problemen in een applikatie, of LAN-problemen (ook Netware), te kunnen analyseren. MED2GO konverteert Ascii-bestanden voor CD-ROM's.

7316 - 4PRINT - vier pagina's op één LJ/DJ A4 vel. Gebruik voor- en achterkant van je Laserjet/Deskjet papier, en druk gecomprimeerd af; effekt is VIER komplete vellen informatie op een enkel A4. Met soft fonts (optioneel).

7317 - VU-IMAGE GIF/PCX view/print; Golf Companion. VU-Image is een view- en afdrukprogramma voor GIF, TIFF en PCX plaatjes. Van CGA tot SVGA, laser- en matrixsupport.

Golf Companion houdt golf-banen en handicaps bij. Ideaal voor een portable op de 18-hole baan!

7318 - STARWARE - de sterrenhemel overal en altijd. VGA of EGA is nodig om met STARWARE op je PC te kunnen zien hoe de sterrenhemel (constellatie) er uit ziet in Australie in de zomer, om maar eens wat te noemen. Lutjebroek op 29 februari is ook toegestaan; voer de coordinaten maar in!

7319 - Godmother; Blox; Alley; AntiC spellen. Godmother: bevrijd je collega peetmoeders, kompleet met BOSStoets. Alley is een racewagen-spel. Blox is een intelligent blokkendoos-spel. AntiC eist minimaal EGA, en laat je Othello--achtig een groeiend bord bevolken.

7320 - RQUERY R:Base add-on disk I. RQUERY is een add-on voor Micro-Rim's commercieele R:Base DBMS, tot en met versie 3.xx. Het is een totale rapportgenerator, die kondities op 10 kolommen aankan, views en tabellen begrijpt, en ook de bestaande R:Base reports meeneemt.

7321 - RQUERY R:Base add-on disk II

7322 - PDS*BASE relationeel DBMS met Basic-programma's I. PDS*Base is een relationeel DBMS primair voor hiërarchische bestandsrelaties. Je definieert alle wensen en bestanden, en het systeem maakt .BAS Basic programma's die het uitvoeren; deze programma's kun je dan desgewenst verder aanpassen.

7323 - PDS*BASE relationeel DBMS met Basic-programma's II. (PDS*BASE is een update van ProgrammaTheek volume 2396).

7324 - Enterprise relationeel DBMS met QuickBasic progs. Een soortgelijk produkt als PDS*Base, maar dan puur relationeel opgezet en niet op hierarchische relaties geënt. De versie die je na registratie krijgt bevat een kompleet QuickBasic interface, deze versie maakt GW-Basic .BAS programma's.

7325 - LASER Letterhead - print briefhoofd in HP - disk 1. Zet je briefhoofd etc. in een PCX bestand, en print dit mee op elke pagina A4 die je uit je HP Laserjet-compatibele printer afdrukt. Harddisk vereist.

7326 - LASER Letterhead - print briefhoofd in HP - disk 2.

7329 - STORM orkaan-analyse. Storm is gemaakt voor het Amerikaanse kontinent, maar is ook gedeeltelijk bruikbaar voor de Atlantische oceaan en Europa. Volg op de kaart het pad van de orkaan!

7330 - TRACKER cyclonen-kaarten. Is deels vergelijkbaar met STORM, maar meer op kaarten gericht. Bijgeleverd is een kaart van de **hele** evenaar, en je kunt na registratie willekeurige kaarten invoeren. EGA minimaal vereist.

7331 - WORLD 2.9 grafische wereldkaarten. Kaarten van de hele wereld, USA plus hoofdsteden van andere landen. Je kunt zelf gegevens toevoegen. CGA minimaal vereist. Kan van diskette werken.

7332 - ADKINS Graphics System - Presentatiegraph disk 1. Adkins biedt je even krachtige grafieken als Excel of Wingz, maar dan op simpele PC's tot aan CGA toe. Gevolg is dat databeheer veel lastiger is dan in een spreadsheet, maar met trucs als overlay-grafieken is de uitvoer PRACHTIG!

7333 - ADKINS Graphics System - Presentatiegraph disk 2.

7334 - VGASPEC en Z80 - Sinclair Spectrum op de PC!. VGASPEC emuleert de Spectrum op een PC met een 80?86 processor en VGA-kaart. Weinig dokumentatie.

Z80 is een Nederlands shareware-produkt dat ook op XT's draait, en uitgebreide dokumentatie heeft. Draait alle Spectrum-spelletjes!

7335 - COM-AND volledige Datacom versie 2.8 Disk A. COM-AND is een alternatief voor pakketten als TeleMate en GT Powercomm, dat eveneens **alles** biedt wat voor datacom nodig is. Zware script-taal, host mode, conferencing add-ins, noem maar op. SuperKermit, Zmodem en meerdere dialing directories.

7336 - COM-AND volledige Datacom versie 2.8 Disk B. Disk A (7335) bevat ook CCOLOR, een met grijstinten werkende add-in voor conferencing op multi-line BBS-systemen.

7337 - DIZK4D - Disk Catalog voor 4DOS gebruikers. Maak een database plus labels van je diskettes, specifiek gebruik makend van de 4DOS DESCRIPT.ION teksten. 4DOS zelf staat op volume 2959 en 2960. Met printerkode-instelling etc.

7338 - INCONTEXT - object-oriented shell en werkbeheer. InContext is veel meer dan een shell die allerlei DOS-commando's en archivers (ook LZH en ARJ) ondersteunt. Hij levert een object-oriented werkblad, met werkplanning en kalender; hypertekst helpschermen.

7339 - FINGER MAPS tekenen; LEANER Dieetprogramma. LEANER helpt je gewicht verliezen dankzij uitgebreide rapportage. Aerobic-logboeken kun je invoeren naast je kilojoule-verbruik. Finger Maps laat je tekenen met objecten in een PCX bestand, maar bevat standaard **wereldkaarten**; leuk voor aardrijkskunde!

7340 - Information Please Text-DB; File Indexer. Information Please is een free-text database die op elk woord snel kan zoeken door de records.

PHINDEX bouwt Indexbestanden (trefwoordregisters) op uit een willekeurig Ascii tekstverwerkingsbestand.

7341 - PLUNDER, BattleSat, Solitaire & andere spellen. PLUNDER laat een archeoloog de wereld afstropen - en rijk danwel failliet worden. La Belle Lucie Solitaire is een patience-achtig spel. BattleSat is een zeeslag in de ruimte, met mooie grafische effekten.

7342 - Wesp, Braindead, Flip-it (puzzel-)spellen. WESP eist dat je alle vakjes die passeren weet te bezetten. Braindead eist het uiterste van je brein, anders ga je ....

Flip-It eist muis en EGA, en heeft beginners- en expertmodus.

Bestelformulier

... Hierbij geef ik mij op als **lid** van de **HCC** en van de **DOS-gg** (11 Nieuwsbrieven + lid afdeling + lid DOS-gg) (excl. ƒ 10,- inschrijfgeld) 65,00
... Ik ben al lid van de HCC en geef mij hierbij op als **lid** van de **DOSgg**. (1e gebruikersgroep gratis; elke volgende ƒ 5,- extra)
Hierbij geef ik mij op als **abonné** op:
... SoftwareBus 25,00
... SoftwareServiceSuperSelectieSysteem (S5) 3,5' 30,00
... SoftwareServiceSuperSelectieSysteem (S5) 5,25' 24,00

ProgrammaTheek-Software MS-DOS

... Volumenummer(s) zie onder 3,5 inch 7,50
... Volumenummer(s) zie onder 5,25 inch 6,00
DOS-gg leden kunnen per bestelling per 5 volumes gratis één volume extra bestellen.

nr.	omschrijving
... 7313	OVERLAY en LOADFONT utils voor HP laserjet.
... 7314	DFD-draw en SC-draw tekentools voor programmeurs.
... 7315	RIO DOS I/O "logboek"; MED2GO bestandskonversie.
... 7316	4PRINT - vier pagina's op één LJ/DJ A4 vel.
... 7317	VU-IMAGE GIF/PCX view/print; Golf Companion.
... 7318	STARWARE - de sterrenhemel overal en altijd.
... 7319	Godmother; Blox; Alley; AntiC spellen.
... 7320	RQUERY R:Base add-on disk I.
... 7321	RQUERY R:Base add-on disk II
... 7322	PDS*BASE relat. DBMS met Basic-programma's I.
... 7323	PDS*BASE relat. DBMS met Basic-programma's II.
... 7324	Enterprise relationeel DBMS met QuickBasic progs.
... 7325	LASER Letterhead - print briefhoofd in HP - I.
... 7326	LASER Letterhead - print briefhoofd in HP - II.
... 7329	STORM orkaan-analyse.
... 7330	TRACKER cyclonen-kaarten.
... 7331	WORLD 2.9 grafische wereldkaarten.
... 7332	ADKINS Graphics System - Presentatiegraph disk 1.
... 7333	ADKINS Graphics System - Presentatiegraph disk 2.
... 7334	VGASPEC en Z80 - Sinclair Spectrum op de PC!.
... 7335	COM-AND volledige Datacom versie 2.8 Disk A.
... 7336	COM-AND volledige Datacom versie 2.8 Disk B.
... 7337	DIZK4D - Disk Catalog voor 4DOS gebruikers.
... 7338	INCONTEXT - object-oriented shell en werkbeheer.
... 7339	FINGER MAPS tekenen; LEANER Dieetprogramma.
... 7340	Information Please Text-DB; File Indexer.
... 7341	PLUNDER, BattleSat, Solitaire & andere spellen.
... 7342	Wesp, Braindead, Flip-it (puzzel-)spellen.

Andere volumes: ....

SoftwarePakketten

3,5" 5,25" pakketten à **ƒ 25,00**

... 20023 ... 20025 Spelletjes Pakket No 1
... 20113 ... 20115 Spelletjes Pakket No 2
... 20173 ... 20175 Spelletjes Pakket No 3
... 20033 ... 20035 DataCom Pakket
... 20043 ... 20045 OS/2 Pakket
... 20053 ... 20055 Compressie Programma's
... 20063 ... 20065 DOS Tools Pakket
... 20073 ... 20075 WordPerfect 5 Pakket
... 20083 ... 20085 Pascal Pakket
... 20093 ... 20095 Database Pakket
... 20103 ... 20105 Gezondheids Pakket
... 20123 ... 20125 Print Utilities Pakket
... 20133 ... 20135 Grafische Utilities Pakket
... 20143 ... 20145 Laser/Deskjet Pakket
... 20153 ... 20155 dBase Pakket
... 20163 ... 20165 CP/M - MSDOS Overbruggings pakket
... 20183 ... 20185 Educatief Pakket
... 20193 ... 20195 Windows Pakket
... 20203 ... 20205 Familie Pakket

VOL. 14.4

CatBox
... 27003 - Catalogus deel 10 op disk 6,00
... 27005 - Catalogus deel 10 op disk 7,50

Voordeelpakketten
... 20013 ... 20015 Instructie Pakket 10.00
... 29003 ... 29005 FIBO - FInancieel BOekhouden 20.00
... 29013 ... 29015 HABO - HAndig BOekhouden (v.200) 20.00
... 29023 ... 29025 PEGEL - Huishoud Boekhouden 17.50
... 29033 ... 29035 AsEasyAs Spreadsheet + cursus 32.00
... 29053 ... 29055 Fuga tekstverwerker + cursus 25,00

Update
... 29043 ... 29045 HABO 2,00 program-update (2 disks) 10,00

The SoftwareBox.	aantal disks	prijs
... 28010. MAXIMUS - HCC standaard BBS-systeem v.1.02A	3	15,-
... 28020. FRONTDOOR - Mailer en Message Editor, v 1.99C	2	10,-
... 28030. XBBS - fijnregelbaar BBS-pakket + source, v.1.17	5	25,-
... 28040. BinkleyTerm MS-DOS - de mailer 4 U, v.2.50	1	6,-/7,50
... 28050. MBM116 - Message Base Manager voor points, v.1.52	1	6,-/7,50
... 28060. BlueWave - Lees Maximus-post offline!, v. 2.00	1	6,-/7,50

Laatste cijfer invullen: 3 voor 3,5", 5 voor 5,25"!

Per bestelling wordt ƒ 5,00 kosten berekend.
Stuur mij zo spoedig mogelijk wat ik hierboven heb aangekruist. Na ontvangst van de acceptgiro zal ik het bedrag direkt overmaken.

Gewenst MS-DOS-formaat: .... 3,5 " .... 5,25"

Naam: ....

Adres: ....

Postcode en plaats: ....

Telefoon: ....

Lidnr: ....

DOSgg-deb.nr: ....

Datum: ....

Handtekening:

In **open** envelop zonder postzegel sturen naar: **HCC DOS-gg, Antwoordnr. 3909, 3940 ZH Wijk bij Duurstede.**

Olivetti supplies/add-on

8101001	Printerlint voor Olivetti DM100 printer (6 stuks) *	ƒ 125,-
8101005	Printerlint voor Olivetti DM105 (zwart)	ƒ 50,13
8101006	Printerlint voor Olivetti DM105 (kleur)	ƒ 47,58
8101050	Sprocket voor DM100 printer (voor kettingformulieren)	ƒ 95,-
8101040	Set stofhoezen Olivetti M240/280 met monochroom scherm	ƒ 25,-
8101041	Set stofhoezen M240/280 met kleurenscherm	ƒ 25,-
8101042	Set stofhoezen voor PC1	ƒ 25,-
8101043	Stofhoes voor Olivetti DM100 printer *	ƒ 15,-
8101044	Stofhoes voor Olivetti DM 290/292 printer	ƒ 15,-
8101045	Set stofhoezen voor Olivetti M24 met monochroom scherm	ƒ 25,-
8101046	Set stofhoezen voor Olivetti M24 kleurenscherm	ƒ 25,-
8101090	Computertafel	ƒ 200,-
8101280	Olivetti EXM2853 RAM-uitbreidingsset (18 chips) 41256/150 ns	ƒ 125,-

* Artikelnummers 8101001 (Printerlinten Olivetti DM100) en 8101043 (Stofhoes DM100 printer) zijn ook te gebruiken bij de volgende typen printers: Commodore MPS1230, Philips NMS1432 en Olivetti DM99.

Artikelen HCC DOS gg

5409000	Softwarebus abonnement *)	ƒ 25,-
5409320	CP/M Catalogus Programmatheek deel 1	ƒ 20,-
5409321	CP/M Catalogus Programmatheek deel 1 + ringband	ƒ 27,50
5409375	Introductie in CP/M	ƒ 15,-
5409420	CP/M Catalogus Programmatheek deel 2	ƒ 20,-
5409421	CP/M Catalogus Programmatheek deel 2 + ringband	ƒ 27,50
5409425	CP/M A5 GG ringband	ƒ 15,-
5409450	CP/M Catalogus Programmatheek deel 1 + 2	ƒ 30,-
5409455	CP/M Catalogus Programmatheek deel 1 + 2 + 2 ringbanden	ƒ 45,-
5409490	Handleiding Pegel Boekhoudsysteem	ƒ 12,50
5409510	Handleiding GIAP/M Administratiesysteem	ƒ 12,50
5409525	Telecommunicatie met Kermit (users and protocolmanual)	ƒ 20,-
5409600	Softwarebus jaargang 1986 *)	ƒ 15,-
5409700	Softwarebus jaargang 1987 *)	ƒ 15,-
5409720	Het beste uit Softwarebus 83-87 CP/M	ƒ 15,-
5409900	Softwarebus jaargang 1989 *)	ƒ 15,-
5409990	Softwarebus jaargang 1990 *)	ƒ 15,-
5427001	MS-DOS Instruktiepakket (2 Diskettes (5,25") + Handleiding)	ƒ 15,-
5427100	MS-DOS GG A5 ringband	ƒ 15,-
5427200	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 1 + 2	ƒ 30,-
5427220	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 1 + 2 + 1 ringband	ƒ 40,-
5427300	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 3 + 4	ƒ 30,-
5427320	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 3 + 4 + 1 ringband	ƒ 40,-
5427500	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 5 + 6	ƒ 30,-
5427520	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 5 + 6 + 1 ringband	ƒ 40,-
5427700	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 7	ƒ 15,-
5427710	Handleiding Fibo Boekhoudsyst.	ƒ 15,-
5427720	Handleiding HABO Boekhoudsysteem V 2.00	ƒ 15,-
5427725	Het beste uit Softwarebus 83-87 MS-DOS	ƒ 15,-
5427735	8088-Assembler voor beginners (M. Kopvit)	ƒ 15,-
5427800	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 8 + 9	ƒ 30,-
5427820	MS-DOS Catalogus Programmatheek deel 8 + 9 + 1 ringband	ƒ 40,-

Voor alle artikelvermeldingen op deze pagina's geldt een voorbehoud voor wat betreft prijswijziging, verkrijgbaarheid en eventuele zetfouten.

HCC Nieuwsbrief

Abonnement HCC Nieuwsbrief België

(alleen voor HCC leden!)

3200000	HCC Nieuwsbrief België (heel kalenderjaar) (bij aanmelding gedurende het jaar wordt een korting toegepast)	ƒ 35,-

Artikelen HCC Sinclair gg

Deze zijn sinds kort ook verkrijgbaar via de HCC Bestelservice. De artikelen, bestelnummers en prijzen zijn gepubliceerd in Impuls, het periodiek van de HCC Sinclair gg. Ook kan hiernaar worden geïnformeerd bij het HCC kantoor.

5454084	Sinclair Impuls, jaargang 8 nr. 4, 4e kwartaal 1990	ƒ 10,-
5454101	t/m 5454115 Sinclair Spectrum programma's, cassettes 1 - 15, per stuk	ƒ 10,-
5454151	t/m 5454153 Sinclair Onderwijs programma's, cassettes 1 -3, per stuk	ƒ 10,-
5454200	Jubileumcassette magazijnmeester	ƒ 7,50
5454601	Toetsenbordmembraam Spectrum 48	ƒ 32,-
5454901	Print voor Stack zelfbouwmodem met beschrijving	ƒ 32,-
5454911	Pipet-flesje inkt voor printerlinten	ƒ 14,50

HCC Bestelservice

Via de HCC Bestelservice kunt u centraal een aantal boeken en door de HCC uitgebrachte tijdschriften, mappen, boekjes en artikelen bestellen. Op de bestelkaart die u elders in dit blad aantreft vermeldt u, naast uw lidmaatschapsnummer, de gewenste artikelnummers. De artikelen ontvangt u in het algemeen binnen twee weken. Aan het begin van de maand na de bestelling ontvangt u een factuur en een acceptgirokaart. De prijzen zijn inclusief porto- en administratiekosten. Aan niet leden wordt ƒ 7,50 per bestelling voor extra administratiekosten in rekening gebracht.

HCC Nieuwsbrief

Minix 1.5

Uitg. Prentice Hall (levering alleen aan HCC leden)

Op Unix gelijkend besturingssysteem voor diverse computers! Voor alle informatie en ondersteuning bent u van harte welkom bij de HCC Unix gebruikersgroep. Bestellers moeten met *een levertijd van ca. 4 weken* rekening houden.

6401300	Minix 1.5 voor de Amiga	ƒ 375,-
6401310	Minix 1.5 voor de Atari ST	ƒ 375,-
6401320	Minix 1.5 voor de IBM (3.5 ")	ƒ 375,-
6401330	Minix 1.5 voor de IBM (5.25 ")	ƒ 375,-
6401340	Minix 1.5 voor de MacIntosh	ƒ 375,-

Artikelen HCC Genealogie gg

5436011	Programmapakket Geneal_2, versie 1.94 (voor de PC-5,25"-360 Kb)	ƒ 20,-
5436021	Genealogieprogr. Zorn (versie mei '89) (dBase III + appl.(PC-5.25"-360 Kb)	ƒ 20,-
5436022	Genealogieprog. Zorn (versie dec. '90) (dBase IV appl. (VGA)/PC/5.25"/ 360 Kb)	ƒ 20,-
5436034	Familiegeschiedenis v. N3.2 (Hijdra) (2 disks 5,25" 360 Kb)	ƒ 25,-

Uitgeverij Pim Oets

6302210	Aan de slag met WordPerfect 5.1 (Pieter Boonstra)	ƒ 35,-
6302215	Handleiding dBASE III plus (3e druk)	ƒ 69,-

Dutchie

6310001	Dutchie 2.91d NL(5,25") (alleen voor HCC-leden)	ƒ 79,-
6310002	Dutchie 2.91d NL(3,5") (alleen voor HCC-leden)	ƒ 79,-
6310003	Dutchie Update van 2.90c 2.91d (3,5") (alleen voor HCC-leden)	ƒ 20,-
6310005	Dutchie Update van 2.90C 2.91d (5,25") (alleen voor HCC-leden)	ƒ 20,-

N.B. De updates werken niet zonder officieel pakket!

6310150	Telstar Videotex communicatie-pakket voor de PC (5,25"diskette)	ƒ 15,-

HCC Dagen Spelschijven 1991/1990/1989

Spelschijf 1991: Perestroika, Quatris en Lingo (EGA/VGA)
Spelschijf 1990: met o.a. Superfly en Tetris (CGA/EGA/VGA/Hercules)
Spelschijf 1989: met o.a. Koffie, Dam, Schaak (CGA/EGA/Hercules)

Geschikt voor MS-DOS systemen

6401223	Set HCC Dagen Spelschijven (3,5")	ƒ 20,-
6401225	Set HCC Dagen Spelschijven (5.25")	ƒ 20,-

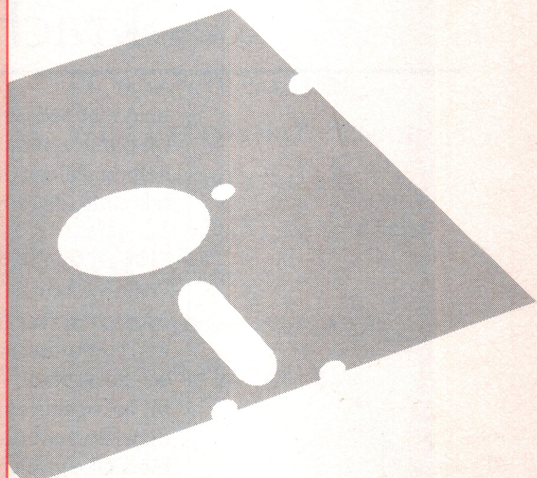
HCC Nieuwsbrief

Bestelnr	Nieuwsbriefnummer	Prijs
7130126	126 maart '90	ƒ 6,-
7130127	127 april '90	ƒ 6,-
7130128	128 mei '90	ƒ 6,-
7130129	129 juni '90	ƒ 6,-
7130130	130 juli/augustus '90	ƒ 6,-
7130131	131 september '90	ƒ 6,-
7130132	132 oktober '90	ƒ 6,-
7130133	133 november '90	ƒ 6,-
7130134	134 HCC Dagen Catalogus '90	ƒ 6,-
7130135	135 december '90	ƒ 6,-
7130136	136 januari '91	ƒ 6,-
7130137	137 februari '91	ƒ 6,-
7130138	138 maart '91	ƒ 6,-
7130139	139 april '91	ƒ 6,-
7130140	140 mei '91	ƒ 6,-
7130141	141 juni '91	ƒ 6,-
7130142	142 juli/augustus '91	ƒ 6,-
7130143	143 september '91	ƒ 6,-
7130144	144 oktober '91	ƒ 6,-
7130145	145 november '91	ƒ 6,-
7130146	146 HCC Dagen catalogus '91	ƒ 6,-
7130147	147 december '91	ƒ 6,-
7130999	Beginnersnummer nov. ' 90	ƒ 5,-

HCC diskettes

(alleen leverbaar aan HCC-leden)

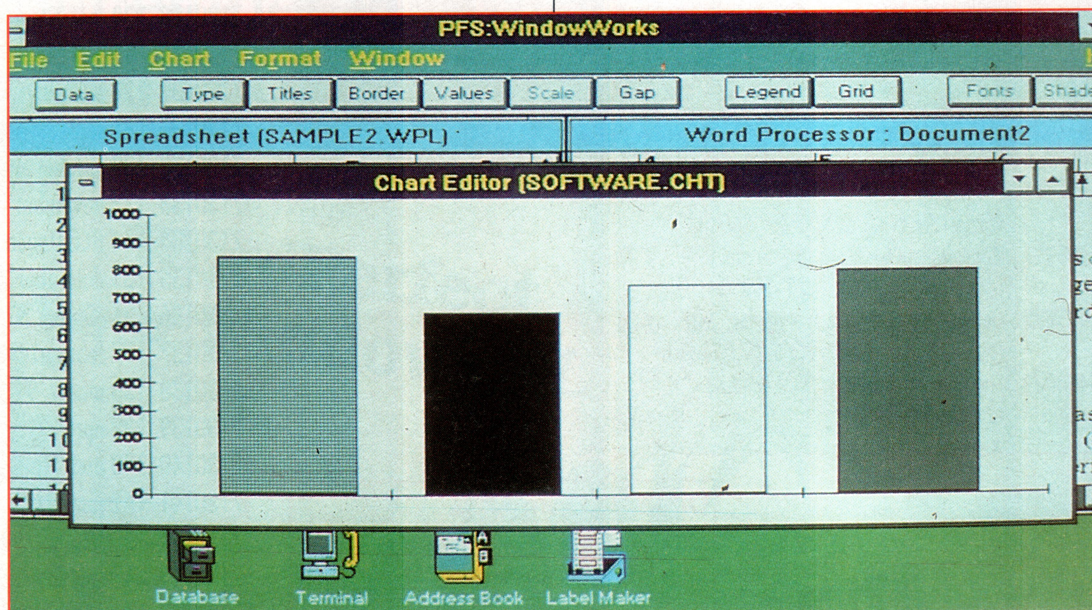
6301050 HCC Diskettes 5,25" DS/DD (doos à 10 stuks)
ƒ 19,50

Window Works:
alleen de naam is slapjes

Window Works van Spinnaker is het eerste geïntegreerde pakket onder Windows 3.0. Het bevat de meest essentiële functies voor een computeraar.

Robert Schouten

Het installeren verloopt feilloos, al is het wat typisch dat dit vanaf de DOS-prompt moet plaatsvinden. Installeren onder Windows is er niet bij. Het rond de vierhonderd pagina's tellende handboek is een plaatje. Het beschrijft duidelijk alle onderdelen. Voor wie er dan toch nog niet uitkomt: Spinnaker Software heeft een speciale hulplijn in Engeland, waar gebruikers terecht kunnen met problemen. Uiteraard kon ik mijn nieuwsgierigheid niet bedwingen en nam de proef op de som. De dame aan de lijn wist mij binnen korte tijd te helpen. Alleen de telefoonkosten waren voor mijn rekening, de hulp werd verder gratis gegeven.

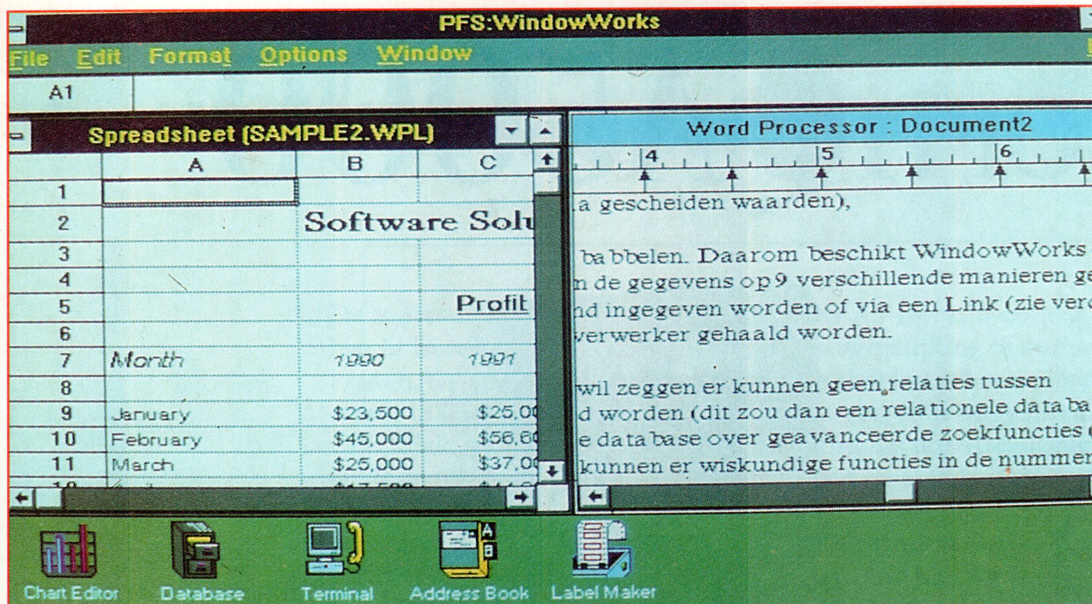
Linken vormt de grote kracht

Het programma

Window Works bestaat uit zeven onderdelen: tekstverwerker, rekenblad, database, grafiekenmaker, communicatieprogramma, etikettenmaker en een adresboek.
Bij het opstarten laadt WindowWorks automatisch de tekstverwerker, maar dat is te veranderen. Zoals bijna elke grafische tekstverwerker onder Windows 3.0 is ook dit onderdeel van Window Works niet het toonbeeld van snelheid. Gelukkig is er de mogelijkheid om illustraties niet op het scherm te tonen, wat het tempo aanmerkelijk verhoogt. De functies waar de tekstverwerker over beschikt zullen in het algemeen voldoende zijn. Zo kan de gebruiker zoeken en vervangen, kolommen indelen, maar ook outlinen.
Vanzelfsprekend is er de mogelijkheid om plaatjes of grafieken te importeren. De ondersteunde grafische formaten zijn PCX, BMP en TIFF.
De Engelse spellingscorrector zal in Nederland weinig worden gebruikt. Wel kan de woordenlijst naar eigen behoefte worden aangevuld. Jammer dat er maar met één document tegelijk kan worden gewerkt. Twee keer Window Works laden is een oplossing, maar fraai is dit natuurlijk niet.
Het rekenblad is uitwisselbaar met Lotus 1-2-3. Alle bekende spreadsheetfuncties zijn aanwezig. Ook niet-Window Works bestanden kunnen worden bewerkt, zoals TPL, WKS en WK1 en CSV (Comma Seperated Values, komma gescheiden waarden).

Grafieken

Eén plaatje zegt meer dan drie kwartier babbelen. Daarom beschikt Window Works over een grafiekenmaker. Hierin kunnen gegevens op negen verschillende manieren worden getoond. Waarden kunnen 'met de hand' worden ingetikt of uit de spreadsheet of tekstverwerker worden gehaald. De database is van het platte type. Dit wil zeggen dat

Produktinformatie

Window Works
Adviesprijs: $ 199,-
Spinnaker Software Corporation
201 Cambridge (U.S.A.)
MA 02139-1901

er geen onderlinge relaties tussen verschillende databases kunnen worden gelegd. Dit in tegenstelling tot een relationele database zoals bijvoorbeeld dBase.
Wel beschikt de database over geavanceerde zoekfuncties, met parameters als AND, OR en NOT. In de numerieke velden kunnen wiskundige functies worden gebruikt. Vanzelfsprekend is er een mogelijkheid om DBF-files in te lezen. De rapportfunctie is voldoende en garandeert een mooi eindresultaat.

Communicatie

Het communicatieprogramma bracht mij wat in de war. Als fervent Procomm-gebruiker moest ik erg wennen aan de grafische omgeving. Niettemin: het pakket werkt uitstekend. Er is zelfs een uitgebreide scripttaal beschikbaar, om het inloggen op bulletinboards te automatiseren. De keus uit communicatieprotocollen is karig: ASCII, Xmodem en Ymodem. Er is geen mogelijkheid om hier een ander protocol aan toe te voegen.
Het adresboek is het enige onzinnige onderdeel. Niets meer dan een aangepast databaseformulier. Wel handig, maar het voegt niets toe aan de waarde van het pakket.

Een 'snoepje' daarentegen is de etikettenmaker. Er kunnen etiketten worden geprint volgens standaardwaarden, maar dat is ook volledig naar eigen idee in te stellen. De gegevens die de etikettenmaker nodig heeft komen uit de database of een DBF- of CSV-file.

Linken

Op zichzelf kunnen de applicaties afzonderlijk worden gebruikt. Maar de kracht van het programma komt pas goed tot z'n recht als er gelinkt wordt. Window Works maakt goed gebruik van de DDE (Dynamic Data Exchange) optie van Windows 3.0. De gegevens voor de uitwisseling tussen tekstverwerker, rekenblad en grafiekenmaker kunnen dynamisch worden gemaakt. Het mooie hiervan is dat wijziging van gelinkte gegevens in de spreadsheet automatisch ook in de tekstverwerker en de grafiekenmaker worden doorgevoerd. Real time, je staat er bij en kijkt er naar! De link-optie is een dus een sterk punt van Window Works.

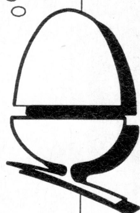
Etikettenmaker: een 'snoepje'

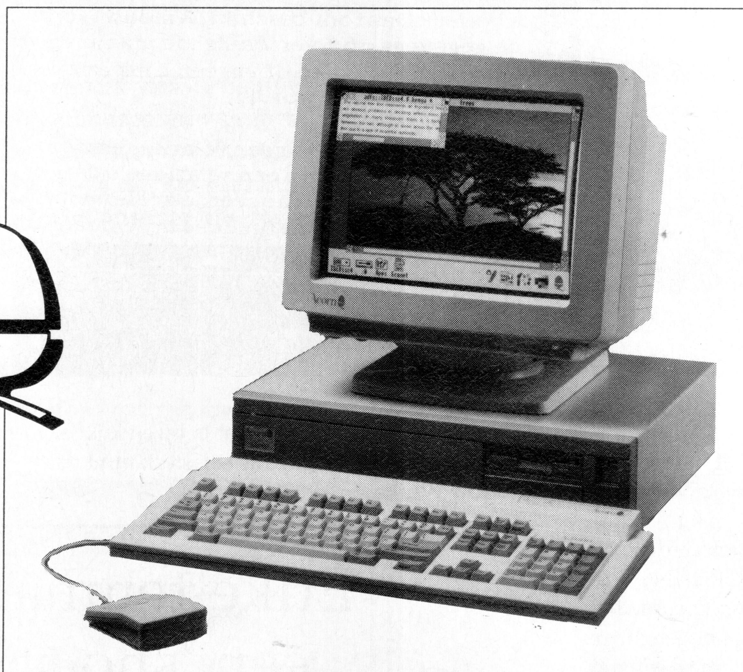
Als extraatje krijgen de kopers het programma Publisher's Powerpak. Dit is een uitgebreide grafische printerdriver. Hiermee is het mogelijk om zelfs op een eenvoudige negen naalds printer mooie documenten af te drukken. U moet echter wel een notoire koffieliefhebber zijn, want het printen van zo'n document duurt erg lang.

Conclusie

Laat ik voorop stellen dat ik geen al te grote Windows 3.0-fan ben. Als Deskview gebruiker vind ik de grafische schil van Microsoft veel te traag. Window Works is voor mij echter een reden om Windows een tweede kans te geven. Het pakket zit goed in elkaar en de ondersteuning lijkt prima te zijn. Vooral het linken tussen applicaties maakt Window Works tot een sterk programma. Mijn advies: gooi de door Microsoft meegeleverde applicaties van Windows 3.0 van de harde schijf en koop Window Works. U heeft dan een prima Windows omgeving. Jammer alleen van die naam, die had origineler moeten zijn.

Acorn A5000

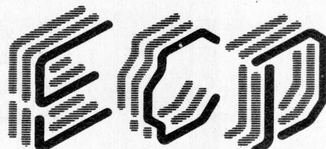

De nieuwe 32 BITS 13 MIPS RISC PC van Acorn Computers!

(voorbeeld: A5000E, 40MB HD, 14" multisync, 2MB RAM f 6598,00 incl. BTW)

- **25 MHz ARM3 processor**
- **2MB RAM (uitbreidbaar tot 4MB)**
- **Multitasking OS in ROM (RISC OS3)**
- **40 MB IDE harddisk**
- **1,6/1.44 MB floppydrive**
- **4 Vrije (Eurocard) slots -uitbreidbaar**
- **Schermresolutie 800 x 600 (SVGA)**
- **Outline fonts in ROM, evenals de meest gebruikte software (!Paint, !Draw, !Edit)**

uitgebreide documentatie en testrapporten bij de importeur:

ecd computers delft bv

voldersgracht 25-26, 2611 ev delft

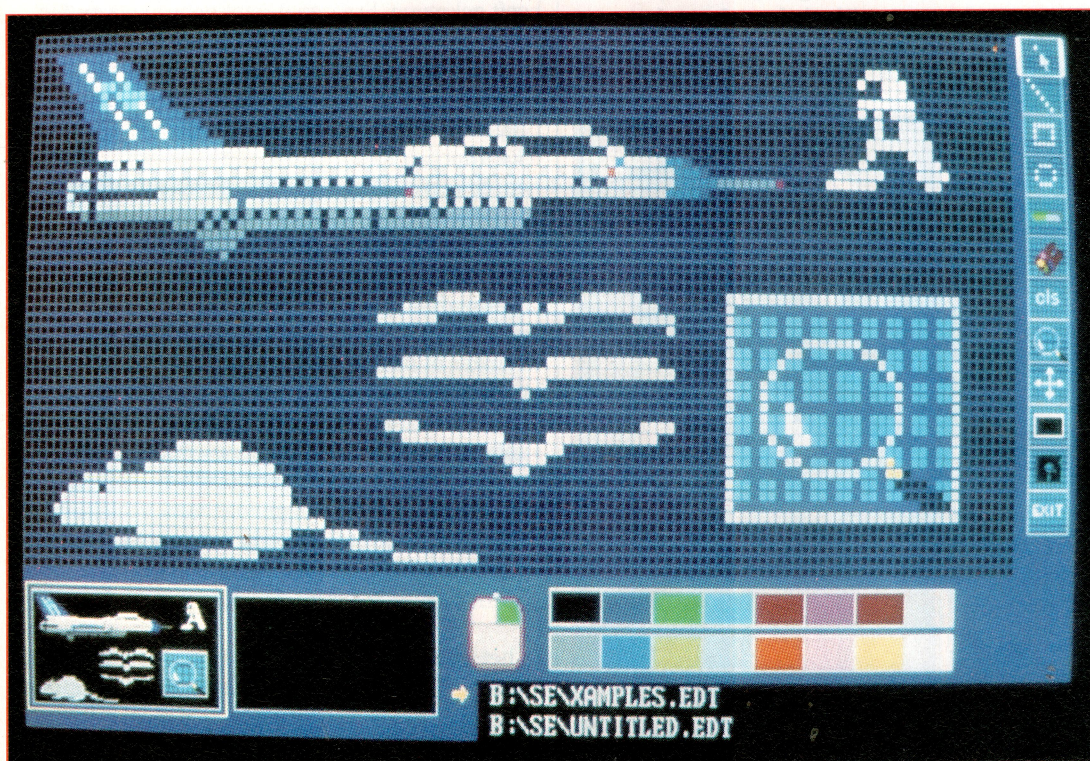
telefoon (015) 147643

telefax (015) 134429

Sprite Editor: mooie laatbloeier

Programma's schrijven is leuk, het maken van afbeeldingen (sprites) iets minder. Met de Sprite Editor moet dat een stuk eenvoudiger worden.

Robert Schouten

Sprites (Engels voor onder andere kaboutertjes) zijn gedefinieerde figuurtjes in een computerprogramma. Jaren geleden, toen ik nog spelletjes schreef op de MSX computer, was dat maken van die uit 'puntjes' opgebouwde figuren een ware crime.

Professioneel

Het programma ziet er zeer professioneel uit. Het heeft iets weg van Paintbrush. Hoewel het door een Nederlander is geschreven worden alle opdrachten in het Engels vermeld. Dat zal wel iets met Europa '92 te maken hebben. Maar waarom dan niet twee versies gemaakt? De handleiding is overigens wel Nederlandstalig.
De werking van het programma is voorbeeldig. Aan de hand van iconen kunnen de verschillende tekenfuncties met de muis aangeklikt worden. Ook geavanceerde functies zoals roteren en spiegelen kan Sprite Editor aan. Het opnemen van de sprites in een zelf gemaakt Basic- of Pascal-programma wordt in de handleiding goed uitgelegd.

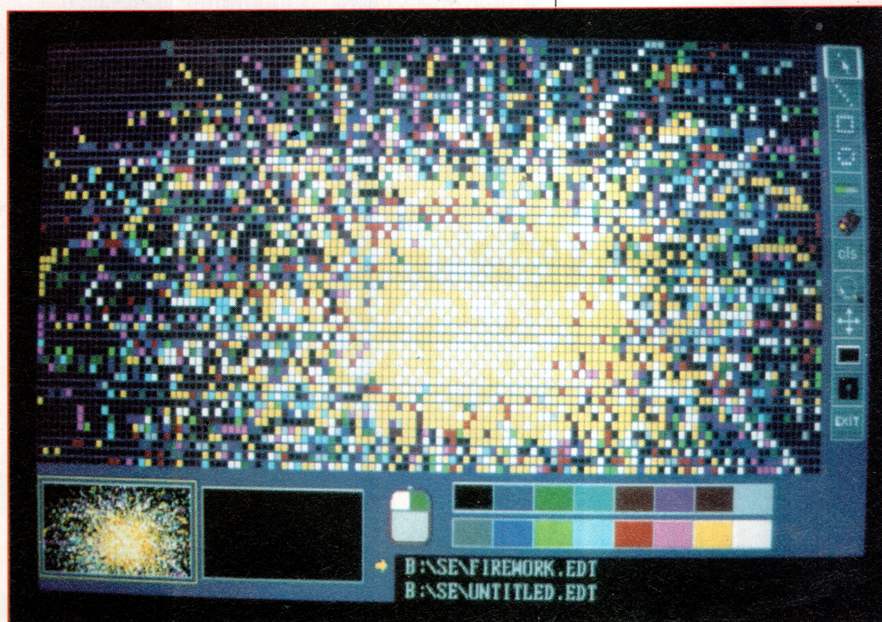
Conclusie

Sprite Editor is een uitstekende programmeerhulp voor Basic- en Pascal-programmeurs, die veel met sprites werken. Jammer alleen dat het programma niet vijf jaar eerder op de markt is verschenen. Het lijkt me dat het nu als mosterd na de maaltijd komt.

Produktinformatie

Sprite Editor
voor de IBM PC/XT/AT en klonen, met muis en minimaal een EGA-scherm

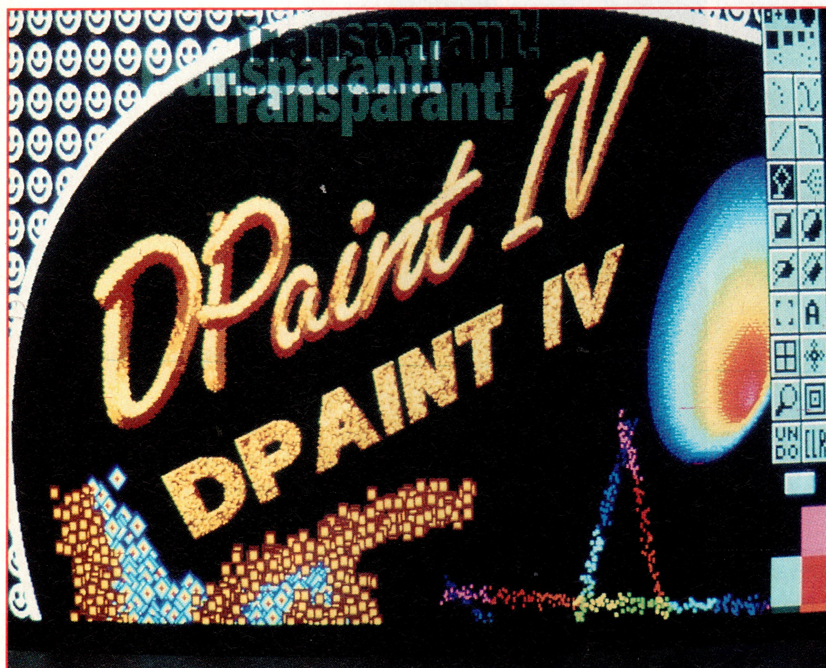
Bestelwijze:
stort ƒ 79,- op postgiro 4855582 van W. A. van Os, Leiden, onder vermelding van Sprite Editor.
Het programma is ook schriftelijk te bestellen:
W. A. van Os
Postbus 2106
2301 CC Leiden

DeLuxePaint IV voor de Amiga

staat eenzaam aan de top

Hoewel de Commodore Amiga hoofdzakelijk voor grafisch werk wordt gebruikt zijn er maar enkele goede tekenprogramma's voor te krijgen. De oorzaak hiervan heet DeLuxePaint, kortweg dPaint. De makers van dit tekenprogramma wisten de afgelopen zes jaar vrijwel een monopoliepositie op te bouwen. Sinds kort is er de nieuwe versie IV.

Het startmenu van dPaint IV.

Iljitsch van Beijnum

Bij een eerste kennismaking ziet dPaint er nog steeds heel 'normaal' uit. Via het startmenu kan worden gekozen voor de gewenste grafische resolutie. Een andere keuzemogelijkheid is: het laden van het volledige programma of het afwisselend laden van onderdelen. Afgezien van de wat opgefriste lay-out geen enkele verrassing. Totdat...

Toch veranderingen!

Bij het drukken op de rechter muisknop blijkt dat bijna de helft van de menu's een andere plaats heeft gekregen. Ervaren dPaint gebruikers zullen dus even moeten wennen. De versie IV mag dan over nóg meer functies dan z'n voorgangers beschikken, voor de beginnende gebruiker is het programma toch vrij simpel te bedienen. De basistekenfuncties zoals 'uit de vrije hand' tekenen, lijnen, cirkels en dergelijke zijn allemaal in de balk aan de rechterkant van het scherm te vinden. Uiteraard zijn voor bijna alle functies ook toetsencombinaties beschikbaar. Een belangrijke steunpilaar van dPaint is de brush. In het Nederlands zou zoiets een 'kwast' moeten heten. Bij het drukken op de linker muisknop laat het programma de actuele brush zien. Ook lijnen, vierkanten en cirkels worden met de brush als kwast getekend. Er zijn vierkante en ronde brushes ingebouwd, die in alle groottes van één tot honderd pixels beschikbaar zijn. Uiteraard is dit niet genoeg voor veeleisend of zelfs maar simpel tekenwerk, dus is het ook mogelijk zelf brushes te maken. Dat gaat heel eenvoudig.

Effecten

In het Effectmenu zijn veel interessante functies te vinden, waarvan de meeste nieuw zijn. Een oude bekende is het Stencil effect. Stencil maakt delen van het scherm 'onkwetsbaar', waardoor er niet overheen getekend kan worden. Fix background maakt het mogelijk om later onderdelen uit te vlakken en de originele achtergrond terug te krijgen. Met anti-aliasing wordt het trapjeseffect bij schuine lijnen weggewerkt. Onder Process vinden we drie functies om kleuren op verschillende manieren te vervangen. Hiermee kunnen we bijvoorbeeld zwart-wit tekeningen inkleuren. Als de Process functies in andere resoluties dan HAM worden gebruikt dan zijn de resultaten niet helemaal te voorspellen. Transludency is op z'n best in HAM. Hiermee kan 'doorschijnend' worden getekend. De uitgebreide perspectief-mogelijkheden zijn niet veranderd. Al de genoemde effecten zijn ook te combineren. Maar omdat ze bijna allemaal nogal traag zijn is dit niet echt aan te raden.

HAM

Hoewel Dan Silva, de oorspronkelijke programmeur van dPaint, ooit gezegd schijnt te hebben dat het nooit zou gebeuren werkt dPaint nu ook in HAM. Dit is een speciale grafische stand van de Amiga, waarin het mogelijk is alle 4096 kleuren tegelijk te gebruiken. Natuurlijk zit er een 'maar' aan deze kleurenweelde: we kunnen zestien kleuren kiezen, die zonder beperkingen zijn te gebruiken. Alle andere kleuren moet de computer men-

gen. Daardoor zijn soms een aantal stappen nodig om naar een andere kleur over te schakelen. Hierdoor ontstaan vreemde randjes. dPaint IV ondersteunt nu strikt genomen 132 verschillende grafische resoluties. Alleen de super-hires stand (1280 bij 512 puntjes) van de nieuwe Denise grafische chip is niet te gebruiken. Overigens is super-hires toch niet zo interessant voor grafisch werk, want het aantal kleuren is beperkt tot twee of vier.

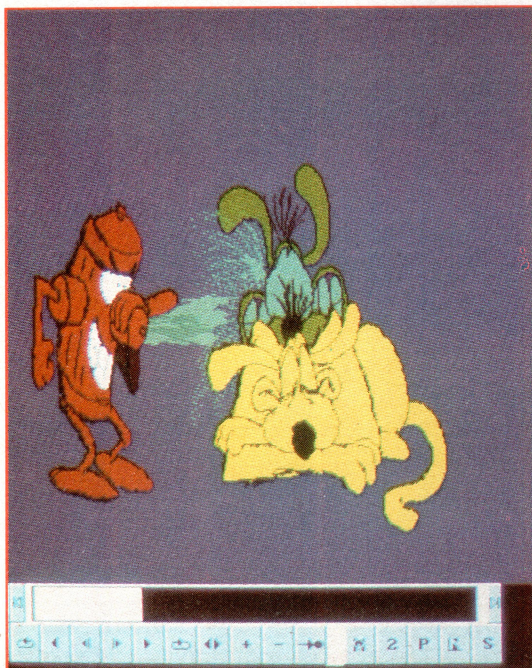
Tekenen met 4096 kleuren

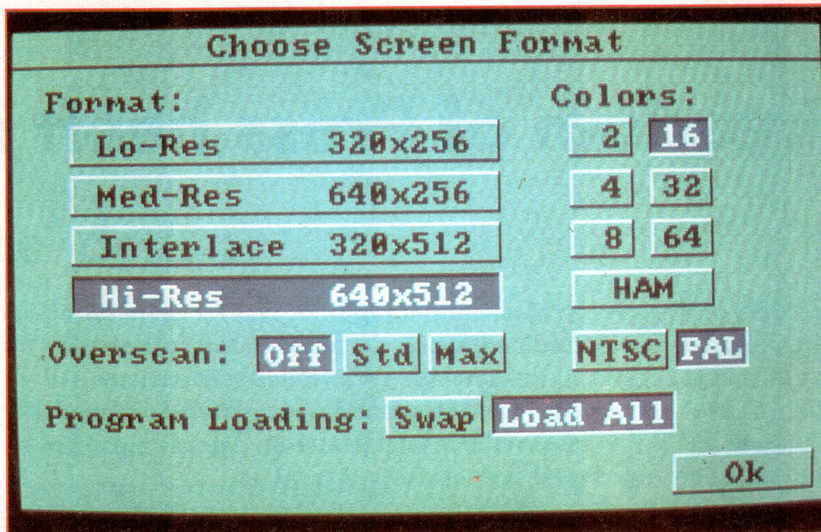
In dPaint is een goed palet het halve werk. Bij oudere versies was het aantal te bewerken kleuren beperkt tot het aantal dat bij de betreffende resolutie hoort. In dPaint IV is altijd een 'color set' van 256 kleuren beschikbaar. Uiteraard kan er niet met meer kleuren getekend worden dan de beschikbare resolutie toestaat. Het grootste voordeel van het nieuwe color set-systeem is dat er nu ook enkele kleuren bijgeladen kunnen worden. Daarnaast zijn er nu aparte mengtafels beschikbaar voor het aanmaken van nieuwe kleuren, het in de goede volgorde plaatsen van de kleuren en het maken van 'ranges', waarin de ene kleur overloopt in de andere.
Hoewel ik in het begin vrij veel moeite had met de nieuwe manier van kleuren aanmaken vind ik deze werkwijze toch wel een verbetering.

Light-table

Er is maar weinig veranderd op animatiegebied. Een welkome aanvulling is de light-table. Animators die dPaint nog niet hebben ontdekt hebben en met de hand werken gebruiken meestal doorzichtige vellen op een lichttafel. Het is dan gebruikelijk een aantal van deze vellen op elkaar te

Het Light-table effect en animatiepaneel.

Nieuw in dPaint: HAM, 4096 kleuren.

leggen, waardoor het verloop van een beweging goed is te zien. Op deze manier is het gemakkelijker om een nieuw beeldje te tekenen. In DeLuxePaint kunnen maximaal vier extra beeldjes over elkaar worden afgebeeld. Eventueel donkerder, waardoor het actuele beeld er duidelijk uit springt. Jammer genoeg zijn alle extra beeldjes even donker. Dat maakt het dan weer moeilijk om te zien wat nu precies bij welk beeldje hoort.

Alles lijkt 'normaal', tot...

dPaint IV kan veel, maar er is nog steeds ruimte voor verbetering. De vergroot- en verkleinfuncties zijn erg slecht uitgevoerd. Een plaatje inladen in een resolutie met minder kleuren geeft bedroevende resultaten. Het is onbegrijpelijk dat dPaint nog steeds alleen maar de kleuren nul en één wil gebruiken voor het opbouwen van de menubalk. Als deze kleuren niet goed contrasteren zijn de menu-items niet meer te onderscheiden. De verschillende extra effecten vergen zeker in combinatie of met grote brushes de nodige processortijd. In professionele situaties kan een snellere Amiga uitkomst bieden. Voor 'gewoon' gebruik is een standaard Amiga 2000 of 500 voldoende. Het is wel prettig als er wat extra geheugen aanwezig is. Maar dat is alleen echt noodzakelijk bij het maken van animaties.

Conclusie

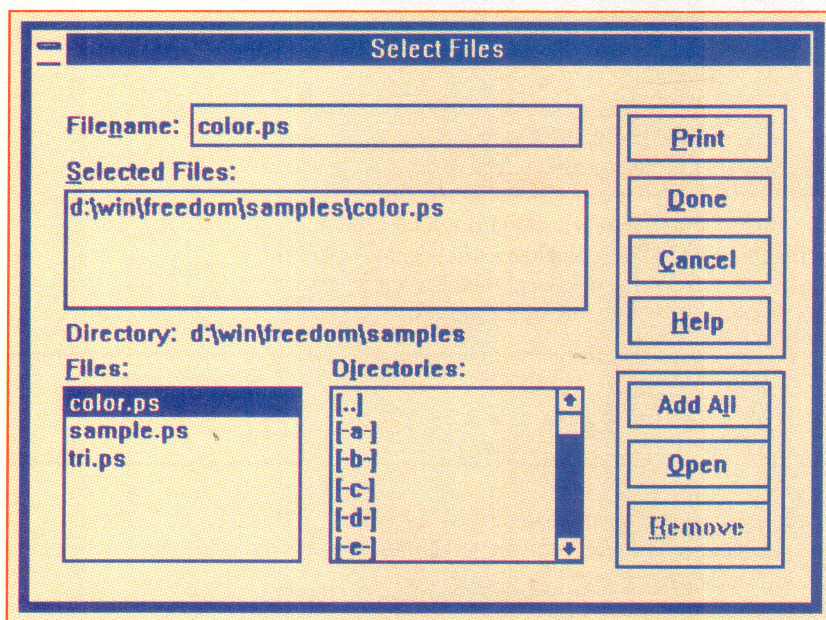
dPaint IV is zonder meer het krachtigste tekenprogramma voor de Amiga. Met de HAM-mode en de daarbij behorende extra tekenfuncties erbij is het programma eindelijk helemaal volwassen. Een groot voordeel is dat er meestal verschillende mogelijkheden zijn om tot een bepaald resultaat te komen. Het programma legt de gebruiker maar weinig beperkingen op. Wel heeft het zo z'n eigenaardigheden en laat de snelheid bij complexe functies te wensen over. Handig is dat de driehonderd pagina's tellende Engelse handleiding een uitgebreid naslaggedeelte bevat.

Produktinformatie

dPaint IV werd beschikbaar gesteld door:
Het Computercollectief
Amstel 312
1017 AP Amsterdam
Prijs ƒ 299,- inclusief BTW

Freedom of Press heeft nu vleugels

Freedom of Press is een al wat ouder produkt. Wat Freedom doet klinkt simpel: PostScript 'nadoen'. Is dat alles? Ja, veel meer valt er niet van te zeggen, of het zou over de kwaliteit moeten gaan. Die was heel behoorlijk. Inmiddels is er Freedom of Press voor Windows 3.0. Wij werkten er een weekje mee en dat was meer dan voldoende om een duidelijke conclusie te trekken.

Berend Harmens

Wat is PostScript? Een pagina beschrijvende taal, die ons in staat stelt 'traploos' te verkleinen en te vergroten, of het nu om tekst gaat of illustraties. Met PostScript valt overigens nog veel meer fraais te doen, maar dat voert in dit kader te ver. Je hoeft bijvoorbeeld niet voor iedere lettergrootte (corps) een apart bestand (font) op de disk te zetten. Eén bezwaar is er wel: zo'n speciale PostScript laserprinter is veel duurder dan een 'gewone' laserprinter. Er moet minstens drie keer zoveel worden betaald. In dat gat sprongen de makers van Freedom door zo'n printer softwarematig aan te sturen als PostScript printer. Het maakt niet uit of het nu gaat om een negen naalds matrixprinter of een super de luxe laserprinter. Het resultaat verschilt natuurlijk wel sterk. Inmiddels is Freedom ook populair in de zakelijke wereld.

Windows

Er is wat met Freedom gebeurd. Allereerst het prijskaartje. In de nieuwe uitvoering onder Windows kost het bijna twaalfhonderd gulden. Voor het 'thuisgebruik' is er overigens de Light versie, die voor rond de driehonderd gulden over de toonbank gaat. Ook die kan zeer veel printers aansturen maar geeft een wat beperktere keus.

De Windows-versie is alleen al wat de prijs betreft natuurlijk vooral geschikt voor het (klein) zakelijk gebruik. Wat krijgen de kopers voor dat op zichzelf toch wel pittige bedrag? Ondersteuning van vrijwel iedere (kleuren)printer, van de goedkoopste tot de allerduurste, maar de software is ook geschikt voor filmrecorders, faxboards en andere zware professionele apparatuur. Standaard worden 35 fonts meegeleverd, dezelfde als van de Apple LaserWriter Plus. Voor een goed begrip: leveranciers tellen alles mee als font, dus cursief, vet enzovoort wordt apart meegerekend. Ik ben het er niet zo mee eens, maar dat zal weinig uitmaken. Nog meer voorzieningen: Freedom ondersteunt alle Adobe type 1 en 3 formaat externe fonts en werkt trouw samen met de voorzieningen die Windows biedt, tot en met de Adobe Type Manager.

Starten

Zoals vrijwel alles onder Windows is de start van het werken met Freedom of Press kinderlijk simpel. Windows starten, het eerste installatieschijfje in de drive en daar gaat 'ie. Volledig menugestuurd en geen of nauwelijks moeilijke vragen of problemen. Het handboek bleef vooralsnog dicht en na vijf minuten kan er mee worden gewerkt. Zo hoor je software te maken!
Via een menuutje kunnen bestanden worden geselecteerd om te worden geprint of als bestand opgeslagen. Wij koppelden de computer aan een populaire printer voor het thuis- en klein zakelijk gebruik: de HP DeskJet 500. Het resultaat van de afdrukken: ongekend goed.

3d_STUDIO

Still Video Images & 3D Objects

GEKADE Presentations
Een voorstelling
ACT1: Inleiding
Voor velen is de naam GEKADE international onlosmakelijk verbonden met desktop publishing oplossingen als Freedom of Press en hoge resolutie printercontrollers waaronder de LaserPort en TruePoint. Ook de totaaloplossingen voor DTP maken duidelijk dat GEKADE de know-how, service en support biedt die noodzakelijk is om degelijke systemen winstgevend en effectief te laten opereren.
Wat slechts enkelen weten is dat GEKADE international sinds enige tijd actief is in visualisatie en presentatie oplossingen voor marketing-, sales- en productpresentaties en andere communicatie toepassingen. Onder de noemer GEKADE Presentations bieden wij een compleet pakket van diensten en oplossingen aan waarmee effectieve communicatie met uw doelgroep kan plaatsvinden in de vorm van visualisatie, animatie en videoproductie.
ACT2: Van niets tot iets
Video producties geven een dynamische indruk van uw producten die tijdens presentaties ten volle uitgebuit kan worden. Wat doe je echter met producten of voordelen die nog op de tekentafel liggen of uitsluitend op papier staan? Hoe geef je effectief in woorden of losse beelden het principe van een complex product weer? Autodesk 3D-Studio geeft het antwoord op deze vragen: ontwerp, visualisatie en animatie van nog niet gerealiseerde ontwerpen of van bestaande 2D/3D CAD-tekeningen. Met uitvoermogelijkheden naar hardcopy, pre-press systemen of bewegende videobeelden maakt u realistische weergaves die direct gepresenteerd kunnen worden. Een stap verder gaat de samenvoeging met live-video of still video, waarmee uw presentaties volledig tot leven komen. Misschien is dit wel het multi-media fenomeen waarover veel geschreven maar weinig gezien wordt.
ACT3: Voor uw bedrijf
Wat betekent dit alles voor uw bedrijf of presentatie-wens? Neem eens vrijblijvend contact op met de presentatie specialisten van GEKADE. Zij kunnen u haarscherp vertellen wat deze moderne presentatiemiddelen voor uw bedrijf kunnen betekenen en hoe uw presentaties uw klanten kunnen verbluffen.
ACT4: De middelen
GEKADE maakt voor haar presentatie oplossingen gebruik van: framegrabbers, still video invoer, video invoer, colour scanners, framebuffer kaarten, ADI-devices, video-uitvoer, hardcopy printers, laserinjmachines, high-speed CPU's, high-res beeldschermen, 3D-Studio, Animator Pro, beeldbewerking-software, fonttechnologie etc.
ACT5: De diensten
Consultancy, support & technical support, opleiding, implementatie, services
ACT6: De doelgroepen
Vormgevers & designers, marketing afdelingen, sales afdelingen, opleidings afdelingen, training-instituten, technische visualisatie
ACT7: Enkele voorbeelden
- visualisatie van beursstands tijdens ontwerp en presenteren aan de klant
- rondleiding bij architect door een zojuist ontworpen huis
- video-presentatie van een toneel-decor met belichting volgens draaiboek
- voorbereiding van een TV-spot waarbij een draaiboek op de computer gemaakt wordt

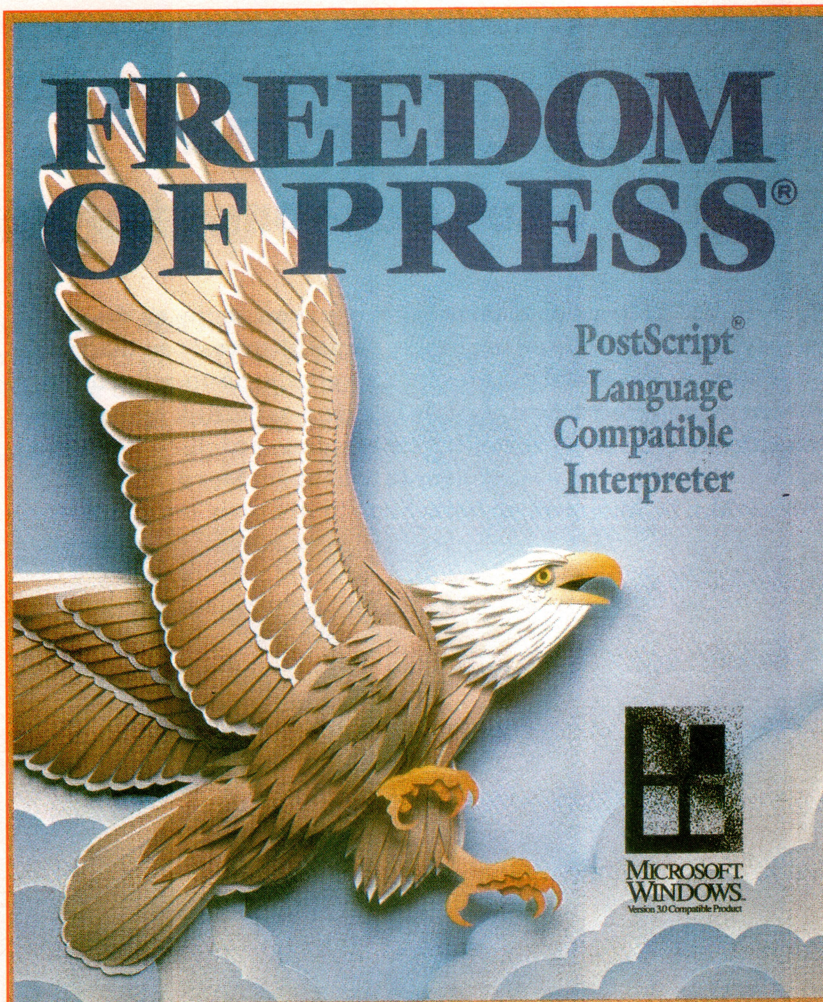
Pagina opgemaakt in PageMaker 4.0 bestaat uit tekst, 3D-Studio graphic (24 bit kleur), Still Video Graphic (24 bit kleur), Adobe Garamond Expert font, afgedrukt mbv Freedom of Press op een Howtek Pixelmaster als PostScript file-output.

De kwaliteit van de fonts die Freedom biedt is echt goed voor een pakket van deze prijs en naar mijn oordeel veel beter dan bij concurrerende software, voor zover we die kennen. Gestoken scherp, sterk lijkend op de oorspronkelijke lettertypes (die maken ze daar in de States al jaren na). En gelukkig geen onregelmatige spatiëring (witruimtes) tussen de letters, zoals je dat helaas nog zo vaak ziet. Over de kwaliteit die wordt geboden kunnen we dus kort zijn, maar gebruik in combinatie met een matrixprinter zou ik niet willen aanbevolen. Dat is water naar de zee dragen. Dure software kopen om een goedkope matrixprinter aan te sturen is natuurlijk onzin. Op een laserprinter is het natuurlijk allemaal weer net iets beter dan op een inkjet.

Heb je een copro?

Gerard Kruyt van leverancier Gekade heeft z'n spraakgebruik al helemaal aangepast aan z'n produkten. De wat onverwachte vraag van zijn kant: 'Je hebt toch wel een copro?' Een wát? Blijkt het om de vraag te gaan of de computer waarop we Freedom testten van een co-processor is voorzien. Nee dus, maar sinds de laatste HCC Dagen mag ik mezelf wel verheugen in het bezit van een 'echte' 80386 AT. Apetrots natuurlijk, u begrijpt het, zo'n snelle kerstboom met al die lichtjes. Toch is die vraag van de leverancier geen onzin. Het softwarematig nadoen van PostScript kost namelijk veel tijd. Bij eerdere versies heb ik me daar soms over zitten te verbijten, in andere gevallen dronk ik veel koffie. Om het wat aantrekkelijk te maken beschikt Freedom nu over een leuk vogeltje, dat op het scherm vliegt als het PostScript bestand wordt aangemaakt. Een wat sarcastisch trekje van de makers, lijkt me. Om enig idee te geven over die verwerking zonder co-processor: 1 pagina in Ventura Publisher kostte één tot anderhalve minuut, bij een langer document wil de printtijd nogal oplopen. Het is op zichzelf natuurlijk logisch, want als je zo'n PostScript bestand ziet wordt je er helemaal 'eng' van. Daar komt geen eind aan.

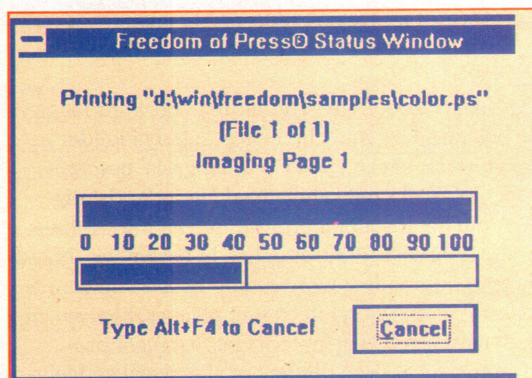

Conclusie

Freedom of Press voor Windows 3.0 is uiterst gebruiksvriendelijk. Het Engelstalige handboek kan vrijwel altijd in de kast blijven liggen. De uitvoering is uiterst verzorgd, daar is eigenlijk niet op aan te merken, en de kwaliteit die Freedom levert is ongekend goed. Het blijft natuurlijk afhankelijk van het 'uitvoerapparaat'. Voor druk zakelijk gebruik lijkt een 80386 AT mét co-processor absoluut noodzakelijk, als er alleen maar zo nu en dan in PostScript wordt geprint gaat het ook prima zonder copro. En op een XT is het dus helemaal niks. Wij lieten de snelheid tot 8 Mhz zakken en staarden wat dromerig naar de vogel, die inmiddels bevroren leek. Dan maar aan de Light-versie...

Produktinformatie

Freedom of Press
voor de IBM AT met 2186, 386 of 486 processor en Windows 3.0
640 K RAM, minimaal 0,5 Mb extended memory (XMS), 7 Mb vrije ruimte op de harddisk nodig voor een goed gebruik.
Prijs Windows-versie: ƒ 1179,08
Light-versie: ƒ 290,33 (niet onder Windows)
Freedom of Press Professional 3.02 voor Apple Macintosh en PC komt één dezer dagen uit.
Meer informatie:
Gekade International
Takkebijsters 27a
4817 BL Breda
Telefoon 076-716633.

Scala en de Amiga

Een elektronisch presenteerblaadje

Wat is Scala? Volgens de makers is het een presentatie- en desktop videosysteem. Scala is nog het best te vergelijken met een diaprojector: je stopt er een aantal plaatjes in, die vervolgens op een scherm worden geprojecteerd. Scala laat de beelden natuurlijk op het computerscherm zien. In tegenstelling tot een diavoorstelling hoeft een Scala-presentatie geen vaste volgorde te hebben. Met de muis of joystick kun je 'knoppen' op het scherm 'indrukken' om zo plaatjes over te slaan of juist nog een keer extra te bekijken.

Iljitsch van Beijnum

Het maken van interactieve presentaties met tekst en animaties lijkt ingewikkeld, maar dat valt erg mee. Scala is zeer gebruikersvriendelijk en laat steeds duidelijk zien wat de mogelijkheden zijn. Een voorbeeld van dit gebruikersgemak is de manier waarop het programma bestanden laadt. Voor iedere soort bestand (plaatjes, scripts, animaties) is er een aparte 'button' (een soort knop op het beeldscherm) gereserveerd, waarmee we direct bij de betreffende bestanden terecht komen. Het intikken van ellenlange directorynamen of oeverloze aanklik-sessies met de muis zijn dus niet nodig, maar blijven wel mogelijk voor de liefhebber. Desgewenst kun je ook buttons bijmaken.

Netjes

De Nederlandstalige handleiding voert ons langs de belangrijkste mogelijkheden, ingewikkelder zaken staan in een aantal 'aanhangsels' beschreven. Ook Scala zelf is helemaal Nederlandstalig. Wel zijn het installatieprogramma en het readmebestand op de programmadisk in het Engels. Naast de programmadisk worden nog twee schijven met lettertypes en vijf schijven met plaatjes, kleuren en andere zaken meegeleverd. Het installatieprogramma zet al deze dingen, of alleen een gedeelte, netjes voor ons op de harddisk. Het is niet nodig de startup-sequence aan te passen.

Plaatjes

Workbench 1.3 gebruikers zullen even aan de opmaak van het scherm moeten wennen, want Scala is helemaal in de stijl van het nieuwe besturingssysteem AmigaDOS 2.0 uitgevoerd. Na het starten van het programma zijn er een aantal niet ingevulde blokken op het scherm te zien, met daaronder weer een aantal buttons. Na het aanklikken van de 'nieuw'-button zijn we in de gelegenheid om een tekening te laden. Dit kan één van de vele tientallen meegeleverde tekstachtergronden of een zelf gemaakt IFF-plaatje zijn. Als de tekening is geladen komen we in het tekstmenu terecht. We kunnen nu tekst intypen, die dan direct op de gekozen achtergrond verschijnt. Desgewenst kunnen we een met een tekstverwerker aangemaakt tekstbestand inladen. Scala bevat enkele tientallen kleurenpaletten, waarmee de originele kleuren van een plaatje vervangen kunnen worden. Met de hand aanpassen kan natuurlijk ook. Via de 'bewaar' button komen we weer terug bij het beginscherm, waar nu in de eerste balk informatie is te zien over de zojuist aangemaakte pagina. Op deze manier kunnen we nog even verder gaan en hebben dan al snel een flink aantal pagina's gemaakt.

Effecten

We zouden nu met de 'Start!' button het zojuist opgebouwde script kunnen bekijken, maar het is natuurlijk mooier om eerst een paar effecten in te stellen. Scala heeft er daar flink wat van in huis, een video-effecten machine zou zich er niet voor hoeven schamen. Uiteraard zijn de fade van en naar zwart, een aftitel- en de Luxaflex- en schuifdeureffecten aanwezig. Maar Scala beschikt ook over een aantal minder gebruikelijke effecten, zoals de overvloeier. Scala laat dan de ene pagina wegfaden, terwijl de andere langzaam zichtbaar wordt. Een werkelijk spectaculair effect. Het is jammer dat dit effect vanwege de beperkingen van de Amiga alleen is toe te passen bij plaatjes met weinig kleuren. Overigens is Scala, in tegenstelling tot veel soortgelijke pakketten, in staat om effecten toe te passen op pagina's met een verschillend formaat. Het is dus niet nodig een 'cut' (harde overgang) te gebruiken tussen een tekstpagina met een hoge resolutie en een lage resolutie plaatje met veel kleuren.

Lettertypes

Scala is standaard voorzien van zeventien fonts, ook alle andere standaard Amiga (kleuren)fonts kunnen in het pakket worden gebruikt. Daarnaast is Scala voorbereid op de outline-fonts van de

nieuwe versie van het Amiga besturingssysteem. Aan de hand van deze outline-fonts maakt de Amiga wanneer dat nodig is automatisch fonts in de goede grootte aan. Dit is bijzonder handig, want de bij Scala meegeleverde fonts zijn maar in een paar groottes beschikbaar. Soms lijkt het of er maar twee soorten zijn: net te groot en net te klein. Overigens bestaat een aantal van de fonts uit 'dunnere' of 'dikkere' versies van de andere. De meeste fonts zijn niet helemaal perfect, ze hebben kleine karteltjes. Zoals veel soortgelijke pakketten kan Scala alle lettertypes ook cursief (de hoek is instelbaar), vet, onderstreept en met een schaduw, rand of 3D-effect weergeven. Ook combinaties zijn mogelijk.

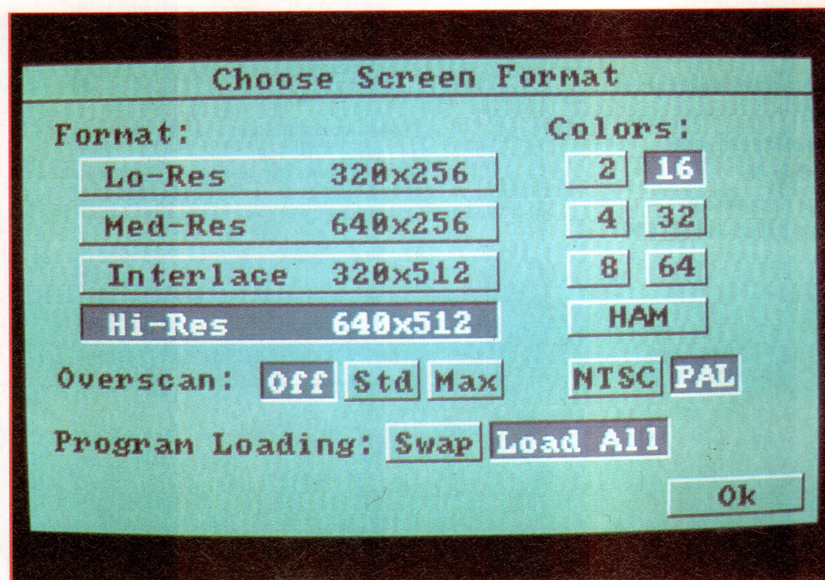
Net echt

Wat minder gebruikelijk is de ingebouwde anti-aliasing. Dit is een techniek om met extra tussenkleuren het trapjeseffect bij schuine lijnen weg te werken. Scala kan één, twee of drie tussenkleuren gebruiken bij het anti-aliasen. Uiteraard moeten er dan wel genoeg kleuren beschikbaar zijn. Tekst die met anti-aliasing behandeld is ziet er 'net echt' uit, ik heb het een computer nooit beter zien doen. Anti-aliasing is wel erg traag, het kan een halve minuut duren voordat een pagina tekst op het scherm verschijnt.
Hier is gelukkig wel wat tegen te doen, want Scala stelt ons in staat om de achtergrond met de tekst erbij weg te schijven als plaatje, zodat de Amiga de tekst niet hoeft op te bouwen tijdens het draaien van de presentatie.
Het is jammer dat de makers van Scala geen extra mogelijkheden hebben getroffen om tekst op HAM-plaatjes er goed uit te laten zien, want dat is nu net de resolutie waarbij anti-aliasing het best van pas zou komen. Bij het laden van een HAM-plaatje zegt Scala: 'Tekst op HAM is niet aan te bevelen.' En inderdaad, tekst op een HAM-plaatje ziet er beroerd uit. Er zit niks anders op dan de tekst er met een tekenprogramma bij te plaatsenn. Scala behandelt alle tekst per hele regel. Dat betekent dat we niet het ene woord een kleur en het andere een andere kleur kunnen geven. Het is alleen mogelijk regels afzonderlijk andere kleuren te geven.

> Scala gebruikt standaard Amiga fonts

Effecten per regel

Scala kan niet alleen effecten toepassen bij het wisselen van pagina's, het kan ook regels tekst met een effect op het scherm zetten. De mooiste teksteffecten zijn die waarbij een regel het scherm op komt vliegen om op de gewenste plaats tot stilstand te komen. Helaas zijn deze effecten niet zo erg goed uitgevoerd, want vooral bij grotere lettertypes zijn de bewegingen niet helemaal schokvrij.

Zo'n kleine hapering verknoeit de presentatie toch wel. De bewerkingen zijn ook toe te passen op brushes, dit zijn kleine tekeningetjes die Scala in principe als tekstregels behandelt. Er wordt een groot aantal van deze brushes meegeleverd, maar ze zijn ook eenvoudig zelf te maken met een tekenprogramma.

Printen

Een onderdeel van het Scala pakket is ScalaPrint, een programma om de plaatjes en/of teksten van een presentatie af te drukken. Er kan in zwart-wit, grijstinten of kleur geprint worden, maar met een PostScript printer alleen in grijstinten. De plaatjes zagen er met een gewone matrixprinter heel redelijk uit, maar niet noemenswaardig beter of slechter dan de afdrukken die we van andere programma's gewend zijn. De kwaliteit van PostScript afdrukken hebben door het ontbreken van zo'n printer niet kunnen beoordelen.

Visual

Hoewel Scala zich naar de gebruiker toe presenteert als één programma bestaat het uit twee afzonderlijke delen: de ScalaPlayer die de gemaakte scripts afspeelt en het Scala-hoofdprogramma, waarmee we deze scripts kunnen aanmaken. De twee onderdelen worden bij het starten allebei in het geheugen geladen, zodat de gebruiker er niks van merkt. De scripts zelf zijn eigenlijk programma's in een speciale grafische programmeertaal, Visual. Geen echte programmeertaal, maar een paginabeschrijvingstaal, te vergelijken met PostScript. Visual is wel minder volledig is dan deze veel gebruikte standaard. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om lijnen of andere figuren te tekenen, we moeten deze van tevoren aanmaken en inladen. Voor de liefhebbers is het mogelijk om rechtstreeks in Visual te programmeren. Dit heeft bijvoorbeeld als voordeel dat er flexibeler interactieve presentaties gemaakt kunnen worden.

Run-time disks

Je mag Visual-scripts samen met het afspeelgedeelte van Scala vrij verspreiden, zolang het Scala hoofdprogramma maar niet wordt gekopieerd. Bij

Produktinformatie

Scala werd beschikbaar gesteld door:
Commodore Nederland
Kabelweg 88
1014 BC Amsterdam
Prijs *f* 1006,06 inclusief BTW

SCALA

NO.	PAGINANAAM	EFFEKT		WACHT
1	introductie		8	0
2	uitleg & programma		5	0
3	zwart + titel		10	0
4	Doggie's_Inferno.anim		8	0
5	en dan nu ...		8	0
6	plaatje: NewTut		5	0
7	grapje		5	0
8	uitsmijter		5	0

PAGINAS: Nieuw | Wijzig | Kijk | Verwijder
SCRIPT: Laad script | Bewaar script
V.I.: Systeem | Start!

het wegschrijven van een script naar disk vraagt Scala ons of we misschien een run-time disk aan willen maken. We worden dan in de gelegenheid gesteld in te stellen of plaatjes en fonts meegekopieerd moeten worden. Als de presentatie niet op één disk past vraagt Scala automatisch om de volgende. Helaas kopieert Scala niet alle noodzakelijke bestanden naar de disk: de ScalaPlayer wordt overgeslagen. Die moet er dus met de hand bij gezet worden, anders is het onmogelijk de presentatie te starten van de aangemaakte disk. De run-time disks zijn zelfstartend en werken, afhankelijk van de grootte van de presentatie, zonder problemen op een Amiga zonder extra geheugen. Irritant is dat Scala bij het draaien van een zelfstartende presentatie maar één diskdrive gebruikt als er twee aanwezig zijn.

Arrexx

De ScalaPlayer is niet alleen in staat Visual-scripts uit te voeren, er is ook een Arexx poort ingebouwd. Als de ScalaPlayer in Arexx stand wordt opgestart kan de gebruiker met behulp van de Arexx programmeertaal commando's aan Scala sturen. Het voordeel hiervan boven Visual is dat Arexx wél een volledige programmeertaal is, waardoor bijvoorbeeld invoer van de gebruiker mogelijk is. Daarnaast kan Arexx ook andere programma's met een Arexx poort besturen en zo verbindingen leggen van het ene toepassingsprogramma naar het andere. Op de Scala programmadisk staat een voorbeeld Arexx-programma, waarmee een directory op de Scala-manier wordt weergegeven. De directory verschijnt dan in een prettig ogend lettertype met een schaduw op een achtergrondplaatje.

Systeemeisen

Het zal niet verbazen dat Scala nauwelijks is te gebruiken op een kale Amiga zonder harddisk en extra geheugen. Lastiger is dat Scala eigenlijk niet genoeg heeft aan 512 Kilobyte chipgeheugen. Het chipgheugen is het gedeelte van het geheugen dat onder andere door de grafische chips wordt gebruikt. Op oudere Amiga's was dit 512 Kilobyte, op nieuwere modellen één of twee Megabyte. In het ergste geval zal de Amiga dus omgebouwd moeten worden.
Het afspelen van animaties, anti-aliasing en het weergeven van effecten is zwaar werk voor de Amiga. Hoewel Scala over het algemeen zeker niet traag is komt extra snelheid in de vorm van een versnellerkaart of een Amiga 3000 goed van pas.

Conclusie

Met Scala zijn op simpele wijze zeer fraaie presentaties te maken. De anti-aliasing en het feit dat de effecten maar nauwelijks aan beperkingen onderhevig zijn geven Scala een extra streepje voor. Wel bekroop mij tijdens het testen af en toe het gevoel dat de gebruikersvriendelijkheid in sommmige gevallen de mogelijkheden van het pakket beperkte. Zo zijn de faciliteiten voor het maken van interactieve presentaties vrij primitief, terwijl de Visual taal hier toch goede mogelijkheden voor biedt. De beschrijving van Visual in de handleiding is summier, het is nauwelijks meer dan een opsomming van commando's.

Remote Rx: diagnose op afstand

Remote Rx is een onderzoeksprogramma voor PC's en AT's. Het werkt niet alleen op de eigen computer, maar via een modemverbinding ook 'op afstand'.

Frans Kors

Het programma beschikt over een groot instrumentarium om de juiste diagnose te stellen. Allereerst zijn er de tests. Die kunnen afzonderlijk worden gebruikt, maar via een batchfile kan ook worden gekozen voor een serie testprogramma's. Het complete moederbord kan onder de loep worden genomen: de processor, de numerieke processor, de DMA-controller, interruptcontroller, timers, het standaardgeheugen en het CMOS-geheugen. Maar ook voor de diskdrives, diskcontroller, videokaart, toetsenbord, seriële en parallelle poorten biedt Remote Rx het nodige materiaal.
De configuratie van het te onderzoeken systeem is eenvoudig met een druk op de knop in te stellen. Zowel autoexec.bat als de config.sys files kunnen worden bekeken en veranderd, evenals het CMOS-geheugen met de instellingen van de computer. Er is informatie beschikbaar over het gebruik van het geheugen. Zo wordt aangegeven om welke DOS-versie het gaat, de devicedrivers, de geheugenmap en de hoeveelheid extended en expanded geheugen. Kortom: over ieder onderdeel van de computer is er informatie.

Benchmarks

Een ander belangrijk onderdeel zijn de benchmarktesten voor processor, geheugen, videokaart en harde schijf. De resultaten worden opgeslagen in een file, waardoor ze later kunnen worden geanalyseerd. Op mijn oude XT bleek de benchmark voor de harde schijf niet goed te werken. Het lukte niet om de datatransfersnelheid te bepalen, het programma stopte er onmiddellijk mee. Op een AT was er geen enkel probleem. Waarschijnlijk is de combinatie van MS-DOS 5.0 en een oude BIOS teveel gevraagd.

Het programma beschikt ook nog over een aantal file-utilities. Bestanden kunnen worden opgezocht en verwijderd. Ook is het mogelijk om bestanden naar een andere computer te verzenden of te ontvangen. Dankzij de communicatiesoftware kan men op de computer 'op stand' ook andere programma's laten draaien. Maar het beschikbare geheugen voor deze toepassing is beperkt tot rond de 300 Kb, wat niet veel is voor programma's. Bovendien verloopt de communicatie traag.
De configuratiefiles zijn aan te passen. Maar er zijn enkele mogelijkheden bij die hier eigenlijk niet thuis horen: het generen van de 'bad cylindermap', het parkeren van de koppen van de harde schijf en het low level formatteren van de harde schijf.

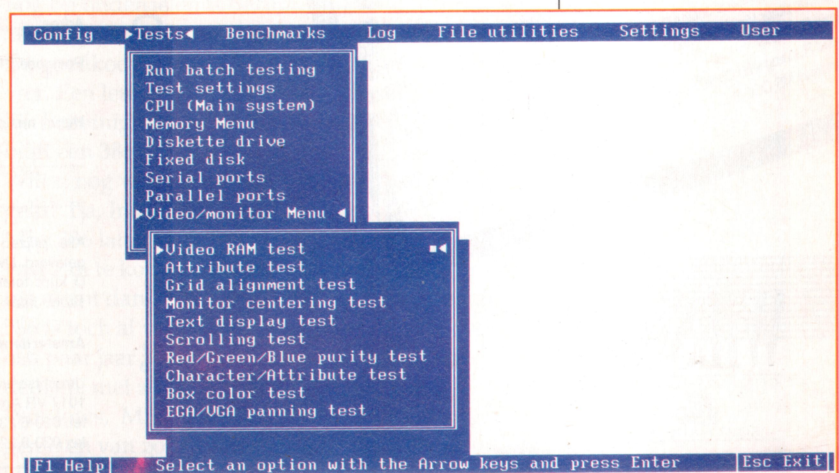

Conclusie

Remote Rx is een uitgebreid testprogramma, waarbij vooral het testen op afstand attractief is. Voor het draaien van 'normale' programma's is het minder geschikt, daarvoor is te weinig geheugen beschikbaar en ver;loopt de communicatie te traag. Programma's met grafische informatie kunnen niet worden gebruikt.

Produktinformatie

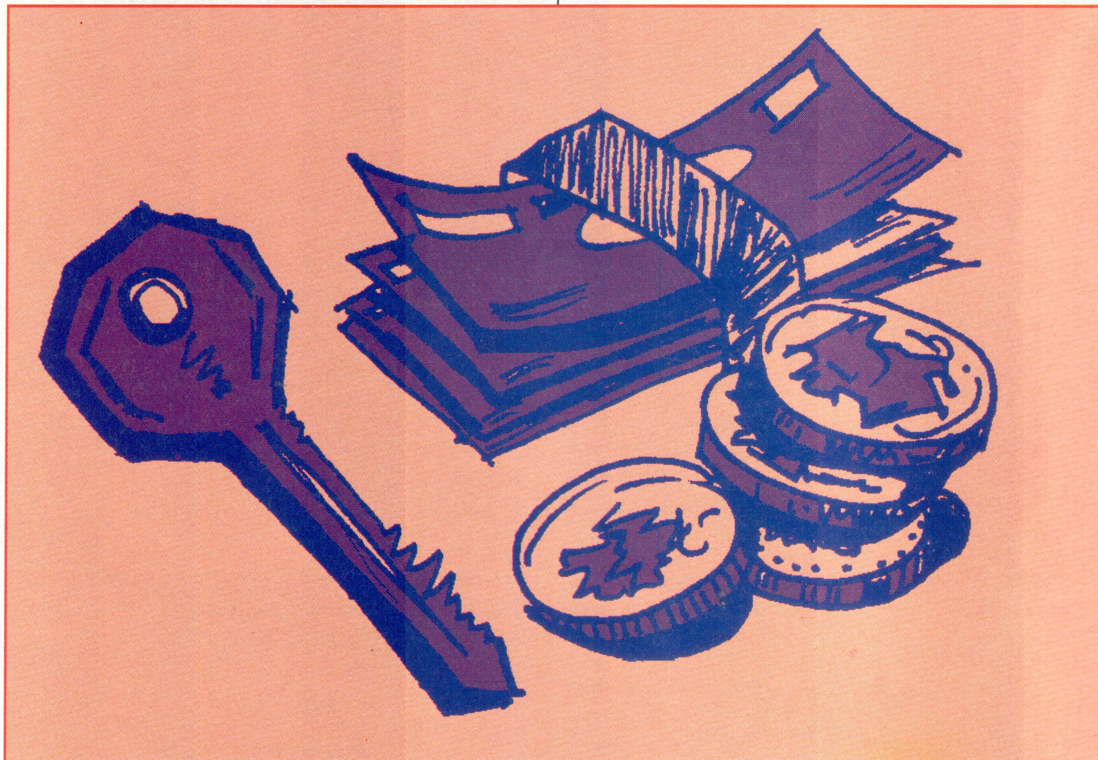
Remote Rx
Prijs *f* 354,30 inclusief BTW
Leverancier:
Ronin Nederland BV
Postbus 1172
3350 CD Papendrecht
Telefoon 078-414022

Baas over eigen hypotheek

Onder het motto 'Omdat er iemand aan uw kant moet staan' is de Vereniging Eigen Huis al jaren de trouwe supporter van de eenzame huizenbezitter in de hypothekenjungle. Nu is steun in de vorm van een diskette met een rekenprogramma voor alle financiële transacties rond een hypotheek.

Quintus Bosman

De hypothekendiskette biedt een aantal rekenmogelijkheden om inzicht te krijgen in een bestaande hypotheek of de gevolgen van wijzigingen. De diskette is dan ook gericht op huizenbezitters die al over een hypotheek beschikken. Er zijn geen mogelijkheden om een maximaal haalbare hypotheek te berekenen, omdat dit door wijzigingen in de voorwaarden al snel onbetrouwbaar zou zijn. Ook worden niet alle mogelijke hypotheken besproken of alle mogelijke aflossingsvormen. Uitgegaan is van de meest voorkomende vormen en voorwaarden.

Berekeningen

Met het programma kan men de financiële situatie rond een bestaande hypotheek volgen en de gevolgen van verschillende activiteiten doorrekenen. Wat is aantrekkelijker: aflossen, premie betalen of geld op een spaarrekening? Op deze wijze kunnen gefundeerde beslissingen worden genomen over het omgaan met de hypotheek. Dezelfde mogelijkheden zijn er ook voor het berekenen van een nieuwe hypotheek, waardoor de verschillen ten opzichte van de huidige situatie zijn door te rekenen.

Ook de inkomenshertoets, de gevolgen van boete bij aflossing en het effect 'rentemiddeling' kunnen worden berekend.

Gebruik

Er wordt geen handleiding meegeleverd, wat enigszins onhandig is. De handleiding is aanwezig op de diskette en kan worden afgedrukt via een menukeuze. Het programma is echter duidelijk en een hypotheekbezitter zal geen vreemde zaken tegenkomen. De invoer spreekt voor zich.
Door het invoeren van een bestaande hypotheeksituatie en de in het verleden uitgevoerde activiteiten is nagegaan of de berekeningen goed zijn. In de bewuste situatie benaderde het programma de werkelijke bedragen tot op één gulden nauwkeurig. De resultaten van de berekeningen zijn helder en goed overzichtelijk.

Gezien de prijs kan deze diskette eigenlijk aan alle huizenbezitters met een hypotheek èn een PC worden aangeraden. Deze supporter moedigt de Vereniging Eigen Huis aan: ga zo door!

Produktinformatie

Hypothekendiskette
voor de IBM PC/XT/AT en klonen
Prijs *f* 28,- (leden)
Uitgave:
Vereniging Eigen Huis
Postbus 735
3800 AS Amersfoort
Telefoon 033-600750

Back&Forth Professional

Snel wisselen van programma's

Er zijn nogal wat programma's die de mogelijkheid bieden om snel van het ene programma naar het andere te swappen of te switchen. Meestal werken ze ongeveer op dezelfde manier. Back&Forth Professional heeft nu meer mogelijkheden dan het switchen van de ene taak (taskswitcher) naar de andere.

Toon Hoedervangers

Al langer is er in de PCNL-catalogus een versie van Back&Forth te vinden. Dit betreft versie 1.01 die dateert van begin 1990. Sindsdien heeft Back&Forth nogal wat verbeteringen ondergaan. Er zijn nu zoveel mogelijkheden ingebouwd, dat Progressive Solution in juli dit jaar heeft besloten tot het uitbrengen van de professionele versie. Deze versie is dan ook niet meer te updaten zoals de vorige versies. Geregistreerde gebruikers kregen een Bnf.sn file, die het registratienummer en een code bevatte. Als de de gebruiker op een Fidonode bijvoorbeeld een nieuwere versie tegenkwam kon deze met dezelfde registratiefile worden gebruikt. Een begrijpelijke beslissing gezien de groei en uitbreidingen van dit programma, zoals de toevoeging 'professional' al doet vermoeden.

Wat doet Back&Forth?

Installeren is eenvoudig vanuit een installatieprogramma. Alle instellingen worden getoond en er wordt gevraagd of en wat er veranderd moet worden. De handleiding geeft een duidelijk beeld wat het eventueel gebruik van extended en/of expanded geheugen betreft, het swappen naar dit geheugen of naar harddisk, en de andere mogelijkheden die Back&Forth biedt. Als je highmem- of expanded geheugen hebt, laadt Back&Forth zich op een kleine 20kb na in dat hogere geheugen. Naast het switchen van taken bevat Back&Forth een macro-editor (die verdacht veel lijkt op Newkey; dezelfde manier van gebruiken en dezelfde commando's), en een screen-capture. Zowel tekst als grafische schermen worden perfect opgepakt en naar file of printer gestuurd, bovendien zijn er mogelijkheden tekstschermen aan elkaar te plakken in een clipboard-functie, die op zijn beurt weer dienst kan doen als een heuse editor.

Eenmaal opgestart, verschijnt het hoofdmenu. Leeg nog, maar al snel heb je de favoriete programma's daarin ondergebracht. Vanuit het hoofdmenu kun je door middel van F5 zien hoeveel geheugen je hebt om naar toe te swappen, en hoeveel al is gebruikt van je conventionele en je expanded geheugen.

Elk programma krijgt een hotkey toegewezen, en vanuit elk programma wat wordt opgestart kan weer een ander programma worden opgestart. Bijvoorbeeld: WP krijgt hotkey alt/w.

In het hoofdmenu kan door middel van de F7 toets het Setup menu bereikt worden. En daar zie je dan een elftal krachtige opties of menu's. Eerst is er de keuze om via een autoload-menu te kiezen voor programma's die bij het opstarten automatisch moeten worden opgestart, met daarin de mogelijkheid een start-macro te activeren. De tweede setup bevat een cursor-opbouw module. Je kunt de vorm en de snelheid van de opbouw van de cursor hier bepalen.

De derde menu-optie geeft de mogelijkheid een diskmonitor aan of uit te zetten, makkelijk als je programma's gebruikt waarvan je graag zou willen weten of het programma aan het rekenen of denken is, aan het schrijven of lezen van schijf, of een andere activiteit pleegt. Als de diskmonitor is geactiveerd verschijnt er op het scherm een W of een R of een O (Write, Read, Other). Andere mogelijkheden zijn het veranderen van hotkeys, de snelheid van de cursor bepalen, aanpassingen van het scherm en een agenda/alarm module.

De programma's kunnen worden opgegeven die in het hoofdmenu zichtbaar moeten zijn, en dus vanuit elk ander programma op te roepen zijn.

Als laatste mogelijkheden kun je dan nog een wachtwoord instellen, een klok op het scherm activeren en zien welk programma hoe lang is gebruikt. Heel handig als je wilt weten hoelang je aan of met een programma hebt gewerkt. Het programma kent ook een heuse print-spooler.

Conclusie

Een krachtig pakket waarmee het gemakkelijker wordt om van het ene programma naar het andere te switchen. Door de extra mogelijkheden die dit programma biedt heb je andere programma's niet meer nodig.

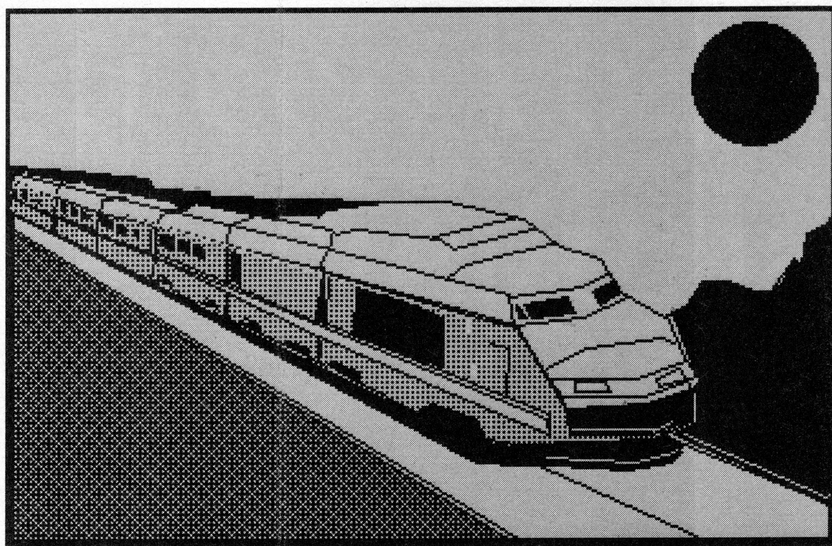
Multitasking is leuk, maar de snelheid die zelfs op mijn 386-machine moet worden ingeleverd, samen met het (conventionele-) geheugen wat de meeste programma's nodig hebben, deed mij uitkijken naar een andere vorm van taskswitching. Back&Forth voldoet hieraan in ruime mate.

Produktinformatie:

De prijs is 89 dollar.
Je kunt Back&Forth bestellen:
Progressive Solutions
Box 276125
San Antonio, Texas 78227
Amerika.

Selectrix en de PC

Mijn eerste treinbaan was een Trix-Express modelbaantje. Trix-Express is een drie-geleider systeem. Tussen de normale spoorstaven prijkt een middenrail. Hierdoor laten twee locomotieven zich onafhankelijk van elkaar besturen, bij kapitaalkrachtiger eigenaars met bovenleiding zelfs drie. Slijtage en de slechte verkrijgbaarheid van Trix-Express dwongen mij over te stappen op een moderne twee-rail gelijkstroombaan. Alleen... ik kan er precies één tegelijk besturen!

Bas Oosterom

Om toch meerdere treinen te kunnen besturen zijn er digitale besturingssystemen. Ook Trix zal binnenkort iets dergelijks in Nederland introduceren: Selectrix. Om het te kunnen gebruiken moet ik een centrale aanschaffen en chips in mijn locomotieven monteren.

De centrale zet permanent een spanning van 16 Volt op de rails. Wanneer je echter een digitale locomotief op de rails zet gebeurt er niets. De chip in de locomotief laat de motor alleen op bevel van de centrale lopen.

Ook wissels kunnen door de centrale worden bestuurd. Dit gaat via een chip, de zogenaamde functiedecoder. Eén functiedecoder kan vier wissels besturen. De centrale stuurt niet op eigen initiatief commando's naar de locomotieven en wissels, dat gebeurt op bevel. Die bevelen geef je als mens via kastjes (toch aardig dat ze je nog nodig hebben). Er zijn kastjes waarmee je locomotieven kunt besturen, ze zijn er ook voor de besturing van wissels en in weer een andere uitvoering is het mogelijk wissels èn kastjes te besturen.

De PC

Als alle chips gemonteerd en alle kastjes aangesloten zijn dan wijkt de digitale besturing niet veel af van het ouderwetse besturen met schakelaars en relais. Anders wordt het wanneer je de RS232 computerinterface aansluit. Nu kun je de computer gebruiken om de baan te besturen. Ideaal voor de hobbyisten die nog een overblijfsel van een PC Privéproject in de kast hebben staan. Het begin van een innige relatie tussen de PC en Selectrix is de verbindingskabel, los verkrijgbaar bij de Trix-handelaar, maar ook zelf te maken.

Na het regelen van de hardwareverbinding is er nog de softwarematige kant van de zaak. Die kan met elke programmeertaal worden geregeld. De voorbeelden die verder worden genoemd zijn in GW-Basic. Om vanuit GW-Basic te kunnen communiceren moet eerst de COM-poort worden geopend met het statement:

```
OPEN "COM1:9600,N,8,2,CS,DS,RS,CD" AS #1
```

Een commando voor de Selectrix centrale bestaat altijd uit twee bytes: adresbyte en commandobyte. Een adres is een getal tussen 0 en 127. Dit adres is het nummer van een ontvanger:

- een locomotief
- een functiedecoder
- een bezetmelder
- de centrale

Kenners van binair rekenen zien dat er een bit niet gebruikt wordt (een byte kan immers getallen tot 255 bevatten). Dat klopt, bit 7 geeft aan of de computer gegevens kwijt wil aan de ontvanger of er gegevens van opvraagt.

De locomotief

Het soort ontvanger bepaalt hoe het commandobyte er uit ziet. De opbouw van dit byte verschilt van ontvanger tot ontvanger. Voor een locomotief is de opbouw:

```
BIT 0..4 de snelheid van de locomotief
BIT 5   rijrichting 1 = achteruit
BIT 6   licht       1 = aan
BIT 7   hoorn       1 = aan

Een voorbeeld:
BIT 0..4    01110 snelheid 14
BIT 5         0   locomotief rijdt vooruit
BIT 6        1    het licht is aan
BIT 7       0     de speaker is stil
```

De waarde van dit byte: 78. Om die naar de lok met adres 7 te sturen is het adresbyte gelijk aan 7 + 128 = 135. Het GW-Basic statement:

```
PRINT #1, chr$(135) + chr$(78);
```

stuurt de lok aan.

De wissels

Dat valt te begrijpen, niet? Wel, dan nu de wissels. Die zijn niet veel moeilijker te besturen. Het commando-byte ziet er zo uit:

```
BIT 0  1=1e wissel krom, 0=1e wissel recht
BIT 1  1=2e   "     "  , 0=2e   "     "
BIT 2  1=3e   "     "  , 0=3e   "     "
BIT 3  1=4e   "     "  , 0=4e   "     "

BIT 4  1=5e   "     "  , 0=5e   "     "
BIT 5  1=6e   "     "  , 0=6e   "     "
BIT 6  1=7e   "     "  , 0=7e   "     "
BIT 7  1=8e   "     "  , 0=8e   "     "
```

Ho, een paar regels terug heb ik gezegd dat er maar vier wissels op een decoder passen. Dat klopt, maar twee functiedecoders kunnen bij hoge uitzondering op één adres leven: zolang de één de hoge bits bestuurt en de ander de lage bits. Om de wissels 3 en 4 om te zetten moet chr$(12) gestuurd worden (8 + 4). Staat de decoder op adres 16, dan is het GW-Basic statement:

```
PRINT #1, chr$(144) + chr$(12);
```

Merk op dat het om de eerste wissel ook af te buigen niet de bedoeling is dat 00000001 (b) gestuurd wordt. Dit commandobyte zet 2, 3 en 4 recht en 1 krom! Correct is:

```
PRINT #1, chr$(144) + chr$(13);
```

De bezetmelding

Aan een bezetmelder kun je vragen of er een locomotief in een bepaald baanvak staat. Op één melder kunnen acht baanvakken worden aangesloten. Het opvragen gaat met twee Basic statements: één met een opvraagcommando en één om de gegevens daadwerkelijk uit te lezen. Een voorbeeld van een bezetmelder op adres 12 (merk op dat bit 7 van het adresbyte nu 0 moet zijn):

```
PRINT #1, chr$(12) + " ";
bezet% = ASC(INPUT$(1, #1))
```

De spatie heeft geen betekenis, de centrale leest namelijk steeds twee bytes en is niet van plan daar in dit geval van af te wijken.

```
Layout van bezet%:
BIT 0: blok op aansluiting 0 (bezet = 1)
BIT 1:                     1
BIT 2:                     2
BIT 3:                     3
BIT 4:                     4
BIT 5:                     5
BIT 6:                     6
BIT 7:                     7
```

De centrale

De Selectrix centrale zelf kan ook worden bestuurd. Je kunt de centrale 'uit' zetten, bijvoorbeeld om een noodstop te bereiken.

```
PRINT #1, CHR$(255) + CHR$(0);
```

stopt de centrale, het statement:

```
PRINT #1, CHR$(255) + CHR$(128);
```

start de centrale weer.

Deze vier voorbeelden zijn alles wat nodig is om besturingsprogramma's voor treinbanen te bouwen. Het voorbeeld SLCT.BAS is een aanzet hiertoe. Met SLCT.BAS kun je de treinen en wissels van een Selectrix baan besturen en bezetmelders uitlezen. Het programma is niet zo slim, maar bevat in ieder geval routines die met de bits en

```
            Uw keuze
? 1
*** locomotief ****

adres       1..127? 20
snelheid -31..31? 15
licht          0/1? 1
speaker        0/1? 1

************* MENU ***

            1 = Loc besturen
            2 = Wissel besturen
            3 = Bezetmelder opvragen
            4 = Noodstop
            5 = Einde

            Uw keuze
? 2
*** wissel ***

adres       1..127?
```

bytes van Selectrix om weten te gaan, handig als basis voor verdere ontwikkeling. In verband met de lengte is het niet mogelijk de listing van dit Basicprogramma in de HCC Nieuwsbrief op te nemen. Er zijn twee mogelijkheden. Modembezitters kunnen de listing downloaden van de bulletinboards van het HCC Fido-net. Hebt u geen modem, dan kan de listing ook worden aangevraagd door het schrijven van een briefje aan de redactie van de Nieuwsbrief.

Treinen en wissels besturen met Basic programma

Bezitters van Selectrix die de PC willen inzetten, maar opzien tegen de programmeerklus, bied ik een programma aan wat ik zelf ontwikkeld heb: PC-CONTROL. Met dit uitgebreide programma kunnen drie treinen en acht wissels worden bediend. Alle functies zijn met één toetsaanslag of de muis bedienbaar. Om met wisselstraten en dubbeltractie om te gaan zijn er verzameltoetsen. Dit programma is tegen een onkostenvergoeding verkrijgbaar.

Meer informatie

Verdere gegevens zijn te vragen bij:
G. van de Wal
Telefoon. 01828-16495
(na 19.30 uur)

computercollectief

microcomputer tijdschriften boeken en software

in BELGIE is alles verkrijgbaar bij:
HET COMPUTERWINKELTJE MECHELEN
M Sabbestraat 39, B-2800 Mechelen
tel: 015-20 66 45 fax: 015-20 73 32
HET COMPUTERWINKELTJE BRUGGE
Moerkerksesteenweg 241, B-8310 Brugge
tel: 050-37 09 61 fax: 050-36 16 55

COMPUTERBOEKEN Top 30 December 1991

Werken met WordPerfect 5.1 (Boeke) .. 69
Leidraad DOS 5 Geheugenbeheer 12,95
Leidraad DOS 5 Introductie 12,95
Grote DOS 5.0 Boek 89,90
Programming Windows 3 (Petzold) 79
Straley's Programming Clipper 5.0 ... 99
Corel Draw 2.0 Handboek 59,50
Leidraad PC Tools 7 12,95
Starten met DOS 5 (Boeke) 35
Basishandleiding WordPerfect 5.1 .. 15

Werken met Windows 3.0 NL (SYBEX) ... 69
Undocumented DOS - reserved DOS func 99
Basishandleiding Harvard Graphics NL 15
*Basishandleiding DOS 5 15
Official PhotoShop Handbook 69
Snelcursus DOS 5.0 29,90
Kleine WordPerfect 5.1 Gids 19,50
Visual Basic (Peter Norton Group) .. 99
WordPerfect 5.1 Gebruikersboek 65
Grote Larry Boek 29,90

Leidraad DrawPerfect 1.1 12,95
Microsoft MS-DOS Progr Ref incl DOS 5 69
Basiscursus WordPerfect 5.1 NL 29
Leidraad DOS 4.0 12,95
C Programming Language, 2/E 89
Praktisch MS-DOS 5 59,50
Grote MS-Flight Simulator 4.0 Boek 39,90
DOS Power Tools, 2nd Ed. DOS 5.0 119
Clipper 5: A Developer's Guide 99
Complete SimCity Boek 34,90

Nieuw binnengekomen (*) en actuele boeken

DOS 5, DR DOS, Windows, GEOS

*Snelcursus DR-DOS 6 29,90
*DOS for Dummies 49
Handleiding DOS 5 (Pim Oets) . 59
Het Complete DOS 5.0 Boek 89
*Geheugenbeheer met DOS 5 ... 39,50
*MS-DOS 5 Handboek 85
*DOS Programmers's Ref, 3rd Ed. 79
PC World DOS 5 Complete Handb. 79
PC Magazine DOS 5 Techniques . 99
Windows Intern 99,90
Grote Windows 3 Boek 89,90
*Developing with Microsoft SDK. 79
Power of... GoeWorks Ensemble. 49
Understanding DESQview 65

Programmeertalen

Snelcursus Visual Basic 29,90
*Turbo Pascal 6.0 Intern 99
Visual Basic Programming 99
Visual Basic Workshop 89
Borland C++ 2.0 Programming .. 79
Borland C++ Progr Gde Graphics 79
Turbo Pascal for Windows Bible 99
*QuickStart Turbo Pascal Wind. 29
Turbo Pascal for Windows Prog. 79

Macintosh

Canvas 3.0: The Book 59
QuarkXPress Book, 3.1 + XTens. 65
Using Excel 3 for the Macintosh 69
Mac Bible Guide to FileMakerPRO 49

Databases, Spreadsheets

*Straley's Progr Clipper 5.01 99,50
Clipper Programmer's Reference 79
Mastering FoxPro 2 69
*FoxPro 2.0 Power tools 129
FoxPro 2: Developer's Guide . 79
*Using 1-2-3 for Windows 79
Superbase 4 Windows Workbook . 99
*Grote Excel 3.0 Boek 89,90
PC Computing Guide to Excel 3. 69
Werken met Quattro Pro t/m 3.0 85

CAD

Inleiding tot AutoCAD 11 69
AutoCAD Release 11 Handboek .. 65

WordProcessors, DTP

Using Ami Professional 2.0 ... 69
*PC Mag. Gde WordPerfect Windows 69
*ABC's WordPerfect Windows 49
*Mastering WordPerfect Windows 69
*WordPerfect Windows Reference 25

Graphics, Utilities, diversen

Werken met Harvard Graphics 3.0 69
*Snelcursus PC Tools 7 29,90
*PC Tools 7.1 (ACA) 58
*QuickStart Norton Utilities 6. 29
*Werken met PC Tools 7.1 (SYB). 69
Microsoft MultiMedia Prog Ref. 69
*Understanding Norton Desktop . 69
Running LANtastic 69

N I E U W   B I N N E N G E K O M E N (*)   E N   A C T U E L E   S O F T W A R E   (inclusief BTW)

Amiga

Air combat Aces 99
Flight of the Intruder 119
King's Quest V 139
Lotus Turbo Challenge2 89
Mega-lo-Mania 99
Magic Pockets 89
Midwinter II 119
MIG-29M Super Fulcrum 119
Shadow Sorcerer 99
Silent Service II 119
Utopia 99

CDTV

CD Remix - D.J. in box 119
Lemmings 99
SimCity 99
Fun School 89

Mac

Animation Works 489
StarFlight 2 99
Kid Pix 129
MS Flightsimulator 4.0 149
Oregon Trail 119
Now Utilities 3.0 299
MacGlobe 179

ST

Flight of the Intruder 119
Silent Service 2 99
Midwinter II 119
Mega-lo-Mania 89
Railroad Tycoon 119

****
MS-DOS 5.0 Nederlands
UPGRADE, 5.25" of 3.5" 219
****

PC SOFTWARE TOP 20

MS-DOS 5 Upgrade 199
MS-DOS 5.0 NL Upgrade 219
Leisure Suit Larry 5 . 129
BIBLION 34,50
Upgrade PC Tools 7.1 . 153
Cuisine 39,95
Jetfighter II 139
SimEarth 139
Norton Utiltities 6.0 299
Gunship 2000 139

Norton Desktop Windows 299
SecretWeapons Luftwaffe139
*Central Point BUNDEL 339
Visual Basic.......... 399
PC Globe 4.0 169
Barbara 189
Wing Commander II 139
Norton AntiVirus 1.5 . 249
Aircraft&Scenery Design 99
Flightassignment ATP . 129

PC software voor Kinderen

Designasaurus II 99
New Math Blaster Plus! 139
Kid Pix tekenprogramma 129
Taalomnibus 149
Mickey's Colors&Shapes 99

PC toepassingen (incl BTW):

AutoRoute Express
BeNeLux 399
*CD-ROM MultiMedia
Beethoven:9th Symphony 199
Harvard Graphics 3.0 1299
*Initiate - esoteric sw 125
*LetterPerfect 1.0 NL . 429
Lotus AMI PRO 2.0 UK.. 1149
Microsoft Publisher .. 399
Timeworks Publisher UK 599
Microsoft Works Windows 399
*Microsoft Word Windows 999
*Vertaal! frans F/N, N/F 349
*Vertaal! Duits D/N, N/D 349
*WordPerfect Windows NL 1199

PC utilities (incl BTW):

After Dark for Windows 139
*Central Point BUNDEL . 339
(PC Tools 7.1+AntiVirus1.1)
DR DOS 6.0 279
*Intermission 2.0 139
*LapLink Pro 4.0 359
NETROOM 2.0 219
Norton Backup f Windows 189
Norton Desktop Windows 299
Norton Utilities 6.0 . 299
*PC Tools Deluxe 7.1 . 379
PC-Kwik PowerPak 2.1 . 299
Publisher's Paintbrush 1099
QEMM-386 6.0 219
*Stacker 2.0 349
XTreeGold 2.5 USA 339

PC talen (incl BTW):

Microsoft VisualBasic . 399
*GFA BASIC Windows 749
*Zortech C++ 3.0 999
Microsoft MASM 6.0 ... 319
*QuickC for Windows ... 399
TurboPascal for Windows 429
Microsoft C 6.0 999
*Microsoft SourceProfiler139

PC muziek, geluid (inc BTW):

AdLib Music Card ... NU 189
*SoundBlaster Pro 749
*SoundBlaster 2.0 399

PC games (incl BTW):

BattleChess for Windows 119
*Deluxe Strippoker 2 ... 99
*Eindeloos Bridge 3 149
*Entertainment Pk Windows 99
*Games: Winter Challenge 119
Gunship 2000 139
Leisure Suit Larry 5 .. 129
*Links Courses: Hyatt ... 59
*MegaFortress 119
MegaTraveller 2 119
New Facilities Locator 99
*Police Quest III 129
*Search for Titanic 99
*Scenery Great Britain . 139
*Sorcerer's Appliance201 139
*Willy Beamish 129
Wing Commander II 139
*WordTris 119

Winkel open van dinsdag t/m zaterdag tussen 10 en 5 (maandag gesloten)
Alle prijzen zijn inclusief BTW - verzendkosten f 6,- per bestelling

Amstel 312 (t.o. Carré) | 1017 AP Amsterdam | Fax (020) 226668 | Postbank 4475158 | NMB 697915646

Vraag onze GRATIS CATALOGUS aan! *
* We sturen hem GRATIS toe als je ons een *
* kaartje stuurt met je naam en adres. *
* Vermeld tevens: 'HCC' *

prijswijzigingen voorbehouden - LET OP: ons faxnummer is nu 622 6668

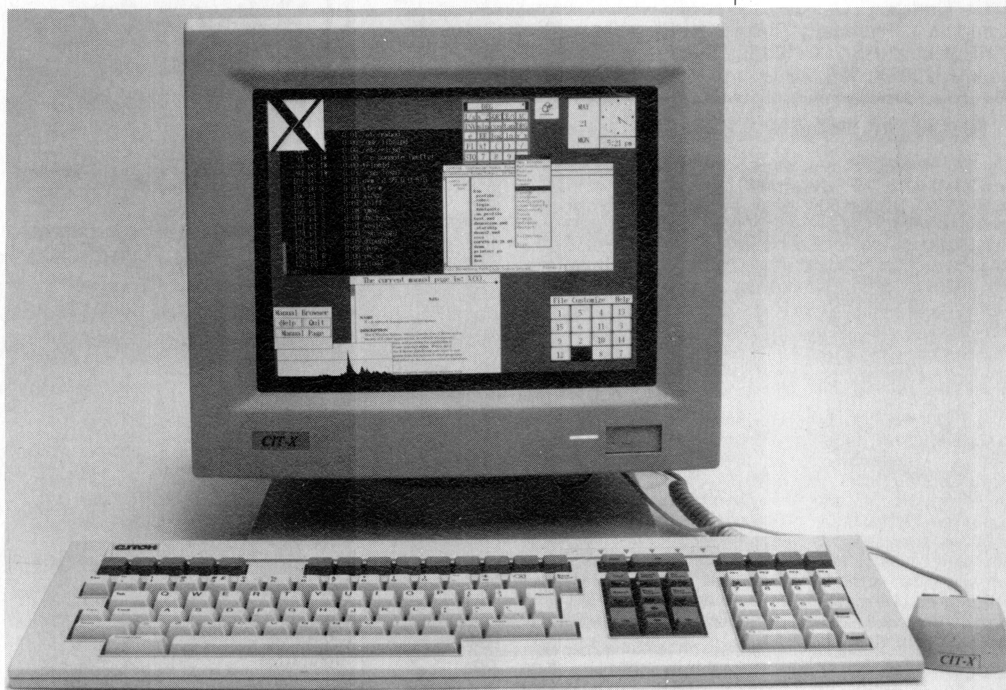
dealer aanvragen welkom

help! roepen alléén is niet voldoende

Bent u ook zo gehecht aan uw computer en al die spullen die daarbij horen? De printer, het modem waarmee u regelmatig contact legt met de bulletinboards van het HCC Fidonet en al die andere zaken die de computer compleet maken. Als u alles bij elkaar optelt gaat er in de loop van de jaren toch heel wat geld in zitten. Maar daar hebt u dan ook het nodige plezier en/of nut van.

Schade en diefstal

Geen plezierig onderwerp, maar wel iets om over na te denken: wat gebeurt er als die apparatuur wordt gestolen (bij een inbraak) of wordt vernield, bijvoorbeeld door brand? Het antwoord ligt voor de hand: u belt met de maatschappij waar u een inboedelverzekering hebt afgesloten.
Helaas volgt dan in veel gevallen een zware teleurstelling: de schade aan computer en randapparatuur wordt niet of slechts voor een klein deel vergoed! De conclusie: over het algemeen hebt u een aparte verzekering nodig om er voor te zorgen dat de boeiende computerhobby niet van de ene op de andere dag een abrupt einde krijgt.

De HCC Computerverzekering

Een goede computerverzekering hoeft niet duur te zijn, tenminste als u lid bent van de HCC. Een voorbeeld: voor apparatuur tot vijfduizend gulden bent u nog geen vier tientjes per jaar kwijt. De prijs dus van een paar doosjes diskettes. De HCC Computerverzekering kent een lage premie, maar een hoge dekking: diefstal bij inbraak, brand, inductiespanning, blikseminslag en vandalisme. Ook tijdens transport is de verzekering geldig.

Doe het nu!

Waarschijnlijk bent u al langer van plan om een goede computerverzekering af te sluiten, maar kwam het er tot nu toe niet van. Op een andere plaats in deze HCC Nieuwsbrief vindt u een formulier, waarmee u zich snel kunt aanmelden. Wacht er niet langer mee, maar doe het nu!

De tarieven

Verzekerd bedrag		Jaarpremie
tot *f* 5.000,-		*f* 36,11
f 5.000,-	*f* 10.000,-	*f* 52,83
f 10.000,-	*f* 25.000,-	*f* 69,55
f 25.000,-	*f* 40.000,-	*f* 86,27
f 40.000,-	*f* 60.000,-	*f* 119,71
f 60.000,-	*f* 80.000,-	*f* 153,14
f 80.000,-	*f* 100.000,-	*f* 186,58

Als u toestemming geeft voor automatische afschrijving, dan betaalt u geen *f* 5,-, maar slechts *f* 2,50 aan administratiekosten.

Met de HCC haal je meer uit jouw computer!

Het lidmaatschap

De HCC is de grootste vereniging voor computergebruikers in de Benelux. Wie lid is ontvangt niet alleen maandelijks het blad 'Computer!', maar kan gebruik maken van veel meer voorzieningen: de HCC Bestelservice, het HCC Fidonet, de Computerverzekering, de HCC Microcomputer Dagen en de afdelingen en gebruikersgroepen.

Het lidmaatschap over 1992 is *f* 65,-, in de loop van het jaar geldt een aflopende regeling. Opgave als lid kan zowel schriftelijk als telefonisch:
HCC kantoor
Pstbus 149
39909 DC Houten
Telefoon 03403-78788

De lidmaatschapskaart

Wie lid is ontvangt jaarlijks een lidmaatschapskaart. Het bezit van die kaart wordt steeds aantrekkelijker, omdat u hiermee korting kunt krijgen op aankopen. De pincode op deze kaart geeft u bovendien gratis toegang tot het uitgebreide bulletinboardsysteem van de HCC.

Afdelingen en gebruikersgroepen

Bij aanmelding als lid wordt u automatisch lid van een afdeling. Verder kunt u keuze maken uit een groot aantal gebruikersgroepen, afhankelijk van het type computer dat u hebrt of een speciale interesse. De eerste gebruikersgroep is gratis, voor iedere volgende betaalt u vijf gulden extra per jaar. De namen en adressen van de groeperingen vindt u in het verenigingsnieuws.
Afdelingen en gebruikersgroepen verzorgen regelmatig bijeenkomsten en verlenen ook verschillende diensten. Dat varieert van cursussen, lezingen, het herinkten van printerlinten tot het vrijwel gratis beschikbaar stellen van programma's voor uw computer. Natuurlijk geven de groeperingen ook graag hulp bij 'computerproblemen'.

HCC Fidonet

Wie een computer en een modem heeft kan als lid gratis gebruik maken van het HCC Fidonet. Op verschillende plaatsen in het land staan computersystemen, waarmee u verbinding kunt krijgen via het telefoonnet. U kunt niet alleen berichten uitwisselen met andere computergebruikers, maar ook met enkele minuten telefoontijd programma's binnenhalen op uw computer. Er zijn tienduizenden programma's beschikbaar: spelletjes, tekstverwerkers, handige menu-programma's en nog veel meer.

HCC Bestelservice

Het postorderbedrijf van de HCC, dat regelmatig speciale aanbiedingen heeft. Zo wordt uw computergebruik extra aantrekkelijk en voordelig. Als lid betaalt u veel minder en alles wordt zonder verdere kosten thuis bezorgd. Diskettes, boeken, programma's, supplies, het is allemaal tegen scherpe prijzen verkrijgbaar bij de HCC Bestelservice.

HCC Computerverzekering

Is alles goed verzekerd? Vaak valt dat tegen als het om computerapparatuur gaat. Alleen een inboedelverzekering is meestal niet voldoende. U treft het als lid, want de HCC heeft een speciale computerverzekering. Voor enkele tientjes per jaar loopt u geen risico meer, of het nu om brand, diefstal of ander onheil gaat. Het afsluiten van zo'n verzekering gaat simpel en snel: het formulier invullen in 'Computer!'.

HCC Reparatieverzekering

Als er iets kapot gaat aan de computer dan kost een reparatie vaak veel geld. Daarom heeft de HCC voor leden een speciale reparatieservice. U kunt daarvoor terecht in Amsterdam, Apeldoorn, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, Assen en Sittard. Op vertoon van de lidmaatschapskaart wordt hier korting gegeven op de reparatietarieven.

De HCC Microcomputer Dagen

Dè computerbeurs van Nederland, die in de Utrechtse Jaarbeurs wordt gehouden. Nergens koopt u voordeliger en hebt u meer keus. Als HCC-lid kunt u de beide dagen gratis bezoeken.

Het lidmaatschap van de HCC levert veel meer op dan het kost.
De aanmeldingsbon vindt u elders in deze Nieuwsbrief.

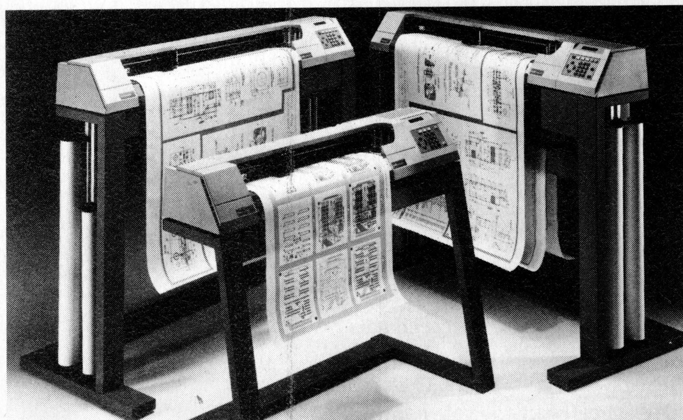

G1800-C vernieuwd

Om de extra's in de vernieuwde G1800-C serie penplotters te benadrukken heeft Océ Graphics een plusteken achter de naam gevoegd. Verbeteringen zijn de snellere data-overdracht, grotere standaardbuffers, versies met LocalTalk interfaces en de mogelijkheid om met potloodstiften te plotten. Met de nieuwe G1800-C+ serie wordt de mogelijkheid om met potloodstiften te plotten geïntroduceerd. De speciale adapters zijn samen met pennen in één carrousel te gebruiken, waardoor eventueel in dezelfde tekening zowel met pennen als met potlood kan worden getekend.

Voor meer informatie:
Océ
Postbus 800
5201 AV 's-Hertogenbosch
Telefoon 073-815815

Labels voor laserprinters

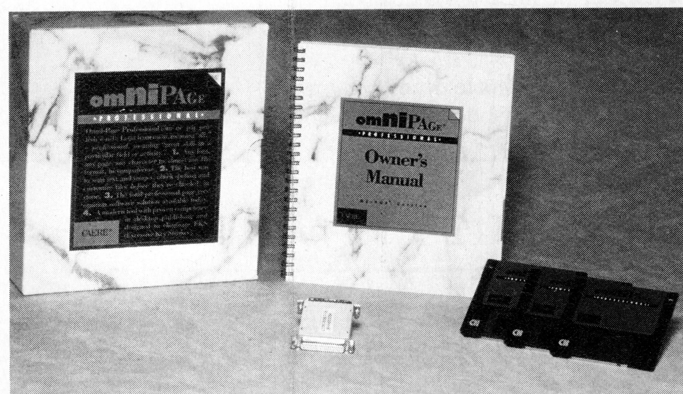
Avery komt met twee oplossingen om het printen van labels op een laserprinter mogelijk te maken: laseretiketten en LabelPro. Voor wie niets te maken wil hebben met maatinstellingen is Avery LabelPro ontwikkeld. In dit softwareprogramma staan de maten van de Avery laseretiketten al ingesteld. Op zeer eenvoudige wijze kunnen fraaie, professionele etiketten worden uitgeprint, voorzien van grafische afbeeldingen, diverse kaders, verschillende scalable fonts en barcode 39. Tevens is het mogelijk het eigen bedrijfslogo en dergelijke op te nemen.
Niet alleen vanuit de eigen database kan LabelPro de etiketten printen, maar ook bestanden uit dBase, WordPerfect, Microsoft Word, WordStar, Comma Delimited files etc. worden uiterst eenvoudig in LabelPro binnengehaald.
Ook draait LabelPro als een icon onder Windows.

Voor meer informatie:
Avery etiketten BV
Postbus 1415
3430 BK Nieuwegein

OmniPage Professional

Evenals de voorgaande versies is OmniPage Professional 2.0 gebaseerd op het door Carere ontwikkelde 'AnyFont'-algoritme, waarmee het pakket moeiteloos elk lettertype en kolommen herkent. OmniPage Professional 2.0 herkent elk lettertype van 6 tot 72 punten. Ook logo's en dergelijke zullen geen problemen opleveren. OmniPage is tekstherkenningssoftware waarmee ingescande tekst wordt omgezet in een voor tekstverwerkingspakketten en spreadsheets te verwerken formaat, waarbij gekozen kan worden uit een zestigtal uitvoerformaten. Met OmniPage Professional 2.0 kan informatie worden uitgewisseld met andere programma's, zoals een tekstverwerker en spreadsheets. De nieuwe versie heeft de mogelijkheid om te communiceren met Dynamic Data Exchange (DDE) voor Microsoft Windows applicaties.

Voor meer informatie:
Syspoint BV
Vareseweg 35
3047 AT Rotterdam

Groei-PC's van Victor

Victor vernieuwt zijn volledige M-serie van compacte groei-PC's. Alle PC's worden uitgerust met snellere processoren. De nieuwe M-serie biedt een volledige doorgroeigarantie: tegen vaste kosten kunnen de machines naar behoefte worden opgewaardeerd tot krachtiger modellen.
In de M-serie zijn alle nieuwe snellere Intel-processoren beschikbaar. De nieuwe reeks loopt van 16 Mhz 286 tot een 33 Mhz 386. Binnenkort wordt de serie uitgebreid met 486'ers in drie versies. Qua uitvoering en architectuur zijn de nieuwe systemen in vrijwel ongewijzigd, waardoor een volledige compatibiliteit kan worden gegarandeerd.

Voor meer informatie:
Victor Technologies
Telefoon 076-230300

Nieuwe Everex computers

Everex Systems kondigt een nieuwe lijn betaalbare computers met een hoog prestatieniveau aan. De Tempo C-serie computers hebben een compacte behuizing. De Tempo C-systemen behoren tot de eerste systemen die high-colour VGA graphics geïntegreerd op het systemboard hebben.
De serie biedt tot 128 K externe cache voor een optimale prestatie, tot 32 Mb RAM-geheugen, high-colour VGA, twee seriële poorten, een parallelle poort, IDE interface en een floppy controller, allemaal geïntegreerd op het systemboard. Het systeem biedt drie vrije 16 bit slots, een 3,5 inch floppydrive en een harddisk van 40 of 80 Mb.

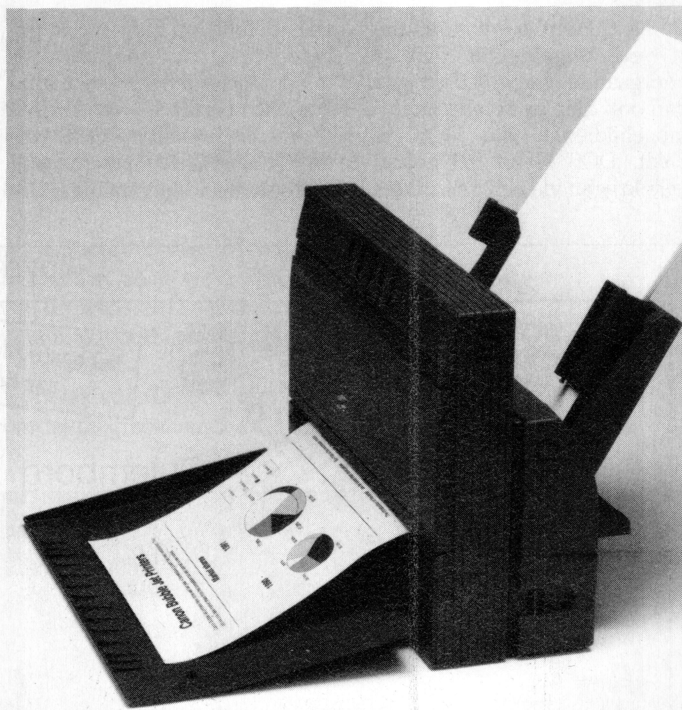
Voor meer informatie:
Everex Systems BV
Bruistensingel 234
5232 AD Den Bosch
Telefoon 073-408308

Canon BJ-10ex vernieuwd

De nieuwe BJ-10ex is een super lichtgewicht (1,8 kg) printer, die gebruik maakt van de Bubble Jet technologie. Kenmmerkend voor deze printer zijn volgens de leverancier de hoge kwaliteit van de printout en het enorm lage geluidsniveau. De BJ-10ex is uitermate geschikt voor gebruik aan een laptop computer.

Nieuw in deze BJ-10ex zijn de emulaties en de fonts. Naast de IBM Proprinter X24E en de BJ130e beschikt de BJ-10ex ook over de Epson LQ 510 emulatie. Naast de lettertypes Courier, Roman en Pica kunnen de gebruikers van de BJ-10ex nu ook over de Elite beschikken.

Voor meer informatie:
Canon Business Machines Nederland BV
Postbus 1500
2130 HA Hoofddorp
Telefoon 02503-70123

Inkjetprinter van Star

De StarJet is uitgerust met een Centronics parallelle interface. Deze printer kan worden aangesloten op iedere IBM-compatibele computer. Via dipswitches kan men kiezen tussen IBM Proprinter- en Epson-emulaties. Met de 'high-quality', 'economy-' en 'quarter-sized mode' biedt de StarJet drie printmogelijkheden. In de 'high-quality' en 'economy mode' worden, afhankelijk van de gekozen stand, verschillende hoeveelheden inkt op het papier 'geschoten'. In beide standen is de maximale printsnelheid 124 tekens per seconde (bij 15 cpi). In de 'economy mode' gebruikt de printer slechts de halve hoeveelheid inkt.

Voor meer informatie:
Compudata
Postbus 3444
5203 DK 's-Hertogenbosch
Telefoon 073-481481

FotoMan voor PC's

FotoMan is het eerste draagbare en autonome digitale fototoestel voor personal computers. Dankzij de NiCad batterij kan 24 uur lang worden gefotografeerd en zijn geen kabels, film, ontwikkeling en additionele geheugenopslag nodig. Met FotoMan zijn tot 32 foto's te maken. De foto's worden opgeslagen in Random Access Memory (RAM), totdat ze via een kabel worden verzonden naar de seriële poort van elke desktop, laptop, draagbare of notebook PC. Een framegrabber, digitizingboard of andere accessoires zijn niet nodig. Ook is er geen behoefte aan extra slots in de computer. Het fototoestel eenvoudig aangesloten op de computer en de beelden worden direct ingevoerd.

Voor meer informatie:
Logitech Benelux
Postbus 1506
3601 BM Maarssen
Telefoon 03465-62523

CCD camera van JVC

De TK-1070E van JVC heeft één 2/3" CCD element met 756 horizontale en 581 verticale pixels. De horizontale resolutie bedraagt 460 TV lijnen.
De camera is uitermate geschikt om direct te worden gekoppeld aan bijvoorbeeld Targa en Vista framegrabbers. Zo'n directe koppeling is van groot belang wanneer men de opnames wil gebruiken als input voor beeldbewerkingsystemen. De TK 1070E heeft een RGB-, een S-VHS- en een PAL composiet uitgang. Met de grote variatie in sluitertijden, van 1/125 tot 1/10.000 seconde, kunnen zeer snelle bewegingen worden vastgelegd.

Voor meer informatie:
Inter (VCD)
Postbus 2
6987 ZG Giesbeek
Telefoon 08336-1841

Hypertekst handleiding

De DOS Help! 5.0 handleiding is veel uitgebreider dan de voorgaande versie 4.0 en gaat dan ook diep in op alle nieuwe mogelijkheden die DOS 5.0 biedt. DOS Help! 5.0 gebruikers krijgen via een gebruikersvriendelijke, op Hypertekst gebaseerde interfacetoegang voor informatie over memory management, bestands- en format recovery, de nieuwe DOS editor, uitgebreide beschrijving met voorbeelden van alle DOS-commando's, CONFIG.SYS, enzovoort. Ook wordt aandacht besteed aan het optimaliseren van een DOS 5.0 systeem.

Voor meer informatie:
Revo software
Bruistensingel 440
5232 AG 's-Hertogenbosch
Telefoon 073-427010

AST kleuren-notebook computer

De AST kleuren-notebook computer is één van de eerste batterijgevoede notebook-PC's met VGA-kleurenscherm en een 386SX/25 Mhz-processor. De Premium Exec 386SX/25C is leverbaar met 60 of 80 Mb harde schijf. Belangrijk is verder dat standaard 4 Mb werkgeheugen beschikbaar is op alle Exec notebooks, inclusief de uitvoeringen met Intel's 386SX/20MHz-processor.

Voor meer informatie:
AST Europe Ltd
Telefoon 09-44815684350

Nieuwe RISC computer

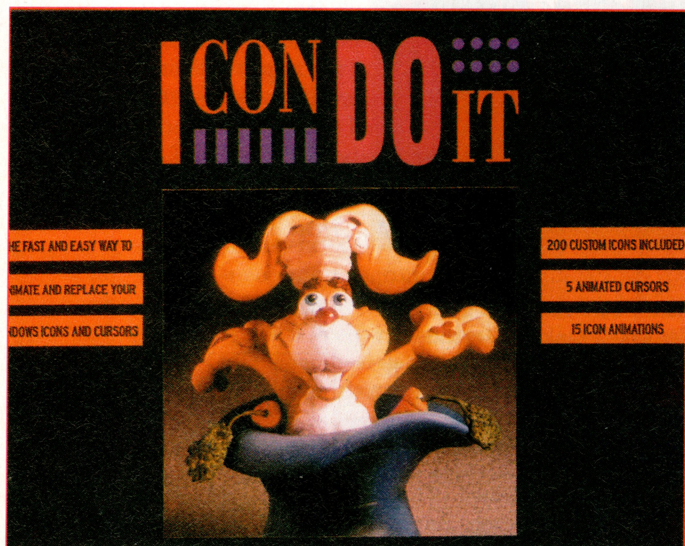

Er zijn twee versies van de Acorn A5000: een 'extended' type, voorzien van 2 Mb RAM, 40 Mb harddisk en een 14 inch MultiSync monitor, en een basismodel (1 Mb RAM, floppydrive en muis). Beide modellen zijn uitbreidbaar tot maximaal 4 Mb RAM en worden geleverd met een drieknops muis, RS423 poort, een parallelle printerinterface, een 'enhanced' PC/AT toetsenbord en vier uitbreidingsslots van het Eurocard type.
Het hart van de nieuwe A5000 wordt gevormd door de 32 bits ARM3 RISC processor, die een hoge eigen rekensnelheid combineert met een veel betere RAM- toegangstijd dan de huidige A3000 computers en de 4000-serie. De 5000 serie wordt vooral aanbevolen voor desktop publishing, animatie, verwerking van graphics, CAD en multimediatoepassingen.

Voor meer informatie:
ECD Computers Delft BV
Voldersgracht 25-26
2611 EV Delft
Telefoon 015-147643

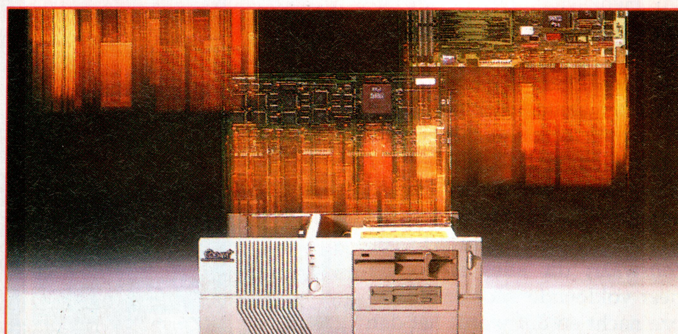
ICON DO IT voor Windows 3.0

ICON DO IT is een pakket waarmee de gebruiker op een snelle en vooral eenvoudige manier de standaard iconen van Windows kan vervangen door eigen iconen of door bewegende (animated) iconen. Met ICON DO IT kan de gebruiker kiezen uit een bibliotheek met ruim 200 iconen, als alternatief voor de standaard Windows 3.0 iconen; 15 iconen zijn als animatie beschikbaar. Tevens bevat het pakket een twintig alternatieven voor de standaard cursor. Ook hiervan zijn er 5 als animatie beschikbaar.

Voor meer informatie:
K Computer Systems
Fokkerstraat 46
6044 SW Roermond
Telefoon 04750-22800

Copam upgrade systemen

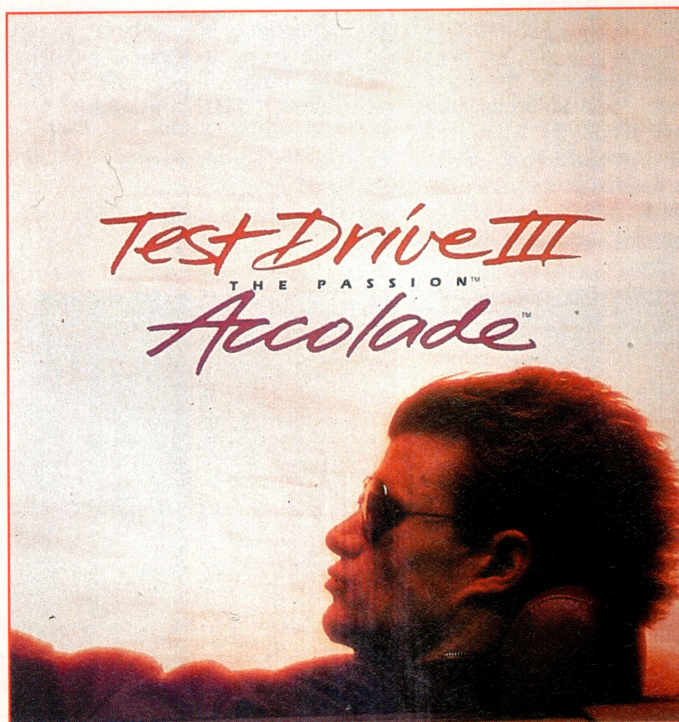

De ontwikkelingen op computergebied gaan snel. Een systeem dat vandaag gekocht wordt kan morgen al weer verouderd zijn. Voor de gebruiker die in de toekomst de capaciteit en de snelheid van zijn systeem wil uitbreiden heeft Copam een computerserie ontworpen die het mogelijk maakt om met behulp van losse CPU-kaarten te upgraden naar een 80386 of 80486 systeem. Bij Copam importeur Simac Data kunnen de 'oude' kaarten worden ingeruild.

Voor meer informatie:
Simac Data BV
Meijerijweg 20
5503 HP Veldhoven
Telefoon 040-582933

Testdrive III, the Passion.
Testdrive III, Road & Car Disk #1

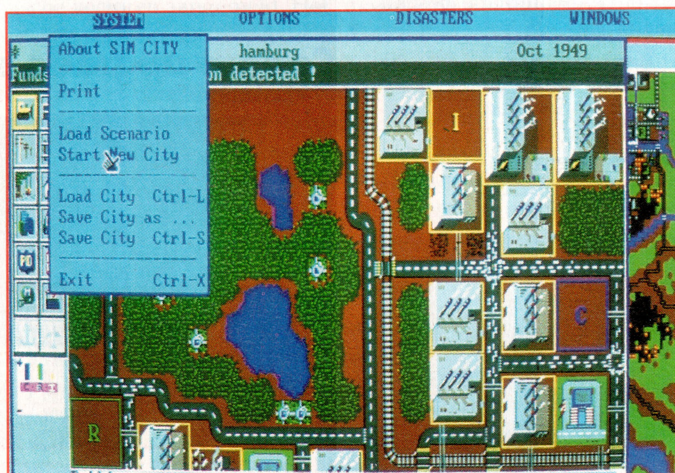

Bij het horen van de naam 'Testdrive' spitst menige computerfanaat de oren. Deze groep weet immers als geen ander dat het hier om een stuk onvervalst rijen raceplezier gaat. En dat dan ook nog eens zonder dat de Ferrari hiervoor de garage uit hoeft. Accolade heeft, als maker van Testdrive, in de loop van de jaren zoveel roem en naamsbekendheid verworven dat de verwachtingen hoog gespannen zijn. Kortom, hoog tijd voor een proefritje... Vroem !! De proefrit begint vermoeiend, het spel wordt namelijk door traagheid getergd. Door de uitgebreide rijomgeving (resolutie gelukkig instelbaar!) is het spel op mijn PC (286/10 Mhz met EGA) nauwelijks realistisch te spelen. Met een 386/25 MHz PC en een VGA-kaart verdwijnt het effect direct. Een snelle PC met minimaal MCGA/EGA is een eerste vereiste. Het spelverloop is goed. Je rijdt in vijf etappes naar de finish, tegen andere auto's of tegen de klok. Tijdens het rijden ontdek je veel leuke graphics en gadgets (nacht, regen, sneeuw, ...?). Een minpuntje is het PC-geluid, dat schakel je snel uit. Niet getreurd, TD3 ondersteunt ook de alom bekende Sound Boards, dus... Samenvattend: TD3 is een leuk spel, mits je een snelle PC hebt. Door de toevoeging van een extra parcours en twee auto's (Road & Car Disk #1) wordt het speelplezier alleen nog maar verhoogd.

Kees Groen

TestDrive III, Accolade
Testdrive III: *f* 109,-
Road & Car Disk #1 : *f* 49,50

Spelrapport:	
1. grafisch :	*****
2. geluid: :	**
3. spelplezier:	****
4. prijs/prestatie :	****

Simcity

Sinds kort ben ik eerste burger van Henksville. Deze (vanzelfsprekend denkbeeldige), die ergens in de jaren dertig jaren is gesitueerd, kampt namelijk met een flink aantal problemen. Zo vinden de eerzame burgers de belastingen te hoog, breekt er onverwacht brand uit in de enige energiecentrale en ook het verkeer wordt wat teveel. Voorwaar, dit alles is zonder meer voldoende voor een slapeloze nacht en dat wordt het dan ook. Want of je het wilt of niet: vóór je het beseft ben je druk bezig alternatieve wegen aan te leggen (of een nog veel alternatiever spoorlijn). Je bouwt een kolencentrale en begeeft je op het glibberige pad van de planning: huizen en winkels, maar ook kantoren, fabrieken, vliegvelden en havens. Blijft het punt van die belastingen, want per slot van rekening moet dat alles toch ergens van worden betaald. En die stomme burgers willen maar niet inzien dat... Ach, het is precies het werkelijke leven. Inmiddels zit je wel met het zweet in je handen de jaarlijkse begroting af te wachten. Op het moment dat je het wonder boven wonder allemaal in de hand lijkt te hebben raast er onverwacht een levensechte tornado over de stad. Daartegen helpt geen moedertjelief. Links en rechts ontstaan er branden en storten gebouwen in. Tijd dus om onverwijld de bulldozers te starten... De enquêteurs blijven ondertussen actief. Daardoor is elk moment je populariteit als burgemeester uit te lezen. Een hele steun, zelfs het met de grond gelijk maken van hele woonwijken ten gunste van de één of andere fabriek wordt je in geen enkel opzicht kwalijk genomen. Mits je maar zorgt voor vervangende woonruimte. Dit spel staat garant voor heel wat uren, dagen, weken zelfs maanden - en wie weet zelfs jaren - speelplezier.
Op enkele bulletinboards (onder andere Fido Emmen) staat het programma Simmoney.zip. Hierdoor krijg je meer funds en kun je als burgermeester meer geld uitgeven.
Henk de Boer

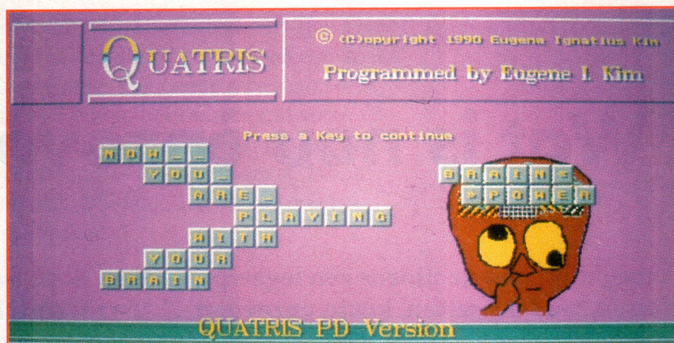
Simcity
Prijs *f* 99,-

Spelrapport:	
1. grafisch:	****
2. geluid: :	**
3. spelplezier:	****
4. prijs/prestatie:	****

Quatris

Ook dit is een spel dat op het HCC Nieuwsbrief BBS, het HCC Fidonet en op de HCC Spelschijf '91 is te vinden. Het gaat om de zoveelste variant op het Russische Tetris. Aan die stroom van variabelen zal wel nooit een eind komen. Voor wie het Tetris-recept nog niet kent: het is de kunst om vallende blokjes in allerlei vormen zo in elkaar te schuiven dat een ononderbroken laag ontstaat. Is dat het geval dan verdwijnt zo'n laag en zakt alles dus een 'treetje'. Vanzelfsprekend gaat het er om dit zo lang mogelijk vol te houden en dus zoveel mogelijk punten te verzamelen. Dat is simpel! Precies, vandaar dat sommigen aan revalidatie toe zijn en anderen dagen het bed moeten houden, omdat ze de spanning niet langer aankonden. 's Nachts het bed uitsluipen om nog even Tetris te spelen. Advies onzerzijds: begin er niet aan, voordat je het weet lijdt je aan Tetrisitis. De Amerikaanse maker van Quatris vond het nog niet mooi genoeg en bedacht er iets bij met cijfers. Welja, dat kan er nog wel bij. Deze versie van het spel is in deze uitvoering beperkt tot enkele rondes. Wij slaagden er in om alles uit te spelen. Vooral aanbevolen voor wie wil beginnen met het spelen van Tetris.

Berend Harmens

Quatris
voor de IBM PC en klonen, minimaal EGA-scherm
Te downloaden van HCC Nieuwsbrief BBS en HCC Fidonet, verder aanwezig op HCC Spelschijf 91.

Verklaring rapportcijfers:	
*	Verschrikkelijk
**	Kan er mee door
***	Goed
****	Dit is prima
*****	Fantastisch te gek

Lingo

Overbekend, dit aardige woordspelletje van de VARA. Er is een werkelijk fantastische spelversie van Lingo voor de Commodore Amiga, compleet met gedigitaliseerd geluid. Alsof je er bij zit!
Dit Nederlandstalige spelletje voor de PC steekt daar wat bleekjes bij af, omdat het zich strikt beperkt tot het laten raden van woorden van vijf letters. Aardig is weer wel dat er twee teams, dus ook deelnemers, tegen elkaar kunnen spelen. Hoe simpel ook in z'n opzet, het is eigenlijk toch een aardig spel. Als je er wat 'vatbaar' voor bent dan levert het heel wat spanning op. Ook heel geschikt om met kinderen te spelen. Iedere vorm van handleiding ontbreekt, en terecht. Wie dit niet snapt...

Berend Harmens

Lingo
voor de IBM PC en klonen, minimaal EGA-scherm
Te downloaden van HCC Nieuwsbrief BBS en nodes van het HCC Fidonet, ook aanwezig op HCC Spelschijf 91.

Spelrapport:	
1. Grafisch:	*
2. Geluid:	*
3. Spelplezier:	***
4. Prijs/prestatie:	n.v.t.

Perestroika

Hij heeft onnoemelijk veel betekend voor de vrede in Oost en West, zorgde er voor dat de muur werd geslecht, maar zal waarschijnlijk uiteindelijk toch het loodje leggen omdat er niet genoeg worst in de winkel ligt: Michael Gorbatsjov. Dit spel voor de PC is aan hem opgedragen, wat ook blijkt uit het openingsbeeld. Gestart wordt met het portret van Gorbi in volle kleuren, met 'op de achtergrond' iets wat eigenlijk veel opmerkelijker is. Er wordt namelijk gezongen en gemusiceerd, en bij wijze van hoge uitzondering klinkt dat nu eens niet als een sprinkhaan in doodsangst. Knap werk! Het arcade-achtige spel zelf is grafisch behoorlijk verzorgd, maar betrekkelijk eenvoudig in z'n opzet. Je springt in een groot meer van eilandje naar eilandje. Het nare van die eilandjes is dat ze langzaam maar zeker in het niets verdwijnen, als waren het de befaamde tien-jaren-plannen waar ze een abonnement op hennem in de Sowjet-Unie. Er vallen uiteraard punten te verdienen, maar niet ongestoord. Er verschijnt namelijk een monster in beeld dat ontweken moet worden. Het spel kent hier en daar wel een humoristisch trekje. Aardig is verder dat het spel binnen enkele minuten telefoontijd van het HCC Fido-net is te halen.

Berend Harmens

Perestroika
voor IBM PC en klonen met EGA- of VGA-scherm
Te downloaden van het HCC Nieuwsbrief BBS en nodes van het HCC Fido-net. Voor niet-modembezitters: het spel staat op de HCC Spelschijf 91.

Spelrapport:	
Grafisch:	***
Geluid:	****
Spelplezier:	**
Prijs/prestatie:	n.v.t.

Entertainment Pack for Windows

Microsoft heeft vanwege de Flightsimulator wel enige faam op te houden als spelmaker. Maar met dit pakket schiet de maker van Windows een flinke bok. Eigenlijk mankeert er maar één ding aan: je krijgt er zo'n kramp van in je kaken. Wie 's avonds maar niet de slaap kan vatten bewijst zichzelf een dienst door één van deze spelletjes te spelen. Spaart een glas melk met honing of een kudde schapen uit. Houdt er wel rekening mee dat ze je waarschijnlijk slapend van de computerstoel moeten trekken, want het werkt snel. De platgetreden paden van Microsoft zijn geplaveid met de zoveelste variant op Tetris, enkele kaartspelletjes, boter, kaas en eieren (hoe kom je d'r op), een zoektochtje door een mijnenveld, een Oosters spel dat in alle mogelijke uitvoeringen op het Fidonet staat (en heel wat beter!) en verder nog wat bewegende beelden voor screensavers, die minder aardig zijn dan wat Apple bij z'n computers levert. Neem bijvoorbeeld de vliegende broodroosters van Apple of het aquarium, dat is pas echt lachen. Volgens de verpakking zou dit pakket lange lunchpauzes heel wat opvrolijken. Wij bevelen het aan voor zombies en treffen ook nog wel eens lokettisten aan waarvan we recht hartelijk hopen dat ze dit van Sint Nicolaas hebben gekregen. Oeaaahhh!

Berend Harmens

Entertainment Pack for Windows
voor de IBM AT en klonen
Prijs: *f* 98,- inclusief BTW

Spelrapport:	
1. Grafisch:	**
2. Geluid:	*
3. Spelplezier:	**
4. Prijs/prestatie:	*

"Wat is nou ènzovoort!"

...vroeg mijn nichtje tijdens een logeerpartij, toen ik na Sesamstraat zei: "En nu hùp! Wassen, tandenpoetsen, kusje, enzovoort..." "Enzovoort???" "Alles wat daarná komt", zei ik. "Maar wàt komt er dan na, en hoe lááť", was haar wanhoopsvraag. Want beginnende mensjes zoeken houvàst. En gevorderde mensjes zijn vergeten dat ze ooit worstelden met de betekenis van het begrip 'enzovoort'. Enzovoort en Expanded. Allebei relatief. Allebei naar believen in te vullen. Kwistig strooisel in handleidingen. Gevolgd door drieletterwoorden als UMB, HMA, EMM, LIM, EMS, XMS en XMM. Termen die door de huidige massale vervanging van XT-machines door AT-exemplaren (zag u ze sjouwen op de HCC Dagen?) onmerkbaar gemeengoed zijn geworden. Omdat die termen door doorgewinterde computeraars vaak achteloos worden gebruikt en de klepel van de beginner daarbij, gezien de vragenstroom, niet zelden vèr van het klokhuis valt, wagen we er deze aflevering aan.

Onder redactie van Harm-Jan Wieringa en Ed Baars

Raampjes

Het begon allemaal met de te vroeg gezette DOS-standaard uit de tijd van de PC. In die PC zit maximaal 768 Kb (640 Kb + 64 Kb ROM-BIOS) op het moederboard en op de videokaart zitten nog eens twee geheugenchips van 64 Kb. Op het moederboard liepen de huisnummers van 1 tot en met 640. Daarna wordt doorgenummerd op het videoboard: nummer 641 tot en met 768. Op het moederboard nummeren we na 640 direct door van 961 tot en met 1024 (op die nummers woont het BIOS). De 192 overgeslagen nummers 769 tot en met 960 bestaan fysiek niet, die vormen de zwarte doos van het Expanded Memory.

DOS kent alleen de huisnummers 1 tot en met 640. De XT-processor kent die hogere (Reserved- of High-memory) adressen tot 1024 wèl, maar die weet weer niet dat die 192 missende adressen niet bestaan.

Omdat 640 Kb wat weinig bleek smeedden Lotus, Intel en Microsoft (LIM) een complot. Ze bedachten de Expanded Memory Specification (EMS) en noemden dat de LIM-EMS standaard.

Daarmee is het mogelijk om een aparte geheugenkaart in een XT te zetten, waar de processor niets van weet. Programmatuur die deze standaard kent bedient zich van een Expanded Memory Manager (EMM), die (volgens de heren LIM) de postbode van de processor beduvelt door in het niet bestaande stuk vier raampjes (frames) van elk 16 Kb te maken en achter die raampjes telkens díe stukjes data (pages) uit die bijgestoken kaart te zetten die het programma nodig heeft. Page Framing noemt LIM die techniek. En dat is zeer verwarrend, want dat van die raampjes is gelogen. De data wordt beslist niet naar de postbode gebracht, maar de postbode wordt naar de data gestuurd. Zodra de processor één van die vier niet bestaande blokjes zoekt wordt hij listig omgeleid naar de bijgestoken kaart...

Spookhuis

De latere 80286- en 80386-processoren kunnen veel verder kijken dan die 1024 Kb. Maar om compatibel te blijven met de oude software moest dat gebiedje tussen 769 en 960 Kb een spookhuis blijven. AT's met 1 Mb geheugen tellen dus van 1 tot en met 640 Kb en van 960 tot en met 1152 Kb. Omdat alles wat zich bóven de 1024 Kb bevindt Extended geheugen heet bezitten die machines dus 128 Kb Extended geheugen. Binnen DOS hebben we daar weinig aan, omdat die slechts tot 640 Kb kan adresseren (dat stukje ROM-BIOS van 961 tot en met 1024 wordt buiten DOS om aangestuurd). Je zou er hoogstens een nepdisk (RAM-disk) van kunnen maken. Of programmatuur van de heren LIM draaien, want of dat extra geheugen nu op een bijgestoken XT-kaartje zit, of Extended boven de 1024 Kb, met de juiste driver sturen ze die arme postbode wel naar boven...

Van dat 192 Kb grote spookhuis gebruikt LIM dus 64 Kb voor zijn raampjes en wat LIM kan kunnen geheugen-management programma's uiteraard ook. Als je kijkt in de geheugentabellen van bijvoorbeeld QEMM-386 of 386-to-the-MAX, dan zie je dat veel door hen resident gemaakte drivers en programma's heel vrolijk in dat spookhuis logeren, maar niet altijd. Soms zitten ze ook in de wèl bestaande, maar niet gebruikte stukjes videogeheugen (640-767). Want wie monochroom werkt gebruikt het kleurendeel niet en andersom. Overigens zijn die geheugenhulpjes alleen nodig als onder DOS wordt gewerkt. Een programma als Windows heeft dat Expanded geheugen niet nodig. Samen met de AT-processor adresseert dat in het Extended geheugen tot 32 Mb!

Om te voorkomen dat Windows of een andere zware Extended-gebruiker ruzie krijgt met de geheugenmanager van bijvoorbeeld QEMM, over wie wat waar mag zetten, is een standaard afgesproken voor 80386/486-machines: het 'Virtual Control Program Interface' (VCPI).

Foutje

Het zou zo mooi zijn als de kous hiermee af was. Helaas staat in het bovenstaande stukje een leugentje om het niet gelijk te ingewikkeld te maken.

Allereerst is het zo dat AT-computers twee standen kennen: de REAL-mode en de PROTECTED-mode. In de eerste stand wordt gewerkt tot 1 Mb, in de tweede stand wordt daarboven gewerkt. In het Extended geheugen dus. Met de 80386-processor wordt naar behoefte heen en weer geswitcht van de ene mode naar de andere. Met de 80286-processor kunnen we wel héén, maar nooit meer terug. Die processor is dus eigenlijk niet zo geschikt voor het gebruik van Extended geheugen. Met die 80286-processor is iets geks aan de hand. Er zit een foutje in, dat pas later werd ontdekt. Hij kan in de REAL mode onder DOS niet tot 1024, maar tot 1088 Kb kijken. 64 Kb verder dus! De softwaremakers zijn onmiddellijk in dat gat gedoken en noemden het HMA (High Memory Area, niet te verwarren met High Memory, de hoge adressen tot 1024). In verband met de compatibiliteit heeft men dat foutje maar gehandhaafd bij de 80386-processor.

De laatste twee afkortingen nog. Voor het werken met Expanded, Extended en HMA-geheugen op de 80386 is (net als bij LIM) een standaard afgespro-

ken: de Extended Memory Specification (EMS) en de driver daarvoor heet de Extended Memory Manager (EMM).

Ziezo, met deze wetenschap gaan we nu de vragen in.

EMS op 286

Tony Weggemans heeft op z'n Commodore PC 40-III, een 80286 machine, nog 384 Kb extended geheugen, die hij niet kan gebruiken:

...het maken van een RAM-drive lost het geheugenprobleem niet op. Ook het laden van HIMEM.SYS van DOS 4.01 helpt me niet verder, want allerlei hooglaadprogramma's vragen om EMS-geheugen. Het emuleren van EMS-geheugen vertrouw ik niet helemaal, het wordt bij mij ook niet herkend. Is er een geheugenbeheerprogramma dat mij kan verlossen van dat probleem, door bijvoorbeeld het gat van 160 Kb in mijn eerste megabyte te benutten? Of moeten we allemaal aan de 386 + Windows?

Dat gat van 160 Kb opvullen zal niet lukken. EMS emulatoren op een 286 zijn erg beperkt qua mogelijkheden en nooit geheel compatibel, maar wanhoop niet. Overschakelen naar DOS 5.0 levert ook aardig wat geheugen op. Niet alleen neemt die minder geheugen in beslag, hij is ook hoog te laden met de volgende regels in CONFIG.SYS:

```
DEVICE=C:\DOS\HIMEM.SYS
DOS=HIGH
```

Daarnaast biedt DOS 5.0 de mogelijkheid om ook devicedrivers en TSR's hoog te laden met behulp van DEVICEHIGH in config.sys en LOADHIGH in autoexec.bat, maar dat lukt alleen op een 386-machine. Of door een EMS geheugenuitbreiding of een NEAT chip set in de 286 te bouwen.

EMS op XT

L. Smit uit Oosterhesselen draait sinds kort op z'n HeadStart II MS-DOS 5.0.:

Deze DOS-versie is volgens wat ik heb gehoord ook bij de HeadStart hoog te laden, bij aanwezigheid van Extended Memory of in mijn geval een Expanded Memory tot 1 Mb.

De HeadStart kent geen Expanded geheugen, dus hoog laden is niet mogelijk. Uw extra 128 Kb kan alleen gebruikt worden als RAM-disk. U kunt wèl een aparte geheugenkaart bijkopen en daar met behulp van QRAM van Quarterdeck de postbode heensturen, maar de kans is groot dat het Page Frame in conflict komt met het reeds aanwezige extra geheugen van 128 Kb. Helaas...

Vastloper (1)

J. Gielkens uit Amstenrade installeerde de Bocaram/AT 2 Mb geheugenuitbreiding in z'n Commodore PC 30. Maar:

...na installatie van de kaart mis ik de 384 Kb Extended geheugen, die ik oorspronkelijk al had. Waar zijn die gebleven en hoe kan ik die terug krijgen? En als ik een programma onder Windows draai dan slaat dat na enige tijd vast. Dit gebeurt telkens in de AT snelheid van 12 Mhz. Start ik op met 8 Mhz dan werkt alles perfect, alleen niet zo snel.

De kaart staat ingesteld op het geheugengebied van 1 Mb tot 3 Mb. De oorspronkelijke 384 Kb begon ook bij 1 Mb. Ze overlappen elkaar dus met dezelfde adressen, waardoor één van de twee helaas verloren gaat.

En dat vastlopen... De BocaRam kaart verwacht een kloksnelheid van maximaal 8,5 Mhz op de uitbreidingsbus. Mogelijk geeft de Commodore de frequentie van de processor ook door aan de uitbreidingsbus en dat is te snel voor de BocaRam kaart. In dat geval is de AT-snelheid te hoog, waardoor die vastloopt. Overigens is een geheugen-uitbreidingskaart al gauw niet snel genoeg. Ze gaan er allemaal vanuit dat op de uitbreidingsbus een kloksnelheid geldt van maximaal 10 Mhz. Een waarde die op de meeste machines ook wordt aangehouden. Bij de Commodore is dat kennelijk anders, Maar dan zou er toch iets over in de handleiding moeten staan.

Vastloper (2)

Frans Zantvoort uit Bremen hoopte dat z'n geheugenchips snel genoeg waren om de Interleaving uit te zetten op zijn 16 Mhz 386 machine. Interleaving is een truc om langzamere geheugenchips met snellere processoren te laten werken. Dat is net zoiets als het veranderen van de Interleave van een harde schijf om hem sneller te maken:

Bij levering van mijn computer heb ik vier 1 Mb SIMM's van 70ns bij de al bestaande vier 256 Kb 100 ns SIMM's laten plaatsen. Later heb ik deze ook vervangen door vier 1 Mb SIMM's. Volgens mijn dealer kan met het omzetten van de Interleave op NO een aanzienlijke snelheidswinst geboekt worden. Volgens de handleiding moet Interleave alleen aan staan bij SIMM's langzamer dan 80 ns. Helaas wil de machine niet goed werken met de interleave uit. Ik krijg dan steeds een Memory Parity error.

We vragen ons af of die 80 ns uit de handleiding niet een zetfoutje is. 60 ns lijkt ons een betere waarde. Eén nanoseconde (ns) duurt 0,000000001 seconde. Uw machine loopt op 16 Mhz. Dat wil zeggen dat één klokcyclus 1/16000000, ofwel 0,0000000625 seconde duurt. 62,5 ns dus. En dat is korter dan de 70 ns van uw SIMM's. Ze zijn dus niet snel genoeg.

HOT menu (2)

In Any Key 145 schreven we over het probleem van Joop Hagers uit Huizen. Hij had zelf een harddisk in zijn HeadStart gezet en toen bleken de systeemklok en de HeadStart menustructuur (HOT) niet meer te werken. Uit de meegestuurde uitdraai leidden wij af dat Joop bij het kopiëren van zijn systeemschijfje een subdirectory vergeten was, maar de zaak ligt anders. **Arno Lablans** uit Bladel schreef ons dat hij zijn harddisk had laten inbouwen door de dealer en daarbij nieuwe systeemschijven ontving, nodig om zowel de klok als de menuutjes ook op een harddisk te laten werken. Nu schreef de HeadStart handleiding dat het HOT-menu en de klok alleen werkten op door HeadStart geleverde schijven. Een leugen, volgens ons, want aan die schijven zit niks speciaals, maar de truc zit dus in wat wordt MEE-geleverd (de oude schijfjes schijnen hardnekkig naar A: te zoeken als C: de bedoeling is). Jammer dat de handleiding dat er niet even bij schreef. Joop moet dus even naar de dealer om een nieuw setje te halen. We nemen aan dat dat voor een luttel bedrag in orde komt, want we verwachten dat HeadStart de zelfwerkzaamheid van zijn klanten niet afstraft met: "Had u het maar door ons moeten laten doen!" Bedankt voor de tip, Arno.

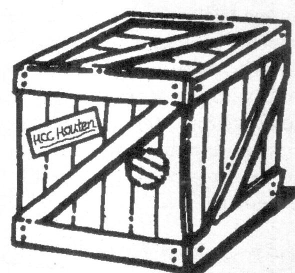
29 keer Any Key

29 afleveringen heeft deze rubriek gekend. Het ronde getal dertig heeft Any Key helaas niet meer gehaald. U leest het goed... Dit was de laatste. De nieuwe uitgever van dit blad, IDG, heeft dat zo besloten. Of er in de nieuwe opzet weer een soortgelijke rubriek komt weet ik niet, maar zeker is wèl dat de term Any Key verdwijnt, helaas...

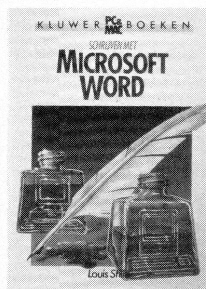
Dit betekent niet dat u moet ophouden met het sturen van problemen. Ga daar vooral mee door, want we geven alles wat nog in de pipe-line zit dóór aan het nieuwe redactieteam. Wie daarin zitting nemen, en of Harm-Jan en ik daar bij zijn, is op dit moment (medio november) nog in nevelen gehuld.

Rest ons u te bedanken voor de bergen post waarmee u ons elke maand weer volstortte. En ons medeleven uit te spreken met al die briefschrijvers waarvan de noodkreet door ruimtegebrek niet aan bod kwam.

Harm-Jan en ik...
Wij groeten u.
En mogelijk, tot ziens!

Schrijven met
Microsoft Word

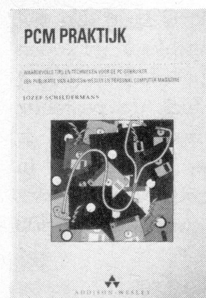

Louis Stiller
Uitg. Kluwer Technische Boeken
ISBN 90 201 2483 8
218 pag. f 39,50

Een witte raaf in boekenland. Er worden de laatste tijd nogal eens boeken uitgebracht waarin een verkorte handleiding voor een tekstverwerker wordt gecombineerd met tips voor (aspirant) schrijvers. Niet zelden gaat het om de zoveelste schnabbel van een veelschrijver, die ons weinig wijzer maakt. Stiller, journalist en Neerlandicus, geeft hier het voorbeeld hoe het wèl moet. Stapsgewijs worden aanwijzingen hoe je een goede tekst schrijft en bewerkt, en dat gebeurt op de enig juiste manier. Geen humbug of prietpraat, maar adviezen die werkelijk iets voorstellen. Aardig is dat de schrijver ook nog vertelt hoe je een boekje maakt met eenvoudige middelen. Professionals zullen daar wat om glimlachen, maar dan hebben we het over een andere orde met bijbehorend prijskaartje. De technische tips voor het werken met MS Word zijn beperkt en vormen allesbehalve een vervanging van de handleiding. Maar ze zijn zeker nuttig in dit verband. Hoewel bij bepaalde onderdelen wordt uitgegaan van de Windows-versie en Word voor de Mac is dit boek in grote lijnen ook geschikt voor de andere versies van Word.

Conclusie:
Het zijn niet allen koks die lange messen dragen, maar Stiller is zonder meer een vakman. Prima tips, een uitstekende uitvoering, maar eerst en vooral: een degelijk opgezet boek. Wie serieus teksten wil schrijven met MS Word heeft er veel aan. Omdat er op dit gebied nauwelijks iets behoorlijks verschijnt kan het ook worden aanbevolen voor gebruikers van andere tekstverwerkers. Zij zullen dan de aanwijzingen die op Word betrekking hebben voor lief moeten nemen.

Berend Harmens

PCM Praktijk

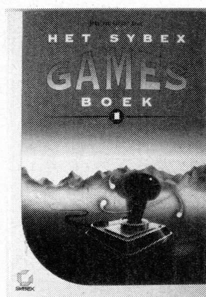

Jozef Schildermans
Addison-Wesley
ISBN 90 6789 258 0
401 blz. f 65,-

Het boek bestaat uit een compilatie van problemen uit de PCM-rubriek PCM Praktijk. De problemen zijn onderverdeeld in verschillende hoofdstukken, met elk een bepaald thema, zoals hardware algemeen, diskettes en harde schijven, geheugen, printers, modems, MS-DOS, software algemeen en tekstverwerkers. De behandelde problemen zijn een doorsnede van wat PCM aan problemen heeft gekregen, daarom wordt niet elk onderwerp uitputtend behandeld. Een zeer goede index maakt het mogelijk snel iets over een bepaald onderwerp terug te vinden.
Het boek is goed geschreven, de uitleg is helder en duidelijk. Toch maakt de benadering van de PC vanuit bepaalde specifieke problemen het boek nogal apart, waardoor het misschien moeilijk is om te concurreren met andere PC-boeken.
Voor wie is dit boek nu interessant? Als u een probleem hebt met uw computer, en het is zeker dat de oplossing in dit boek staat, dan hebt u er misschien het geld wel voor over. Om meer te leren over de computer in het algemeen is dit boek minder geschikt. De problemen en de uitleg zijn weliswaar interessant, maar de opbouw maakt dat het geen leesboek is. Misschien is het wel als naslagwerk te gebruiken maar dan vertoont het soms lacunes of worden bepaalde zaken erg specifiek voor een bepaalde machine behandeld. Ook al staan er nog zulke interessante onderwerpen in, je zult ze vaak nooit lezen. Mocht u het boek willen aanschaffen kijk dan eerst goed in de index of er genoeg onderwerpen worden behandeld over uw specifieke hardware of interesses. Anders volgt later misschien een teleurstelling. Het boek zal voor de meeste mensen geen *f* 65,- waard zijn.

Harm-Jan Wieringa

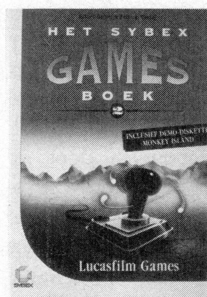
De Sybex Games boeken
deel 1 & 2

Joke van Lienen-Boot
Uitg: Sybex
ISBN 90 5160 350 9
229 pag. f 29,-

Deel 1 beschrijft de opzet en het doel van de tien meest populaire DOS-computerspellen: King Quest V, Leisure Suit Larry III, Operation Stealth, Future Wars, Zak McKracken, Mindbenders, Indiana Jones, Railroad Tycoon, Simcity, Prince of Persia en Where in Europe is Carmen Sandiego. Achter in het boek zijn oplossingen van de zes adventures opgenomen. Als Simcity-addict was ik natuurlijk nieuwsgierig wat de schrijfster hierover te melden had. Ze stelde me niet teleur en gaf aan aantal nuttige tips.

Deel 2 beschrijft een aantal adventures die geproduceerd zijn door Lucasfilm Games, waarbij weer uitgebreid wordt ingegaan op Zak McKracken en Indiana Jones (samen 100 bladzijden). Een aardig hoofdstuk is de geschiedenis van Lucasfilm Games en de beschrijving van SCUMM. SCUMM is een programmeertaal voor het beschrijven van adventures. Jammer dat juist dit hoofdstuk zo summier is.

Incl. demo-diskette Monkey Island
Rainer Babiel/Patrick Woytal
Uitg: Sybex
ISBN 90 5160 305 3
218 pag. f 49,-

Conclusie:
Leuke boekjes voor spelletjesverslaafden. Jammer van de grote overlap tussen de twee delen.

Patrick Schenkhuizen

Het Complete DOS 5.0 boek

'Compleet' is het juiste woord: negenhonderd pagina's met negentien hoofdstukken en zes appendices, een pil van een boek dus. Het begint eenvoudig, voor de echte beginner, en bouwt dan langzaam uit naar zaken die voor de wat gevorderde gebruiker of de kenners van voorgaande DOS-versies interessant zijn. Het boek behandelt DOS in z'n geheel, met daarbij veel aandacht voor de grafische shell. Maar ook de nieuwe mogelijkheden van geheugenmanagement worden niet vergeten, evenmin als het programmeren in batchfiles of het schrijven van macro's in DOSKEY. QBasic (consequent Quickbasic genoemd) komt slechts beperkt aan bod. Niet de taal als zodanig wordt behandeld, maar wel de programmeeromgeving en de belangrijkste commando's en programmeertechnieken. Ieder hoofdstuk kan apart worden gelezen, zonder dat de voorgaande doorgeploegd hoeven te zijn. Hierdoor is het boek zeker geschikt als naslagwerk, maar ook als leerboek. Eén van de appendices bevat een uitgebreide beschrijving van alle commando's van DOS, die meestal ook al in de tekst

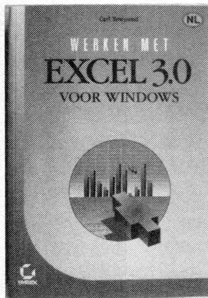

Judd Robbins
Uitg. Sybex
ISBN 90 5160 300 2
901 Pag. f 89,-

zijn behandeld. Daarnaast is er nog een uitgebreide index aanwezig.

Conclusie:
Compleet, compleet en nog eens compleet. Voor iedereen die denkt nog niet alles van DOS te weten. Als ik zo naar dit boek kijk zit er meer in DOS dan je aanvankelijk denkt. Vooral een aanrader voor de beginner. Die moet niet in één keer het hele boek willen lezen, maar pas na verloop van tijd weer eens een nieuw stuk doornemen. Op deze manier kan het boek u helpen groeien in uw hobby. Voor meer gevorderden is het boek misschien te duur, omdat grote delen dan al bekend zullen zijn.

Harm-Jan Wieringa

Werken met
Excel 3.0 voor Windows

Carl Townsend
Uitg. Sybex
ISBN 90 5160 298 7
856 pag. f 89,-

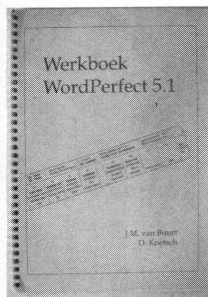

Dit boek bestaat uit zeven delen. Na een korte inleiding worden de basisprincipes van Excel beschreven. In de hierop volgende delen komen aan bod: het beheer van gegevens, een aantal geavanceerde opties, de grafische verwerking en de praktijk van het werken met Excel. Ook aan Q+E en de Oplosser wordt ruim aandacht geschonken. In het laatste deel wordt het gebruik van macro's beschreven.

Uit de omvang van het boek en de beschrijving van de inhoud blijkt al dat het boek heel compleet is. Het royaal geïllustreerde boek is zowel voor beginners als gevorderden geschikt. De auteur is er naar mijn mening in geslaagd een overzichtelijke presentatie te geven van de mogelijkheden van Excel. Alle onderdelen worden niet alleen goed uitgewerkt, maar ook helder toegelicht. Aanbevolen derhalve voor allen die met Excel willen leren werken. De typografische verzorging is goed, evenals de vertaling (werden ze allemaal maar zo goed vertaald, zucht..)

Conclusie:
Een goed en uitgebreid boek, dat zijn prijs meer dan waard is.

➾ Patrick Schenkhuizen

Werkboek WordPerfect 5.1

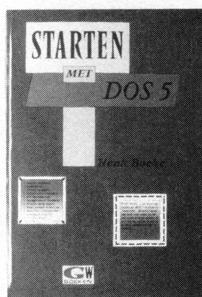
Van Buurt en Knetsch
Uitg. Van Buurt BoekProdukties
ISBN 90 74076 03 3
116 blz. f 19,50

Dit boek op A4-formaat met spiraal is aangenaam om mee te werken. Het is aan te bevelen de (vrij kopieerbare) diskette met oefenmateriaal aan te schaffen (f 7,50). Deze bevat 44 bestanden, met teksten die over het algemeen prettig leesbaar zijn.
Het boek begint met een aantal elementaire zaken: de computer, het toetsenbord, starten en actieve drive. Hierop volgen formatteren, bestanden en diskettes kopiëren, DIR en bestandsnamen. Precies voldoende om het werken met WordPerfect voor te bereiden.
Overal wordt een stuk theorie gevolgd door één of meer opdrachten. De uitleg is steeds kort, maar zeer duidelijk. Je kunt merken dat de auteurs al rekening hebben gehouden met problemen die in de (les)praktijk kunnen opduiken. Het zou me dan ook verbazen als ze geen onderwijservaring hebben.
Aan het eind van ieder hoofdstuk worden vragen gesteld of moet een omschrijving worden gegeven van de functie van enige toetsen. De auteurs gaan uit van het gebruik van het toetsenbord, hoewel de muisopdrachten ook worden aangegeven.

Dit boek is bedoeld voor beginners in het middelbaar en hoger onderwijs, het beroepsonderwijs en als onderdeel van cursussen, maar ook voor zelfstudie. De doelgroep is naar mijn idee goed gekozen, mits de derde klas van het voortgezet onderwijs als ondergrens wordt aangehouden. Het werkboek levert een grote hoeveelheid informatie, die zeer doordacht wordt gepresenteerd. Een prima boek. Om de prijs hoef je het niet te laten!

➾ Karel Spruit

Starten met DOS 5

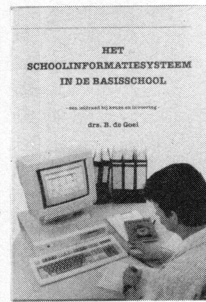
Henk Boeke
Uitg. GW boeken
ISBN 90 6983 072 8
413 pag. f 35,-

Wat naar voren springt in dit boek is de helderheid waarmee alle onderwerpen worden besproken. Het begint met de beschrijving van het omgaan met de apparatuur en schijven. rond de 150 pagina's worden gebruikt om de lezer het werken met een MS-DOS computer bij te brengen. Boeke denkt daarbij aan de kennis die een gemiddelde computeraar nodig zal hebben. Zoals gezegd wordt alles heel duidelijk beschreven, maar een beginnende gebruiker zal zich erg in moeten spannen om alles te begrijpen of elders hulp moeten zoeken (bijvoorbeeld op bijeenkomsten van de HCC afdelingen of gebruikersgroepen).
In appendix A (150 pagina's worden alle DOS commando's uitgelegd en voorbeelden gegeven, in andere bijlagen wordt ingegaan op config.sys, mededelingen en foutmeldingen (met eventueel daarbij wat kan worden gedaan om zo'n fout te corrigeren) en de onvermijdelijke ASCII tabel. Een goede index completeert het geheel.

Conclusie:
Voor een zeer acceptabele prijs vindt de gemiddelde gebruiker alles over MS-DOS wat hij weten wil. Een echte beginner zal veel op de computer moeten oefenen om zich het gelezene eigen te maken. Het boek zal voor niemand een miskoop zijn.

➾ Jan Leijerweerd

Het Schoolinformatiesysteem in de Basisschool

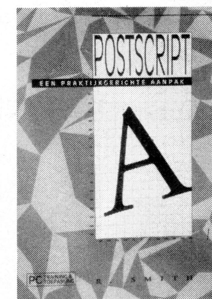
Drs. B. de Goei
Uitg. Malmberg
ISBN 90 208 789 48
142 pag. f 29,50

Dit boekje is wellicht nuttig als eerste kennismaking voor diegenen die zich bezig gaan houden met de aanschaf van - vaak prijzige - schoolinformatiesystemen, òf voor wie er één wil programmeren. Er wordt algemene informatie gegeven over de verschillende onderdelen van een dergelijk pakket, waarbij het TEAM-pakket van Malmberg als voorbeeld wordt genomen. Het boekje bevat tevens een checklist ter beoordeling van een schoolinformatiesysteem.
Het boekje is echter wat te nadrukkelijk op het TEAM-pakket geënt om als echte (objectieve) koopwijzer te dienen. U zult er dan ook geen uitvoerige besprekingen van andere pakketten in aantreffen.

➾ Ron Tuynman

PostScript
Een praktijkgerichte aanpak

PostScript is een paginabeschrijvende taal waarmee fantastische resultaten zijn te behalen. Maar hoe het werkt? Wie de meters 'listing' ziet waarmee dat fraais wordt gemaakt zakt de moed in de schoenen. Maar dit boek geeft nieuwe moed, want het laat op een simpele manier zien hoe het in elkaar steekt. Geen lange verhalen, maar veel voorbeelden met een korte toelichting. Het gaat stapje voor stapje verder en wordt dan door een combinatie van meerdere principes toch nog knap ingewikkeld. Jammer dat de schrijver bij de geavanceerde toepassingen, achterin het boek, wat vervelend doet. Hij geeft dan nog slechts details en verwijst verder naar eerder gemaakte voorbeelden. Dat wordt dus bladeren. In een enkel geval wordt niet meer dan een tip van de sluier opgelicht, wat iets met copyright te maken zou hebben. Tja, dan zou ik toch maar een ander

R. Smith
Uitg. BoekWerk
ISBN 90 71677 96 6
412 pag. f 69,-

voorbeeld hebben genomen... Niettemin bevat het boek voldoende materiaal om fraaie resultaten te maken en de kennis van zaken te vergroten.

Conclusie:
Een boek waar je een hele winter mee vooruit kunt. Experimenteren met PostScript werkt al snel verslavend. Een goed voorbeeld van al doende leren.

➾ Berend Harmens

Werken met QBasic

Halvorson & Rygmyr
Uitg. Kluwer/Microsoft Press
ISBN 90 201 2531 1
465 blz. f 69,50

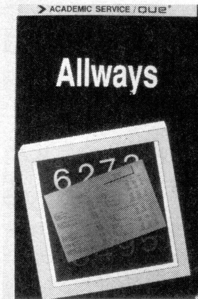
Bij MS-DOS 5.0 zit (eindelijk) een nieuwe versie van de programmeertaal Basic. De nieuwste software van Microsoft, zoals Excel en Word for Windows, hebben macrotalen die zijn gebaseerd op Basic. Daarom is het voor alle gebruikers van Microsoft produkten nuttig om iets van Basic te weten. Dit is daarvoor een uitstekend beginnersboek. Het boek is in de eerste plaats een heel degelijke inleiding over QBasic. Iemand die door wil leren moet volgens de schrijvers na dit boek gebruik maken van andere boeken. Ik kan met name 'Programmeren in QuickBasic 4' van Phil Feldman en Tom Rugg (Academic Service/ QUE) aanbevelen.

Volgens mij weet iemand die dit boek serieus heeft doorgewerkt echter al veel meer van 'echt' programmeren dan menig ervaren GWBasic programmeur!

Conclusie:
Een uitstekend boek om een beginner in QBasic te leren programmeren.

➾ Peter van Diepen

De kleine Allways Gids

Timothy S. Stanley
Uitg. Academic Service
ISBN 90 6233 745 7
173 blz. f 19,50

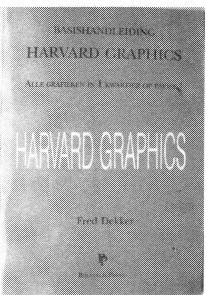
Het boekje geeft bijzonderheden over alle commando's en functies van Allways. Allways is een programma voor het opmaken en afdrukken van spreadsheets uit Lotus 1-2-3 en Symphony. Het eerste deel, Basisinformatie, beschrijft hoe je met dit add-in programma overzichten afdrukt waarin opmaakfuncties zijn toegepast. Het tweede deel bevat een alfabetisch overzicht van alle commando's. Van ieder commando wordt een korte uitleg gegeven hoe je het kunt toepassen, aangevuld met nuttige wenken en tips. Tot slot volgt nog een trefwoordenlijst.

Conclusie:
Een leuk naslagwerkje als je met Allways je spreadsheets professioneel wilt presenteren.

➾ Patrick Schenkhuizen

Basishandleiding

Harvard Graphics

Fred Dekker
Uitg. Bijleveld Press
ISBN 90 72019 13 X
88 pag. f 15,-

'Alle grafieken in 1 kwartier op papier!', luidt de ondertitel. De mogelijkheden van H.G. passeren dan ook in vogelvlucht de revue, maar zelfs een snelle lezer zal meer dan het genoemde kwartier nodig hebben om alles te doorgronden. Al tijdens mijn eerste sessie kreeg ik heel leuke dingen op papier na dik een half uur... Dat is ook nog best snel, maar of dat aan de gebruiksvriendelijkheid van H.G. of aan de duidelijkheid van de Basishandleiding ligt is de vraag.

Alle waar is naar zijn geld. Het boekje is goedkoop en dat is vooral in het zetwerk te merken: het lettertype is klein en laat zich niet plezierig lezen.

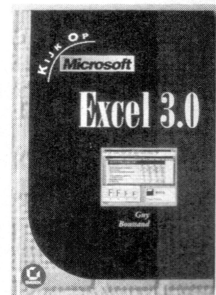
Voor wie H.G. eens wil uitproberen is het een uitstekende investering. Voor gevorderd gebruik zou ik een diepgaander - en vooral degelijker uitgevoerd - boek kiezen.

➾ Ron Tuynman

Kijk op

MS-Excel 3.0

De serie 'Kijk op...' is samen ontwikkeld met Microsoft. Het boek bevat een diskette met daarop een demonstratieversie van Excel 3.0 en de voorbeeldbestanden uit het boek. De Excel-versie in het boek is identiek aan het programma dat in de handel is, het is alleen niet mogelijk om de werkbladen op te slaan. Voor het installeren van de demoversie heb je wel minstens een AT met 2 Mb intern geheugen nodig, Windows versie 3 en voldoende vrije ruimte op de harde schijf (4 Mb bij en 1,5 Mb na installatie). Het boek toont op duidelijke wijze de verschillende mogelijkheden van Excel. In het eerste hoofdstuk komen alle basishandelingen aan bod, daarop volgen de grafische mogelijkheden, analyses en presentaties. In het laatste hoofdstuk worden een databasetoepassing en een korte beschrijving van macro-opdrachten gepresenteerd. Verder is er dan nog een overzicht van alle functies in Excel.

Guy Boussand
Uitg. Sybex
ISBN 90 5160 369 X
128 blz. f 39,-

Conclusie:
Het boek is nuttig voor allen die er over denken om op Excel 3.0 over te stappen. Voor een klein bedrag kun je alle mogelijkheden uitproberen.

➾ Patrick Schenkhuizen

Ventura

voor beginnende DTP'ers versie 3.0/GEM NL

Aan de stortvloed van boeken over het DTP-pakket Ventura Publisher komt maar geen eind, maar de kwaliteit is sterk wisselend. Dit boek is in wezen nauwelijks meer dan een vervanging van de handleiding, voor alle versies te gebruiken. De schrijver is geen specifieke deskundige op desktop publishing-gebied en dat laat zich vanzelfsprekend merken. Als handleiding voldoet het boek in grote lijnen zeker, afgezien van wat opmerkingen die geen al te grote praktische kennis verraden. Maar het is toch wat gemakzuchtig om vrijwel steeds gebruik te maken van de al in Ventura aanwezige stijlbladen, zonder daar iets wezenlijks aan toe te voegen. Ik zou bijvoorbeeld wel hebben willen lezen hoe je een simpel boekwerkje op A5-formaat in Ventura maakt, dat is nog een verhaal apart. Hier en daar verkoopt de schrijver gewoon onzin, bijvoorbeeld bij een vergelijking van de kwaliteit tussen een PostScript en een 'gewone' laserprinter. Dat een fotozetmachine in een boek voor beginners 'vrij prijzig' wordt genoemd is leuk gevonden. Die apparaten heb je al voor iets meer dan een ton.

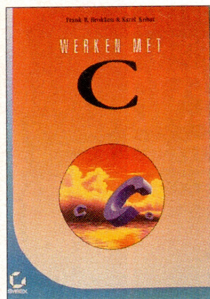

Aad Smits
Uitg. Academic Service
ISBN 90 6233 682 5
266 pag. f 48,-

Conclusie:
Aad Smits weet goed hoe Ventura Publisher werkt, maar is geen deskundige in het praktische gebruik. Het beperkt zich allemaal teveel tot knoppenkunde: waarop moet ik drukken om wat te krijgen? Daardoor schiet dit boek ook voor beginners die er echt iets van willen maken tekort. Er zijn betere boeken, die de beginner ook op weg helpen om iets verantwoords te produceren.

➾ Berend Harmens

Werken met C

W. Renden/QUE
Academic Service
ISBN 90 6233 683 3
142 pag. *f* 19,50

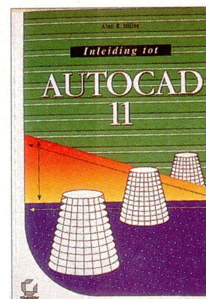
Een forse pil met een lage prijs. Boordevol informatie, maar voor wie? Het eerste deel omvat een volledige uitleg van de syntax van de taal C, aangevuld met veel voorbeelden en opgaven, een echt leerboek dus. Het tempo is hoog en er wordt een gedegen programmeerkennis verwacht.

In het tweede deel zijn een een aantal mogelijkheden en programmeertechnieken te vinden die zijn opgelost met C. Om dit te volgen moet men bekend zijn met begrippen als binary tree, backtracking, linked lists en codegeneratoren. Als 'dialect' wordt MicroSoft-C gebruikt, maar het is ook wel te gebruiken met een andere C-compiler. Ik heb weinig fouten kunnen ontdekken, behalve dat '101' volgens de auteurs de binaire vorm van 3 is.

Conclusie:
Een goede keuze voor een gevorderde programmeur die C wil leren. Er wordt kennis van programmeertechnieken verondersteld. Als naslagwerk is het minder geschikt.

Kees Klootwijk

Inleiding tot AutoCad 11

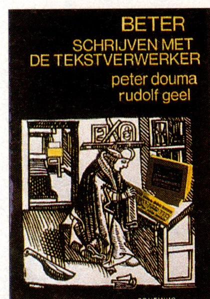

Alan R. Miller
Uitg. Sybex
ISBN 90 5160 370 3
487 pag. *f* 69,-

In HCC Nieuwsbrief 132 stond een recensie van de uitgave 'Inleiding tot AutoCad 10', van dezelfde auteur en uitgever. De inhoud van deze uitgave over release 11 is voor meer dan negentig procent hetzelfde als de vorige uitgave. De schermafbeeldingen zijn door gebruik van dikkere lijnen en een duidelijker weergave van de commando's beter geworden. Het is jammer dat boek begint met de verwijzing naar figuur 1.1. waar drie toetsenborden staan afgebeeld. Voor die afbeelding hebt u echter wel de uitgave over versie 10 nodig, want in dit boek is deze figuur niet te vinden. Een beetje slordig.
Het grote verschil komt pas tot uiting in het laatste hoofdstuk. Dit is in de uitgave over AutoCad 10 niet aanwezig omdat het een optie behandelt die alleen in 11 zit: het scheiden van tekening en model. Dit wordt duidelijk uitgelegd.

Conclusie:
De installatieprocedure wordt nog korter omschreven dan in de vorige uitgave. Kennelijk gaat de auteur er van uit dat de gebruiker dat al weet. Het is een zeer goed oefenboek en ook als naslagwerk is het aantrekkelijk. Voor wie de uitgave over release 10 al bezit is de aanschaf niet echt noodzakelijk.

Ing. Th. Sips Bul

Beter schrijven met de tekstverwerker

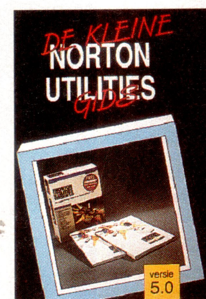

Peter Douma/Rudolf Geel
Uitg. Coutinho
ISBN 90 6283 822 7
110 pag. *f* 19,50

Veel mensen hebben een computer en tekstverwerking is de meest gebruikte toepassing. Dus pik je als schrijver graag een graantje mee. Leer je inderdaad beter schrijven met de tekstverwerker, na dit boekje doorgenomen te hebben? Ach, er staat hier en daar wel een nuttige tip, maar over het algemeen is het niet veel meer dan wat hap-snap filosoferen. Eigenlijk gewoon een saai boekje. Compleet met wat dankbaar gezeur: fijn dat je niet meer hoeft te knippen en te plakken om een fatsoenlijke tekst te schrijven. Inderdaad, heel fijn! Wie aspiraties heeft op schrijfgebied kan maar beter een goede cursus volgen of zich in de praktijk bekwamen.
Even lachen: op de achterkant van de omslag staat dat de tekstverwerker 'ongekende mogelijkheden' heeft voor het typografisch vormgeven van de tekst. Marijke Faber verzorgde de typografie van dit boekje. Ik ben razend benieuwd waar zij haar opleiding heeft gevolgd. De Bosbouwschool? Het is echt helemaal niks, de mogelijkheden die zij grafisch toont waren voor mij inderdaad 'ongekend'. In de hoek, Marijke.

Conclusie:
Overbodig boekje.

Berend Harmens

De kleine Norton Utilities gids

F. B. Brokken en K. Kubat
Uitg. Sybex
ISBN 90 5160 378 9
591 blz. *f* 69,-

In dit handzame boekje vinden beginner en gevorderde de meest relevante gebruiksaanwijzingen van de diverse Norton commando's van versie 5.0, werkend met pull-down menu's en muisbesturing, maar stammend uit de periode vóór het Windows-tijdperk. De eerste hoofdstukken bevatten een korte beschrijving van de installatieprocedure van het programma en een inleidende, maar duidelijke beschrijving over harddisks. Vervolgens komen de utility-programma's aan bod, met een korte, zakelijke en niet al te diepgaande beschrijving van de verschillende opties. De verschillen met eerdere versies worden hier en daar kort behandeld. Voor de beginner zou het zinvol zijn geweest op relevante plaatsen te waarschuwen voor de soms destructieve acties van een programma. De illustraties beperken zich tot de verschillende menu's.
Resumerend: een bruikbaar en handig boekje, vooral voor diegenen die de Engelse taal niet goed beheersen.

Ruud Lemmens

De kleine MS DOS 5.0 gids

Timothy S. Stanley
Uitg. Academic Service
ISBN 90 6233 745 7
173 blz. *f* 19,50

De flaptekst heeft het over 'de meest essentiële gegevens over MS DOS 5.0' en 'informatie over EDLIN-opdrachten'. De eerste bewering lijkt mij tamelijk juist, een beschrijving van EDLIN kon ik - gelukkig - niet vinden.
Het grootste deel van dit boek (103 bladzijden) is gevuld met een bespreking van de DOS-opdrachten. De notatie van de commando's is soms zeer ingewikkeld, wat meer voorbeelden zouden niet hebben misstaan. Ik ben bang dat beginnende gebruikers te weinig uitleg krijgen. Gevorderden daarentegen zullen veel van hun gading kunnen vinden, want de hoeveelheid informatie is behoorlijk groot. Handig is dat de opdrachten voor config.sys zijn gegroepeerd.
DOSSHELL en QBASIC worden nauwelijks beschreven. Gezien de omvang van het boekje is dat wel te begrijpen, bovendien beschikken beide over 'ingebouwde' hulp. Het hoofdstuk 'Batchbestanden' geeft de beginner en gevorderde een beeld van de vele mogelijkheden. Ook het onderdeel 'Foutmeldingen' geeft veel zinvolle informatie.

Conclusie:
Voor een beginner ten dele bruikbaar, voor gevorderden zeker aan te raden.

Karel Spruit

Spelregels voor de Micromarkt
Leden van de HCC kunnen gratis een advertentie voor de Micromarkt plaatsen. De voorwaarden zijn:
- niet meer dan 170 tekens;
- niet meer dan één advertentie per nummer;
- inzenden op een briefkaart;
- lidmaatschapsnummer vermelden;
- bij voorkeur getypt of geprint;
- software kan alleen worden gevraagd en aangeboden als die onderdeel is van een totaal pakket met hardware (zelf geschreven software kan wél worden aangeboden);
- wat wordt gevraagd of aangeboden moet raakvlakken hebben met computers;
- een advertentie mag niet tot doel hebben om een computerclub, gebruikersgroep e.d. op te richten.

Betaald
In de Micromarkt kunnen ook advertenties worden geplaatst, waarvoor wordt betaald. Hiervoor gelden afwijkende regels.
Dit geldt voor:
- advertenties van leden, waarvan de tekst langer is dan 170 tekens (in dit geval moet de volledige advertentie worden betaald);
- advertenties van niet-leden (ook bedrijven);
- het tarief voor deze advertenties is *f* 5,- per 40 tekens.

Betalen
Betaalde advertenties kunnen ALLEEN per gesloten brief worden opgegeven. Bijgevoegd moet worden een gegarandeerd betaalmiddel, dat volledig ingevuld en ondertekend is. Het gaat dus om een girobetaalkaart of een bankcheque.

Opgavens die niet aan de voorwaarden voldoen kunnen helaas niet worden geplaatst. Telefonische navraag over Micromarktadvertenties is niet mogelijk.

HCC Kantoor
Uw advertentie kan alleen worden geplaatst als deze wordt gezonden naar het HCC kantoor in Houten. Dus NIET naar het bedrijf, dat de advertentie-acquisitie verzorgt.

Aangeboden

■ A5530 **Amiga 2000**, 3,5' DD met muis, kleurmon. Philips CM8533 en div. software/handleid. *f* 1.700,-. Extra evt. geheugenuitbreiding 2 Mb. *f* 1.000,-. Tel. 020-625821.

■ A5531 **Toshiba T1600** 2 Mb RAM, 20 Mb HD, 1.4 Mb 3,5' FD, 2 accu's, PC-Kwik Disk Cache, Toshiba draagtas, *f* 3,500,-. Bel 080-445080.

■ A5532 **Honeywell XT (NCR PC4)**, 640 Kb, 8 Mhz, EGA kleur, 3,5' + 5,25' FDD 20 + 30 Mb HDD, MS Mouse, DOS 5.0, MT Plus Modem - Symphony *f* 1.950,-. Tel. 023-262998 (na 19.00 u, Dick).

■ A5533 **Unix-netwerk**, 2x NCR-tower, 60/120 Mb, 31 terminals, 14 lijnverst., 1 modem. T.e.a.b. Tel. 030-720121.

■ A5534 **Commodore 64**, 1541 diskdrive, Final cartridge, joystick, printer Star SG-10, cassette-recorder, *f* 600,-. Tel. 078-171766.

■ A5535 **Portable CP/M** computer 'Bondwell/12', 64 Kb, A&B drive, incl. software (Word-, Calc-, Data- en Report-Star met documentatie). Vraagprijs *f* 600,- Silverreed 400 daisywheel-printer. Vraagprijs *f* 150,-. Tel. 03461-3790 (na 18.00 u).

■ A5536 **HCC Nieuwsbrief**, nrs. 52 t/m 111, d.w.z. jrg 6, nr. 6 t/m jrg 11, nr 12, *f* 20,- per jaargang, excl. verzendkosten. Tel. 02940-16657.

■ A5537 Laat lege inktlinten (Apple, Star e.v.a.) **herinkten.** Prijzen variëren van *f* 5,- (gewoon zwart) tot *f* 10,- (multi-color). Tel. 08855-73473 (vraag naar Antoon v.d. Hork).

■ A5538 **De Aktiebank**. U las erover in de Nieuwsbrief van jul/aug (pag. 11), maar het tel.nr. klopte niet! Het lukt wel op: 070-3614000, videotex, V21/V22/V22bis/V23.

■ A5539 **Olivetti M240**, EGA kl.mon., 3,5' + 5,25' FD, HD 20 Mb, DM100, muis, software, tafel, *f* 2.000,-. Tel. 03432-3362.

■ A5540 **Tulip Compact 2**, FD 1,44 Mb, HD 20 Mb, monochr. mon., Tulip muis, printer Star LC-10, sheetf., DOS 5.0, orig. handl. *f* 1.800,-. Tel. 04928-1940.

■ A5541 **AT-286/10 MHz**, 1 Mb RAM, copr., 20 Mb HD, hardw. cache, 360 FD, 1.44 FD, VGA (ATI-wonder, 512 Kb, muis), Philips VGA 3CM9808, printer NEC P2200; *f* 2.200,-. Tel. 085-816347.

■ A5542 **Canon Fax-810** voor A4, A3 en verkleinen; 2 jaar oud, *f* 1.900,-. Tel. 05700-12142 (Joost).

■ A5543 **Bausch CN 3522 2400 kaart modem** met handleiding en software. Deze kaart is nieuw en niet gebruikt. Vaste prijs *f* 225,- incl. verzendkosten. Tel. 070-3202254.

■ A5543 **Sinclair QL 896K**, monitor, diskdrive, modem, parr. printer int., software o.a. DPT, Editor, DOS-Emul, CPM-Emul, Taskmaster. 2 128 K QLS. In een koop *f* 750,-. Tel. 03242-1440 (na 18.00 u).

■ A5544 **386-25 MHz Minitower**, 4 Mb, 3,5' + 5,25' FDD, 45 Mb HD met software (WP5.1/PC Tools7/dBase4/Windows3/DOS5), SVGA-kl.monitor (1024x768). *f* 3.995,-. Tel. 010-4524052 (Roeland).

■ A5545 **Olivetti M240**; 72 Mb HDU; EGA kl.mon., 5,25' 360 Kb + 3,5' 1,44 Mb; muis + mat.; veel software; handleiding. Tel. 02155-10502.

■ A5546 **Visa 1421 monitor (CGA)** monochrome, 2 mnd oud. *f* 200,-. Tel. 085-252662.

■ A5547 **Commodore 128**, 2x drive 1571, Epson LX-80, power cartridge, touch tablet, 2x joystick. org. softw. (o.a. dBase 2, Newsroom, Printshop), ca 150 games, *f* 1.400,-. Tel. 079-310197.

■ A5548 **Commodore comp. CBM 8096** en dubb. diskdr. 8050, incl. softw. *f* 150,-. Tel. 020-6360434.

■ A5549 **Ultra VGA-kaart** (IBM compatible), 8 bits, 256 Kb RAM, documentatie, *f* 200,-. HDU/FDD controller, MFM/RU - 16 bits, geen doc. *f* 50,-. Tel. 050-716760.

■ A5550 **Commodore PC30-III** (286/1Mb) met 20 Mb HD, 5,25' DD (1.2 Mb), 3,5' DD (1,44 Mb), EGA card, mon., muis, incl. software, doc., handleiding *f* 2.150,-. Tel. 033-805772.

■ A5551 **Educatieve software.** Het spellingsalgoritme van de methode 'Taalkabaal' op de computer. Geschikt voor Hercules, CGA, VGA. Prijs *f* 35,-. Giro 3385729 t.n.v. R. v.d. Kuil, Vlaardingen. Tel. 010-4748436.

■ A5552 **Atari Mega ST2**, 2 Mb RAM, 3,5' FDD, muis en SM 124 monitor. Prijs *f* 800,-. Tel. 010-4720800.

■ A5553 **Borsu 10+**, 8088-8 MHz, 640 Kb RAM, 1x par., 2x ser., 1x game, 1x 720 Kb, 1x 360 Kb, 1x 21 Mb, Herc/CGA, intern modem, monochrome mon. *f* 1.750,-. Tel. 03495-34171.

■ A5554 **Sharp MZ-800**, kl. mon., QD, 26 disks incl. software, 45 cass., datarec., printer, diskette-box, *f* 550,-. Tel. 076-710387 (na 18.00 u).

■ A5555 **Laser XT-3**, 640 Kb, 20 Mb HD, 1x 5,25', 1x 3,5' diskdr., monchr. monitor, Hercules, AT-toetsenbord, evt. met printer LC-10. Prijs n.o.t.k. Tel. 01615-5344 (na 18.00 u).

■ A5556 **Matrixprinter Nagajima All** en XT-toetsenbord. T.e.a.b. Daisywheelprinter Silverreed Exp 770 met sheetfeeder, *f* 290,-. Tel. 05219-3610.

■ A5557 **Kleuren inkjet printer** Tandy CGP-220, *f* 325,-. Bondwell 2, defect, gratis af te halen. Tel. 05106-372.

■ A5558 **2088 XT Bridgeboard** voor A2000, 512 Kb, 4,77 MHz, 360 Kb FDD, orig. software, boek, *f* 289,-. Evt. XT gamecard, *f* 15,-. Tel. 08380-30068 (na 17.30 u, Davy).

■ A5559 **Geheugen ic's** 256 Kb, 4x 80 ns, *f* 50,-. Tel. 01612-25712.

■ A5560 **Sharp PC 4501**, laptop, 640 Kb, 3,5' drive, MS-Dos, incl. org. software, handl., Parlser printerkabel. Vr.pr. *f* 800,-. Tel. 02230-37740.

■ A5561 **Laser XT-moederbord** (256 Kb max 640 Kb) *f* 75,-. Laser-XT-keybord *f* 50,-. Xt-controller voor 2x FDD *f* 30,-. 4x SIMM 256-10, per 4 *f* 50,-. Tel. 02979-85973 (na 20.00 u).

■ A5562 **Bocaram AT plus card** (max. 8) met 4 Mb 100 ns Ext, exp (LIM 4.0) memory. Manual, software, *f* 450,-. Tel. 046-516540.

■ A5563 **Atari 1040ST**, 2 Mb intern, 60 Mb harddisk, PC-emulator, mon. mono SM124, mon.kl. SC1224, 5,25' + 3,5' diskdrive, software, boeken. Samen *f* 2.500,-.Tel. 074-918220.

■ A5564 **HCC Nieuwsbrief**, 3 complete jaargangen, 1989, 1990, 1991, *f* 25,-. Tel. 03404-56475 (na 18.00 u).

■ A5565 **Amiga 500**, 512 K geheugen, 2de drive, 40 Mb harddisk, autoboot, NEC P2200 printer, Philips kleurenmonitor, CM 8833, 50 programma's naar keuze, *f* 3.300,-. Tel. 05920-18400.

■ A5566 **Hercules monitor** 12' paper white, compleet. In prima staat, *f* 125,-. Fax 6402711, Post Rembrandtweg 466, 1181 HE Amstelveen.

■ A5567 **AT-286/16 MHz tower**, 1 Mb RAM, 40 Mb HD, 1.2 Mb FDD, VGA kleur monitor, DOS 5.0, zeer veel softw., muis. Prijs *f* 2.250,-. Tel. 033-613653 (na 18.00 u).

■ A5568 **Atari 520 ST+**, 1 M TOS in ROM, drive SF314/720 Kb, Philips CM8533 kl.monitor,

SH205/20 Mb HD, div. software, ƒ 1.800,-. Tel. 040-533346.

■ A5569 **Brother HR15 XL** margrietwielprinter met 2 letterwielen en kabel. Z.g.a.n. ƒ 450,-. Tel. 01720-25800.

■ A5570 **Commodore 64II**, 1541 diskdrive, final cartridge 3, joystick, handleiding, 125 diskettes met software, GEOS (1.2), ƒ 600,-. Tel. 02152-66070.

■ A5571 Zo meteen niet meer te koop: **toetsenbord XT**, nu ƒ 40,-. Tel. 04990-71944 (Maarten. Son, dicht bij Eindhoven).

■ A5572 **Tulip Compact 2**, 2x 360 Kb 5,25′ FDD, monochroom monitor, bus muis, 101 key keyboard, Star NL10 printer, software, ƒ 1.500,-. Tel. 05496-77067.

■ A5573 **Documentatie**. Het complete dBase IV boek, Sybex, 925 blz. Werken met WP5, Academic Service, 952 blz. Introductie WP 4.2, Wolfkamp, 575 blz. Per stuk ƒ 35,- of samen ƒ 80,-. Tel. 03463-52116 (na 18.00 u).

■ A5574 **Laser AT**, VGA amber, 80287, Vr.pr. ƒ 1.350,-. Unisys XT/CGA kleur. Vr.pr. ƒ 800,-. Tel. 02269-1803 (na 19.00 u).

■ A5575 **HeadStart XTA888**, 2x 5,25′ FDD, 8 MHz, CGA kleur, 21 Mb, 640 Kb, automenu, diverse prog., tekst, spreadsheet, database, ƒ 1.750,-. Tel 05730-52066.

■ A5576 **Jaargang 1990 HCC Nieuwsbrief**. T.e.a.b. Tel. 03402-41517 (tussen 18.00 en 19.30 u).

■ A5577 **ITT AT-286**, 640 Kb, 1,44 FDD, VGA mon., muis. Vr.pr. ƒ 950,-. Tel. 010-4147743.

■ A5578 **Sharp PC-7000 portable**, LCD scherm, 720 Kb, incl. CGA optie, 1 par., 1 ser., 2x 5,25′ FDD, MS-Dos 3.0 (met handboeken en hoes), ƒ 650,-. Tel. 070-3970855 (na 19.00 u).

■ A5579 **Philips P3100 PC/XT**, 512 Kb, NEC V20, FD 360 Kb, HD 10 Mb, monitor (groen), FX80 printer, boeken, veel software. Prijs ƒ 800,-. Tel. 070-3631225 (na 19.00 u).

■ A5580 **Schneider PC-MM monitor** met ingebouwde voeding, Schneider PC-1512 toetsenbord. Tel. 045-422767.

■ A5581 **Laser AT 286/2, 12 MHz**, 5,25′ (1.2 Mb) en 3,5′ (1,44 Mb) FD's, 40 Mb HD, Hercules monitor (amber). Prijs ƒ 1.500,-. Tel. 070-3515074 (na 20.00 u).

■ A5582 **Macintosh Plus**, 1 Mb RAM, ƒ 850,-. Tel. 020-6991425.

■ A5583 **Netwerk 286 Adv.**, 4 Arc.net kaarten, software, alle manuals, orig. verpakking. Tel. 03404-59811.

■ A5584 **Philips MSX NMS 8280**, 2 drives, 256 K, monochr. mon. en Star NL10, sheetfeeder, compleet met software en boeken, ƒ 750,-. Tel. 05950-4367.

■ A5585 **Boek 'programming in Clipper'**, 1987, second edition,van Stephen J. Straley, ƒ 45,-. Tel. 04498-72391.

■ A5586 **Tulip Compact 2**, 20 Mb HD, 360 Kb FD, Heerc/CGA kaart, mono mon., Star NL10 printer, Genius muis. Tel. 05225-2963.

■ A5587 **Apple 2C**, 128 K met monitor en 2de diskdrive 5,25′. Veel software, ƒ 750,-. Tel. 04498-59012.

■ A5588 **Laser Turbo XT/2**, 1 Mb RAM (640 Kb + EMS), 20 Mb HD, 5,25′ + 3,5′ FD, ATI EGA kaart, Philips 9CM073 kleur mon. ƒ 1.350,-. Tel. 08350-24262 (na 18.00 u).

■ A5589 **Jaargang 1991 HCC Nieuwsbrief**. Voorwaarde:gratis afhalen Rietbergstraat 57, Zutphen. Ook andere computertijdschriften. Graag eerst bellen: 05750-19238.

■ A5590 **AT-geheugenkaart** met 512 K, ƒ 100,-. Coprocessor 80287 8 MHz, ƒ 125,-. Harddisk Rodine RO202 10 Mb, ƒ 100,-. Originele geheugenkaart voor IBM model 80, 2 Mb geheugen, ƒ 400,-. Tel. 05437-51981.

■ A5591 **Bondwell-14 (met ingebouwde koeling)** 2x 5,25′ drives, compleet met software, etc. ƒ 200,-. Tel. 023-257811.

■ A5592 **Commodore Amiga 500**, geheugen uitbr., A1010 diskdrive (3,5′ commodore). Prijs ƒ 750,-. Tel. 035-233933.

■ A5593 **DAI computer**, werkend. Memorecorder, software. Dainamics 9-37. T.e.a.b. Tel. 01810-15894.

■ A5594 **Brother 1409 printer**. Niet veel gebruikt. Met 15 linten, ƒ 400,-. 4x 1 Mb simms, ƒ 300,-. Micron Memory board 2m nieuwe voor AT, ƒ 250,-. Tel. 02290-31249 (na 18.00 u).

■ A5595 **Genysis 'The Rival PC-II'**, XT, 512 Kb, 20 Mb HD. 2x 5,25′ FDD (360 Kb). EGA kaart, EGA color monitor, software. Vaste prijs ƒ 1.000,-. Tel. 070-3939408 (antw.app.).

■ A5596 **NiCad accu**, 12 V, 30 AH, ideaal voor boot, caravan enz. In draagbak. Merk Nife, levensduur ca 30 jaar. Met garantie: ƒ 100,-. QL Trump Card 768 Kb, ƒ 375,-. Tel. 08385-50708.

■ A5597 **Tulip Compact 2**, 640 Kb 10 MHz, 3.5″ + 5.25″ FDD, 20 Mb HDU, DGA paperwhite mon., bus, muis, Star NL10. ƒ 1.500,-. Tel. 072-619786.

■ A5598 **Wang PC240 (AT)**, 10 MHz, 20 Mb, 1.44 DD, EGA-kaart, EGA kleurmon., muis, ƒ 1.500,-. Motherbrd 80286-13MHz, 2 Mb-80N, max 4 Mb, 7 slots, ƒ 250,-. Tel. 01720-76863.

■ A5599 **Apple//e**, 10 Mb harddisk, floppy, 128 K, Z80, klok, par. + ser. if., paddles, monitor, DOS, PRODOS, CPM 2 en 3, Microsoft 6502/Z80 assembler, boeken. ƒ 900,-. Tel. 030-521081.

■ A5600 **Epson GX80 printer**, sheetfeeder/tractorfeed, centronics/C64 interface. Vr.pr. ƒ 500,- (nieuw ƒ 3.200,-). Tel. 08385-13112 (na 18.00 u).

■ A5601 **80386 en 80486 moederboard**, 33 MHz CPU incl. cache, evt. incl. DRAM. Tel. 05738-1549 (na 18.00 u).

■ A5602 **Olivetti M19**, 2x 5.25″ DD, monochr. beeldsch. met org. documentatie en programma's. Prijs ƒ 750,-. Tel. 05759-1429.

■ A5603 **PC-XT**, 640 Kb, 2 FDD, Genius muis, Graphics printer, Herculeskaart, MT-plusmodem. ƒ 1.000,-. Tel. 05910-16047.

■ A5604 **The Wild Places** voor de nwste games. Veel oplossingen, trainers, unprotects, Sblaster en veel VGA demo's. Tel. 02159-52200, 1200-14400 baud! 24 Hrs a day!

■ A5605 **CD-ROM**, nieuw, uit Headstart LX cd + controller audio uitg., 4 cd's, koptelefoon. T.e.a.b. Tel. 055-422420.

■ A5606 **Mtek PC/AT Towerkast**, 486/33 MHz, 128 Kb, Cache, 4 Mb memory, 90 Mb HD, 2 floppy drives, NEC Multisync monitor 3D, VGA kaart 1 Mb. Wil ruilen tegen Amiga 3000. Tel. 013-358337.

■ A5607 **MSX-2 Sony Hitbit HB-F-9P** zonder monitor, ƒ 200,-. Tel. 055-427446.

■ A5608 **Apple IIe** 80-kol., Z-80 kaart (CP/M), printerkrt, monitor, diskdrive, veel boeken en programma's w.o. org. Visicalc. Alles ook in delen. Tel. 02153-16818.

■ A5609 **Wielprinter Daisy System's M45**, brede wagen, met 2-baks sheetfeeder, netkabel, lintcassette, extra printwiel. Geheel nieuw. Prijs ƒ 350,-. Tel. 01860-18307.

■ A5610 **PC 386-20**, 4 Mb, 1,44 en 1,2 Mb diskette, VGA, FD/HD contr., 2 ser., 1 par., keyb., muis. Excl. harddisk en monitor. ƒ 1.950,-. Tel. 02503-34549.

■ A5611 **Modelbaanautomatisering:** gebouwde en geteste kaarten (blok, wissel, latch, IO, selectie, HF), voeding, 19 inch rekken etc. Tevens Commodore PC1 ƒ 500,-. Tel. 05293-4195.

■ A5612 **Tulip Compact 2**, 640 K, 10 MHz, 20 Mb HD, 5.25″ FFD, modem 2400 Bd. ƒ 1.480,-. Tel. 010-4120100.

■ A5613 Splinternieuwe **8″ diskdrive merk MPI**, compl met ruim 80 disks, ƒ 50,-. HCC Nieuwsbrief 1-'87 t/m 12-'90, ƒ 20,- per jaar. Tel. 03402-39490 (19.00-22.00 u + weekend).

■ A5614 **386 SX 16 MHz**, 1 Mb, luxe kast, 42 Mb HD 23 ms, VGA kaart, nieuw ƒ 1.800,-. Tevens AT-16 ƒ 1.500,-. Tel. 079-417592 (na 19.00 u).

■ A5615 **SIMM's 4x 1 Mb 80 ns** (ongebruikt), ƒ 100,- per stuk. Evt. ruilen tegen 4 Mb SIP-modules. J. Prins, Elzepas 52, Elst (Gld). Tel. 08819-72379.

■ A5616 **MT-Plus modem**, compleet met software, 300/300 en 1200/75 baud ƒ 50,-. Tel. 03417-58640 (na 18.00 u).

■ A5617 **Headstart Expl. XT**, compl. Muis, 768 Kb RAM, 40 Mb HD, 3.5″ 720 Kb, CGA kl.mon., softw., z.g.a.n. (6 mnd), vr.pr. ƒ 1.200,-. Tel. 020-6949344.

■ A5618 **Schneider PC1512**, 640 Kb RAM, 2x 5.25″ diskdrives, CGA kleurenmonitor, muis, originele boeken en software. Vr.pr. ƒ 875,-. Tel. 020-6201830.

■ A5619 **67 Mb MFM Harddisk** zonder contrl., maar met 1/2 jaar garantie. Prijs ƒ 525,-. Tel. 070-3230362.

■ A5620 **AT 286/16**, met 40 Mb en VGA mono in towercase. 1 jaar garantie. Prijs ƒ 2.025,-. Tel. 070-3230362.

■ A5621 **Atari 1040 STE**, monitor, software. Vr.pr. ƒ 1.000,-. Tel. 078-139511 (vragen naar Robert).

■ A5622 **EGA-kleurenmonitor Philips 14″**, EGA 480 CT kaart, incl. software, samen voor ƒ 700,-. Mt-Plusmodem, software, ƒ 50,-. Tel. 040-523720 (na 17.00 u).

■ A5623 **Computer Olivetti M240** met muis en printer, 2x 3.5″ diskdr. Nederlandse cursus beginners, groen scherm, diskettes. T.e.a.b. Tel. 01711-10227.

■ A5624 **Olivetti M240** met coprocessor, 21 Mb HD, 1,44 Mb en 360 Kb FD; EGA kleurenmonitor, muis, DM100 printer; MS-DOS 3.3, softw., manuals. ƒ 1.750,-. Tel. 08370-16451.

■ A5625 **Panasonic A4 scanner** 400 dpi, Atari mega 2, 20 Mb harddisk, Multiface kopieercartridge, org. versie Calamus DTP e.v.m. Samen ƒ 3.500,-. Tel 050-183968.

■ A5626 **Samsung/PC-XT**, V20 - 8 MHz proc., 640 Kb, 21 Mb HD,

5.25" FDD, klok, kleurenkaart en 14" beeldscherm. Originele handleiding en DOS. Vraagprijs ƒ 950,-. Tel. 05202-24648.

■ A5627 **Inkjet printer**, Commodore MPS 1270. Epson en IBM Proprinter compatible. Ongebruikt. ƒ 375,-. W. van Eijck, tel. 020-6735841.

■ A5628 Triumph Adler seriële **daisywheel printer** met 25 carbonlinten, ƒ 250,-. Sharp CE-700P thermische printer z.g.a.n. ƒ 225,-. Tel. 013-636106.

■ A5629 **NCC Slurp Board**: meer dan 18.000 files in 670 Mb aan 'board'. MS-DOS, Apple, Atari, Commodore en veel graphics. Tel. 038-545670.

■ A5630 **Turbo XT** 2x 5.25" FD, hercules high resolution monitor, doc, software, 8 MHz, prijs n.o.t.k. Tel. 03450-15684 (na 18.00 u, Johan).

■ A5631 **ROM listing CPC 464 t/m 6128** ƒ 15,-. Zes boeken over CP/M, mach.taal Z80, etc. samen ƒ 25,-. Jaarg. 86/89 van Schneider Intern. samen ƒ 10,-. Tel. 04970-12188.

■ A5632 **Epson AT 286** 12 MHz, 5.25" en 3.5" FDD, 60 Mb HD, 2 par., 2 ser., MVA of VGA, muis, veel software, MS-DOS 5. Drie maanden garantie. Tel. 03480-31635 (na 18.00 u).

Gevraagd

■ G978 Wie helpt mij aan een **Printhead** voor een **General Electric TXP-1000** Model 3-8100A printer. H. Kruik, San Juan 42 (C.H.G.), 03700 Denia (Alicante).

■ G979 Wie kan mij helpen met reparatie van **Golem RAM box** van Amiga 1000? Tel. 020-6836356.

■ G980 Wie heeft ervaring met het overzetten van met **Font Designer (Chiwriter)** gemaakte letters naar laserprinter? P. Kramer, Mozartstr. 102, 6661 BN Elst. Tel. 08819-72647.

■ G981 **CD-speler Philips CD 160** i.v.m. CD-ROM project. H. Bakker. Tel. 08380-51902.

■ G982 Voor **Sharp Laptop PC 5000**: diskdrive CE501F, cass.rec. C152, ribboncass. EA802R, of een complete Laptop PC 5000. Tel. 010-4168533.

■ G983 **Sinclair QL** met diskdrive. Tel. 050-132007.

■ G984 **NECP6 sheetfeeder** en coulourkit. Tel. 030-612434.

■ G985 Wie kan mij helpen aan **documentatie** van **NEC P5** printer? Eventuele kosten worden vergoed. Tel. 02521-12742.

■ G986 Wie kan mij informatie geven over het bestaan van software voor GWBasic of MS-DOS betreffende **grafologie**? Tel. 078-156948.

■ G987 **NEC P20** printer. Tel. 076-421192.

■ G988 **Handleiding HP-22S** rekenmachine. Tel. 08370-16332 (na 16.30 u).

■ G989 Tijdens HCC Dagen printer gekocht, type: **KAI-1800 wide carriage.** Geen manual in doos! Wie helpt mij aan een kopie? Willem Hermans, tel. 079-518318.

■ G990 Wie helpt mij met het gebruik van een keyboard met **Trackerball** (Accodata Keycat)? Tel. 030-210172.

■ G991 Wie kan mij helpen aan oude **Nibble Express** nrs. 4 ('83) en 6 ('85)? Eventueel ter inzage. Tel. 02152-54130.

■ G992 **Joyce I**, ca ƒ 200,-. Tel. 030-284758.

■ G993 Software voor **Lexicon Lexifax 3** kaart of verklaring waarom mijn originele software niet meer goed werkt (G3.exe). Tel. 040-454301.

■ G994 **Technische manual** of andere techn.doc. van **Sharp PC7000**, en/of van Extension Box. Tel. 04765-3353.

■ G995 **Het Intel 16/32 Bit Assembler Handboek**. Praktijkboek programmeertechniek van uitgeverij Weka. In twee ringbanden. Tel. 070-3862719.

■ G996 Wie helpt mij - voor mijn eigen ontwerp tekstverwerker - aan een programma (of geeft mij een tip) met de afbreekregels van de Nederlandse taal? Tel. 020-6464310.

■ G997 **MAU** voor IBM Tokenring Systeem. M. Timmerman. Tel. 020-5595046 (kantoortijd), 035-856956 (privé).

■ G998 **CGA kleurenmonitor**. Tel. 020-6644464.

■ G999 Wie heeft ervaring met de **Rossmuller 4 MHz kaart**, voor C-64, en wie heeft er een te koop tegen een redelijke prijs? Tel. 030-615627 (Cor; zonodig bel ik terug).

■ G1000 Wie kan mij helpen aan **20 Mb cartridge(s) voor RICOH harddisk** met verwisselbare schijf, type RS9201 (RH5621). J. Niesten. Tel. 01751-13390 (na 19.00 u).

■ G1001 Wie kan mij helpen aan een **OKI 9 naalds printerkop**? Prijsopgave: tel. 08340-34288.

■ G1002 **Coprocessor 8087-2** voor Philips 9116. L. Hengst. Tel. 05137-2025.

HCC Reparatieservice

Ieder lid van de HCC kan op vertoon van zijn of haar lidmaatschapskaart gebruikmaken van de HCC Reparatieservice, die wordt uitgevoerd door Getronics Service. Zoals gebruikelijk krijgen HCC-leden hierbij korting op de tarieven.

De gang van zaken

(regeling per 1 maart 1991)

- Ieder type microcomputer, pinter of beeldscherm kan in beginsel worden aangeboden voor test, afregeling of reparatie.
- De werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van nacalculatie, tegen de volgende tarieven: ƒ I01,- per uur (exclusief BTW) voor homecomputers en de goedkopere pinters en beeldschermen: ƒ 139,- per uur (exclusief BTW) voor IBM PC's en klonen en pinters en beeldschermen. Voor HCC-leden geldt een korting op het uurtarief van dertig procent.
- Voor apparatuur waarop vaste reparatietarieven van toepassing zijn, wordt een korting van twintig procent gegeven. Aparte tarieflijsten zijn verkrijgbaar.
- Als er niets wordt gerepareerd of afgeregeld en alleen een diagnose wordt gesteld, wordt 1 werkuur in rekening gebracht.
- Bij zeer grote reparaties wordt in overleg met de opdrachtgever een offerte gedaan.
- Als apparatuur niet voor reparatie of diagnose wordt geaccepteerd is geen tarief verschuldigd.

- Betaling contant bij aflevering.
- Getronics Service geeft een garantie van dertig dagen op de uitgevoerde werkzaamheden.
- De computer moet compleet worden aangeboden, dus met voeding, toetsenbord, monior en eventueel systeemdiskette.
- Getronics Service kan aangeboden apparatuur weigeren als er sprake is van zelfbouw, eigen modificaties of moeilijk verkrijgbare onderdelen.
- De werkzaamheden zullen binnen veertien dagen worden uitgevoerd, tenzij anders is overeengekomen.
- Voor de verdere bepalingen geldt de CRC-regeling, die is in te zien bij alle vestingen van Getronics Service.

Aanbieden

Op de volgende adressen kan apparatuur worden aangeboden:

Amsterdam: Donauweg 10, telefoon 020-5861446
Apeldoorn: Wilmersdorf 1, telefoon 055-427053
's-Hertogenbosch: De Hambakenwetering 20, telefoon 073427172
Rotterdam: Vareseweg 11, Industrieterrein noordwest, telefoon 010-4626864
Assen: A.H.G. Fokkerstraat 18, telefoon 05920-73073
Sittard: Industriestraat 2, telefoon 046-580l11

Openingstijden: Werkdagen van 9.00-17.00 uur.

Inhoud laatste 14 nummers:

Diversen

De HCC Computerverzekering

Met de HCC Computerverzekering bent u gedekt tegen schade die plotseling aan uw hardware optreedt: diefstal, beschadiging en dergelijke. Uw inboedelverzekering dekt deze schade meestal slechts beperkt of helemaal niet! De HCC Computerverzekering biedt een goede dekking tegen een lage premie. Bij apparatuur ouder dan een jaar geldt een gunstige afschrijvingsregeling.

De jaarpremies zijn:

ƒ 36,11 tot ƒ 5.000,-
ƒ 52,83 van ƒ 5.000,- tot ƒ 10.000,-
ƒ 69,55 van ƒ 10.000,- tot ƒ 25.000,-
ƒ 86,27 van ƒ 25.000,- tot ƒ 40.000,-
ƒ 119,71 van ƒ 40.000,- tot ƒ 60.000,-
ƒ 153,14 van ƒ 60.000,- tot ƒ 80.000,-
ƒ 186,58 van ƒ 80.000,- tot ƒ 100.000,-

Daarnaast wordt u elk jaar ƒ 5,- administratiekosten in rekening gebracht. Indien u echter een machtiging tot automatische incasso afgeeft (zie het formulier op deze pagina) krijgt u een korting van 50% op de administratiekosten, u betaalt dan slechts ƒ 2,50!

- De verzekerde moet lid van de HCC zijn
- De verzekerde apparatuur moet eigendom van de verzekerde zijn en moet zijn opgesteld op het privéadres van de verzekerde.
- Bij tijdelijke opstelling van de apparatuur op een andere plaats dan het privé-adres van de verzekerde (mits niet het zakenadres) blijft de dekking van kracht.
- De dekking geldt binnen Nederland.
- Er is een eigen risico van ƒ 150,- per schadegeval.
- De dekking gaat in bij ontvangst van uw betaling, of onmiddelijk wanneer u een incasso machtiging afgeeft!

Wat te doen bij schade

- Indien een door de HCC computerverzekering gedekte schade optreedt kunt u telefonisch een schadeformulier aanvragen bij het HCC Kantoor (03403-78788).
- Het kan zijn dat de verzekeraar een expert naar de schade wil laten kijken. Gaat u daarom nooit zonder overleg met de verzekeraar tot reparatie van de schade over.
- Bij schade door diefstal moet u met het ingevulde schadeformulier (een kopie van) het procesverbaal inzenden.

Vul het aanvraagformulier in!

U kunt deelnemen aan de HCC Computerverzekering door het aanvraagformulier hiernaast volledig en naar waarheid in te vullen en (liefst samen met de incasso-machtiging) te sturen naar:

HCC
Afdeling Ledenadministratie
Postbus 149
3990 DC Houten

Regeling Incasso

1. Voor rekeninghouders bij de Postbank of een andere bank bestaat de mogelijkheid om regelmatig terugkerende betalingen op een gemakkelijke wijze te regelen. Daartoe verleent u machtiging door invulling en ondertekening van de hiernaast afgedrukte machtiging.
2. Als u niet akkoord gaat met een incasso-overschrijving, dan kunt u het bedrag laten terugboeken. U moet hiervoor binnen een maand na de afschrijving schriftelijk een verzoek indienen bij het giro- of bankkantoor waar uw rekening wordt geadministreerd. Het bedrag zal zonder verdere navraag worden gerestitueerd.
3. U moet er voor zorgen dat er steeds voldoende saldo op uw rekening aanwezig is.
4. Mededelingen van intrekking en wijziging dient u te richten aan de HCC, uiterlijk een maand voor datum van ingang van de betalingstermijn.
5. De afschrijving van het contributie- of premiebedrag geschiedt bij het begin van de betalingstermijn.
6. De machtiging tot automatische incasso betreft uitsluitend de inning van contributiegelden en premies en kosten van de HCC Computerverzekering.

AANVRAAGFORMULIER HCC-COMPUTERVERZEKERING

Naam: HCC lidnr.:

Adres:

Postcode + woonplaats:

Het betreft een nieuwe aanvraag/wijziging (doorhalen wat niet van toepassing is) wenst voor de in zijn/haar bezit zijnde computer(s) met bijbehoren een HCC computerverzekering. De apparatuur bestaat uit:

Artikel	Merk	Serienr.	Bouwjaar	Nieuwwaarde (incl. BTW)
				ƒ
				ƒ
				ƒ
				ƒ
				ƒ
				ƒ
				ƒ
				ƒ
				ƒ
			Totaal	ƒ

Plaats: Datum:

Handtekening: Gewenste ingangsdatum:

MACHTIGING

Ondergetekende verleent hierbij tot wederopzegging machtiging aan de Hobby Computer Club (HCC) te Houten om van zijn/haar bovengenoemd rekeningnummer bedragen te doen afschrijven die verschuldigd zijn wegens de contributie voor het lidmaatschap van de HCC en de premie en kosten voor de HCC computerverzekering.

Naam: HCC lidnr.:

Adres:

Postcode + woonplaats:

Hij/zij verklaart zich akkoord met de geldende bepalingen en voorschriften.
Hij/zij heeft tevens kennis genomen van de incasso-regeling

Handtekening rekeninghouder ______________________

Datum ______________ Plaats ______________

Adverteerdersindex

ADVERTENTIE

Gelukkig biedt de SALAR paraplu u een optimale bescherming

Aanschafprijs ƒ 399,–*

Wij van SALAR bieden u ons salarispakket aan voor slechts ƒ 399,–. SALAR geeft u kwaliteit die nu eens niet duur betaald hoeft te worden. Het bewijs voor deze stelling vinden wij in het feit dat het SALAR-pakket de meeste gebruikers in Nederland telt.

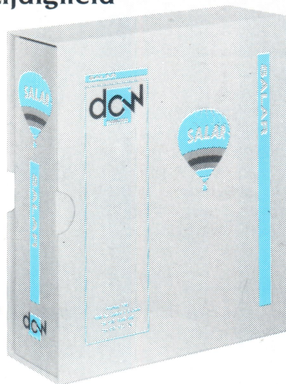
Altijd Up To Date

Met SALAR heeft u altijd de laatste fiscale en sociale mutaties in huis. In de periode 1 december - 1 december leveren wij u updates op floppy aan, zonder dat u de hiervoor benodigde aanpassingskosten hoeft te betalen. U bent dus altijd voordelig en op tijd van de juiste gegevens voorzien.

Een toonbeeld van veelzijdigheid

Met het SALAR-pakket schaft u zich een programma aan dat zijn weerga qua veelzijdigheid niet kent. Alle benodigde acties voor uw salarisadministratie kunt u met SALAR uitvoeren. Het pakket is bovendien zeer eenvoudig te gebruiken door de, ook los verkrijgbare, handleiding. SALAR is op alle MS/PC-DOS en compatible PC's te gebruiken.

Laat SALAR uw paraplu zijn tegen de regen van fiscale en sociale mutaties.

Het SALAR-pakket is nu ook in België verkrijgbaar.

Stuur of fax onderstaande coupon naar:
DCW Consultants BV.
Postbus 208, 5530 AE BLADEL.
Tel. 04977-87675 / fax 04977-87890.

* exclusief handleiding, verzendkosten en B.T.W.

STUURT U MIJ VRIJBLIJVEND DE SALAR-INFORMATIE EN DEMO-DISKETTE HCC

Graag uw keuze voor een 5¼ of een 3½ diskette omcirkelen.

Bedrijf :
Adres :
Postcode :
Plaats :
Naam :
Functie :
Telefoon :

Lemax Update

Code-generatoren voor een maximale productiviteit

Code-generatoren zijn het nuttigst voor het maken van de *user interface*, doch met enkelen kan een complete applicatie worden gemaakt.
Wij werken graag met een 'module-bouwer': men maakt snel een deel van de applicatie, test dit deel, past het zonodig aan; her-generatie gaat snel (enkele duizenden lijnen in een minuut). De geproduceerde code is overzichtelijk, kan dus desgewenst met de hand worden verfijnd en aan eigen geschreven blokken code gekoppeld, zonder dat men de weg kwijt raakt.
Hier is een korte opsomming van enkele code-generatoren, die wij van harte kunnen aanbevelen:

UI2 voor database-programmering. Levert code in xBASE-talen of in C. Werkt met ***templates***, die kunnen worden aangepast voor het bereiken van het gewenste effect. **UI2** houdt een data dictionary bij. Bijzonder geschikt voor het maken van 'losse' modules, die men later aan elkaar koppelt.
PRO-C is ook op een data dictionary gebaseerd. Ondersteunt de gangbare C-compilers, een tiental database managers (één wordt erbij geleverd) en verschillende programmer's editors. Produceert C-code, maar kan meteen 'doorgaan' en de geinstalleerde compiler & linker activeren, zodat een executable resulteert. Geschikt voor zeer grote applicaties, doch men kan ermee na enkele uren reeds productief zijn. Hoewel de makers zeggen, dat er ook door leken mee kan worden gewerkt, lijkt dit een overdreven claim.
Plastic - een Australisch product - is een van de rigide generatoren die Clipper code genereert. **Plastic** dwingt tot een zeer systematische aanpak. Via een gedetailleerde data dictionary werkt men langs een geleidelijke weg totdat alle specificaties klaar zijn. Pas dan wordt de applicatie gegenereerd, doch deze is dan in alle opzichten 'veilig' - en compleet. Geschikt voor 'groot' werk.
WINPRO/3 helpt met het maken van de *user interface* voor Windows 3.0 in C, waaraan men z'n eigen applicatiecode aanhangt. **WINPRO/3** 'onthoudt' waar men iets met de hand heeft ingebracht, en bewaart dat, ook na her-generatie!
Proto-View & Proto-Gen voor Windows 3.0 genereert C code. Hiermee kan men wel zo'n 80% van een Windows applicatie maken. Wel prijzig, maar ook bijzonder krachtig en voor de professional zeer wel de moeite waard.

De meeste software kan bij ons *live* worden getest!

Lemax Company BV

Postbus 263
1170 AG BADHOEVEDORP
NIEUW: Tel (020) 659-8701 FAX (020) 659-6856

"I'M DREAMING OF A...."

KAI 20 MHZ BABY TOWER

• 80286 – 20 Mhz – • 40 Mb harddisk 21 ms • 1.2 Mb en 1.44 Mb diskdrive • Multi IO kaart • 512 Kb VGA kaart • 101 toetsenbord • 1 Mb geheugen • VGA monochrome monitor • MS-DOS 5.0.

Meerprijs VGA kleurenmonitor 600,— | 90,- per mnd. | **2079,-**

KAI 386 SX/25 MHZ BABY TOWER

• 80386 SX – 25 Mhz • 40 Mb harddisk • 1.2 Mb en 1.44 Mb diskdrive • Multi IO kaart • 512 Kb VGA kaart • 101 toetsenbord • 1 Mb geheugen • VGA monochroom monitor • MS-DOS 5.0.

Meerprijs VGA kleurenmonitor 600,— | 100,- per mnd. | **2579,-**

KAI 386 40 MHZ BIG TOWER

• 80386 – 40 Mhz – • 64 Kb cache • 104 Mb harddisk • 4 Mb RAM geheugen • 1.2 Mb en 1.44 Mb diskdrive • 512 Kb VGA kaart • 101 toetsenbord • VGA monochroom monitor • MS-DOS 5.0.

Meerprijs VGA kleurenmonitor 600,— | 160,- per mnd. | **3998,-**

KAI 486 33 MHZ BIG TOWER

• 80486 – 33 Mhz – • 256 Kb cache • 104 Mb harddisk • 4 Mb RAM-geheugen • 1.2 Mb en 1.44 Mb diskdrive • 512 Kb VGA kaart • 101 toetsenbord • VGA monochroom monitor.

Meerprijs kleuren monitor 600,— | 210,- per mnd. | **5298,-**

TORNADO MODEMS

Met Tornado modems gaat een wereld van telecommunicatie voor u open. Tornado modems staan garant voor een hoge verzend- en ontvangstsnelheid.

Tornado modem 2400 1 intern	299,-
Tornado modem 2400 1 extern	349,-
Tornado modem 2400 2 intern	349,-
Tornado modem 2400 2 extern	399,-
Tornado Fax int. zend/ontvangst	649,-
Tornado Fax ext. 2.0	699,-
Tornado 2400 3 extern V42 Bis	649,-

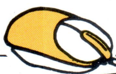
SOUND BLASTER

Soundblaster 2.0	399,-
Soundblaster 2.0 starter pack	499,-
Soundblaster MCA	749,-
Soundblaster Pro	749,-
CMS chips	99,-
Midi kit vanaf	199,-
Software vanaf	99,-

KAI 16 MHZ DESKTOP

• 80286 – 16 Mhz – 20 Landmark • 40 Mb harddisk 21 ms • 1.2 Mb en 1.44 Mb diskdrive • Multi IO kaart • VGA kaart • 101 toetsenbord • 1 Mb geheugen • VGA kleurenmonitor 1024x768 • MS-DOS 5.0.

Beetle muis Amiga	99,-
Beetle muis Atari	99,-
Beetle muis PC vanaf	89,-
Genius muis vanaf	59,-
Q-tec muis vanaf	69,-

LEVERBAAR IN DIV. KLEUREN

COMMODORE C 286-LT NOTEBOOK

Zeldzaam mooie notebook computer. Handzaam en toch bijzonder krachtig. 80C286 processor, 12 Mhz, 1 Mb geheugen, 20 Mb harddisk, 3,5" diskdrive, VGA/LCD beeldscherm, parr./ ser. printerpoort, VGA monitor aansluiting, accu. Inklusief draagtas, MS-DOS en GW-BASIC.

130,- per mnd. | **3299,-**

EPSON XT 2x diskdrive	1098,—
MITAC 386 SX portable	4299,—

Funtronics- en Calimero Computershops is Neerlands grootste computer-speciaalketen met vestigingen door het hele land.
Door een optimaal inkoopbeleid zij wij als leverancier van Computer- en randapparatuur in staat om topmerken aan te bieden tegen zeer konkurrerende prijzen, zonder dat dit een nadelig effect heeft op onze service en garantie.

STAR LC 20

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

De opvolger van de LC-10. De nieuwe Star LC-20 is voorzien van de allernieuwste technieken. Nederlandse handleiding. 4 NLQ lettertypen, papier parkeerstand en halfautomatische enkelblad invoer.

40,- per mnd. | **479,-**

STAR LC 24-10

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

Een 24-naalds matrix printer 180 cps en 7 Kb buffer, 4 lettertypen, shadow en outline. Tractor en friction feed.

40,- per mnd. | **699,-**

STAR LC-200 COLOR

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

Een gebruikersvriendelijke 9-naalds kleurenprinter.
Snelheid 225 cps, NLQ, 4 lettertypen, 80 koloms. Tractor en friction feed.

40,- per mnd. | **599,-**

STAR LC 24-200

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

Laag geprijsde 24-naalds printer.
Snelheid 222 cps, NLQ, diverse lettertypen, paperpark.

40,- per mnd. | **849,-**

NEC P-20

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

Snelle 24-naalds printer met geweldige letterkwaliteit. 180 DPI (draft), 8 Kb buffer, Parr./Centr. interface, tractor en frictionfeed. NLQ en draft mode. Groot aantal lettertypes.

40,- per mnd. | **849,-**

STARJET SJ-48

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

De nieuwste telg uit de Star-serie de inkjet-printer SJ-48. 360 dpi, LQ, 83 karakters/sec., 2 fonts.

40,- per mnd. | **799,-**

HP DESKJET 500

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

Een doordachte compact desktop printer 240 CPS, maximaal 3 pagina's per minuut. 300 x 300 DPI ingebouwde sheetfeeder en centronics parr./RS-232 serieel

50,- per mnd. | **1149,-**

CITIZEN SWIFT 24

INKLUSIEF PAPIER EN PRINTERKABEL

Brede wagen, 132 kol, 24 naalds 192 kar./sec. LQ. 2 jaar garantie.

40,- per mnd. | **849,-**

ZEER GUNSTIGE FINANCIERINGS-CONDITIES VIA AURORA-CREDIT CARD

Voorwaarden in winkel verkrijgbaar

AMSTERDAM • Koningsplein 12, tel. 020-6270617
• Ceintuurbaan 320, tel. 020-6754834
BREDA • Vierwindenstraat 34, tel. 076-226777
DEN HAAG • Lange Poten 19a, tel. 070-3647371
• Wagenstraat 190, tel. 070-3636910
HILVERSUM • Hilvertshof 108, tel. 035-40378
LEIDEN • Botermarkt 23, tel. 071-120365
ROTTERDAM • Meent 75a, tel. 010-4126416
• W. de Zwijgerstraat 63b, tel. 010-4155716
W. de Zwijgerstraat is te vinden op de hoek van de Parallelstraat naast Rijksweg 13
KAI BREDA • Vierwindenstraat 10, tel. 076-204142

Alle prijzen onder voorbehoud

CALIMERO
PERSONAL COMPUTER SHOPS
FUNTRONICS

LET OP!! PRIJZEN INKL. 18,5% BTW
Bedrijven, scholen, instellingen en grote aantallen bel of fax hoofdkantoor, tel. 010 - 462 34 78, fax 010 - 437 69 26
PC PRIVÉ PROJEKTEN EN GROTE AANTALLEN
TEL. 010-4623478 FAX 010-4376926

en zolang de voorraad strekt.

3038

Frankeren
als
briefkaart

Afzender:

Naam: ....

Adres: ....

Postcode: ....

Woonplaats: ....

Telefoon: ....

HCC
Postbus 149
3990 DC HOUTEN

Hierbij geef ik mij op als lid van de HCC ☐

Ik ben reeds lid van de HCC
Lidnummer:

Naam + voornaam: m/v:

Straat + huisnummer:

Postcode + woonplaats:

Telefoonnummer:

Ik meld mij aan voor de volgende gebruikersgroep(en):

(Wilt u de aangekruiste wijzigingen aanbrengen).

Bij mutatie van gebruikersgroep, alle groepen waarvan men lid wil zijn vermelden.

☐ Ik wens niet voor te komen op commerciële mailinglijsten.

Handtekening:

Frankeren
als
briefkaart

Afzender:

Lidnummer: ....

Naam: ....

Adres: ....

Postcode: ....

Woonplaats: ....

Telefoon: ....

HCC
Postbus 149
3990 DC HOUTEN

HCC Bestelservice

Artikelnummer							aantal	omschrijving artikel	bedrag
9	9	9	9	0	1	3		administratiekosten	
								Totaalbedrag	

Stuur geen geld, wacht op ontvangst van de acceptgirokaart